

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

**XXII МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
«ОЛЬВІЙСЬКИЙ ФОРУМ-2025:
СТРАТЕГІЇ КРАЇН
ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ
В ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ»**

КРУГЛИЙ СТІЛ

ТЕЗИ

**«АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК СУКУП-
НІСТЬ ЕТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ ТА ПРАВОВИХ
НОРМ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ»**

***10 червня 2025 р.
м. Миколаїв, Україна***

*За проєктом ЄС Еразмус+ European Anti-Corruption Standards as a
Guarantee for the Formation of Civil Society*

Миколаїв–2025

О-56 Ольвійський форум – 2025 : стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі : XXII міжнар. наук. конф. 10 черв. 2025 р., м. Миколаїв. Академічна доброчесність як сукупність етичних принципів та правових норм учасників освітнього процесу : круглий стіл : тези / М-во освіти і науки України ; ЧНУ ім. Петра Могили. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ імені Петра Могили, 2025. – 244 с.

За проектом ЄС Еразмус+ European Anti-Corruption Standards as a Guarantee for the Formation of Civil Society, EACS “Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Executive Agency for Education and Culture (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Формат круглого столу: змішаний (офлайн/онлайн)

Мета круглого столу:

Формування свідомої української молоді з розумінням європейських цінностей, зокрема антикорупційних стандартів; сприйняття та застосування критеріїв академічної доброчесності; усвідомлення персональної відповідальності і негативного ставлення до корупції та оволодіння знаннями про механізми запобігання корупції в усіх сферах суспільного життя.

Партнери круглого столу

Чорноморський національний університет ім. Петра Могили

Організатори та координатори круглого столу:

Валецька Оксана Валеріївна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри історії та теорії держави і права Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

Ткаля Олена Вікторівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного та адміністративного права і процесу Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

Каплій Олена Володимирівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного та адміністративного права і процесу Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

Вітальна промова:

Валецька Оксана Валеріївна – *координатор проекту* ЄС Еразмус+ European Anti-Corruption Standards as a Guarantee for the Formation of Civil Society, EACS; канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри історії та теорії держави і права ЧНУ імені Петра Могили.

Січко Дмитро Сергійович – канд. юрид. наук, доцент, декан юридичного факультету ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв.

Котова Любов В'ячеславна – канд. юрид. наук, професор, зав. кафедри публічного та приватного права Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, м. Київ.

Жуковська Наталія Іванівна – керівник відділення Національної служби посередництва і примирення в Миколаївській області, м. Миколаїв.

Колодочка Ольга – експерт з питань комплаєнсу, м. Київ.

Панельна дискусія:

Модератор: Ткаля Олена Вікторівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного та адміністративного права і процесу Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЩОДО ПРИЧИН ВИНИКНЕННЯ КОРУПЦІЇ

Теоретико-правове дослідження поняття «корупція» було б неповним без аналізу причин такого соціального явища, скільки є наукових досліджень щодо корупції, стільки наукових поглядів щодо причин виникнення корупції.

І. І. Яцків у дисертаційному дослідженні визначає, що поширенню корупції в Україні сприяють історичні, економічні, політичні, організаційно-управлінські, правові, ідеологічні та морально-психологічні фактори, а серед основних причин розповсюдження корупції в Україні виділяє неефективність державного управління та трансформацію психології та моралі всього суспільства внаслідок економічної та політичної нестабільності [1, с. 17].

С. С. Сербогін у дисертаційному дослідженні «Механізми попередження та протидії корупції в органах публічної влади України» виокремлює наступні групи безпосередніх причин та умов поширення корупції. Серед них виділяє:

«1) політичні причини (замкнутість системи управління, його уповільнений розвиток, відсутність цілеспрямованого формування почуття патріотизму та високих моральних якостей, недосконалість антикорупційного законодавства, відсутність ініціативи громадських формувань тощо);

2) економічні причини (відсутність прозорості економічних процесів та несприятливий режим діяльності підприємств);

3) правові причини (відсутність цілісної системи антикорупційних заходів, нечітка визначеність відповідальності за корупційне діяння, формальний характер системи декларування доходів, нечітке визначення кола суб'єктів корупційного діяння);

4) організаційно-управлінські причини (відсутність чіткої регламентації діяльності посадових осіб, поширена практика зайняття посад через знайомства, відсутність механізму запобігання проникнення до державних структур членів злочинних угруповань);

5) соціально-психологічні причини (нерозвиненість громадської свідомості, корислива спрямованість діяльності державних службовців, моральна та професійна деформація керівників)» [2, с. 7].

Дослідники у роботах, присвячених дослідженню протидії корупції окремими суб'єктами публічної влади, виділяють причини здійснення корупційних діянь з урахуванням специфіки діяльності саме таких суб'єктів. Наприклад, у дисертаційному дослідженні О.І. Добровольського «Адміністративно-правове регулювання протидії корупції в органах Державної фіскальної служби України» виділені наступні головні причини: «Низький рівень організаційно-практичних заходів, спрямованих на належне проведення комплектування, професійну підготовку, виховання і навчання персоналу ДФСУ; низький рівень заробітної плати та грошового забезпечення працівників; відсутність соціально-правового захисту працівників; низький рівень профілактичної роботи серед персоналу ДФСУ; відсутність контролю з боку керівників відповідних структурних підрозділів» [3, с. 48].

Аналіз різних підходів науковців, практиків та законодавців щодо класифікації причин корупції в Україні дозволив запропонувати комплексний підхід до цієї проблематики та виділити наступні чинники.

Політичними чинниками корупції в Україні є; декларативність багатьох реформаторських намірів та рішень влади, непослідовність у проведенні антикорупційних реформ, недосконалість політичних інститутів, нестабільність політичної ситуації, політичний протекціонізм, повільний розвиток політичної свідомості, не сформованість громадських об'єднань, спрямованих на протидію корупції, а також відсутність виховання патріотизму у представників публічної влади та громадян.

Економічними чинниками є криміналізація економічних відносин, несприятливий режим діяльності підприємств та підприємницької ініціативи, непрозорі процеси проведення приватизації, непропорційний розрив у доходах державних службовців та представників заможних верств населення.

Юридичні чинники - недоліки антикорупційного законодавства, а також кримінально-процесуального та адміністративного законодавства, низька правова культура суспільства, неврегульованість питання притягнення до відповідальності за здійснення корупційного діяння, недосконалість системи декларування доходів, пасивність правоохоронних та спеціально уповноважених органів.

Організаційно-управлінські чинники – відсутність чіткої регламентації діяльності державних службовців, наявність у них надмірно широкого кола розпорядчих та дозвільних повноважень, випадки прийняття на роботу з підстав, які не залежать від ділових якостей претендента, а напряду залежать від особистих відносин, формальне ставлення до проходження конкурсу, відсутність систематичних незалежних тестувань та інших перевірок професійних якостей службовців,

відсутність у багатьох установах спеціального підрозділу або уповноваженої особи, яка проводить роботу щодо запобігання корупції.

Соціально-психологічними чинниками виступають наступні: бідність переважної частини населення держави, корисливі мотиви вступу на державну службу, професійна деформація та професійне вигорання частини службовців.

І, як підсумок, хотіли б зазначити, що існують різні підходи щодо причин корупції, однак, завжди присутні, з однієї сторони, відсутність політичної волі, а, з іншої, пасивність всього населення та неактивна позиція громадських формувань.

Список використаних джерел:

1. Яцків І.І. Адміністративно-правові засади протидії корупції в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. К., 2011. 20 с.

2. Серьогін С.С. Механізми попередження та протидії корупції в органах публічної влади України: автореф. дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Х., 2010. 23 с.

3. Добровольський О.І. Адміністративно-правове регулювання протидії корупції в органах Державної фіскальної служби України: дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Київ, 2015 360 с.

УДК 001.89:37.091.33:340.134+004.8

*Татаренко Галина Вікторівна,
канд. юрид. наук, проф. кафедри
публічного та приватного права*

Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, м. Київ

ФАБРИКАЦІЯ ДАНИХ ЯК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНЕ ШАХРАЙСТВО: РУЙНІВНА ЗАГРОЗА АКАДЕМІЧНІЙ ДОБРОЧЕСНОСТІ

У сфері наукового пізнання, де пошук об'єктивної істини виступає ключовим імперативом, навіть незначне викривлення фактів може мати деструктивний ефект, підриваючи не лише достовірність окремих досліджень, але й загальну довіру до академічного дискурсу як такого. Особливо гострою формою наукової девіації є фабрикація даних - умисне вигадкування фактів, цифр, висновків, які ніколи не були отримані шляхом дослідження, але подаються як достовірна інформація. Така діяльність не лише спотворює наукову істину, а й є проявом інтелектуального шахрайства. Цей феномен має реальні й масштабні прояви. Особливо показовими є такі задокументовані справи:

– Справа Наохіро Камети (Японія, 2024) [1]. У жовтні 2024 року в Японії спалахнув один із найбільших академічних скандалів останніх років. Національний інститут передової промислової науки і технологій (AIST) оприлюднив результати внутрішнього розслідування, згідно з яким доктор Наохіро Камета, фахівець з матеріалознавства, сфальсифікував або маніпулював даними щонайменше у 42 опублікованих наукових роботах. Частина з них стосувалась новітніх технологій для очищення води й енергетичних матеріалів. Станом на жовтень було відкликано 13 публікацій, і провідні журнали ініціювали подальші перевірки. Скандал викликав широкий резонанс у японській науковій спільноті й активізував обговорення реформ у сфері наукової доброчесності. Національний інститут передової промислової науки і технологій (AIST) виявив, що хімік Наохіро Камета сфальсифікував дані у 42 наукових статтях. Станом на жовтень 2024 року було відкликано 13 з цих публікацій, і очікувалися подальші відкликання.

– Скандал із Surgisphere (США, 2020) [2]. У розпал пандемії COVID-19 компанія Surgisphere, яка позиціонувала себе як постачальника великих медичних баз даних, надала інформацію для двох масштабних досліджень. Ці статті були опубліковані у провідних медичних журналах *The Lancet* та *The New England Journal of Medicine*. Вони мали безпосередній вплив на глобальну політику - зокрема, на тимчасову зупинку клінічних випробувань гідроксихлорохіну ВООЗ. Проте журналісти й дослідники не змогли верифікувати джерела даних. У результаті обидва журнали відкликали статті, а компанія Surgisphere фактично припинила діяльність. Скандал виявив критичні прогалини в процесах рецензування та перевірки даних у кризових ситуаціях. (США, 2020):Компанія Surgisphere надала сумнівні дані для досліджень щодо COVID-19, опублікованих у журналах *The Lancet* та *The New England Journal of Medicine*. Після неможливості підтвердити достовірність цих даних обидві статті були відкликані.

– Справа Хван У Сока (Південна Корея, 2005) [3]. Один із найгучніших скандалів у сфері біомедицини вибухнув у 2005 році. Південнокорейський вчений Хван У Сок заявив про створення перших клонованих ембріональних стовбурових клітин людини. Його результати були опубліковані у журналі *Science* та визнані проривом. Проте внаслідок розслідування з'ясувалося, що всі результати були сфальсифіковані. Вчений зізнався у фабрикації, втратив професійні звання та був засуджений умовно. Цей випадок став переломним моментом для етичного регулювання біотехнологій у Південній Кореї. (Південна Корея, 2005):Біолог Хван У Сок стверджував, що створив перші людські ембріональні стовбурові клітини шляхом клонування. Розслідування виявило, що результати були повністю сфальсифіковані.

– Справа Джона Дарсі та Стівена Брюнінга (США, 1980-ті роки) [4]. У 1980-х роках двоє американських науковців – кардіолог Джон Дарсі та психолог Стівен Брюнінг – стали об’єктами незалежних розслідувань, які встановили масштабну фабрикацію даних у їхніх дослідженнях. У випадку Брюнінга це стосувалося досліджень серед пацієнтів із психічними розладами. Обидва втратили свої академічні посади, а публікації були відкликані. Ці справи стали поштовхом до створення перших в історії США кодексів етики дослідницької діяльності. (США, 1980-ті): Обидва науковці були викриті у фабрикації даних, що призвело до відкликання публікацій та втрати академічних посад.

– Справа Ендрю Джесса Данненберга (США, 2020–2023) [5]. Упродовж кількох років було відкрито низку випадків наукової недоброчесності, пов’язаних з онкологом Ендрю Джессом Данненбергом, який працював у Вейл-Корнелльському медичному коледжі. У результаті розслідувань було відкликано понад 20 його публікацій, які містили сфабриковані або маніпульовані зображення та графіки. Його дослідження стосувалися механізмів запалення при розвитку раку. Ця справа привернула увагу до необхідності впровадження візуального аудиту даних у біомедичних публікаціях. (США, 2020–2023): У відомого онколога було відкликано понад 20 наукових статей через встановлення фактів фабрикації даних.

Відповідно до визначення Управління з питань доброчесності досліджень США (ORI), фабрикація означає «вигадкування даних або результатів та їх запис або оприлюднення». На відміну від неї, фальсифікація – це маніпулювання вже існуючими даними чи процесами з метою введення в оману [6].

У правовому полі України поняття фабрикації закріплено в статті 42 Закону України «Про освіту», де вона визначається як «вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях» [7]. Порушення цього принципу тягне за собою дисциплінарну та, в окремих випадках, правову відповідальність. Крім того, на інституційному рівні створюються комісії з доброчесності, а НАЗЯВО проводить перевірки дисертацій та може ініціювати позбавлення наукових ступенів.

Однак фабрикація даних - це проблема не лише української академічної спільноти. У Німеччині доброчесність регулюється на рівні університетських статутів та через настанови DFG [8]. За фабрикацію можуть бути застосовані такі санкції, як відкликання ступеня, звільнення або обмеження доступу до фінансування. Зобов’язання щодо збереження даних протягом 10 років – один із запобіжників системи. Прецеденти, як-от справи Яна Шена та Карстенсена, підтверджують ефективність механізмів реагування.

У Польщі законодавча база визначається Законом «Про вищу освіту і науку». Рада з наукової доброчесності (RDN) розглядає подібні справи, а в університетах діють спеціальні комісії та кодекси етики. Після виявлення феномену «паперових фабрик» у 2021 році були розроблені нові підходи до контролю якості наукової продукції [9; 10].

Фабрикація є не лише юридичною проблемою, а й етичною: вона суперечить самій природі науки. Сінгапурська декларація з наукової доброчесності (2010) чітко підкреслює важливість чесності, прозорості та відповідальності у дослідженнях.

Правові механізми у всіх трьох країнах дещо відрізняються, але суть залишається спільною: Україна посилює законодавчі й інституційні підходи; Німеччина має стійку систему саморегуляції; Польща впроваджує нові стандарти відповідно до викликів часу.

Водночас із розвитком нормативних механізмів реагування на фабрикацію даних, наукова спільнота стикається з новими викликами, пов'язаними із впровадженням цифрових технологій. Одним із найактуальніших питань стає використання штучного інтелекту, який, попри значний потенціал, може як допомагати дослідженням, так і породжувати нові форми недоброчесності. Застосування штучного інтелекту (ШІ) у наукових дослідженнях стає все більш поширеним, відкриваючи нові можливості для аналізу даних та моделювання складних процесів. Однак використання ШІ породжує питання щодо академічної доброчесності, зокрема стосовно фабрикації даних.

Фабрикація даних визначається як свідоме вигадкування або змінення даних з метою введення в оману. Використання ШІ для генерації або модифікації даних не обов'язково є фабрикацією, якщо: дослідники чітко зазначають, які дані були згенеровані або оброблені за допомогою ШІ; процеси ШІ документуються таким чином, щоб інші могли їх відтворити; ШІ застосовується з науково обґрунтованою метою.

Непрозоре або маніпулятивне використання ШІ, особливо якщо воно приховує факт генерації або змінення даних, може кваліфікуватися як академічне шахрайство. Тому прозорість, відтворюваність і наукова відповідальність залишаються ключовими критеріями доброчесності.

На міжнародному рівні ці принципи підкріплюються документами, як-от Сінгапурська декларація (Singapore Statement, 2010), яка закликає до чесності та відповідальності. У Німеччині Кодекс DFG (2019) прямо вимагає етичного використання нових технологій. Польське законодавство загалом охоплює доброчесність, однак конкретні норми щодо ШІ ще формуються. В Україні нормативна база з цього питання поки не розвинена, проте загальні вимоги до прозорості та достовірності даних діють і тут.

Висновки та пропозиції. Фабрикація даних є серйозним викликом для академічної доброчесності в глобальному масштабі. Цей феномен не лише підриває довіру до наукових результатів, але й створює реальні ризики для практичного застосування знань, зокрема в медицині, праві, соціальній політиці. Українське законодавство вже містить засадничі положення щодо протидії фабрикації, однак подальше вдосконалення потребує конкретизації понять, прозорості процедур та інституційної відповідальності.

Вважаємо доречним уточнити визначення фабрикації та фальсифікації у законодавстві з урахуванням цифрових технологій та штучного інтелекту; впровадити чіткі механізми виявлення та перевірки порушень, зокрема із залученням незалежних етичних експертиз; розширити повноваження НАЗЯВО та університетських комісій щодо ініціювання юридичних процедур у разі виявлення системних порушень; розробити етичні стандарти використання ШІ в дослідженнях із врахуванням вимог доброчесності; підвищити освітню складову академічної доброчесності - інтегрувати її в програми підготовки дослідників, аспірантів, викладачів. Отже, комплексне правове, етичне й освітнє врегулювання проблеми фабрикації даних є необхідною умовою для збереження авторитету науки, захисту суспільних інтересів і забезпечення сталого розвитку наукового середовища.

Список використаних джерел

1. Retraction Watch. Retractions begin for chemist found to have faked data in 42 papers. 2024. (<https://retractionwatch.com/2024/10/10/retractions-begin-for-chemist-found-to-have-faked-data-in-42-papers>) (дата звернення: 26.03.2025)
2. Wikipedia. Surgisphere scandal // Wikipedia : електронна енциклопедія. (<https://en.wikipedia.org/wiki/Surgisphere>) (дата звернення: 26.03.2025)
3. Wikipedia. Hwang affair // Wikipedia : електронна енциклопедія. (https://en.wikipedia.org/wiki/Hwang_affair) (дата звернення: 26.03.2025)
4. Online Ethics Center. Overly Ambitious Researchers: Fabricating Data. (<https://onlineethics.org/cases/ethics-science-classroom/overly-ambitious-researchers-fabricating-data>) (дата звернення: 26.03.2025)
5. Wikipedia. List of scientific misconduct incidents // Wikipedia : електронна енциклопедія. (https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_scientific_misconduct_incidents) (дата звернення: 26.03.2025)
6. Singapore Statement on Research Integrity. 2010. 2nd World Conference on Research Integrity. (<https://www.wcrif.org/guidance/singapore-statement>) (дата звернення: 26.03.2025)

7. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 38–39. – Ст. 380. (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>) (дата звернення: 26.03.2025)

8. Deutsche Forschungsgemeinschaft. Guidelines for Safeguarding Good Research Practice: Code of Conduct. Bonn, 2019. (<https://www.dfg.de/resource/blob/174052/1a235cb138c77e353789263b8730b1df/kodex-gwp-en-data.pdf>) (дата звернення: 26.03.2025)

9. Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Dz.U. 2018 poz. 1668. (<https://www.dziennikustaw.gov.pl/du/2018/1668>) (дата звернення: 26.03.2025)

10. Rada Doskonałości Naukowej. Sprawozdanie z działalności za 2021 r. 2021. (<https://www.rdn.gov.pl/dl/243/attachment/17d238/Sprawozdanie%20z%20dzia%C5%82alno%C5%9Bci%20w%202021%20r.pdf>) (дата звернення: 26.03.2025)

УДК : 345.2

Ткаля Олена Вікторівна

канд. юрид. наук, доцент,

доцент кафедри конституційного

та адміністративного права і процесу,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,

м. Миколаїв

Плютенко Яна

здобувачка вищої освіти IV курсу юридичного факультету,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,

м. Миколаїв

ВОЄННИЙ СТАН ЯК ЧИННИК ЗРОСТАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Впровадження воєнного стану в Україні, починаючи з 24 лютого 2022 року, стало необхідним кроком для забезпечення обороноздатності країни в умовах російської агресії. Однак, поряд із посиленням безпеки та мобілізацією ресурсів, воєнний стан також створив умови для зростання корупції через ослаблення механізмів контролю та прозорості.

Актуальність теми зростання корупції під час воєнного стану в Україні обумовлена значним впливом цього явища на національну безпеку, економічну стабільність та міжнародну репутацію країни. Дослідження цієї проблеми є важливим для розробки ефективних механізмів її подолання та забезпечення прозорості й підзвітності державної влади в умовах війни і після її завершення.

Корупція під час воєнного стану є складною проблемою, яка суттєво впливає на функціонування держави. По-перше, вона підриває довіру до державних інституцій, оскільки обмеження громадського контролю та розширення повноважень органів влади створюють умови для зловживань. По-друге, корупційні схеми можуть фінансувати нелегальні збройні формування, що загрожує національній безпеці. По-третє, корупція підриває економічну стабільність країни, призводячи до неефективного розподілу ресурсів та зниження рівня життя населення. Воєнний стан посилює ці ризики через економічні труднощі та обмежений громадський контроль, що робить боротьбу з корупцією ще більш важливою для підтримки довіри суспільства та міжнародної підтримки України.

Воєнний стан передбачає надання особливих повноважень військовим адміністраціям та державним органам, що включає можливість прийняття рішень без попереднього затвердження місцевими радами. Це розширення повноважень може призвести до зловживань та зниження прозорості державної діяльності. Крім того, економічні труднощі, пов'язані з війною, підвищують ризики корупційних проявів, оскільки ресурси та фінансові потоки стають об'єктами численних спроб маніпуляцій та привласнень.

Під час воєнного стану судова система України також стикається із збільшенням випадків корупції. Наприклад, корупційний скандал з колишнім головою Верховного суду Князевим підкреслює необхідність змін у чинному кримінальному законодавстві та боротьби з корупцією в судовій системі. Корупційний скандал став одним із найбільших в історії українського судочинства. У травні 2023 року НАБУ та САП викрили схему отримання ним 2,7 млн доларів США хабаря за винесення рішення на користь бізнесмена Костянтина Жеваго щодо власності акцій Полтавського гірничо-збагачувального комбінату. Князев був підозрюваний у створенні організованої групи для отримання хабарів під прикриттям «правових послуг». Пленум Верховного Суду висловив йому недовіру, і він втратив посаду голови суду. Князев перебував під вартою, але згодом вийшов під заставу у 18,168 млн грн [1]. Дії Всеволода Князева кваліфікуються за ч. 4 ст. 368 ККУ, як одержання неправомірної вигоди в особливо великому розмірі, або

вчинене службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище [2].

Крім того, відсутність виборів під час воєнного стану створює умови для політиків використовувати свій вплив для особистої вигоди, що знижує прозорість процесів прийняття рішень та підриває довіру суспільства до влади.

Корупційні схеми у військовій галузі виникають під час закупівель, логістики та мобілізаційних процесів. Недоліки у роботі військово-лікарських комісій дозволяють певним особам уникати служби, тоді як інші потрапляють на фронт незважаючи на серйозні проблеми зі здоров'ям. Це не лише загрожує життю військовослужбовців, але й загальній ефективності оборони країни. Одним із прикладів таких схем є справа щодо закупівлі бронежилетів та шоломів Міністерством оборони України. За документами ці шоломи мали бути виробництва США з рівнем захисту NIJ IIIA, але насправді мали значно нижчий рівень захисту. До розкрадання бюджетних коштів на цих закупівлях були причетні високопосадовці, зокрема В'ячеслав Шаповалов та Богдан Хмельницький, яким були висунуті підозри у розтраті понад 250 млн грн державних коштів[3].

Ще одним прикладом є недоліки у роботі військово-лікарських комісій (ВЛК). У серпні 2023 року правоохоронними органами проводилися обшуки у низці ВЛК Вінницької, Черкаської та Київської областей. Слідчі дії проходили у межах кримінального розслідування за фактами незаконного збагачення військовослужбовців, які займають керівні посади в обласних та районних територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки (ТЦК та СП). Загалом було встановлено 388 осіб, стосовно яких є сумніви щодо законності отримання ними постанов ВЛК про непридатність до військової служби[4].

Ці приклади демонструють, як корупція у військовій галузі може загрожувати життю військовослужбовців та загальній ефективності оборони країни. Непрозорі закупівлі та зловживання у роботі військово-лікарських комісій можуть призвести до того, що військові отримують неякісне обладнання, а особи з серйозними проблемами зі здоров'ям потрапляють на фронт, тоді як інші можуть уникати служби за допомогою хабарів та фальшивих документів, що підтверджують їхній стан здоров'я.

У медичній сфері корупція також набуває значного розмаху через нестачу ресурсів та підвищену потребу в медичних послугах під час війни. Непрозорі закупівлі медичного обладнання та ліків можуть призводити до значних фінансових втрат та зниження якості медичної допомоги. Під час війни в Україні корупція в медичній сфері набуває особливого розмаху через нестачу ресурсів та підвищену потребу в медичних послугах. Одним із прикладів корупційних схем у медичній

сфері є справа щодо голови Хмельницького обласного центру медико-соціальної експертизи (МСЕК) Тетяни Крупой. Її було затримано за підозрою у незаконному збагаченні, під час обшуків у неї вилучили майже 6 млн доларів. Цей випадок свідчить про те, як корупція у медичній сфері може проявлятися через організацію схем для отримання інвалідності та інших медичних документів за гроші[4].

Іншим прикладом корупції у медичній сфері є випадки неофіційних платежів у державних закладах охорони здоров'я. За даними опитування Київського міжнародного інституту соціології, 16,9% домогосподарств здійснювали неофіційні платежі або пропонували подарунки під час лікування в державних закладах охорони здоров'я. Хоча рівень таких платежів знизився порівняно з попередніми роками, він усе ще залишається значним і перешкоджає рівноправному доступу до медичних послуг[5].

Крім того, корупційні ризики під час закупівель медичного обладнання та ліків можуть призводити до значних фінансових втрат та зниження якості медичної допомоги. Під час пандемії COVID-19 було виявлено схему закупівлі обладнання за завищеними цінами, що завдало державі збитків майже на 32 млн гривень[6]. Такі випадки підкреслюють необхідність посилення прозорості та контролю у сфері охорони здоров'я для запобігання корупції під час війни та інших кризових ситуацій.

Україна має діючу Антикорупційну стратегію на 2021–2025 роки, яка спрямована на підвищення ефективності системи запобігання та протидії корупції, зокрема в пріоритетних сферах, таких як судова справа, прокуратура та органи правопорядку. Однак низькі темпи реалізації цієї політики суттєво сповільнюють економічне зростання країни.

Відповідно до Індексу сприйняття корупції Transparency International, Україна посідала 122-е місце серед 180 країн станом на останнє дослідження[7]. У 2023 році Україна показала певний прогрес у боротьбі з корупцією, але у 2024 році втратила позиції в цьому напрямку[8].

Воєнний стан в Україні створив умови для зростання корупційних ризиків через розширення повноважень державних органів та обмеження громадського контролю. Для протидії цьому потрібно посилити прозорість державної діяльності, підвищити ефективність антикорупційних органів та забезпечити невідворотність відповідальності за корупційні злочини. Реалізація цих заходів допоможе Україні не лише подолати корупцію, але й підвищити довіру міжнародних партнерів та внутрішнього суспільства до державної влади.

Для подолання корупції в умовах воєнного стану необхідно вжити комплексні заходи, які охоплюють законодавчі, інституційні та громадські аспекти.

Перш за все, закономірність і прозорість повинні бути основними принципами діяльності державних органів. Це передбачає посилення законодавства щодо відповідальності за корупційні дії та забезпечення належної координації антикорупційної політики відповідно до міжнародних стандартів, таких як рекомендації ООН та Ради Європи.

Посилення контролю та прозорості у використанні коштів, особливо в секторах, які отримують найбільше фінансування під час конфлікту, є важливим. Це включає в себе регулярний аудит та моніторинг використання коштів гуманітарної допомоги та військових контрактів. Крім того, громадський контроль повинен бути підтриманий шляхом забезпечення доступу громадян до інформації про діяльність органів влади та можливість участі у процесі прийняття рішень.

Міжнародна підтримка також відіграє ключову роль у боротьбі з корупцією. Україні необхідно продовжувати співпрацювати з міжнародними організаціями, такими як ФАТФ та ОЕСР, для отримання підтримки у впровадженні ефективних антикорупційних механізмів. Важливим є також підтримка незалежності антикорупційних органів, таких як Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), для забезпечення їхньої ефективної роботи під час воєнного стану.

Отже, боротьба з корупцією під час воєнного стану вимагає системного підходу, який включає законодавчі зміни, посилення контролю та прозорості, підтримку громадського контролю та міжнародної співпраці. Реалізуючи ці заходи, Україна може не тільки подолати корупційні ризики, але й зміцнити довіру суспільства та міжнародних партнерів, що є важливим для національної безпеки та економічної стабільності країни.

Список використаних джерел:

1. Справу ексголови Верховного суду Князева скерували до суду – САП. 2024. URL: <https://suspilne.media/698290-spravu-eksgolovi-verhovnogo-sudu-knazeva-skeruvali-do-sudu-sap/> (дата звернення: 04.04.2025).

2. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 04.04.2025).

3. Розслідування скандальної справи про закупівлі Міноборони завершено: скільки світить фігурантам. 2024. URL: <https://news.telegraf.com.ua/ukr/ukraina/2024-01-26/5830383-rozsliduvannya-skandalnoi-spravi-pro-zakupivli-minoboroni-zavershenoskilki-svitit-figurantam> (дата звернення: 04.04.2025).

4. У багатьох областях України проходять масштабні обшуки у військоматах та ВЛК. 2023. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/u-dvoh-oblastyah-ukrayini-prohodyat-masshtabni-obshuki-u-viyskkomatah-ta-vlk-zmi-2395600.html> (дата звернення: 04.04.2025).

5. Медична допомога в Україні. 2025. URL: <https://voxukraine.org/medychna-dopomoga-v-ukrayini-u-chas-vijny> (дата звернення: 04.04.2025).

6. В Україні викрили масштабну розтрату на COVID-закупівлях. 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3712565-v-ukraini-vikrili-masstabnu-roztratu-na-covidzakupivlah-do-shemi-pricetni-rosiani.html> (дата звернення: 04.04.2025).

7. Україна в індексі сприйняття корупції посідає 122 місце серед 180 країн – Transparency International. 2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-indeks-korupsiya-ukrayina/31669990.html> (дата звернення: 04.04.2025).

8. Україна втратила 1 бал в Індексі сприйняття корупції. 2024. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/ukrayina-vtratila-1-bal-v-indeksi-spriynyattya-korupciyi2024-.html> (дата звернення: 04.04.2025).

УДК 378,091.59:179.9](477)(043.2)

Каплій Олена Володимирівна,

канд. юрид. наук, доцентка,

доцентка кафедри конституційного

та адміністративного права і процесу,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,

м. Миколаїв

Поважна Валерія,

здобувачка вищої освіти IV курсу юридичного факультету,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,

м. Миколаїв

РОЛЬ ОМБУДСМЕНА З ПРАВ СТУДЕНТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У сучасних умовах трансформації вищої освіти в Україні особливої актуальності набуває питання забезпечення академічної доброчесності як фундаментального принципу функціонування закладів вищої освіти (далі – ЗВО). Академічна доброчесність є запорукою довіри до результатів навчального процесу, сприяє розвитку чесного освітнього сере-

довища, формуванню відповідальності та етичності в майбутніх фахівців.

Однією з ключових фігур, що сприяє утвердженню цих принципів, виступає омбудсмен з прав студентів. Його діяльність покликана захищати права студентів, забезпечувати справедливий розгляд випадків порушень академічної етики, а також створювати сприятливі умови для розвитку культури доброчесності в академічному середовищі. Наявність такого інституту в структурі ЗВО свідчить про прагнення до прозорості, відкритості та дотримання етичних норм.

Важливим у цій темі є вміння розрізняти освітнього омбудсмена та омбудсмена з прав студентів. Інститут Освітнього омбудсмена було вперше засновано згідно з Законом «Про освіту», який було ухвалено 5 вересня 2017 року з метою забезпечення належних умов для реалізації права на освіту [1]. Інститут планували запустити з 1 січня 2019 року. Передбачалося створення Служби освітнього омбудсмена, в якій працюватиме 15 осіб [2], [3]. Відповідно до Положення про освітнього омбудсмена затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 6 червня 2018 р. № 491 освітній омбудсмен є посадовою особою, на яку Кабінетом Міністрів України покладається виконання завдань із захисту прав у сфері освіти. Освітній омбудсмен затверджується на посаду та усувається з посади Кабінетом Міністрів України за представленням Міністра освіти і науки, терміном на п'ять років, без можливості повторного призначення [4].

Інститут освітнього омбудсмена регламентується ст. 73 Закону України «Про освіту» [1]. Положення про освітнього омбудсмена зазначає, що освітній омбудсмен відіграє важливу роль у системі захисту прав на освіту в Україні. Його діяльність спрямована на підтримку державної політики, яка гарантує кожній людині можливість здобути якісну та доступну освіту. Серед ключових завдань омбудсмена – забезпечення дотримання освітнього законодавства, а також реалізація заходів, що сприяють створенню рівних умов для доступу до навчання для всіх громадян. Особлива увага приділяється розвитку інклюзивної освіти, що передбачає навчання осіб з особливими освітніми потребами в загальному освітньому середовищі. Крім того, омбудсмен забезпечує виконання міжнародних зобов'язань України у сфері захисту прав людини на освіту. У своїй діяльності він активно співпрацює з Міністерством освіти і науки України, іншими центральними органами виконавчої влади, місцевими органами самоврядування, освітніми установами всіх рівнів, незалежно від форми власності, а також з представниками міжнародних та громадських організацій. Така взає-

модія дозволяє ефективно реагувати на виклики у сфері освіти та підтримувати права всіх учасників освітнього процесу [4].

Академічна доброчесність є фундаментальною складовою якості освіти та репутації ЗВО. Вона передбачає дотримання морально-етичних і правових норм, що регламентують навчальну, наукову та інституційну діяльність. В умовах модернізації вищої освіти України, інтеграції в європейський освітній простір та поширення інструментів е-освіти, актуальним є не лише запровадження нових механізмів забезпечення академічної доброчесності, а й формування інституцій, що відповідальні за її підтримку та розвиток. Одним із таких інструментів є інститут омбудсмена з прав студентів.

Омбудсмен з прав студентів – це незалежний представник, який захищає права та інтереси студентів у межах конкретного ЗВО. Він є посередником між студентами та адміністрацією, допомагає у вирішенні конфліктів і сприяє дотриманню принципів академічної доброчесності. Обирається або призначається адміністрацією ЗВО або студентським самоврядуванням. Також його дія обмежується лише одним ЗВО, де він функціонує. Стосовно усталеного тлумачення цього терміна, то у європейському досвіді його, власне, не існує. Нормативні акти використовують різноманітні способи формулювання цього положення, однак всі вони сходяться до того, що: студентський омбудсмен – це постать, яка працює в інтересах студентства, оберігає їхні права та свободи [6].

Першим ЗВО в Україні, який офіційно запровадив посаду омбудсмена з прав студентів, став Полтавський університет економіки і торгівлі (далі – ПУЕТ). Це відбулося в рамках міжнародного проекту Erasmus+ AESOP «Здійснення захисту прав студентів шляхом введення посади омбудсмена», що реалізовувався з 2017 року. 22 травня 2019 року на засіданні вченої ради ПУЕТ було презентовано результати реалізації цього проекту, в рамках якого вперше в Україні обрано студентського омбудсмена [6].

Наразі ЗВО в країні активно впроваджують представника, який захищає права та інтереси студентів, том важливим є зазначити завдання, функції та права омбудсмена з прав студентів. Основні завдання, функції, права та обов'язки омбудсмена з прав студентів зазвичай визначаються у спеціальному документі – «Положення про омбудсмена з прав студентів», яке затверджується наказом або рішенням вченої ради конкретного ЗВО. Багато навчальних закладів в цих положеннях покладають певні завдання на представника, але всі функції, що він виконує є загальними та важливими. Основними завданнями омбудсмена є розгляд звернень студентів щодо порушення їхніх прав і сво-

бод, консультування з правових питань у сфері освіти, а також сприяння створенню умов для дотримання академічної доброчесності. Він також бере участь у формуванні внутрішніх політик ЗВО щодо захисту прав студентів і проведенні профілактичної роботи. Права омбудсмена з прав студентів зазвичай включають можливість проводити незалежні внутрішні розслідування звернень студентів, виступати посередником у конфліктних ситуаціях між студентами та викладачами, ініціювати зміни у нормативних документах ЗВО, а також брати участь у засіданнях органів самоврядування з правом дорадчого голосу. Функціонально омбудсмен виступає гарантом справедливості: він розглядає скарги та заяви, взаємодіє з адміністрацією, проводить моніторинг дотримання прав студентів та організовує заходи з правової обізнаності здобувачів освіти.

На практиці, пропонуємо розглянути приклад ефективної реалізації інституту омбудсмена в ПУЕТ. Відповідно до Положення про студентського омбудсмена ПУЕТ, затвердженого Вченою радою, омбудсмен забезпечує захист прав і свобод студентів, бере участь у медіації спорів та ініціює освітні заходи з академічної доброчесності [6]. Іншим прикладом є Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (далі – КНЕУ), де діяльність омбудсмена закріплена у відповідному положенні, згідно з яким він є незалежною особою, що сприяє формуванню довірливих і конструктивних відносин між усіма учасниками освітнього процесу. Омбудсмен має право розглядати апеляції студентів, аналізувати дотримання процедур оцінювання, ініціювати консультації з питань конфліктних ситуацій і порушень доброчесності [7].

Згідно статті 42 Закону України «Про освіту», академічна доброчесність визначається як система етичних норм та правових вимог, яких повинні дотримуватись усі учасники освітнього процесу під час здійснення навчальної, викладацької, наукової або творчої діяльності [1]. Її основна мета – забезпечити суспільну довіру до результатів навчання, а також до наукових чи творчих здобутків. Закон також визначає ключові напрями реалізації академічної доброчесності, серед яких: коректне та сумлінне цитування джерел у наукових роботах, повага до норм авторського права, правдивість поданої інформації та об'єктивність у процесі оцінювання навчальних досягнень.

Одним із ключових напрямів роботи омбудсмена є превентивна діяльність – інформування студентів про сутність академічної доброчесності, поширення практик правильного цитування, надання рекомендацій щодо уникнення плагіату та несанкціонованого використання чужих результатів. Омбудсмен організовує освітні заходи – тренінги,

воркшопи, дискусії – з метою підвищення правової культури студентської спільноти.

Не менш важливою є реакційна функція. У разі виявлення фактів порушення доброчесності (плагіат, списування, підробка результатів оцінювання тощо), омбудсмен здійснює збір інформації, проводить бесіди з усіма сторонами конфлікту, аналізує ситуацію та надає обґрунтовані висновки і пропозиції для адміністрації ЗВО. При цьому він не має каральної функції, а діє як посередник та захисник прав.

Омбудсмен також бере участь у формуванні політик та процедур: ініціює розробку внутрішніх положень щодо академічної доброчесності, впроваджує прозорі механізми апеляційного розгляду результатів оцінювання, виступає консультантом у питаннях етичних норм для студентських і викладацьких ініціатив.

У закордонних практиках, зокрема в університетах країн ЄС, інститут омбудсмена давно є частиною освітньої екосистеми. Отже, інститут омбудсмена з прав студентів у ЗВО України є важливою ланкою в системі забезпечення академічної доброчесності. Його діяльність має як превентивний, так і медіаційний характер, сприяючи формуванню етичної культури в освітньому середовищі. Омбудсмен не лише захищає права здобувачів освіти, а й активно сприяє розвитку правової обізнаності студентів, забезпечує прозорість у процесі оцінювання та впроваджує європейські стандарти академічної етики.

Запровадження омбудсменів, зокрема на прикладі ПУЕТ і KHEU, демонструє ефективність цього механізму у підвищенні рівня довіри до освітніх процесів. Надалі розвиток цього інституту сприятиме не лише покращенню якості освіти, а й загальному утвердженню принципів прав людини в системі вищої освіти України.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

2. Кабінет Міністрів України. 3 1 січня 2019 року в Україні з'явиться освітній омбудсмен, що захищатиме права учнів, студентів, освітян і науковців: уряд прийняв відповідну постанову. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/z-1-sichnya-2019-roku-v-ukrayini-zyavitsya-osvitnij-ombudsmen-sho-zahishatime-prava-uchniv-studentiv-osvityan-i-naukovciv-uryad-prijnyav-vidpovidnu-postanovu>.

3. Цензор.НЕТ. Необхідний інститут, який захищатиме права студентів, абітурієнтів та їхніх батьків: Гриневич ініціює створення освітнього омбудсмена. URL: <https://censor.net/ua/news/3069998/neobhidnyyi-instytut-yakyyi-zahyschatyme-prava-studentiv-abituriyentiv-ta-yihnih-batikiv-grynevych-initsiyuye>.

4. Кабінет Міністрів України. Постанова від 21.06.2018 № 491 «Деякі питання реалізації статті 73 Закону України “Про освіту” щодо освітнього омбудсмена». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/491-2018-%D0%BF#Text>

5. Behrens R. Being an Ombudsman in Higher Education. A Comparative Study. Vienna: European Network of Ombudsmen in Higher Education. 2017. 100 p

6. Полтавський університет економіки і торгівлі. *Проект Erasmus+ AESOP – захист прав студентів через інституцію омбудсмена*. URL: <https://puet.edu.ua/proyekt-erasmus-aesop>

7. Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. *Положення про студентського омбудсмена*. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/erasm/Stvorennnya_ofD196su_Ombudsmena.pdf.

UDC: 37.011

Margarita Yermolenko,
second year student
of the Faculty of Law
of the Petro Mohyla Black Sea National University
Scientific supervisor: Olena Tkalya,
PhD in Law, Associate Professor,
Head of the Department of Constitutional and
Administrative Law and Procedure
Petro Mohyla Black Sea National University

DIGITAL ETHICS AND ACADEMIC INTEGRITY: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES IN THE INTERNET ERA

Academic integrity is a fundamental principle of higher education that affects the quality of the educational process and the level of trust in learning outcomes and scientific achievements. With the dynamic development of digital technologies, in particular through access to online resources, new challenges arise to maintain academic integrity. One of the current challenges is the introduction of modern digital tools, such as ChatGPT, into the educational process, which creates new risks for compliance with ethical standards and principles of academic integrity in higher education.

The beginning of the digital age has led to a massive shift in communication to the virtual environment, where traditional moral guidelines have proved insufficient or unclear. As a result, there is a need to

develop new ethical standards of behaviour that regulate human interaction in the online space. This implies a responsible attitude to information sharing, copyright compliance, and respect for confidentiality. The uncertainty of moral guidelines in the digital space contributes to the formation of a culture of irresponsibility, which poses a threat to the educational process. Digital etiquette is a new field that combines elements of ethics, psychology and information technology. Digital ethics is a set of normative principles that define the moral foundations of human behaviour in the information environment, which is shaped by modern computer technologies and intercultural communication tools. Its main goal is to provide a harmonious environment for communication in the digital space based on moral values and norms of mutual respect [1].

The training of future professionals should include the formation of ethical foundations and principles of academic integrity, taking into account the specifics of the chosen profession and the requirements of international standards. Strengthening integrity in the educational and scientific environment is a crucial factor for increasing the competitiveness of Ukrainian university graduates in the European education market.

The internal regulations of educational institutions should clearly regulate the following aspects: types of academic liability for violation of established norms, procedures for detecting and confirming such violations, algorithms for making decisions on the liability of participants in the educational process, and bodies authorised to make relevant decisions [1].

Academic integrity is an important aspect in the context of the active introduction of digital technologies and the Internet in the educational process. According to the Law of Ukraine 'On Education', it is a set of ethical principles and certain rules that should be followed by all participants in the educational process to ensure confidence in learning outcomes or scientific achievements [1].

Adherence to the principles of academic integrity in the university environment contributes to effective time management, proper prioritisation, organisation and increased productivity [2]. In addition, it contributes to the acquisition of in-depth knowledge and skills that cannot be obtained through fraud or cheating. Adherence to the norms and principles of academic integrity in higher education helps to form ethical standards that accompany a person throughout his or her life.

Academic integrity includes completing assignments independently, citing sources of information correctly, providing reliable data on the results of one's own activities, and taking responsibility for one's own actions. These are the basic principles that define academic integrity.

Dishonesty in the academic environment, such as cheating, plagiarism and corruption, should not be a feature of the educational system, including higher education, as it destroys its foundation and turns the learning process

into a fake reproduction of knowledge. Dishonesty in education has a negative impact on society as a whole and on each individual, as it creates an environment in which it is impossible to succeed through honest efforts. Such a system cannot be successful in the long run. According to some studies, one of the negative features of the Ukrainian educational system is its focus on obtaining high grades, which leads to a decrease in student motivation and a violation of the principles of academic integrity [4].

With the increased availability of online resources, plagiarism has become a much more widespread phenomenon in higher education and research. The ease of use of search engines and proficiency in the English language have created an environment in which it has become convenient to use other people's materials without proper attribution. One of the most common types of plagiarism, especially among students, is copying other people's publications and presenting them as their own. Detecting such a violation is not difficult, as teachers can easily check the text using special software to verify uniqueness. A common type of plagiarism is the translation of foreign publications without citing the source. This type of plagiarism has become widespread, especially among linguists and other specialities where the level of foreign language proficiency is high. With the active introduction of the Internet into all areas of activity, including higher education, another pressing issue is copyright protection. The ease of finding, using and disseminating information without the need for authorisation allows many users to illegally use other people's work. Copyright infringement and illegal use of information contradicts the rules of digital ethics, which stipulate the legitimate use of copyrighted content [3].

Higher education is an important element of a democratic society that places high demands on its quality. In this context, the education of moral and active citizens, as well as the observance of high standards of academic integrity, are extremely important for the development of society. Academic integrity is supported and developed through various international, regional and national initiatives. In this process, academic integrity policies developed by individual educational, research and management institutions play an important role. In addition, practical measures to implement these policies are essential.

The protection of the principles of academic integrity is the basis for the formation of a highly qualified, ethical and competitive environment of professionals who can actively contribute to the economic and social development of the country. Taking these standards into account in the educational process allows us to train specialists who will be able to work effectively in the context of globalisation, innovation and intercultural interaction.

Conclusions.

Academic integrity is an important moral and ethical guideline for improving the quality of higher education. It promotes the development of openness of participants in the educational process to new values, principles and social standards. The main values that should underpin academic integrity are honesty, trust, fairness, respect, responsibility and courage. With the significant development of digital technologies and access to the Internet, an important aspect is the emphasis on the ethical use of information. The penetration of new technologies into the educational process has brought about such negative phenomena as plagiarism, cheating and copyright infringement. To counter these trends, it is important to introduce new subjects such as information culture and information ethics. This will allow students to develop the skills to critically evaluate materials available on the Internet. Higher education students should learn to check sources before using them in their work, realising that the information they find is intellectual property protected by copyright [3].

References:

1. Bryhadyr, S., & Fomkin, D. (2023). The need to develop a culture of digital etiquette among higher education students. In Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference “Education, Law and Public Administration – New Trends of Development” (ELPA–NDT) (pp. 93–94). Kyiv: Kyiv National University of Construction and Architecture. URL: <https://www.knuba.edu.ua/wp-content/uploads/2023/04/zbirnyk2.pdf#page=93> (date of access: 19.04.2025).
2. Rostykus, N. P. (2023). Academic integrity in scientific discourse. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/4243> (date of access: 19.04.2025).
3. Halkin, O. V. (2022). Effective mechanisms for monitoring compliance with academic integrity standards in the context of distance learning. *Young Scientist*, (5(105)), 98–103. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-5-105-20> (date of access: 19.04.2025).
4. Horchynskiy, S. V., Sofilkanych, M. I., & Horbenko, I. F. (2023). The quality of Ukrainian education and academic integrity: The impact of artificial intelligence implementation. *Academic Visions*, 20. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.8022979> (date of access: 19.04.2025).

Череднюк Софія,
здобувачка вищої освіти I курсу,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв
Науковий керівник: Валецька О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри історії та теорії
держави і права юридичного факультету
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв

ACADEMIC DISHONESTY THROUGH THE PRISM OF COGNITIVE BIASES: HOW DO WE JUSTIFY UNETHICAL ACTIONS?

Academic integrity is the foundation of the educational and scientific process, which ensures the reliability of the system of acquiring and disseminating knowledge among educators. However, despite the existence of various codes of ethics, technological means of detecting plagiarism and institutional control mechanisms, academic dishonesty is an acute problem in scholastic institutions of various levels.

According to Art. 42 of the Law of Ukraine “On Education”, violations of academic integrity include: academic plagiarism, self-plagiarism, biased assessment, fabrication, falsification, cheating, deception, bribery, and providing assistance to students during the assessment of their learning outcomes [1]. That is why disregard for ethical principles has surprisingly serious consequences, which manifest themselves, for instance, in a decrease in the quality of education and training. Students who resort to plagiarism or cheating do not acquire proper skills during the learning process. Thus, this leads to the lack of competence of specialists in various fields. Furthermore, systematic violation of integrity contributes to tolerance of unethical behavior, which has far-reaching negative out-turn. In particular, it can contribute to the spread of unlawful benefits, undermine integrity standards, and reduce the level of trust in educational institutions.

Analysis of research on academic dishonesty shows a high level of its prevalence both in Ukraine and abroad. According to Donald McCabe’s research, 51% to 83% of students report at least one case of misconduct during their studies. In addition, 93% of students admitted to cheating at least once, and 50% reported preparing written work by using materials from online sources without proper citation [2, p. 16].

Consequently, despite the general awareness of the aftermath of violating academic integrity, it continues to become more widespread among students.

Nonetheless, it is worth paying attention to the other side of the problem: most people who violate the rules of intellectual integrity at the same time show a commitment to high ethical standards and a gloomy attitude to misconduct: plagiarism, cheating, falsification of data, etc. Such a contradiction between proclaimed values and actual behavior indicates the existence of internal mechanisms to justify violations of honesty standards, which help people reduce moral discomfort. Such mechanisms are based on the peculiarities of cognitive processes. According to the theory of cognitive dissonance, the experience of mental distress prompts an individual to rationalize his or her own behavior. The more often a person justifies his or her illegal actions, the more they become normative for him or her, which, in turn, increases the likelihood of repeating such actions in the future [3]. This is how *cognitive biases* are formed – systematic errors in the thinking process that affect the perception and interpretation of information. They can also be defined as a kind of logical trap that leads to the formation of false judgments or conclusions that, despite their objective groundlessness, seem to be quite true to the person [4]. One of the main reasons for this distortion is the tendency of the human psyche to give preference to information that confirms already formed beliefs and to ignore or distort facts that contradict them. As a result, a person may consciously or unconsciously avoid critical understanding of alternative arguments, demonstrating selectivity in perceiving certain information and protecting their prejudices.

Therefore, in analyzing the cognitive biases that lead to violations of academic integrity, it is advisable to consider some of their types and mechanisms of functioning.

First and foremost, let's take a closer look at one of the most common cognitive biases – *the bandwagon effect*, or the adaptation of one's own behavior to collective norms. It is associated with groupthink and crowd behavior [4]. It is usually caused by a person's desire to avoid isolation from the society, which has bleak results. Firstly, this cognitive mechanism contributes to the perception of academic dishonesty as a normal practice, since an individual exaggerates the number of violations of his or her partners, which is the basis for justifying his or her own similar actions. In turn, this significantly reduces the moral barriers of a person and encourages him or her to commit illegal acts, even if it contradicts personal beliefs. Secondly, in most cases, a person feels social pressure and the need to imitate behavior that is considered typical for the group and has become a

collective practice. Fear of deviating from generally accepted norms can stimulate academic dishonesty in the future.

Followingly, the next important factor is *social desirability bias*, a cognitive bias based on the desire to conform to social norms and social expectations. This is manifested in a tendency to overstate one's positive qualities or behavior, and to conceal those that are considered socially unacceptable in order to avoid social condemnation. An example is "social desirability," which is one of the most imperative factors influencing academic dishonesty, as students try to show themselves in the most favorable light to gain approval from others. That being so, Jacqueline Eastman suggests that scholars who are more concerned with the opinions of others treat their unethical considerations differently than those students who do not worry about social perceptions [5, p. 22]. Thus, when an individual is faced with a choice between deception and integrity, he or she, due to social pressure, chooses the path that involves violation of the principles of lawful behavior.

Despite all the risks and possible consequences, some educators are convinced that they can circumvent the verification system and avoid potential punishment for academic integrity violations. This overconfidence is explained by another cognitive bias, *the illusion of control*, which is characterised by the tendency to overestimate one's ability to influence events and their outcomes, which are caused either by chance or by circumstances beyond one's control. In the context of ethical violations, this bias is manifested through the belief in one's own ability to conceal the facts of academic plagiarism, data falsification, etc., underestimating the effectiveness of modern mechanisms for detecting misconduct. In addition, the illusion of control contributes to the development of 'risky behaviour', because a person thinks that he or she has the situation under control and can avoid detection, even despite the high chance of detection [6, p. 110].

The illusion of control is closely intertwined with the bias of *naïve realism*, which encourages a person to consider their own perceptions and assessments of situations as objective and unbiased, while other points of view often seem unfounded or erroneous. In the context of academic dishonesty, naïve realism is manifested in the fact that a person is not able to adequately perceive criticism of their behaviour and does not think about possible violations of ethical standards in their actions. To illustrate, a student who cheats on an exam may consider it a minor violation because he or she is convinced that his or her actions will not harm anyone and will not have a significant impact on the final result. At the same time, he or she may regard similar actions of others as unlawful, without realising that he or she is violating the basic principles of academic integrity. Therefore, this

prejudice complicates the process of self-analysis and evaluation of one's own actions, which, in turn, contributes to the formation of tolerance for violations of moral principles.

The last important bias is the *anchoring effect*, which affects human decision-making by forcing people to depend on the first information they receive, even if the facts are false or incomplete. Such information serves as a kind of 'anchor', which is the starting point for further decisions. Subsequently, based on it, a person tends to adjust his or her final judgements, which hinders rational decision-making by limiting the individual's critical thinking. An instance is when the first work of students in a group is of high quality, and the teacher subconsciously evaluates further assignments based on the first 'anchor', which entails the risk of biased assessment.

Hence, to ensure that educators maintain academic integrity as well as objective thinking and decision-making, it is necessary to get rid of cognitive biases. This involves, first of all, raising awareness in this area. For example, educational programmes and trainings aimed at studying these psychological phenomena will help people recognise, understand and control their influence. In addition, it is crucial to constantly analyse one's own beliefs, carefully checking information, facts and their sources for further use, which will help reduce the risk of making false judgements. Over and above, it is important to study alternative views on a particular situation in order to consider it from different perspectives, to search for evidence of the veracity of certain information, which will reduce the influence of the 'anchor' in decision-making.

The use of such methods promotes more rational thinking, which, in turn, reduces the excessive influence of cognitive processes and improves the quality of learning and professional competence.

Maintaining academic integrity is an important issue today, as misconduct is currently prevailing, which has negative consequences for the educational system, professional training and public trust in educational institutions. Moreover, this problem is exacerbated by cognitive biases that distort the perception of ethical standards and contribute to the justification of integrity violations.

In a nutshell, to effectively address the challenges, it is necessary to be aware of and understand the impact of cognitive biases on the behaviour along with decision-making of educators. Informing about their functioning, developing critical thinking, and fostering a culture of responsibility contribute to strengthening ethical standards together with reducing cases of academic integrity violations.

References:

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 25.02.25.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (date of access: 31.03.2025).
2. McCabe D.L., Butterfield K.D., Treviño L.K. Cheating in College: Why Students Do It and What Educators Can Do about It. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2012. 240 p. (date of access: 31.03.2025).
3. Cognitive dissonance and moral distress. The Embassy of Good Science. URL: <https://embassy.science/wiki/Theme%3ACda80c83-0101-4e27-bdc0-87a45846e5ed> (date of access: 31.03.2025).
4. Чемерська Х. 7 когнітивних попереджень. LinkedIn. 2023. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/7-когнітивних-упереджень-christyna-chemerska/> (date of access: 31.03.2025).
5. Iyer R., Eastman J.K. The Impact of Unethical Reasoning on Academic Dishonesty: Exploring the Moderating Effect of Social Desirability. Marketing Education Review. 2008. № 18(2). С. 21-33. (date of access: 31.03.2025).
6. Francesca G., Understanding ordinary unethical behavior: why people who value morality act immorally. Current Opinion in Behavioral Sciences. 2016. № 3. С. 107-111 (date of access: 31.03.2025).

УДК 378.4:179.9](73)(043.2)=111

*Швець Світлана,
здобувачка вищої освіти І курсу,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв
Науковий керівник: Валецька О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри історії та теорії держави і права,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

ACADEMIC INTEGRITY IN IVY LEAGUE INSTITUTIONS: ETHICAL FRAMEWORKS AND ENFORCEMENT MECHANISMS

Academic integrity is a fundamental principle of quality education, encompassing honesty, responsibility, and ethical behavior among students and faculty. Higher education institutions must ensure fairness and

transparency in the educational process, avoiding any instances of fraud, plagiarism, or dishonest collaboration.

The Ivy League universities set the gold standard for academic culture, defining rigorous standards in teaching and research. Each institution within this group has its own honor codes aimed at preventing misconduct and ensuring fairness in student assessment. These universities have established clear monitoring mechanisms and sanctions to uphold their reputations as models of academic integrity.

Each Ivy League university has its own set of rules and honor codes governing academic conduct and student behavior. These policies outline permissible and impermissible forms of academic work. For example:

Harvard University: The plagiarism policy stipulates that students must obtain written permission from all instructors if they plan to submit the same or similar work for more than one course or academic purpose. Violations may result in disciplinary action, including possible dismissal from the college [1].

Princeton University: The Honor Code obligates students to adhere to principles of academic integrity during all written exams, tests, and in-class assignments [2].

University of Pennsylvania: The Code of Academic Integrity emphasizes the responsibility of every member of the university community to uphold the highest standards of honesty [3].

Dartmouth College: The principle of academic honesty requires students to complete their academic work independently, and any violations may lead to disciplinary measures [4].

Yale University: The Office of the Provost for Academic Integrity oversees policy enforcement and promotes awareness of ethical standards in research and education [5].

Brown University: The Academic Code requires students to understand and comply with established norms of academic behavior, with a strong emphasis on independent learning [6].

Cornell University: Cornell's Code of Academic Integrity defines violations such as plagiarism, cheating, data falsification, and unauthorized collaboration. The university provides guidelines to help students and faculty maintain these standards [7].

Columbia University: Upon enrollment, students affirm the Honor Code: «I affirm that I will not plagiarize, use unauthorized materials, or give or receive improper assistance on assignments, papers, or exams.» This code fosters a community built on honesty and mutual respect, requiring students to uphold the highest ethical standards [8].

Beyond establishing ethical standards, Ivy League universities implement robust monitoring mechanisms to safeguard academic integrity. Their key enforcement tools include:

Plagiarism checking systems. Universities use modern technology to analyse student work. Ivy League universities widely use software such as Turnitin, iThenticate, and Unicheck to help faculty and administration analyse student work for borrowings without proper citations[9].

Analytical platforms for distance learning. To ensure fairness in distance learning exams, universities use analytics platforms such as ProctorU, ExamSoft, and Respondus, which analyse student behaviour during exams [10]. In addition, some universities, such as Yale, are exploring the use of artificial intelligence to detect academic misconduct [5].

Honour Codes and Student Committees. At Dartmouth College, students are actively involved in reviewing cases of academic integrity violations. They are members of the disciplinary committee, which allows them to form a responsible attitude to the educational process [11].

Anonymous reporting systems. Universities such as Yale University have implemented special online services where students can report violations without risking their reputation [5].

Educational programmes and trainings. Most Ivy League universities organise courses on academic integrity for first-year students. For example, Brown University has a special programme to familiarise students with the rules of citation and plagiarism prevention [6].

Strict disciplinary measures. At Harvard University, a violation of academic integrity can lead to the cancellation of a course grade or even expulsion from the university [1].

The effectiveness of these mechanisms is confirmed by the reduced level of academic misconduct among students. For example, a study at Princeton University showed that after the introduction of student committees, the level of cheating on exams decreased by 15% [9].

Despite clearly defined rules, cases of academic dishonesty still occur even in Ivy League universities. The main violations include plagiarism, cheating on exams, fabrication or falsification of research data. To combat these phenomena, universities implement strict disciplinary measures.

In addition to administrative control, student organisations play an important role in ensuring academic integrity. For example, Princeton University has a special student commission that conducts trainings on academic integrity [9].

Harvard University has implemented a mentoring system where older students help newcomers adapt to the requirements of academic integrity

[1]. At Yale University, the student council actively cooperates with the administration and reviews codes of conduct, involving students in decision-making [5].

Academic integrity is at the heart of Ivy League education. Through clear honour codes, technological controls and the active role of the student community, universities maintain high standards of learning. However, in order to further improve the academic integrity system, attention should be paid to the following aspects: expanding the use of technology: introducing more advanced algorithms for analysing written work; involving students in policy-making: students should be active participants in the development of new standards of academic integrity. Development of educational programmes on academic integrity: regular trainings and seminars to raise students' awareness. Through the implementation of these measures, Ivy League universities will be able to continue to serve as a model of academic integrity in the world.

References:

1. Harvard University. Harvard Plagiarism Policy. URL: <https://usingsources.fas.harvard.edu/harvard-plagiarism-policy> (дата звернення: 03.04.2025).

2. Princeton University. Academic Integrity at Princeton. URL: <https://odoc.princeton.edu/academic-integrity> (дата звернення: 03.04.2025).

3. University of Pennsylvania. Code of Academic Integrity. URL: <https://catalog.upenn.edu/pennbook/code-of-academic-integrity/> (дата звернення: 03.04.2025).

4. Dartmouth College. Academic Honor Principle. URL: <https://policies.dartmouth.edu/policy/academic-honor-principle> (дата звернення: 03.04.2025).

5. Yale University. Academic Integrity - Office of the Provost. URL: <https://provost.yale.edu/policies/academic-integrity> (дата звернення: 03.04.2025).

6. Brown University. Academic Code. URL: <https://college.brown.edu/design-your-education/academic-policies/academic-code> (дата звернення: 03.04.2025).

7. Cornell University. Code of Academic. URL: <https://deanoffaculty.cornell.edu/faculty-and-academic-affairs/academic-integrity/code-of-academic-integrity/> (дата звернення: 05.04.2025).

8. Columbia University. Academic Integrity. URL: <https://www.college.columbia.edu/academics/academicintegrity> (дата звернення: 05.04.2025).

9. Princeton University. 2.3 The Undergraduate Honor System - Rights, Rules, Responsibilities. URL: <https://rrr.princeton.edu/students-and-university/23-undergraduate-honor-system> (дата звернення: 05.04.2025).

10. University of Pennsylvania. Academic Integrity - University of Pennsylvania College of Arts & Sciences. URL: <https://www.college.upenn.edu/academic-integrity> (дата звернення: 05.04.2025).

11. Dartmouth College. Academic Honor Policy for Undergraduate Students in the Arts and Sciences. URL: <https://policies.dartmouth.edu/policy/academic-honor-policy-undergraduate-students> (дата звернення: 05.04.2025).

UDC 323.2: 343.3/7: 343.352: 070: 342.7: 343.352

Sherstiuk Andriy

Law Faculty student

Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv

Scientific supervisor:

Valetska O.V., PhD in Law, Associate Professor

Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv

THE ROLE OF MEDIA AND CIVIL SOCIETY IN THE FIGHT AGAINST CORRUPTION

Information has become one of the most important components of public life in the modern world. Some people believe that the mass media is the fourth branch of government, although this does not correspond to the legal definition, as the media is only a tool. However, their influence on society cannot be overestimated.

Before discussing the role of the media and civil society, it is necessary to clarify the basic definitions. In particular, the Law of Ukraine “On Information” defines information as “any information and/or data that can be stored on material carriers or displayed electronically” (Article 1). This law also defines mass information as “disseminated to bring it to an unlimited number of persons” (Article 22) [1].

According to the Law, “a citizen of Ukraine is a person who has acquired the citizenship of Ukraine following the procedure provided for by the laws of Ukraine and international treaties of Ukraine.” [4].

Another important concept for our study is “civil society”. There are different opinions about this term. Y. M. Todika gives the following definition: “civil society is a system of independent and autonomous from

the state social institutions and relations that provide conditions for the realization of private interests in the social and spiritual spheres, their reproduction and transmission from generation to generation” [2].

Given the above definitions, we can analyze the impact of the media on the current political and social state of our society.

Modern media disseminate information that can affect political stability and change public opinion. For instance, revelations about former President Viktor Yanukovych’s political actions triggered widespread demonstrations during the Revolution of Dignity. Ukrainians called for closer ties with Europe, and the media were instrumental in informing the public and driving the momentum that resulted in political transformation.

Another important concept for our study is “civil society”. There are different opinions about this term. Y. M. Todyka cites

Another example involves instances of lynching that have gained attention through media coverage. In particular, the incident with a resident of Rivne region who punished a fellow villager for stealing a phone became the subject of public discussion and an example of the need to respect the principle of presumption of innocence [3]. Lawyers urge people not to resort to lynching but to turn to law enforcement, which emphasizes the importance of legal culture. There are also many unlicensed media outlets (news channels on social media (Telegram, Viber, etc.), blogging pages, and analytical videos on the Internet) that disseminate false or unverified information, sometimes on request, to disturb public peace, incite people, etc.

Thus, the influence of the media is extremely important for shaping the position of civil society, which needs protection from manipulation, disinformation, and corruption, as objective and unbiased coverage of events helps to raise the level of citizens’ awareness, strengthen democratic values, and develop transparency of the government.

Civil society constitutes a fundamental actor in the fight against corruption, owing to its institutional independence, capacity for collective mobilization, and its potential to exert influence over state structures through established mechanisms of oversight and accountability. When it comes to fighting corruption, the main factors in ensuring compliance with the law are civil society organizations, activists, and investigative journalists, who not only exercise public control over the actions of the authorities but also uncover cases of abuse, contributing to their public disclosure through the media.

Organizations such as the Anti-Corruption Action Center, which develops and advocates for anti-corruption legislation and conducts independent investigations of corruption schemes, play a significant role in this process. Another important initiative is the CHESNO Movement, which analyzes the activities of politicians and government agencies, monitoring

their integrity and financial transparency. The initiatives undertaken by these and comparable organizations contribute to the reduction of corruption within state institutions by exerting sustained public pressure and fostering a culture of transparency and accountability.

Moreover, civil society plays a crucial role in shaping anti-corruption policy frameworks and enhancing the legislative environment through advocacy, expert input, and participatory mechanisms. The involvement of independent experts and civil society activists in decision-making processes contributes to the transparency and accountability of the authorities, which in turn strengthens public trust in state institutions. For example, according to the Law of Ukraine “On Prevention of Corruption” (part 1 of Article 21), public associations have the right to initiate anti-corruption examinations of legal acts, participate in parliamentary hearings, and submit proposals for improving legislation. In addition, CSOs, their members and individuals have the following rights: to inform the relevant authorities, the National Agency or the public about cases of corruption and conflicts of interest; to receive information on anti-corruption activities following the Law of Ukraine “On Access to Public Information”; to conduct anti-corruption expertise of legal acts and submit their proposals; to participate in parliamentary hearings and other events aimed at combating corruption; to initiate changes in legislation; to conduct research and to conduct [4].

The fight against corruption also includes large-scale information campaigns aimed at creating intolerance to corruption in society. Research indicates that countries characterized by high levels of public awareness and active civic oversight tend to exhibit significantly lower levels of corruption. For example, according to the Transparency International rating [5], countries with developed civil societies, such as Sweden, Denmark, and the Netherlands, have one of the lowest levels of corruption in the world.

Ortynskii V. L. [6] explores the relationship between civil society and the media in the fight against corruption. He underscores that the media not only play a critical role in uncovering corrupt practices but also function as a preventive mechanism by fostering an environment that discourages the emergence of corruption. World Bank research affirms that corruption levels are significantly lower in countries with high degrees of press freedom, as independent media offer impartial reporting on socially significant matters and promote transparency in governmental operations.

At the same time, public and private media can be influenced by the authorities or owners, which creates risks of distortion of information and concealment of corruption offenses. In his opinion, a significant problem that affects the effectiveness of anti-corruption activities of the media is the presence of paid-for materials that contradict ethical standards of journalism.

The nature of media ownership is a distinct factor in this context: privately owned media outlets tend to enhance transparency, whereas state-controlled media may be employed to distort information or obscure corrupt practices. A potential strategy to mitigate media susceptibility to political influence is the advancement of public broadcasting, which functions with limited financial support from both the government and private sector, thereby promoting its editorial independence.

A key factor in the effective functioning of the media in combating corruption is the promotion of competition and the prevention of monopolization within the information landscape. This ensures that manipulation and biased coverage of socially significant events are minimized. In addition, the media involvement by anti-corruption agencies builds public support for reforms and increases their effectiveness. Successful media activity in this context is possible only if the basic principles of freedom of speech, open access to information, and an effective mechanism to protect journalists from censorship and political pressure are respected.

The media and civil society play a key role in the fight against corruption by ensuring government transparency and promoting public intolerance of corruption. Independent media, utilizing investigative journalism, uncover corruption schemes and disseminate objective information, thereby fulfilling a public oversight role that establishes additional safeguards against corrupt officials.

Civil society, in turn, actively monitors and evaluates legislation, advocates for reforms within the legal system, and facilitates public involvement in the formulation of anti-corruption policies. Thanks to the activities of NGOs, activists, and independent think tanks, society gains tools to control the use of public resources, which makes corruption much more difficult.

The success of anti-corruption efforts is closely linked to the extent of press freedom, media competition, the engagement of civic initiatives, and the political will of the state to establish an open and accountable governance system. Global experience shows that countries with a high level of civic engagement and independent media have significantly lower corruption rates.

Thus, the fight against corruption requires a comprehensive approach in which the interaction of media, civil society, and state anti-corruption bodies will become the basis for building an open, democratic, and legal culture.

References:

1. On information: Law of Ukraine dated 02.10.1992 No. 2657-XII: as of November 15, 2024 URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/151399_777644 (accessed on March 26, 2025).
2. Constitutional Law of Ukraine / Edited by Y.M. Todyka, V.S. Zhuravsky - K.: In Jure, 2002.
3. Lynching of a thief: what are the consequences for the initiator? An illustrative story // People and problems | Express online. 28.09.2022, 11:00. URL: <https://expres.online/lyudi-i-problemi/samosud-nad-kradiem-chim-tse-zagrozhue-initsiatorovi-pokazova-istoriya> (accessed 03/26/2025).
4. On Prevention of Corruption: Law of Ukraine dated 01.01.2025 No. 1700-VII: as of May 4, 2014, 2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (accessed on March 26, 2025).
5. Corruption Perceptions Index. URL: Corruption Perceptions Index 2024 - Transparency.org (accessed March 26, 2025).
6. Ortynskii V. The role of civil society and the media in the fight against corruption. European perspectives. 2020. № 3. P. 75-80.

УДК: 378

Безруков Данил

здобувач вищої освіти II курсу,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,

м. Миколаїв

Науковий керівник: Валецька О. В.,

канд. юрид. наук, доцент

доцент кафедри історії та теорії держави і права,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,

м. Миколаїв

КОРУПЦІЯ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ І ЗАСОБИ БОРОТЬБИ

Корупція в українській армії має глибоке коріння, що тягнеться ще з часів Радянського Союзу. Військова система СРСР була закритою та бюрократизованою, що сприяло процвітанню корупційних схем. Контрабанда, розкрадання майна та «торгівля» посадами були поширеним явищем ще за часів війни в Афганістані (1979-89). Старші офіцери використовували свої повноваження для особистого збагачення, а рядові військовослужбовці нерідко були змушені платити хабарі за кращі умови служби.

Після здобуття незалежності України в 1991 році економічна криза та політична нестабільність лише поглибили проблему. У 90-х роках відбулося масовий розпродаж військового майна, зокрема танків, літаків та боеприпасів, які нерідко потрапляли в руки інших держав або навіть кримінальних угруповань. Командири військових частин безкарно реалізовували військове обладнання, тоді як держава не могла належним чином фінансувати армію. Водночас зростало кумівство, коли ключові посади в армії займали не професіонали, а «свої люди».

За офіційною статистикою, лише з 2001 до 2014 року було продано та утилізовано 762 літаки, 2815 танків і 1910 ракетних установок залпового вогню [1]. Відсутність належного фінансування та розкрадання ресурсів за попередні роки призвели до того, що військові не мали достатньо бронежилетів, касок і навіть боеприпасів. Волонтери та прості громадяни взяли на себе значну частину витрат. Після початку російсько-української війни у 2014 році українська армія опинилася в критичному стані і держава стикнулася з потребою реорганізації виробництва, створення нових концернів та браком інженерного складу для розробки нових зразків військової техніки.

Однак корупція залишалася значною проблемою. Закупівлі військової техніки та амуніції супроводжувалися завищенням цін та відкатами. Наприклад, у 2019 році спалахнув скандал із закупівлею неякісних деталей для бронетехніки, що серйозно підривало боєздатність військових підрозділів [2]. Так само існувала проблема фіктивного обліку особового складу, коли на папері числилися військовослужбовці, які насправді не служили, а їхнє фінансування осідало в кишенях корупціонерів.

Військовий спеціаліст Г. Карпюк зауважив: «Слід вмонтувати в неї запобіжники, які гарантуватимуть її ефективність не лише для бюджету країни, а й для тих замовників робіт, товарів та послуг. Із наروшенням обсягів держзакупівель для армії проступили очевидні контури саме такої проблеми. Ми добре пам'ятаємо неприємні нюанси, які колись виникали із поставками різного майна, харчів. Так само непорядність деяких переможців конкурсних торгів «заморожувала» будівництво важливих для МОУ об'єктів, зокрема житла» [3].

Повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році викликало безпрецедентну мобілізацію державних ресурсів та міжнародну допомогу. Західні партнери надали Україні значну кількість військового обладнання, що мало б зміцнити обороноздатність країни. Однак разом із цим з'явилися нові корупційні схеми.

Однією з головних проблем стала корупція у військових закупівлях. «Ситуація повторюється. Деякі компанії, з якими ми уклали договори наприкінці 2023 не можуть впоратися зі своїми обов'язками. Йдеться про постачання, по-перше, якісних продуктів, по-друге, вчас-

не постачання», – зауважив заступник міністра оборони України Половенко [4]. Міністр оборони України О. Резніков особисто звернувся до голови комітету Верховної Ради з питань національної безпеки, оборони та розвідки з проханням провести засідання комітету та заслухати інформацію про закупівлі послуги харчування військовослужбовців на 2023 рік за участі представників НАБУ та ДБР [5].

Проблема ухилення від мобілізації перейшла від маргінального злочину до всенародного тіток-флешмобу і всяко рекламується, зокрема через ворожі ЗМІ. Військкомати стали осередками корупційних схем, де за значні суми грошей видавали довідки про непридатність до служби або оформлювали виїзд за кордон. Через систему «Шлях» втекли за кордон і не повернулися майже 19 тисяч чоловіків, середній «чек» такої операції становить 7 тисяч доларів США [6].

«Нагальним нововведенням» стала корупція у сфері будівництва оборонних укріплень. У прифронтових регіонах були зафіксовані випадки, коли гроші, виділені на спорудження захисних рубежів, частково або повністю не доходили до фронту, що ставило під загрозу безпеку як обласної оборони так і військових на передовій. Кримінальне провадження щодо завищення цін під час придбання деревини для будівництва фортифікаційних споруд на Харківщині відкрили ще у лютому 2024 року, ціну накручували, прикриваючись видатками на логістику але суд досі не розкриває для слідчих всі документи [7].

Корупція в українській армії залишається серйозною загрозою для обороноздатності країни. Війна з Росією показала як силу української армії, так і її слабкі місця, серед яких - корумпованість окремих посадовців або цілих урядових підрозділів. У боротьбі з цією проблемою важливу роль відіграють антикорупційні органи як власне українські так і західні, інформування громадськості та журналістська ініціатива. Однак остаточна перемога над корупцією можлива лише за умови жорсткої політичної волі, прозорості та невідворотності покарання для тих, хто наживається на війні.

Список використаних джерел:

1. Скільки зброї Україна віддала й продала до війни та повномасштабного вторгнення.

URL: <https://thepage.ua/ua/politics/skilki-zbroyi-ukrayina-prodala-do-vijni> (дата звернення 11.04.2025).

2. Скандальна закупівля для війська: що не так з бронетранспортерами? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/donbas-realii-btr-4e-skandal-zakupivlya/30412568.html> (дата звернення 11.04.2025).

3. Держзакупівлі для армії: плюси, мінуси та чому 2019 рік має стати переламним. URL: <https://novynarnia.com/2019/02/27/derzhzakupivli-dlya-armiyi-plyusi-minusi-ta-chomu-2019-rik-maye-stati-perelamnim/> (дата звернення 13.04.2025)

4. Є компанії, які не можуть впоратись з обов'язками щодо постачання продуктів ЗСУ. URL: Перевірки у ЗСУ - є компанії, які не можуть впоратись з обов'язками щодо поставок продуктів | РБК-Україна (дата звернення 13.04.2025).

5. Скандал щодо закупівлі продуктів для армії: Міноборони звернеться до СБУ. URL: <https://sud.ua/uk/news/ukraine/259882-skandal-pozakupke-produktov-dlya-armii-minoborony-obratitsya-v-sbu> (дата звернення 13.04.2025).

6. Через систему «Шлях» втекли за кордон і не повернулися майже 19 тисяч чоловіків: названо середню вартість хабаря. URL: <https://tsn.ua/exclusive/vtekli-za-kordon-ta-ne-povernulis-mayzhe-19-tis-cholovikiv-nazvano-serednyu-vartist-habarya-2357881.html> (дата звернення 15.04.2025).

7. Скандал з фортифікаціями на Харківщині: СБУ розслідує порушення при закупівлі деревини вже кілька місяців. URL: <https://informator.ua/uk/skandal-z-fortifikacijami-na-harkivshchini-sbu-rozsliduye-porushennya-pri-zakupivli-derevini-vzhe-kilka-misyaciv> (дата звернення 15.04.2025).

УДК 347.77:[378.2:177.9](043.2)

Бенюх Карина,

здобувачка вищої освіти І курсу

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,

м. Миколаїв

Науковий керівник: Валецька О. В.,

канд. юрид. наук, доцент,

доцент кафедри історії та теорії держави і права,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,

м. Миколаїв

ДІЯЛЬНІСТЬ UNICHECK - СИСТЕМА ПЕРЕВІРКИ ТЕКСТІВ НА ПЛАГІАТ

Кожний ВНЗ прагне розвитку. Навряд це буде можливим без академічної доброчесності та дотримання етичних норм в усіх сферах діяльності закладу. Адже, дотримання всіх вимог сприяє не лише про-

гресивному розвитку ВНЗ, а ще й успішності та професійності випускників в подальшому.

У ст. 42 ЗУ «Про освіту» визначено єдині для всіх рівнів освіти види порушень академічної доброчесності (академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання); особливості дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними і науковими працівниками та здобувачами освіти; види академічної відповідальності науково-педагогічних і наукових працівників та здобувачів освіти; права осіб, стосовно яких порушено питання про порушення ними академічної доброчесності тощо [1].

На виконання цієї норми Міністерство освіти і науки України видає лист рекомендаційного характеру від 15.08.2018 р. № 1/11-8681 щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо).

Також в листі: «визначено єдині для всіх рівнів освіти види порушень академічної доброчесності (академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання); особливості дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними і науковими працівниками та здобувачами освіти; види академічної відповідальності науково-педагогічних і наукових працівників та здобувачів освіти; права осіб, стосовно яких порушено питання про порушення ними академічної доброчесності тощо» [2].

Для того, щоб спростити процес перевірок робіт на академічну доброчесність і підвищити якість освіти, українські розробники у 2014 р. створили спеціальний сервіс з перевірки на плагіат – Unicheck – це система перевірки текстів на плагіат, яка використовується освітніми установами, викладачами, студентами, письменниками та корпоративними клієнтами. Вона аналізує документи та виявляє текстові збіги, допомагаючи дотримуватися принципів академічної доброчесності. Компанія була заснована в Україні та працює на міжнародному ринку. Unicheck конкурує з такими сервісами, як Turnitin, Plagscan, Grammarly, але має низку унікальних переваг.

Програма має низку можливостей, а саме :

1. Перевірка тексту на плагіат: Unicheck порівнює завантажений документ із:

- Відкритими джерелами (веб-сайти, онлайн-публікації).
- Внутрішніми базами навчальних закладів (архіви університетів, студентські роботи).
- Комерційними базами (публікації, наукові роботи) [3].

2. Автоматичне визначення цитат: сервіс аналізує правильність оформлення цитат за міжнародними стандартами [5].

3. Підтримка різних форматів файлів: користувачі можуть завантажувати документи у таких форматах, як .doc, .docx, .pdf, .rtf, .txt, .odt, .html тощо.

4. Виявлення перефразованого плагіату: Unicheck на відміну від базових перевірок може розпізнавати не тільки точні збіги, а й перефразовані фрагменти тексту [5].

5. Інтеграція з освітніми платформами (LMS) : Unicheck легко підключається до систем управління навчанням, наприклад: Moodle, Google Classroom, Canvas, Blackboard. Це дозволяє викладачам автоматизувати перевірку студентських робіт без необхідності завантажувати файли вручну [4].

Значною перевагою Unicheck, по-перше, є висока швидкість перевірки. Програма аналізує навіть великі документи за кілька секунд. По-друге, це забезпечення безпеки даних. Тобто система не зберігає документи в загальнодоступних базах і саме це захищає авторські права студентів і викладачів [2].

Тепер розберемося як працює Unicheck. Це відбувається таким чином:

1. Користувач завантажує документ.
2. Система порівнює текст із мільярдами веб-сторінок, статей і баз даних.
3. Формується звіт про унікальність – усі збіги підсвічуються та містять посилання на джерела.
4. Користувач може редагувати документ і переглядати коригування.

Бачимо, що система налаштована на доступне і просте користування.

Програму Unicheck широко використовують як в освіті, так і в бізнесі. Щодо освітніх установ, то Unicheck допомагає університетам, школам та академічним установам перевіряти курсові, дипломні роботи, наукові статті [5]. Використовується в понад 1 500 навчальних закладах у 90+ країнах [6].Щодо корпорацій: юридичні компанії перевіряють договори та документи на унікальність; видавництва аналізують статті та книги на предмет плагіату; журналісти та блогери використовують сервіс для перевірки контенту перед публікацією.

Слід зазначити вартість та доступність програми, що є не менш важливою складовою. Для студентів і викладачів існують доступні передплати з оплатою за кожну перевірку. Для університетів і бізнесу є корпоративні пакети з гнучкими тарифами. Також наявна безкоштовна пробна версія, в якій Unicheck пропонує безкоштовний тестовий період, щоб користувачі могли оцінити всі можливості системи. 20

квітня 2022 року, онлайн-сервіс Unicheck тимчасово запровадив безоплатний доступ для українських закладів вищої освіти. Безкоштовно перевіряти академічні тексти на плагіат і неправомірні запозичення заклади вищої освіти можуть протягом цього та наступного навчальних семестрів. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники закладу вищої освіти зобов'язані дотримуватися в освітньому процесі та науковій (творчій) діяльності академічної доброчесності та гарантувати її дотримання здобувачами вищої освіти. Крім того, здобувачі освіти зобов'язані виконувати вимоги освітньої (наукової) програми (індивідуального навчального плану (за наявності), дотримуватись академічної доброчесності та досягати визначених для відповідного рівня вищої освіти результатів навчання [7].

Unicheck працює на світовому рівні. Має клієнтів у більш ніж 90 країнах світу. В Україні сервіс використовують Київський національний університет, КПІ, Львівська політехніка, ХНУ ім. Каразіна та багато інших вишів. Слід зазначити, що в ЧНУ імені Петра Могили з 2019 запровадили обов'язкову перевірку кваліфікаційних робіт студентів антиплагіатною системою Unicheck [8].

У 2023 році дослідження, проведене в Національному університеті біоресурсів і природокористування України, показало, що використання Unicheck, інтегрованого в LMS Moodle, сприяє формуванню академічної доброчесності серед студентів. Педагогічне втручання та навчання використанню програмного забезпечення допомогло студентам краще розуміти етичні аспекти академічної практики та зменшити рівень плагіату [9].

«Перевірка на плагіат – це не тренд, не обов'язок, це буденність роботи над науковим дослідженням», – акцентує увагу студентів директор компанії Антиплагіат Андрій Сідляренко.

Список використаних джерел:

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 10.04.2025);

2. Лист МОН України: «Про рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах» від 15.08.2018 р. № 1/11-8681: URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/akredytatsiya/instruktsiya-list/1-11-8681-vid-15082018-rekomendatsii-shchodo-zapobigannya-akademichnomu-plagiatu.pdf> (дата звернення: 10.04.2025);

3. Офіційний сайт Unicheck. URL: <https://unicheck.com> (дата звернення: 10.04.2025);

4. Рецензії користувачів на форумах та освітніх платформах (Moodle, Google Classroom, Blackboard) (дата звернення: 10.04.2025);

5. Unicheck Blog. URL: <https://unicheck.com/blog> (дата звернення: 10.04.2025);

6. Дослідження академічної доброчесності – публікації наукових конференцій (дата звернення: 10.04.2025);

7. Новини МОН України: «Unicheck тимчасово запровадив безкоштовну перевірку на плагіат для українських закладів вищої освіти». Дата публікації: 20.04.2022 р. URL: <https://mon.gov.ua/news/unicheck-timchasovo-zaprovadiv-bezkoshtovnu-perevirku-na-plagiat-dlya-ukrainskikh-zakladiv-vishchoi-osviti> (дата звернення: 10.04.2025);

8. Офіційний сайт ЧНУ імені Петра Могили. Стаття: «У ЧНУ ім. Петра Могили відбулась зустріч із директором компанії «Антиплагіат»» – <https://chmnu.edu.ua/u-chnu-im-petra-mogili-vidbulas-zustrich-iz-direktorom-kompaniyi-antiplagiat/> (дата звернення: 10.04.2025);

9. Кузьмінська О. Г., Мазорчук М. С., Василюк О. М. Сприйняття студентами плагіату: приклад формування академічної доброчесності: *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2023 р. URL: https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/5299?_gl=1*z874ms*ga*MTc2NDAwOTAyNC4xNzQ0MzAzMTE4*_ga_SR95521TR5*MTc0NDMwMzExOC4xLjEuMTc0NDMwMzU3NS4 (дата звернення: 10.04.2025);

УДК: 343:356:351.746.1(477)(043.2)

Біла Наталія,

здобувачка вищої освіти I курсу,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,

м. Миколаїв

Науковий керівник: Валецька О. В.,

канд. юрид. наук, доцент,

доцент кафедри історії та теорії держави і права,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,

м. Миколаїв

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Корупція є однією з найбільших загроз національній безпеці України. Вона визначається як зловживання службовим становищем з метою отримання неправомірної вигоди, підриву основ держави, еконо-

міки та суспільної моралі. В умовах сучасних викликів, таких як військова агресія, економічна нестабільність, соціальні проблеми, корупція стає особливо небезпечною, оскільки послаблює здатність держави реагувати на ці виклики.

Проблема корупції в Україні є системною. Незважаючи на численні реформи та зусилля держави та міжнародних організацій, рівень корупції залишається високим. Це негативно впливає на довіру громадян до державних інституцій та знижує ефективність використання бюджетних ресурсів, створюючи загрозу національній безпеці.

Головною метою протидії корупції у сфері національної безпеки є забезпечення прозорості та підзвітності в усіх аспектах діяльності держави. Цей процес спрямований на виявлення та усунення корупційних схем, розробку та впровадження антикорупційних механізмів, підвищення обізнаності населення щодо наслідків корупції та співпрацю з міжнародними організаціями. Боротьба з корупцією у цій сфері має вирішальне значення для зміцнення держави та захисту інтересів громадян.

Національна безпека – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам[1]. Корупція є основною загрозою для органів безпеки, оскільки вона підриває їх здатність ефективно виконувати свої обов'язки. Це має значні негативні наслідки для військової, економічної та інформаційної безпеки країни.

Порушення військової безпеки може призвести до нецільового використання коштів, що може вплинути на боєздатність війська через відсутність необхідного обладнання. Це також знижує моральний дух армії та, зловживаючи владою, знижує моральний дух її особового складу. Крім того, безкарність за порушення дисципліни підриває армію, робить корумпованих чиновників уразливими до зовнішнього впливу та загрожує національній безпеці.

Корупція в державних установах фінансової безпеки призводить до нецільового використання бюджетних коштів та неефективного використання ресурсів. Це створює нерівне бізнес-середовище, стримує іноземні інвестиції, спотворює конкуренцію та сповільнює економічне зростання. Це також сприяє паралельному економічному розвитку, що зменшує надходження до бюджету та поглиблює соціальну нерівність.

Порушення інформаційної безпеки можуть призвести до поширення дезінформації через цензуру ЗМІ, а також до неефективності кібер-

злочинності. Корумповані чиновники менш стійкі до зовнішнього впливу, що підриває довіру до державних інституцій.

Тому корупція становить комплексну загрозу, яка підриває основи національної безпеки. Ефективна боротьба з ним необхідна для зміцнення інститутів безпеки та забезпечення стабільного розвитку країни.

Згідно із Законом України «Про запобігання корупції», щоб посадовці чесно виконували свою роботу, існують такі основні правила:

- їм не можна використовувати свою роботу для отримання вигоди собі чи іншим;
- заборонено брати подарунки за свою роботу (крім невеликих знаків ввічливості в межах встановлених правил);
- якщо їм пропонують хабар або подарунок, вони повинні відмовитися і повідомити про це;
- деякі посадовці не можуть займатися іншою оплачуваною роботою або мати свій бізнес;
- після звільнення з посади є певні обмеження на їхню подальшу роботу;
- близькі родичі не можуть працювати в прямому підпорядкуванні один одному [2].

У рамках реалізації антикорупційної політики в Україні можуть бути запропоновані різні заходи щодо запобігання та протидії корупції. Серед них – спрощення процедури притягнення депутатів до відповідальності, перегляд та оскарження структури статистичної звітності про злочинність, акцентування на кінцевих результатах діяльності правоохоронних органів, особливо на результатах розгляду кримінальних справ судами.

Також важливо розробити правові системи та механізми сповіщення банківських установ про підозрілі фінансові операції.

Необхідно розпочати контроль за переходом державних службовців на керівні посади, які залишають комерційну зону, а також розробити відомчі антикорупційні стратегії, які зосереджуватимуться на спеціальностях працівників, щоб запобігти корупції на високому рівні [3].

Отже, заповнення прогалин у національній обороні України є важливим аспектом стабільності та розвитку країни. Корупція в силах безпеки, правоохоронних органах і персоналі безпеки підриває функціонування державних інституцій і ставить під загрозу національну безпеку. Для боротьби з корупцією нам потрібно посилити антикорупційні організації, підвищити прозорість у використанні державних коштів і заохотити владу реформувати правоохоронні органи. Важливим елементом є також активна участь громадянського суспільства в моніторингу діяльності уряду у боротьбі з корупцією.

Список використаних джерел:

1. Д. Паламарчук. Національна безпека: національні цінності, інтереси, цілі, завдання. <https://bintel.org.ua/nukma/nacionalna bezpeka/> (дата звернення: 04.04.2025).
2. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 04.04.2025).
3. Пархоменко-Куцевіл О. Формування політики державної безпеки України в контексті запобігання та протидії корупції. Державне управління та місцеве самоврядування, 2019, вип. 1(40). URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2019/2019_01\(40\)/13.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2019/2019_01(40)/13.pdf). (дата звернення: 04.04.2025).

УДК 37.021.2

*Бичкова Ольга,
здобувачка вищої освіти III курсу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
Науковий керівник: Ткаля О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та адміністративного права і процесу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ, СТРАТЕГІЇ ТА ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Академічна доброчесність є одним із основних принципів, на яких будується якісна система вищої освіти. Це поняття включає в себе етичні норми, що регулюють поведінку студентів, викладачів та адміністрації в освітньому процесі. Збереження та розвиток академічної доброчесності важливе не тільки для підвищення якості освіти, але й для забезпечення справедливості, довіри до освітніх установ, а також для створення умов для розвитку критичного мислення та професіоналізму.

У цьому контексті важливо розглянути виклики, з якими стикаються заклади вищої освіти в процесі формування академічної доброчесності, а також стратегії та шляхи впровадження відповідних практик.

Серед науковців, які досліджували питання академічної доброчесності, можна відзначити Пітера Г. Баума, який є автором низки досліджень, що стосуються етики в академічному середовищі, зокрема, як академічна доброчесність пов'язана з культурними та соціальними контекстами. Його роботи часто фокусуються на етиці навчання та досліджень. Також важливим є внесок Андрія С. Волкова, українського науковця, який займається питаннями етики у вищій освіті. Він висвітлює проблеми академічної доброчесності в умовах сучасного розвитку вищої освіти в Україні, а також аналізує існуючі стратегії боротьби з академічними порушеннями. Меріан Кахмір, дослідниця з Великобританії, досліджувала вплив технологій на академічну доброчесність і питання плагіату в еру цифрових технологій. Джеймс Д. Вілсон є автором численних робіт про академічну доброчесність, зосереджуючи свою увагу на поведінкових аспектах, мотивації студентів та педагогічних стратегіях для запобігання академічним порушенням. Джонатан Інгрхем, фахівець у галузі педагогічної етики, досліджує вплив етичних практик в освіті на створення сприятливого навчального середовища і розвиток критичного мислення серед студентів. Оксана Л. Рєпіна, українська науковець, яка досліджує питання академічної доброчесності в контексті національної освітньої політики та боротьби з плагіатом у вищих навчальних закладах України.

Дослідження цих і інших науковців дозволяють формувати чітке розуміння механізмів розвитку академічної доброчесності, впливу технологій на навчальний процес та формування етичних стандартів у вищій освіті.

Академічна доброчесність – це система моральних і етичних норм, що регулюють поведінку учасників освітнього процесу. Вона передбачає дотримання принципів чесності, справедливості, поваги до інших та їх інтелектуальної власності, а також відповідальності за власну навчальну діяльність. До основних елементів академічної доброчесності відносять:

1. Запобігання плагіату та іншому шахрайству.
2. Справедливе оцінювання результатів навчання.
3. Поважне ставлення до інтелектуальної власності та творчих здобутків інших.
4. Підтримка доброчесної конкуренції серед студентів і викладачів [3].

В Україні питання академічної доброчесності регулюються низкою нормативно-правових актів, серед яких:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року (№ 1556-VII) (остання редакція 5 березня 2025 р.). Відповідно до цього

закону, вищі навчальні заклади зобов'язані створювати умови для реалізації принципів академічної доброчесності, зокрема забезпечувати прозорість освітнього процесу та запобігати академічному шахрайству.

2. Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення академічного контролю в закладах вищої освіти» було прийнято 21 серпня 2019 року. Цей нормативно-правовий акт визначає процедури та механізми академічного контролю, спрямовані на забезпечення якості освіти та дотримання академічної доброчесності в закладах вищої освіти України. Цей нормативний акт визначає механізми контролю за виконанням норм академічної доброчесності на рівні закладів вищої освіти.

3. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 1 грудня 2022 року № 2811-IX (остання редакція 15 листопада 2024 р.), чітко визначає права на інтелектуальну власність, що є важливим аспектом для академічної доброчесності, адже плагіат є порушенням авторських прав [1].

Ці документи створюють нормативну основу для організації академічної доброчесності у вищій освіті, проте на практиці часто виникають проблеми із забезпеченням виконання цих норм.

Заклади вищої освіти стикаються з рядом серйозних викликів при формуванні академічної доброчесності:

Плагіат. Плагіат, або запозичення чужих ідей без відповідного посилання на джерело, є однією з найпоширеніших форм порушення академічної доброчесності. Студенти та навіть викладачі можуть порушувати авторські права, що веде до зниження якості освіти та наукових досліджень. Важливим є впровадження механізмів виявлення плагіату за допомогою спеціальних програм, таких як Turnitin чи Unicheck.

Академічне шахрайство. Академічне шахрайство включає не тільки плагіат, але й інші порушення, такі як підкуп викладачів, фальсифікація результатів на іспитах, несанкціоноване використання підказок тощо. Такі явища можуть суттєво впливати на рівень довіри до навчальних закладів та якість освіти в цілому.

Недостатня мотивація студентів. Одним з важливих аспектів є також низька мотивація студентів до дотримання норм академічної доброчесності. Це може бути пов'язано з різними факторами, такими як перевантаження навчальними завданнями, неадекватне оцінювання з боку викладачів або навіть відсутність чітких і зрозумілих критеріїв оцінювання[2].

Для подолання зазначених викликів необхідно впровадити ряд стратегій, спрямованих на підвищення рівня академічної доброчесності в закладах вищої освіти.

Освітні програми з академічної доброчесності. Однією з основних стратегій є впровадження навчальних курсів для студентів та викладачів з питань академічної доброчесності. Ці курси повинні включати інформацію про плагіат, академічне шахрайство, права на інтелектуальну власність та методи чесного оцінювання.

Використання технологій для виявлення плагіату. Сучасні технології, такі як програми для перевірки плагіату, повинні стати обов'язковими інструментами для перевірки робіт студентів та наукових публікацій викладачів. Такі інструменти дозволяють швидко і ефективно виявляти порушення академічної доброчесності.

Впровадження чесного оцінювання. Важливо створювати систему оцінювання, яка буде прозорою та зрозумілою для всіх учасників освітнього процесу. Викладачі повинні чітко пояснювати критерії оцінювання та надавати студентам зворотний зв'язок щодо їхніх робіт.

Розробка кодексів академічної доброчесності. Заклади вищої освіти мають розробити власні кодекси академічної доброчесності, які мають бути обов'язковими для виконання як студентами, так і викладачами. Такі кодекси мають чітко визначати правила поведінки, відповідальність за порушення та методи запобігання академічному шахрайству.

Активізація співпраці з іншими закладами освіти. Спільна робота університетів, а також міжнародна співпраця з іншими країнами можуть значно підвищити ефективність боротьби з академічним шахрайством. Важливо створити єдину мережу для обміну досвідом та запровадження універсальних стандартів академічної доброчесності.

Розробка національної програми. Необхідно створити національну програму, яка буде сприяти впровадженню принципів академічної доброчесності в усіх закладах вищої освіти України. Вона повинна включати чітко визначені кроки для забезпечення прозорості оцінювання, боротьби з плагіатом та академічним шахрайством.

Підтримка студентських ініціатив. Студентські організації можуть відігравати важливу роль у формуванні культури академічної доброчесності. Підтримка таких ініціатив, як створення студентських комітетів з доброчесності, допоможе активізувати студентів у боротьбі з порушеннями етики навчального процесу[4].

Підтримка студентських ініціатив у формуванні культури академічної доброчесності є важливим аспектом розвитку системи вищої освіти. Студентські організації, зокрема комітети з доброчесності, можуть

відігравати значну роль у просуванні етичних норм серед студентів і викладачів. Це дозволяє не лише активізувати студентську спільноту в боротьбі з порушеннями академічної етики, але й створити прозору систему контролю за виконанням академічних стандартів.

У багатьох університетах вже діють студентські організації, які активно залучаються до розробки та впровадження етичних норм. Наприклад, студенти можуть бути залучені до організації тренінгів і семінарів з академічної доброчесності, що допомагає їм краще усвідомлювати значення чесності у навчальному процесі та наслідки порушень. Такі ініціативи також сприяють формуванню серед студентів культури відкритості та взаємоповаги, що є важливою складовою академічної спільноти.

Ці ініціативи можуть включати в себе створення петицій, зокрема з вимогою посилення контролю за академічною доброчесністю, а також організацію моніторингових груп, які проводять регулярні перевірки та доповідають про випадки порушень. Успішний досвід таких організацій може стати прикладом для інших навчальних закладів, стимулюючи розвиток подібних ініціатив на національному рівні.

Таким чином, підтримка студентських ініціатив не тільки зміцнює морально-етичні основи університетської спільноти, але й сприяє розвитку відповідальності та самостійності серед студентів.

Отже, академічна доброчесність є невід’ємною частиною сучасної вищої освіти. Вона сприяє підвищенню якості освіти, розвитку наукової діяльності та створенню здорового навчального середовища. Однак для її ефективного формування необхідно вирішити ряд викликів, таких як боротьба з плагіатом і академічним шахрайством, підвищення мотивації студентів до дотримання етичних норм та забезпечення прозорості оцінювання. Впровадження ефективних стратегій і технологій, а також розробка чітких нормативних актів допоможуть закладам вищої освіти реалізувати принципи академічної доброчесності на практиці.

Список використаних джерел:

1. Грішнова Н. О. Проблеми академічної доброчесності в сучасній освіті. Київ : Вид-во «Освіта України», 2017. 245 с.
2. Козирева Т. М. Вища освіта і культура академічної доброчесності. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 210 с.
3. Лук’яненко Т. М. Академічна доброчесність у вищій освіті: нормативно-правові аспекти. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2018. 160 с.

4. Матвієнко Т. В. Стратегії формування академічної доброчесності в університетах України. Одеса : Одеський національний університет, 2019. 180 с.

5. Остром І. О. Впровадження стандартів академічної доброчесності в університетах. Київ : Інститут вищої освіти, 2015. 205 с.

УДК: 347.78

***Блошко Дар'я,**
здобувачка вищої освіти I курсу,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

***Науковий керівник: Валецька О. В.,**
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри історії та теорії держави і права,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

СТУДЕНТСЬКИЙ ПЛАГІАТ: ХТО ВИНЕН І ЩО РОБИТИ?

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства [1]. Зазвичай, до плагіату можна віднести наступні дії:

1. Використання чужої роботи з зазначенням себе як автора;
2. Використання певних слів, словосполучень, пропозицій чи ідей без попереднього узгодження з правовласником;
3. Використання цитат, що не поміщені в лапки і без вказівки авторства;
4. Надання невірної інформації про дійсне джерело контенту;
5. Копіювання структури твору або ідеї, навіть з дещо зміненими деталями без дозволу автора [2].

Масштабне дослідження «Вплив політик щодо плагіату у вищій освіті в Європі» зробило висновок, що причиною студентського плагіату частіше є нестача навичок академічного письма і знань дослідницьких методів, аніж свідоме прагнення обманути [5].

Студенти часто копіюють свої роботи з інтернету не лише тому, що це технічно просто зробити або що таке списування є невмирущою традицією. Причиною може бути недостатнє, несистематичне, неякіс-

не навчання студентів належному академічному письму, його правилам, алгоритмові підготовки такої письмової роботи, якою студент й викладач пишатимуться.

Проблема академічного плагіату в Україні залишається актуальною. За оцінками експертів Організації економічного співробітництва в Україні, у різних галузях знань від 5% до 80% дисертаційних робіт містять плагіат за 2017 рік. Це має значні економічні наслідки: щорічно держава витрачає від 300 до 500 мільйонів гривень на доплати освітянам і науковцям, які отримали ступені на основі плагіату, а загальні витрати можуть сягати від 3 до 4 мільярдів гривень [3].

Часто студенти скорочують час і зменшують власні зусилля на підготовку письмових робіт, тому що їх до цього підштовхують особливості навчального процесу, такі як:

1. нестача навчального часу на навчання студентів належному академічному письму;
2. необхідність одночасно готувати кілька письмових робіт з різних предметів, наприклад, наприкінці семестру;
3. вимога про великий обсяг тексту роботи;
4. короткий термін, відведений на підготовку об'ємної роботи.

Приміром, в багатьох закладах вищої освіти вимоги до обсягу курсових і дипломних робіт, звітів з практики, інших письмових документів, які мають підготувати студенти, передбачають, що одній годині навчального навантаження студента має відповідати 1-3-5 сторінок відповідного документа. При цьому не враховуються ані значно легші нормативи для викладачів, ані необхідність використання значної частки відведеного часу на пошук літератури, виконання досліджень, розрахунків, аналіз їх результатів, інших практичних завдань. Обсяг письмових робіт має бути узгоджений з часом, який за індивідуальним навчальним планом та/або програмами навчальних дисциплін відводиться на їх виконання. Більш-менш обґрунтованими можна вважати норми не менше 3-5 год. на сторінку, залежно від виду роботи. Також, потребують перегляду нормативи щодо кількості наукових праць науково-педагогічних працівників (безвідносно до якості цих праць), які встановлюють Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності, та інші нормативні документи [4].

Одне з досліджень свідчить, що до плагіату частіше вдаються слабші студенти та ті студенти, які плагіювали раніше [5]. Тому навчання належному академічному письму слід розпочинати ще на перших курсах університету, якщо не у середній школі. Слабші студенти потребують більшої підтримки з боку викладачів. Вони можуть мати недостатній досвід академічного письма і побоюватися, що не виконають

роботу на належному рівні, а тому нададуть перевагу замовленню такої роботи в інших осіб. Проблемами таких студентів можуть бути невпевненість у власних силах, а також погане володіння письмовою українською мовою.

Коли один викладач встановлює належні вимоги до робіт студентів, а викладачі з інших предметів байдужі до плагіату, це погіршує стан академічного середовища університету. А адміністрація університету може докладати замало зусиль до запровадження політики нульової толерантності до проявів академічної доброчесності.

Культура академічної доброчесності прямо конфліктує з культурою списування. Одержати високу оцінку за швидко скопійовану з інтернету роботу – неабияка підстава для гордоців студента. Аргументові «всі списують, то чому мені не можна?» складно опонувати [5].

Тож, що має робити університет задля зменшення та запобігання використання плагіату серед студентів? Мотивація до роботи і навчання у ціннісно чесній академічній спільноті – ключова передумова розв'язання проблеми плагіату і доброчесності загалом. На жаль, немає готового алгоритму, який гарантовано виведе таку мотивацію студентів, викладачів, адміністрації закладу на перше місце. Заклади вищої освіти зобов'язані:

- 1) вживати заходів, у тому числі шляхом запровадження відповідних новітніх технологій, щодо запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових роботах наукових, науково-педагогічних, педагогічних, інших працівників і здобувачів вищої освіти та притягнення їх до дисциплінарної відповідальності;

- 2) мати внутрішню систему забезпечення якості вищої освіти, у тому числі затверджену політику забезпечення дотримання учасниками освітнього процесу академічної доброчесності (кодекс академічної доброчесності);

- 3) створювати необхідні умови для здобуття вищої освіти особами з особливими освітніми потребами;

- 4) оприлюднювати на офіційному веб-сайті, на інформаційних стегах та в будь-який інший спосіб інформацію про реалізацію своїх прав і виконання зобов'язань;

- 5) здійснювати освітню діяльність на засадах студентоцентровано-го навчання [6].

Члени університетської спільноти (адміністратори, викладачі, студенти, навчально-допоміжний персонал) можуть потребувати підвищення кваліфікації з відповідних питань. Одні представники спільноти потребуватимуть базової, вступної інформації з теми.

Іншим необхідно глибше зрозуміти тему, дістати пояснення тих чи тих деталей і особливостей, що виникають у практиці запровадження доброчесних норм академічної поведінки. Варто створити можливості

такого навчання і консультацій, адаптовані до потреб різних стейкхолдерів університету. Передусім, що просто сказати студенту: «пишіть роботу власними словами, правильно посилаючись на джерела» – недостатньо. За результатом одного з досліджень, попередження студентів про те, що їхні роботи перевірятимуться на плагіат, не знижує частку плагіату в студентських роботах. Тому почніть з підвищення важливості письмового завдання у структурі дисципліни. Збільшити вагу оцінки за письмову роботу в підсумковій оцінці за курс за рахунок зменшення ваги оцінки за відвідуваність та високу активність студентів на заняттях. Передбачте більше часу в тематичному плані занять на пояснення вимог до письмового завдання, його перевірку, консультування і надання зворотного зв'язку студентам.

Завдання важливе для студентів, коли:

1. студенти розуміють мотивацію, з якої вони мають це завдання: мотивація викладача - чому пропонується завдання і мотивація студента – яку користь принесе йому виконання завдання;
2. є детальна і зрозуміла інструкція із вимогами до завдання;
3. на завдання виділені час і зусилля викладача;
4. завдання має суттєву вагу у підсумковій оцінці за курс;
5. студенти відчують підтримку викладача [7].

Студентський плагіат – це не лише проблема окремих студентів, а наслідок системних недоліків академічного середовища. Відсутність належних навичок академічного письма, необґрунтовані вимоги до обсягів робіт, обмежений час на їх виконання та непослідовне ставлення викладачів до академічної доброчесності створюють умови для плагіату.

Щоб мінімізувати проблему, заклади вищої освіти мають запроваджувати якісне навчання академічному письму з перших курсів, адекватно регулювати вимоги до письмових робіт та формувати культуру доброчесності. Важливими є підтримка студентів, роз'яснення цінності самостійної роботи, а також забезпечення політики нульової толерантності до плагіату на рівні викладачів та адміністрації. Усвідомлення цієї проблеми та комплексні заходи – запорука академічної доброчесності та якісної освіти.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 38–39. – Ст. 380. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 05.04.25)
2. Бібліотека К-НПУ. Плагіат, його види і наслідки [Електронний ресурс] / Бібліотека Кам'янець-Подільського національного універси-

тету імені Івана Огієнка. – URL: <https://library.kpnu.edu.ua/?p=1061> (дата звернення: 05.04.2025).

3. Карпенко М. Стан і проблеми боротьби з плагіатом в українській освіті / М. Карпенко // Відділ гуманітарної безпеки. – Національний інститут стратегічних досліджень. – Грудень 2017. – С. 2–12.

4. Бахрушин В., Ніколаєв Є. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності / В. Бахрушин, Є. Ніколаєв. – С. 4–40.

5. Академічна доброчесність. Студентський плагіат, частина 1. Хто винен? / Є. Ніколаєв // Інформаційний бюлетень. – 2020. – Вип. 5 (лютий). – URL: <https://academiq.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/Integrity-bulletin-05.pdf> (дата звернення 05.04.25)

6. Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII «Про вищу освіту», п. 2 ч. 3 ст. 32, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 05.04.2025)

7. Академічна доброчесність. Студентський плагіат, частина 2. Що робити? / Є. Ніколаєв // Інформаційний бюлетень. – 2020. – Вип. 6 (лютий). – URL: <https://academiq.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/Vypusk-01-v-6.pdf> (дата звернення: 05.04.25)

УДК: 37.011.3-51

***Бобровська Вікторія,**
здобувачка вищої освіти II курсу,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Ткаля О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та адміністративного права і процесу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Академічна доброчесність являється важливою передумовою впровадження якісного освітнього процесу. Вона забезпечує довіру до результатів навчання, наукових досягнень. Являється запорукою об'єктивного оцінювання знань та результатів досліджень.

В умовах цифровізації освітнього процесу система дотримання академічної доброчесності зіткнулася з новими викликами. Результатами досліджень Європейської мережі академічної доброчесності (ENAI – міжнародна організація, яка створена з метою проведення обміну та поширення міжнародного досвіду, підтримання принципів академічної доброчесності у навчанні та науці) встановлено, що після переходу на дистанційну форму навчання, в європейських університетах кількість зафіксованих порушень академічної доброчесності зросла майже на половину. Спостерігається систематичне використання здобувачами освіти засобів штучного інтелекту (ШІ) при виконанні навчальних завдань.

В Україні ця ситуація ускладнена через умови воєнного стану. За результатами проведеної аналітичної роботи Кременя В.Г. та співавторів (2022), 82% закладів вищої освіти в Україні, через вимушену трансформацію навчального процесу, відзначили суттєве зниження ефективності традиційних механізмів забезпечення доброчесності [1].

Відтепер, академічна спільнота стикається із завданням зміни підходів організації освітнього процесу як в аудиторіях, в умовах дистанційного навчання, так і в діяльності під час написання наукових праць, дослідницьких робіт, участі в наукових заходах тощо. При виборі методів, прийомів та способів освітнього процесу слід враховувати новітні цифрові технології, які здобувачі освіти можуть використовувати, порушуючи при цьому норми академічної доброчесності. Серед цих технологій, вагоме місце займають можливості нейронної мережі ChatGPT, які використовуються для виконання різних завдань навчальних дисциплін, видаючи результат ШІ як свій власний. Така практика може приводити одночасно до кількох видів порушень академічної доброчесності – плагіату, списуванню та обману.

Через доступність технологій ШІ відбувається активне їх використання в освітньому процесі. При цьому, відбуваються зміни щодо змісту, форм, підходів до навчання та викладання. Впровадження технологій ШІ в освітньому процесі створює велику кількість можливостей для його ефективного застосування, але водночас ШІ відкриває й нові виклики та загрози щодо його впливу на якість освіти. Наприклад, використання ШІ може бути корисним для викладачів у разі оцінювання робіт, ведення обліку процесу навчання. Завдяки аналізу даних можуть вдосконалюватися навчальні програми, матеріали викладачів. Це може краще відповідати потребам здобувачів освіти, забезпечувати досягнення більш високих результатів. Використовуючи ШІ можна створювати індивідуальні навчальні програми, які будуть враховувати індивідуальні потреби та конкретні здібності здобувачів освіти. Такі

програми можуть сприяти більш ефективному засвоєнню знань, надають змогу навчатися кожному у власному темпі [2]. Водночас, разом з великою кількістю позитивних можливостей, використання ІІІ може також нести й негативні наслідки, серед яких є:

- порушення академічної доброчесності. Використання ІІІ являється академічно нечесним при написанні наукових праць, виконанні різного виду робіт, що порушує етичні принципи та політику закладу освіти;
- втрата контакту серед учасників освітнього процесу. При цьому, зменшується значення людського чинника в освіті. Це негативно впливає на розвитку емоційного інтелекту, критичного мислення, навичок міжособистісного спілкування;
- зниження мотивації щодо навчання. Наслідком надмірної автоматизації процесів навчання може бути зменшення мотивації до особистісного розвитку та самоосвіти;
- наявність алгоритмічних помилок та недостовірність даних. Відомо, що алгоритми ІІІ можуть робити недостовірні висновки та результати, надавати невірогідну інформацію.

Отже, попри значний потенціал штучного інтелекту до значного підвищення якості та ефективності освітнього процесу, необхідно також враховувати ризики та виклики, які пов'язані з ним. Задля мінімізації його негативних наслідків його впливу на якість освіти, слід дотримуватися етичних правил і норм, застосовуючи інноваційні підходи щодо навчання, оцінювання та викладання [3].

Задля ефективного реагування на виклики та можливості, які пов'язані з використанням штучного інтелекту, Європейська мережа академічної доброчесності розробила рекомендації, які зосереджені на необхідності набуття зацікавленими сторонами відповідних навичок і знань для етичного використання ІІІ. Ці рекомендації стосуються необхідності розробки та впровадження відповідної освітньої політики, а саме:

- ІІІ не може виступати як співавтор публікацій, оскільки він не здатний нести відповідальність за достовірність наданої інформації;
- всі особи, інструменти та джерела, які створюють вміст або здійснюють вплив на ідеї, мають бути відповідним чином визнані;
- належне використання інструментів, служб і джерел, що здійснюють вплив тільки на форму, є прийнятним (наприклад, засоби перевірки орфографії, коректори, інструменти для коректури);
- користувачі повинні знати, що результати роботи інструментів ІІІ можуть містити упереджену, неправильну або неточну інформацію.

Це може відбуватися через зміщення даних навчання, фільтрів, алгоритмів та інше;

- необхідним є включення інформації щодо ШІ в освітній процес для всіх учасників освітнього процесу. У разі відсутності можливості дізнатися про етичне використання ШІ, підвищується ризик неналежного використання ШІ, що може бути визначено як академічне порушення [4].

Зазначені рекомендації Європейської мережі академічної доброчесності є логічними та вичерпними. На підставі цих рекомендацій, а також з урахуванням результатів опитування студентів різних закладів вищої освіти в Україні, Паламар С. та Науменко М. визначили ряд особливостей, які необхідно використовувати в освітньому процесі при застосуванні технологій ШІ для забезпечення дотримання принципів академічної доброчесності. До цих особливостей відноситься наступне:

- робочі програми навчальних дисциплін необхідно орієнтувати на певні види технологій штучного інтелекту. Впроваджувати в освітній процес правила, критерії та формат перевірки завдань на основі штучного інтелекту;

- освітнє середовище, з урахуванням сучасних тенденцій, повинно сприяти освіті студентів та підвищенню кваліфікації викладачів щодо можливостей технологій штучного інтелекту. Всі учасники освітнього процесу, які використовують технологію ШІ, повинні розуміти її особливості, структуру, функціональні можливості та умови застосування в різних контекстах;

- здобувач освіти має вказувати про те, що робота виконана за допомогою ШІ. У роботі необхідно окреслювати межі виконання власним внеском над завданням та штучним інтелектом. Автор роботи несе персональну відповідальність за виконане ним завдання. Це стосується й випадків, коли у роботі використано технології штучного інтелекту. Саме на автора роботи покладено відповідальність за помилки, неточності, недостовірну інформацію. Коректність оформлених штучним інтелектом запитів при виконанні завдань автор роботи повинен оцінювати критично;

- викладачі повинні переглянути методи, завдання, прийоми, форми взаємодії зі здобувачами освіти та визначити типи завдань, які будуть направлені на запобігання списуванню, будуть сприяти груповій формі взаємодії, усному формату відповіді з метою виявлення власних аналітичних, творчих напрацювань тощо;

- використання технологій ШІ у технічній роботі (вирівнювання, оформлення, перефразування власної ідеї, структурування тощо) не являється порушенням академічної доброчесності;
- всі учасники освітнього процесу повинні бути обізнані щодо принципів академічної доброчесності та їх дотримання в різних видах діяльності [5].

Таким чином, використання технологій штучного інтелекту в освітньому процесі являється можливим й без вдавання до плагіату, списування та обману. З метою збереження академічної цінності, всім учасникам освітнього процесу необхідно навчатися та підвищувати свій рівень фахової компетентності у сфері сучасних технологій та використання нейронних мереж. Знання та розуміння питань того, яким чином влаштований штучний інтелект, які його можливості та з якою метою його можна використовувати, будуть сприяти підвищенню рівня власної професійності та запобіганню порушення академічної доброчесності.

Список використаних джерел:

1. Козинець А. О. Напрями стратегічного управління системою академічної доброчесності в умовах цифрової трансформації освітнього середовища. К.: Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2024. № 16.
2. Горчинський С.В. Якість української освіти й академічна доброчесність: вплив застосування штучного інтелекту. Академічні візії. 2023. № 20.
3. Ілійчук Л. Вплив штучного інтелекту на якість освіти: можливості, виклики та загрози. Івано-Франківськ. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Науково-педагогічні студії. 2024. N 8. С. 232-244.
4. Foltynnek, T., Bjelobaba, S., & Glendinning, I. (2023). ENAI Recommendations on the ethical use of Artificial Intelligence in Education. *Int J Educ Integr* 19, 12.
5. Паламар С., Науменко М. Штучний інтелект в освіті: використання без порушення принципів академічної чесності. К.: Освітологічний дискурс. 2024. № 1. С. 68-83.
6. Слісаренко Р. В. Штучний інтелект та академічна доброчесність: знаходження балансу. Х.: Харківський національний університет радіоелектроніки. С. 950-952.

*Босик Вадим,
здобувач вищої освіти I курсу,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв
Науковий керівник: Валецька О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри історії та теорії держави і права,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ В ПІДРОЗДІЛАХ МВС УКРАЇНИ

Забезпечення високого рівня довіри суспільства до Національної поліції України є ключовим елементом ефективної правоохоронної діяльності та зміцнення національної безпеки. У цьому контексті, запобігання корупційним проявам у лавах поліції набуває особливої ваги. Правове регулювання антикорупційних заходів у діяльності Національної поліції базується на Законі України «Про запобігання корупції» від 26.10.2014 (остання редакція 04.04.2025), який є загальним нормативно-правовим актом у цій сфері та поширює свою дію на всіх поліцейських [1].

Спеціальний закон «Про Національну поліцію» від 07.11.2015 (остання редакція 16.08.2024), хоч і не містить вичерпного переліку спеціальних антикорупційних механізмів, прямо встановлює обов'язковість дотримання поліцейськими обмежень, визначених антикорупційним законодавством [2].

Система запобігання корупції в органах поліції ґрунтується на низці законодавчо закріплених обмежень, що мають низку юридичних заборон. До основних з них належать:

Закон України «Про запобігання корупції» стаття 22 . Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища [1].

1. Забороняється використовувати свої службові повноваження або своє становище та пов'язані з цим можливості з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб, у тому числі використовувати будь-яке державне чи комунальне майно або кошти в приватних інтересах [1].

Ст. 23 Закону України «Про запобігання корупції» передбачає обмеження щодо одержання подарунків [1].

Особам забороняється безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержувати подарунки для себе чи близьких їм осіб від юридичних або фізичних осіб:

1. У зв'язку із здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування [1];

2. Якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні такої особи [1].

Окрім зазначених обмежень, важливу роль у запобіганні корупції відіграють вимоги щодо забезпечення прозорості та відкритості діяльності органів поліції, а також гарантування доступу громадян до публічної інформації. Законодавством прямо забороняється безпідставно відмовляти у наданні інформації, надання якої передбачено законом, а також надавати несвоєчасну, недостовірну або неповну інформацію. Водночас визначено перелік інформації, яка не може бути віднесена до інформації з обмеженим доступом, включаючи відомості про благодійну допомогу, розміри оплати праці поліцейських, передачу підприємств в управління, а також інформацію про конфлікт інтересів та заходи з його врегулювання [2].

Проаналізувавши звіт Міністерства внутрішніх справ України 2024 року можливо сказати. Згідно з наведеними статистичними даними щодо осіб, які вчинили кримінальні корупційні правопорушення, загальна їх кількість становить 3867. Аналіз за статтями Кримінального кодексу України виявляє найбільшу кількість правопорушень за статтею 191 КК України (890 випадків) та статтею 364 КК України (238 випадків). Також фіксується значна кількість правопорушень за статтями 358 КК України (33 випадки) та 262 КК України (16 випадків) [3].

Як ми бачимо, попри вжиті заходи, корупція залишається серйозною проблемою в Національній поліції, і існуюча стратегія потребує постійного вдосконалення та посилення. Ось кілька нових ідей, які могли б підвищити ефективність протидії корупції [4]:

1. Запровадження незалежного аудиту доброчесності. Створення незалежного органу, який би періодично здійснював комплексну оцінку рівня корупційних ризиків та ефективності антикорупційних заходів у різних підрозділах поліції. Результати таких аудитів мають бути публічними та враховуватися при прийнятті управлінських рішень [4].

2. Посилення системи заохочень за доброчесну службу. Розробка та впровадження дієвої системи матеріального та нематеріального заохочення поліцейських, які демонструють високі стандарти доброчесності та сприяють виявленню корупційних правопорушень. Це може включати в себе підвищення заробітної плати, надання додаткових пільг, кар'єрне зростання та публічне визнання [5].

3. Активне використання штучного інтелекту для виявлення корупційних схем. Застосування технологій аналізу великих даних та штучного інтелекту для виявлення нетипових закономірностей у діях поліцейських, які можуть свідчити про корупційну діяльність. Це може включати аналіз фінансових транзакцій, службової кореспонденції, даних відеоспостереження тощо [5].

4. Розширення практики залучення детективів під прикриттям для виявлення корупції. Обережне та контрольоване використання інституту детективів під прикриттям може бути ефективним інструментом для виявлення прихованих корупційних схем, особливо у сферах з високим рівнем корупційних ризиків [4].

5. Посилення прозорості майнових статків поліцейських та членів їхніх сімей. Запровадження більш жорстких вимог до декларування майна та доходів, а також проведення ретельних перевірок відповідності задекларованих даних реальному майновим станом. Важливим є також забезпечення ефективного механізму контролю за витратами поліцейських [4].

6. Створення спеціалізованих антикорупційних підрозділів у кожному регіоні. Формування невеликих, але високо мотивованих та професійно підготовлених підрозділів, які б спеціалізувалися виключно на боротьбі з корупцією всередині поліції на регіональному рівні [4].

7. Запровадження обов'язкового психологічного тестування на доброчесність при прийомі на службу та періодично під час її проходження. Використання сучасних психологічних методик для оцінки особистісних якостей кандидатів та діючих поліцейських з точки зору їхньої схильності до корупційної поведінки [5].

Реалізація цих та інших ідей, у поєднанні з послідовним впровадженням вже існуючих заходів, може значно підвищити ефективність боротьби з корупцією в Національній поліції України та зміцнити довіру суспільства до правоохоронних органів. Важливо розуміти, що протидія корупції – це тривалий та системний процес, який потребує постійної уваги, політичної волі та активної участі всіх зацікавлених сторін.

Підсумовуючи, слід наголосити, що незважаючи на законодавчі основи та певні кроки, спрямовані на зменшення корупційних ризиків у Національній поліції України, проблема залишається актуальною та потребує подальшої, більш комплексної та інноваційної стратегії. Аналіз статистичних даних свідчить про значну кількість зафіксованих корупційних правопорушень, що підкреслює необхідність якісно нових підходів до їхнього запобігання та виявлення. Запропоновані ідеї, такі як: незалежний аудит, стимулювання доброчесності, використання

передових технологій, посилення контролю за майновим станом та інші, являють собою потенційні шляхи для суттєвого підвищення ефективності антикорупційної діяльності.

Успішна реалізація цих заходів вимагатиме не лише законодавчих змін та організаційних зусиль, але й формування нетерпимого ставлення до корупції всередині самої поліції та в суспільстві загалом. Важливою умовою є також забезпечення належного фінансування антикорупційних ініціатив та створення сприятливих умов для відкритого обговорення та конструктивної критики існуючих методів боротьби з корупцією. Лише за таких умов можливо досягти якісних зрушень у подоланні цієї негативної тенденції та зміцнити авторитет і довіру до Національної поліції як ключового інституту правопорядку в державі.

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції: Закон України від 1700-VII URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 05.04.2025).

2. Про Національну поліцію: Закон України від 580-VIII URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 05.04.2025).

3. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України URL:<https://mvs.gov.ua/activity/prevention-corruption/statistika> (дата звернення: 05.04.2025).

4. Харківський національний університет внутрішніх справ. Збірник матеріалів науково-практичної конференції курсантів та студентів. Національна поліція України: проблеми становлення та стратегія розвитку. URL:<https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/98.pdf> (дата звернення: 05.04.2025).

5. Навчальний матеріал. Національна академія внутрішніх справ. Поліцейська діяльність: від витоків до сьогодення URL:https://arm.navs.edu.ua/books/police_deontology/info/lec2.html (дата звернення: 05.04.2025).

*Вагнер Тетяна,
здобувачка вищої освіти II курс,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Ткаля О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та адміністративного права і процесу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: БАЛАНС ЕТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ ТА ПРАВОВИХ НОРМ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що академічна доброчесність є надзвичайно значимою в сучасному освітньому процесі, особливо в умовах швидкого розвитку цифрових технологій та поширення інформації в глобальному масштабі. Сучасні реалії ставлять нові виклики перед освітніми закладами, вимагаючи знаходження балансу між етичними принципами та правовими нормами. З огляду на підвищену потребу в чесності, прозорості та відповідальності в освіті, академічна доброчесність стає ключовою умовою для забезпечення якості навчання та наукової діяльності.

Питанням академічної доброчесності активно займаються науковці з різних галузей знань, особливо в сфері педагогіки, юриспруденції та етики. Серед них варто відзначити таких дослідників, як: Бобриньова Ю. А. (вивчала проблеми академічної доброчесності в контексті освітнього процесу в Україні), Александров О. В. (досліджував юридичні аспекти академічної доброчесності), Загорюлько В. М. (фахівець в області етичних норм в освіті), Сковородко О. С. (висвітлював питання порушення академічної доброчесності та розробки системи санкцій) тощо.

Багато робіт присвячено інтеграції правових норм у сфері академічної доброчесності, таких як боротьба з плагіатом, фальсифікацією даних та недоброчесним використанням джерел. Ця тема обговорюється як на національному рівні, так і на міжнародних платформах, що свідчить про глобальну важливість проблеми. Суттєву роль відіграють міжнародні дослідження в галузі етики вищої освіти.

Академічна доброчесність, відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 – «це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освіт-

нього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання».[1]

Міжнародний центр академічної доброчесності при Ратлендському інституті етики, Університет Клемсон в Південній Кароліні, розробив документ «Фундаментальні цінності академічної доброчесності» (Fishman 2012).[4] За цим підходом, академічна доброчесність – це відданість академічної спільноти, навіть перед лицем труднощів, шести фундаментальним цінностям: чесності, довіри, справедливості, повазі, відповідальності й мужності.

Чесність в межах доброчесності передбачає, що академічні спільноти просувають пошук істини й знання через інтелектуальну та особисту чесність у процесі навчання, викладання, наукових досліджень і надання сервісів по дорученню адміністрації. Довіра зазначає, що академічні спільноти стимулюють і покладаються на клімат взаємної довіри. Клімат довіри заохочує і підтримує вільний обмін ідеями, який у свою чергу дає можливість науковим пошукам реалізуватися найповнішою мірою.

Справедливість – академічні спільноти встановлюють чіткі й прозорі очікування, стандарти для підтримання справедливості у стосунках між здобувачами вищої освіти, викладачами та адміністративним персоналом. Повага доброчесності показує, що академічні спільноти цінують інтерактивну і кооперативну природу навчання і пізнання. Вони поважають та вважають за належне розмаїття думок та ідей.

Відповідальність – академічні спільноти доброчесності покладаються на принципи особистої відповідальності, що підсилюється готовністю окремих осіб і груп подавати приклад відповідальної поведінки. Підтримують взаємно узгоджені стандарти, а також вживають належних заходів у випадку їхнього недотримання. Мужність для розбу-

дови й підтримання академічних спільнот доброчесності потрібно більше, ніж просто вірити в фундаментальні цінності. Трансформація цінностей від розмов про них до відповідних дій, їхнє відстоювання в умовах тиску і труднощів потребує рішучості, цілеспрямованості і мужності.[2]

Найчастіше етичні кодекси університетів складаються із двох частин: норм поведінки членів академічної спільноти та регламенту реакції цієї спільноти на випадки порушення згаданих норм. Для того, щоб розглянути універсальний набір можна використати публікацію Ради Європи «Етична поведінка учасників освітнього процесу», яка була ухвалена в рамках діяльності Ради Європи у сфері освіти та прийнято Постійною конференцією міністрів освіти Ради Європи у 2018 році, автори якої, вдало об'єднали ідеї багатьох міжнародних документів, які так чи інакше окреслювали поняття етичних принципів у вищій освіті, які можуть стати певною теоретичною основою для написання етичного кодексу [3]:

- Цілісність – суцільна відданість індивідів та усієї інституції моральним принципам та стандартам, які створюють бар'єр для недоброчесності.
- Чесність – систематичне уникнення шахрайства, обману, крадіжок та будь-якої безчесної поведінки.
- Правда – необмежене прагнення до істини, вільне та відкрите поширення знань та їх вдосконалення (збагачення).
- Прозорість – доступність та відкритість інформації, правил, планів, процесів та дій, які передбачають, що працівники університету зобов'язані діяти відкрито та зрозуміло задля просування власної підзвітності та залученості учасників освітнього процесу.
- Повага до інших – повага до гідності інших, їхнього фізичного та психічного здоров'я, на благо колегіальності та співпраці з іншими учасниками освітнього процесу.
- Довіра – усі учасники освітнього процесу мають впевненість в чесності та integrity один одного та можуть покластись один на одного.
- Підзвітність – учасники освітнього процесу належним чином використовують делеговані їм повноваження.
- Справедливість – неупереджене, однакове ставлення до усіх учасників освітнього процесу, позбавлене дискримінації та нечесності.
- Рівність та соціальна справедливість – рівний доступ до освіти незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації, етнічного, соціального, національного походження, стану здоров'я, інвалідності.

- Якісна освіта – усі учасники віддані ідеї досягнення найвищої можливої якості освіти. Самовдосконалення та вдосконалення системи – учасники освітнього процесу визнають важливість та докладають максимальних зусиль до постійного вдосконалення освітньої системи, зокрема через власний професійний розвиток.

- Інституційна автономія – визнання потреби у відповідній самостійності університетів задля уникнення надмірного централізованого політичного контролю за освітньою системою. [3]

Баланс між етичними принципами та правовими нормами в освітньому процесі є складним, але надзвичайно важливим для створення ефективної та гармонійної системи навчання. Цей баланс забезпечує структуровану та морально відповідальну взаємодію між усіма учасниками освітнього процесу – студентами, викладачами та адміністрацією.

Отже, слід узагальнити, що етичні принципи чесність і правда формують фундамент академічної доброчесності. Вони забезпечують надійність результатів досліджень, чесність у навчанні та викладанні, а також відкритість у обміні знаннями. Етичні принципи допомагають уникнути таких явищ, як плагіат, академічне шахрайство та маніпуляція результатами. Повага до інших є важливою умовою для сприятливої атмосфери у навчальних закладах. Вона сприяє рівному доступу до освіти, незалежно від соціального, національного чи гендерного походження, та формує культуру толерантності і взаємоповаги. Справедливість і відповідальність допомагають формувати чіткі очікування щодо взаємодії між учасниками процесу, що сприяє уникненню дискримінації та неупередженого ставлення.

Механізми контролю і відповідальності передбачають правові наслідки для тих, хто порушує етичні або академічні стандарти. Це може включати академічні санкції, юридичну відповідальність за плагіат або інші форми академічного шахрайства. З видами академічної відповідальності можна більш детально ознайомитись на офіційному сайті МОН “Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.).[1]

Правовий захист авторських прав є важливою складовою захисту інтелектуальної власності науковців і викладачів. Законодавство зобов’язує дотримуватися правових норм, що регулюють використання чужих ідей та розробок, забезпечуючи захист авторства.

Етичні принципи створюють середовище, де кожен учасник освітнього процесу не лише дотримується формальних правил, але й прагне досягти вищого рівня моральної відповідальності. Правові норми є гарантом дотримання мінімальних стандартів етичної поведінки. Вони

регулюють поведінку в разі виникнення спірних ситуацій, таких як конфлікти інтересів, несправедливе оцінювання або порушення авторських прав. Вони забезпечують стабільність і справедливість процесів у системі освіти.

Міжнародні організації, такі як Рада Європи та Міжнародний центр академічної доброчесності, також активно сприяють розвитку етичних норм. Їхні документи, зокрема публікації щодо етичної поведінки в освіті, допомагають інтегрувати найкращі практики в національні системи освіти. Це сприяє не лише внутрішній якості освітніх послуг, але й розвитку міжнародної співпраці та академічної мобільності.

Таким чином, правові норми та етичні принципи в освітньому процесі взаємно доповнюють одне одного, створюючи цілісну систему академічної доброчесності. Право встановлює мінімальні стандарти та гарантує відповідальність за їх порушення, тоді як етика сприяє розвитку моральних якостей, які забезпечують довіру та повагу в академічному середовищі. Ця взаємодія дозволяє забезпечити як якість освіти, так і справедливість, рівність та відповідальність у її наданні.

Список використаних джерел:

1. Закон України “Про освіту” URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 13.03.2025)
2. Сайт “Полтавського державного аграрного університету” URL: <https://www.pdau.edu.ua/content/pryncypy-akademichnoyi-dobrochesnosti> (дата звернення 13.03.2025)
3. Публікація Ради Європи «Етична поведінка учасників освітнього процесу» URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680692398> (дата звернення 13.03.2025)
4. Посилання на документ “Фундаментальні цінності академічної доброчесності” (Fishman 2012) (дата звернення 13.03.2025) URL: https://academicintegrity.org/aws/ICAI/pt/sp/home_page

*Васильєв Олексій,
здобувач вищої освіти II курс,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Ткаля О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та адміністративного права і процесу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ КО- РУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ

Ефективна антикорупційна політика залежить від правильного розуміння сутності корупції як соціального явища, що пронизує різні сфери суспільства, деформуючи суспільні відносини. Зведення її лише до правопорушення є хибним підходом, який звужує масштаби проблеми. В Україні антикорупційна діяльність зосереджена переважно на правоохоронних і репресивних заходах, часто спрямованих на менш небезпечні прояви корупції, що потребує коригування стратегії. Необхідно забезпечити комплексний підхід, поєднуючи профілактичні, правоохоронні та репресивні інструменти з акцентом на запобіганні. У цьому контексті важливу роль відіграє методологія оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади, оскільки вона дозволяє виявляти умови, що сприяють виникненню корупційних проявів, та формувати ефективні превентивні заходи.

Питання оцінки корупційних ризиків у системі державного управління знайшли відображення в наукових дослідженнях і публікаціях А. Волошенко, О. Овчаренко, С. Красноусова, Н. Хлонової та інших учених. У їхніх працях розглянуто окремі теоретико-методологічні підходи до оцінювання корупційних ризиків і рівнів корупції. Водночас спеціальні комплексні дослідження, присвячені визначенню цілей, завдань, об'єктів та етапів здійснення оцінки корупційних ризиків у системі державного управління, поки що відсутні.

Тлумачення латинського слова *corruptio* як «псування» або «розбещування», яке подають енциклопедичні джерела, відображає глибинну природу корупції як соціального явища. У цьому контексті корупція постає як процес морального і функціонального розкладу представників влади та самої державної системи. Символічно, що поряд із терміном «корупція» у словниках часто подається значення слова «корозія»

– «роз'їдання» або «руйнування» [1]. У такому зіставленні корупція постає як соціальна корозія, що поступово руйнує інститути державної влади та суспільство загалом. Її витoki можна вбачати у давніх моделях взаємодії за принципом «послуга за послугу» або *do ut des* («даю, щоб ти дав»). Корупція деформує суспільні відносини, підриваючи їхню справедливість і правомірність, що в результаті призводить до «псування» влади та ланцюгової деструкції соціальних механізмів.

Соціальна природа корупції виявляється у її загальному та глобальному характері. Це явище притаманне всім країнам світу, незалежно від типу політичної системи чи рівня економічного розвитку. Державні службовці зловживають владою як у демократичних державах із розвиненою ринковою економікою, так і в країнах з адміністративно-командною системою та авторитарним режимом. Корупційні практики не залежать і від рівня доходу: хабарі беруть як ті, хто отримує низьку заробітну плату, так і ті, хто має значні офіційні прибутки. За оцінками експертів, загальні витрати на хабарі у світі щороку сягають сотень мільярдів доларів США – суми, що перевищує ВВП багатьох країн [2].

Особливо відчутними є наслідки корупції у сфері міжнародної торгівлі. Так, американські компанії неодноразово втрачали вигідні контракти через законодавчу заборону на виплату хабарів іноземним посадовцям, тоді як у низці країн ОБСЄ такі витрати не тільки не заборонялися, а й могли бути включені до податкових витрат. Наприклад, витрати німецьких корпорацій на такі «стимули» сягали близько 5,6 млрд доларів щорічно. Лише наприкінці 1997 року ситуація почала змінюватися після підписання країнами ОБСЄ «Конвенції про боротьбу з даванням хабарів іноземним державним посадовим особам при здійсненні міжнародних ділових операцій» [3].

У подальші роки були ухвалені відповідні закони, які забороняють такі дії на національному рівні. Цей приклад демонструє, що для ефективної протидії корупції необхідна координація зусиль міжнародної спільноти. У державах із високим рівнем поширення корупції це явище з соціальної аномалії перетворюється на повсякденну норму, стаючи звичним способом розв'язання проблем, формою функціонування влади та елементом повсякденного життя значної частини населення. У таких умовах спостерігається трансформація суспільної свідомості – громадяни заздалегідь орієнтуються на неправомірні методи вирішення питань. Натомість у країнах, де корупція має поодинокий характер, вона сприймається суспільством як серйозне зло, що шкодить державі й громадянам, не маючи істотного впливу на суспільне життя.

З урахуванням цього Національне агентство з питань запобігання корупції затвердило Методологію оцінювання корупційних ризиків у

діяльності органів влади №126 від 02.12.2016 року [4]. Цей документ визначає сукупність правил і процедур для виявлення та аналізу умов, що сприяють або допускають вчинення службовими особами дій, які можуть призвести до корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень під час виконання ними державних чи самоврядних функцій. Це включає оцінку факторів, які створюють можливості для зловживань, аналіз функціональних процесів і процедур, що можуть бути вразливими до корупції, а також залучення громадськості та незалежних експертів для виявлення потенційних загроз. Крім того, передбачено оцінку ефективності внутрішніх контролів та регулярний моніторинг для коригування виявлених ризиків.

Нормативно-правове забезпечення й практична діяльність НАЗК та інших органів державної влади у сфері протидії корупції свідчать про наявність низки позитивних тенденцій, зокрема:

- 1) сформовано повний пакет методологічних документів, необхідних для здійснення оцінювання корупційних ризиків як у державних органах, так і в державних та приватних компаніях;

- 2) попри відносну новизну нормативної бази, вже зафіксовано достатній рівень відповідності оцінок корупційних ризиків, проведених на рівні центральних органів виконавчої влади, із отриманими репрезентативними результатами [5].

Очевидно, що Методичні рекомендації щодо підготовки антикорупційних програм органів влади певну кількість загалом технічних моментів можна було б удосконалити, адже документу всього декілька місяців, і його від початку ще можна вважати «живим».

Ефективність оцінювання корупційних ризиків стримується трьома ключовими зовнішніми чинниками.

По-перше, за відсутності політичної волі органів влади проводити таку оцінку, НАЗК має обмежені важелі впливу. Очевидно, що одна інституція не здатна самотійно забезпечити належну реалізацію цієї політики у всіх державних структурах.

По-друге, законодавчі рамки створюють додаткові перепони: Закон України «Про запобігання корупції» не містить конкретних строків чи дієвих санкцій для керівників органів влади, що знижує рівень відповідальності. Крім того, результати оцінювання корупційних ризиків мають рекомендаційний характер і не можуть бути підставою для притягнення до відповідальності.

По-третє, до 2014 року оцінка корупційних ризиків часто залишалася формальністю, зводячись до шаблонного копіювання. Як наслідок, у свідомості як службовців, так і громадян, така оцінка ототожню-

ється з діяльністю правоохоронних органів, а не з профілактикою корупції [6].

Попри ці виклики, досягнутий прогрес НАЗК заслуговує на позитивну оцінку. Для подальшого розвитку системи оцінювання корупційних ризиків доцільно зосередитись на таких напрямках:

- створення онлайн-платформи для стандартизованої ідентифікації та оприлюднення корупційних ризиків, а також відстеження прогресу в їх зниженні;

- надання НАЗК методичної підтримки та проведення якісного аналізу звітів з оцінювання, зокрема щодо відповідності формальним критеріям, достовірності висновків і повноти відображення реального стану речей.

Узагальнюючи наукові підходи, корупційний ризик можна визначити як сукупність дій, що виникають за певних умов у процесі функціонування суб'єктів публічної адміністрації та створюють імовірність вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення.

Водночас слід враховувати, що оцінювання таких ризиків має свої межі. Його ефективність може бути обмежена через відсутність політичної волі з боку зацікавлених осіб. Малоімовірно, що ці оцінки здатні протидіяти впливу неформальних політичних мереж, задіяних у масштабних корупційних схемах. Крім того, нестача кваліфікованих кадрів або фінансових ресурсів часто уповільнює реалізацію реформ. Попри це, оцінювання корупційних ризиків відіграє важливу роль у підтриманні рівня обізнаності та стимулюванні суспільного обговорення проблем корупції. Цей інструмент сприяє поступовому руху вперед, навіть якщо його результати не є миттєвими.

Список використаних джерел:

1. Корупція: поняття та форми її вираження. Центральнокраїнський державний університет імені Володимира Винниченка. URL: <https://cusu.edu.ua/ua/nz-pravo-arhiv/586-general-information/naukovi-chasopysy-tdpu/naukovi-chasopysy-pravo/publikatsii/11236-korupsiya-ponyattya-ta-formy-yiyi-vyrazhennya> (дата звернення: 17.04.2025).

2. Михненко А. М., Руснак О. В., Мудрак А. М., Кравченко С. О. та ін. Запобігання та протидія корупції: навч. посіб. [3-є вид., доп. і перероб.]. К.: НАДУ, 2013. 625 с. URL: <http://old.pravo.org.ua/ua/about/books/ASP/ACP/> (дата звернення: 17.04.2025).

3. Heimann, F., & Dell, G. (2009). Progress Report 2009: Enforcement of the OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions. Transparency International. URL:

<https://ciaotest.cc.columbia.edu/wps/ti/0018980/index.html> (дата звернення: 17.04.2025).

4. Про затвердження Методології оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади: рішення Нац. агентства з питань запобігання корупції No 126 від 02.12.2016 р. БД «Законодавство України» ВРУ URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z171816> (дата звернення: 17.04.2025).

5. Бугайчук К. Л. Корупційні ризики: поняття, класифікація, методологія оцінки, заходи усунення URL: http://www.univd.edu.ua/publishing/konf/31_03_2017/pdf/15.pdf (дата звернення: 17.04.2025).

6. Клімова С. М., Ковальова Т. В. Організація запобігання та протидії корупції в Україні: навч. посіб. Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2012. 200 с. URL: https://&as_sdt=0,5&cluster=17007275127903068760#d=gs_qabs&t=1744903719623&u=%12p%3DWKS0576BewJ (дата звернення: 17.04.2025).

УДК: 378.017:174.7 (043.2)

*Гладун Олена,
здобувачка вищої освіти I курсу,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв
Науковий керівник: Валецька О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри історії та теорії держави і права,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Академічна доброчесність відіграє важливу роль у регулюванні відносин в освітньому процесі. Вона є стійким фундаментом якісної освіти, на якому будується довіра до навчальних закладів та справедливості. Її дотримання сприяє формуванню висококваліфікованих фахівців, чесній конкуренції та розвитку науки, тоді як порушення підривають довіру до освітньої системи. У багатьох країнах для забезпечення академічної доброчесності застосовують антиплагіатні системи, етичні кодекси та дисциплінарні заходи, що підвищує рівень дові-

ри до дипломів і стимулює науковий прогрес. Тому в сьогоденні ця тема вимагає більшої уваги, вивчення та вдосконалення. Саме через це варто детальніше розглянути поняття «академічна доброчесність», види порушень, відповідальність за такі дії та інші важливі аспекти.

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової творчої діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1]. Її принципи мають включати в себе правила поведінки та етичні норми. У зв'язку з тим, що нерідко ці норми порушуються, важливо знати, які є види порушень академічної доброчесності, вміти їх розрізняти, щоб запобігти таким випадкам. До основних видів порушень належить:

1. Академічний плагіат - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

2. Самоплагіат - оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

3. Фабрикація - вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

4. Фальсифікація - свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

5. Списування - виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

6. Обман - надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

7. Хабарництво - надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

8. Необ'єктивне оцінювання - свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти;

9. Надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не пе-

редбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання;

10. Вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання [1]. Безумовно такі дії тягнуть за собою негативні наслідки. Тому законодавство України передбачає відповідальність для усіх учасників освітнього процесу.

Пункт 5 ст. 42 Закону України “Про освіту” визначає, що за порушення академічної доброчесності педагогічні, науково - педагогічні та наукові працівники закладів освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- відмова у присудженні ступеня освітньо-наукового чи освітньо-творчого рівня чи присвоєнні вченого звання;
- позбавлення присудженого ступеня освітньо-наукового чи освітньо-творчого рівня чи присвоєного вченого звання;
- відмова в присвоєнні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії;
- позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади [1].

П. 6 ст. 42 Закону України “Про освіту” визначає відповідальність за порушення академічної доброчесності для здобувачів освіти, до якої належать:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);
- позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання [1].

Академічна відповідальність не є різновидом юридичної відповідальності і не заважає притягненню осіб до юридичної (кримінальної, адміністративної, цивільної чи дисциплінарної) відповідальності. Зокрема, у випадках визначених законодавством, хабарництво може утворювати склад злочину «неправомірна вигода» передбаченого статтями 368, 368³, 369 Кримінального кодексу України [2 с. 16].

Не менш важливим аспектом цієї теми є те, що особа стосовно якої порушено питання про порушення академічної доброчесності має право:

- ознайомлюватися з усіма матеріалами перевірки щодо встановлення факту порушення академічної доброчесності, подавати до них зауваження;
- особисто або через представника надавати усні та письмові пояснення або відмовитися від надання будь-яких пояснень;
- брати участь у дослідженні доказів порушення академічної доброчесності;
- знати про дату, час і місце та бути присутньою під час розгляду питання про встановлення факту порушення академічної доброчесності та притягнення її до академічної відповідальності;
- оскаржити рішення про притягнення до академічної відповідальності до органу, уповноваженого розглядати апеляції, або до суду [3 с. 405].

Щоб уникати проявів порушення академічної доброчесності в рамках діяльності усіх закладів освіти необхідно проводити заходи, які будуть запобігати академічній відповідальності. До них можна включити: матеріали, присвячені популяризації принципів академічної доброчесності серед осіб, що здобувають вищу освіту (банери, інфографіка, роздаткові матеріали тощо), інформаційно-консультативне супроводження співробітників кафедри та здобувачів вищої освіти через створення відповідних ресурсів на сайті бібліотеки, друк буклетів, програми підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників, проведення семінарів, циклів лекцій із здобувачами вищої освіти щодо академічної відповідальності за порушення вимог академічної доброчесності, лекції основних стейкхолдерів вищої освіти (відомих випускників, роботодавців, експертів тощо) з тематики переваг чесного навчання та реалізації наукових досліджень, експертна оцінка та (або) технічна перевірка (за допомогою спеціалізованих програмних засобів) щодо ознак академічного плагіату в дослідженнях, підготовлених до захисту тощо; перевірка курсових та кваліфікаційних робіт на предмет академічного плагіату, моніторинг та опитування щодо випадків порушення академічної доброчесності здобувачами вищої освіти і співробітниками закладу вищої освіти, оприлюднення періодичних відкритих звітів щодо рівня дотримання принципів академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин; проведення наукових досліджень за тематикою академічної доброчесності [4 с. 30]. Важливо запровадити єдиний незалежний орган контролю та окремий закон, який деталізує та регламентує більш чіткі та суворі санкції, механізми перевірки та встановлення фактів порушень, задля ефективного захисту прав усіх учасників освітнього процесу. Це дасть можливість підвищити довіру до освітніх установ, результатів науко-

вих досліджень та в подальшому може виступати гарантом справедливого оцінювання знань, дозволить уникнути сумнівів щодо доброчесності навчальних закладів та їх випускників.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 31.03.2025)

2. Бахрушин В., Ніколаєв Є., (Упоряд.). (2019). Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. Американські Ради з міжнародної освіти. URL: https://drive.google.com/file/d/1IJtjefmfqO1uNCn4p9cT5g6_58h0Cxq9/view?usp=drivesdk (дата звернення: 31.03.2025).

3. Бородін І. Л., Христинченко Н. П., Шишка Р. Б. Адміністративно-правові способи забезпечення академічної доброчесності в Україні. Право і суспільство. 2023. №3. С. 402-406. - DOI: 10.32842/2078-3736/2023.3.60. URL: http://pravoisusilstvo.org.ua/archive/2023/3_2023/60.pdf (дата звернення: 30.03.2025).

4. Академічна відповідальність: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 15 квітня 2021 р.). Київ: Київський регіональний центр НАПрН України, 2021. 140 с.

УДК: 37-051:174

*Гончаренко Ірина,
здобувачка вищої освіти II курс,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Ткаля О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та адміністративного права і процесу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Тема академічної доброчесності є надзвичайно важливою на даний час. У сучасних умовах розвитку технологій та глобалізації зростає кількість випадків плагіату та інших порушень, що підривають довіру

до академічних результатів. Формування культури академічної доброчесності є важливим для забезпечення якості освіти, підтримки етичних стандартів і підвищення міжнародної репутації навчальних закладів. Саме тому дослідження академічної доброчесності є надзвичайно актуальним і спрямоване на пошук ефективних шляхів її утвердження в освітньому середовищі.

Відповідно до Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 - академічна доброчесність є сукупністю етичних принципів і визначених правил, якими повинні керуватися учасники освітнього процесу для забезпечення довіри до результатів навчання або наукових чи творчих досягнень [1].

Основними порушеннями академічної доброчесності за цим законом є такі:

1) плагіат – присвоєння ідеї або тверджень іншої людини без посилення на неї;

2) списування - використання зовнішньої допомоги без дозволу або визнання використання цієї допомоги;

3) фабрикація – фальсифікація інформації, яка пов'язана з академічним процесом;

4) фальсифікація – свідома зміна наявних даних, які пов'язані із процесом освіти чи науки;

5) обман – надання недостовірної інформації про власну наукову чи освітню діяльність;

6) необ'єктивне оцінювання – певне заниження або завищення результатів навчання здобувачів освіти [1].

Глибока трансформація системи вищої освіти потребує впровадження сучасних підходів до навчального процесу та викладання, закріплення принципів доброчесності й етичних норм у сфері освіти та науки, а також розробки ефективних моделей комунікації в університетському середовищі. Усе це сприятиме формуванню зрілої академічної культури, яку поділятимуть і підтримуватимуть як викладачі та науковці, так і здобувачі освіти.

Особи, які навчаються у закладах вищої освіти, зі свого боку, також повинні виконувати вимоги освітньої програми та дотримуватись академічної доброчесності (пункт 3 статті 63 Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014)

Дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками передбачає: посилання на джерела інформації у разі використання даних, тверджень, відомостей; дотримання норм Закону України «Про авторське право і суміжні права» (від 01.12.2022); надання достовірної інформації про результати досліджень та власну

діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти. У свою чергу й здобувачі освіти повинні дотримуватися академічної доброчесності: самостійно виконувати навчальні завдання поточного і підсумкового контролю; посилалися на джерела інформації у разі використання даних; дотримуватися норм Закону України «Про авторське право і суміжні права»[2].

Згідно з документом «Фундаментальні цінності академічної доброчесності» (2012), Міжнародним центром при Ратлендському інституті етики в Університеті Клемсон, що в Південній Кароліні поняття академічної доброчесності розглядається як відданість освітянської спільноти таким фундаментальним цінностям як чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність і мужність [3].

На жаль, не всі учасники освітнього процесу дотримуються принципів академічної доброчесності. У реальному навчальному середовищі досить часто трапляються випадки, коли отримані оцінки не відповідають реальному рівню знань: студенти списують, підглядають, фальсифікують результати робіт чи навіть використовують підроблені джерела. Одним із найпоширеніших проявів порушення академічної етики залишається плагіат – як запозичення чужих ідей або текстів без належного посилання, так і повторне використання власних робіт без зазначення джерела.

Міністерство освіти і науки України ініціювало створення єдиного національного репозиторію академічних текстів – ресурсу, який дозволить автоматизувати перевірку текстів на плагіат і буде доступним для всіх закладів вищої освіти. Це безперечно важливий крок, проте остаточно подолати проблему академічної нечесності поки що не вдалося.

Варто розуміти, що академічна доброчесність – це не лише про якість освіти, а й про формування громадян, здатних жити за чесними принципами. Від того, які цінності прищеплює вища освіта – працьовитість і відповідальність чи хитрість і маніпуляція – залежить майбутнє всього суспільства. Якщо обман стає нормою у виші, то й у реальному житті він сприйматиметься як допустимий спосіб досягнення мети, що загрожує деградацією суспільних відносин.

Останніми роками обговорення питань академічної доброчесності стало одним з найбільш популярних у публічних дискусій у академічному середовищі. Цьому, безперечно, сприяли грантові проекти, спрямовані підтримку принципів академічної доброчесності в університетах України, серед яких особливе місце посідає Проект «Сприяння академічній доброчесності», місія якого полягає в тому, щоб сприяти формуванню та становленню довіри до системи вищої освіти України, ґрунтуючись на засадах чесності, справедливості, відповідальності та

взаємоповаги всіх учасників академічного процесу, а також поширювати ідеї важливості якісної вищої освіти з метою формування сучасного успішного громадянина - рушія змін у розвитку України. Проект розрахований на чотири роки та включає чотири основні напрями діяльності: просвітницька кампанія, практичний навчальний курс в університетах, поширення міжнародних практик в українських університетах, робота над нормативною базою і регулятивними механізмами [4].

Проект реалізовувався Американськими Радами з міжнародної освіти в Україні за підтримки Посольства США та у партнерстві з Міністерством освіти і науки України. В рамках Проекту був розроблений курс «Академічне письмо», який навчав студентів правильно писати і оформлювати академічні роботи, відрізняти прийнятні та неприйнятні навчальні і дослідницькі практики.

Спільнота, яка має міцну культуру з чітко визначеними нормами, здатна долати кризи і успішно розвиватися. Саме така академічна культура повинна бути створена як всередині університетських середовищ, так і в українській вищій освіті загалом.

Академічна доброчесність – це, насамперед, культура з усталеними нормами, яка вимагає чітких правил гри та механізмів їх дотримання. Даний компонент спрямований на формування нових правил на рівні державної політики в сфері освіти та всередині самих університетів через розробку відповідного законодавства та університетських «Кодексів честі».

«Кодекс честі» університету – документ, який розробляється всередині вищого навчального закладу, містить загальні положення щодо дотримання принципів академічної доброчесності, перелік можливих порушень та перелік санкцій. Існування кодексів честі в університетах є поширеною світовою практикою.

Тобто ми можемо бачити, що у закладах вищої освіти активно впроваджують заходи для поширення принципів академічної доброчесності серед студентів. Це здійснюється через різноманітні просвітницькі ініціативи, спеціалізовані навчальні курси, використання міжнародного досвіду та вдосконалення нормативно-правової бази. Метою цих дій є не лише формування довіри до української системи вищої освіти, але й розвиток культури чесності, відповідальності та взаємоповаги серед студентів та викладачів. Завдяки таким заходам заклади прагнуть виховати нове покоління громадян, готових до активної участі в розвитку країни та її освітньої системи.

Один із провідних сучасних експертів у галузі університетської освіти Філіп Альтбах говорив: «Корупція та відповідні етичні пробле-

ми становлять безпрецедентну загрозу для університету. Втрата вищою освітою об'єктивності, чесності та високих етичних стандартів знищує головний аргумент для суспільної підтримки. Зростання кількості поганих яблук у діжці несе загрозу для існування усієї системи» [5].

Отже, академічна доброчесність є основою освітньої системи. Вона включає етичні принципи, такі як чесність, справедливість, відповідальність, повага та довіра, що повинні бути дотримані всіма учасниками освітнього процесу для забезпечення якості навчання та наукових досягнень. Для покращення академічної доброчесності важливо впроваджувати нові підходи до навчального процесу, закріплювати етичні норми та створювати ефективні комунікаційні механізми в університетах. Це сприятиме формуванню зрілої академічної культури. Впровадження «Кодексів честі» в університетах є важливим кроком у створенні культури академічної доброчесності, визначаючи чіткі норми поведінки та санкції за порушення. Виховання чесного і відповідального покоління є пріоритетом для вищої освіти, і від того, як будуть сформовані принципи академічної доброчесності, залежить майбутнє суспільства та його освітньої системи.

Список використаних джерел:

1. Про освіту : Закон України від 5 вер. 2017 р. № 2145-VIII : станом на 28 травня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 05.04.2025)
2. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] : проект [від 30.03.2016] *Верховна Рада України* : офіц. веб-портал. Електрон. данні. Київ, 1994-2016. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 05.04.2025)
3. Фундаментальні цінності академічної доброчесності URL: [https://www.donnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/8/2019/08/Fundam.czinosti-Akad.dobroch .pdf](https://www.donnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/8/2019/08/Fundam.czinosti-Akad.dobroch.pdf) (дата звернення: 05.04.2025)
4. SAUIP: Про Проект. URL: <http://www.saiup.org.ua/proproekt/> (дата звернення: 05.04.2025)
5. Академічна доброчесність: виклики сучасності / Збірник наукових есе учасників наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 1 - 13.10.2018). - Варшава, 2018. - 162 с. URL: https://www.donnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/8/2019/09/akademichna-dobrochesnist_naukovi-es.pdf (дата звернення: 05.04.2025)

*Грибович Михайло,
здобувач вищої освіти I курсу,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
Науковий керівник: Валецька О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри історії та теорії держави і права,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

ІНТЕГРАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ДОС- ВІДУ У ПРОТИДІІ КОРУПЦІЇ: ДОСВІД ІНТЕРПОЛУ, ЄВРО- ПОЛУ ТА УКРАЇНСЬКИХ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ

Корупція – це не просто внутрішня проблема окремої країни, а глобальне явище, яке пронизує кордони й підриває довіру до державних інститутів. Для України, яка сьогодні стоїть на перехресті війни та прагнення до європейської інтеграції, боротьба з цим злом набуває особливого значення. Звіт Transparency International за 2024 рік дає нам чітку картину: Україна отримала 35 балів зі 100 в Індексі сприйняття корупції, знизившись на один бал порівняно з минулим роком та посівши 105 місце серед 180 країн, що свідчить про певний регрес у боротьбі з корупцією, попри зусилля антикорупційних органів [1]. У такому контексті співпраця з міжнародними організаціями, такими як Інтерпол і Європол, разом із діяльністю українських антикорупційних органів – НАЗК, НАБУ та САП – стає не просто інструментом, а справжньою необхідністю. Ця синергія дозволяє Україні не лише переймати найкращі світові практики, але й адаптувати їх до своїх реалій, створюючи міцний фундамент для реформ.

Протидія корупції залишається одним із найважливіших завдань України на шляху до інтеграції з Європейським Союзом, який продовжує сприяти впровадженню реформ, спрямованих на посилення антикорупційних механізмів та утвердження принципу верховенства права. Важливим аспектом є узгодженість зусиль України та європейських партнерів, що дозволить досягти конкретних успіхів у подоланні корупційних проявів [2]. Крім того, важливу роль у боротьбі з міжнародною корупцією відіграє співпраця України з Інтерполом, що сприяє розшуку та притягненню до відповідальності корупціонерів, тому інтеграція зусиль глобальних і національних структур стає центральною темою нашого дослідження, яке спрямоване на конкретні приклади. Така узгодженість не лише підвищує ефективність боротьби з корупцією

єю, але й зміцнює міжнародний імідж України як держави, що прагне до прозорості, що є критично важливим для залучення іноземних інвестицій і підтримки в умовах війни.

Коли йдеться про боротьбу з корупцією на глобальному рівні, Інтерпол одразу постає як організація, що об'єднує зусилля 194 країн у єдину мережу. Його діяльність виходить далеко за рамки простої координації – це створення реальних механізмів, які дозволяють переслідувати злочинців там, де національні юрисдикції втрачають силу. Одним із таких інструментів є «червоні повідомлення» – запити на арешт і екстрадицію осіб, які уникають правосуддя. Наприклад, у листопаді 2024 року НАБУ звернулося до Інтерполу з проханням оголосити в міжнародний розшук депутата Андрія Одарченка, засудженого до восьми років ув'язнення за корупційні дії, що стало яскравим прикладом цієї співпраці [3]. Цей випадок підкреслює, як Інтерпол стає «довгою рукою» українського правосуддя, дозволяючи долати кордони, які раніше були бар'єром для покарання високопосадовців, що втекли за межі країни.

Роль Інтерполу не обмежується лише розшуком. Через ініціативу Stolen Asset Recovery Initiative (StAR), яку він реалізовує разом зі Світовим банком, організація допомагає повертати активи, викрадені корумпованими посадовцями, що є не лише питанням справедливості, але й економічним важелем, адже ці кошти можуть бути спрямовані на відновлення України, що робить цю ініціативу стратегічно важливою в умовах війни. Міжнародний центр координації боротьби з корупцією (IACCC), створений під егідою Інтерполу, об'єднує зусилля різних держав для боротьби з великомасштабною корупцією, роблячи його важливим партнером для України [4].

Якщо Інтерпол охоплює весь світ, то Європол зосереджується на регіональних викликах у межах Європейського Союзу, хоча його вплив відчутний і за межами ЄС. Україна, хоч і не є членом Союзу, активно співпрацює з Європолом через спеціальні угоди, які дозволяють обмінюватися інформацією та проводити спільні операції. Наприклад, у січні 2025 року Європол відіграв ключову роль у розкритті діяльності 23 підпільних банкірів, значна частина яких була пов'язана з українськими схемами відмивання грошей [5]. Це демонструє, як аналітичні можливості та оперативна підтримка Європолу стають у пригоді там, де потрібен швидкий і точний удар по транснаціональній злочинності.

Європол пропонує не лише практичну допомогу, але й знання. Завдяки тренінгам і обміну досвідом українські правоохоронці отримують доступ до передових методик, які потім можна адаптувати вдома. Ці тренінги не просто передають знання, а й формують нове покоління українських спеціалістів, які можуть ефективніше протистояти коруп-

ції, що є довгостроковою інвестицією в антикорупційну систему. Офіцер зв'язку від України в штаб-квартирі Європолу лише підсилює цей зв'язок, роблячи співпрацю більш динамічною. Отож, Інтерпол дає Україні глобальний масштаб, а Європол додає глибини й точності на європейському напрямку.

Переходячи до внутрішнього фронту, зазначимо, що Україна за останні роки вибудувала цілу екосистему антикорупційних органів, кожен із яких має свою унікальну місію. Почнемо з НАЗК – агентства, яке зосереджене на запобіганні корупції. Воно розробляє антикорупційні політики, перевіряє декларації про доходи посадовців і стежить за прозорістю політичного фінансування. У лютому 2025 року НАЗК повідомило про виявлення порушень на суму понад 605 мільйонів гривень завдяки аналізу е-деклараций, що свідчить про реальну ефективність цієї системи [6].

Далі проаналізуємо НАБУ – інституція, яка стала справжнім символом боротьби з корупцією на високому рівні. Її детективи розслідують справи, що стосуються топ-посадовців, і часто ці розслідування стають резонансними. Наприклад, у лютому 2025 року НАБУ викрило схему в оборонному секторі на 246 мільйонів гривень, показавши, що навіть у часі війни корупція не втрачає своєї зухвалості [7]. Щоб ці розслідування мали логічне завершення, потрібна САП – Спеціалізована антикорупційна прокуратура, яка доводить справи до суду. Справа в оборонному секторі підкреслює, наскільки важливою є роль НАБУ в умовах війни, адже корупція в цій сфері безпосередньо загрожує національній безпеці, а САП своєю чергою забезпечує юридичну основу для покарання винних.

Звісно, ці органи не без вад. Політичний тиск, брак ресурсів і судові затримки часто ускладнюють їхню роботу, але разом вони формують систему, яка поступово набирає обертів, і їхня взаємодія з міжнародними партнерами лише підсилює цей процес.

Дослідивши окремо кожен установа, узагальнимо їх поєднання на практиці. Один із найяскравіших прикладів – це співпраця НАБУ з Інтерполом у справі Одарченка: коли українське правосуддя винесло вирок, а підозрюваний зник, Інтерпол став тим інструментом, який дозволяє не дати йому уникнути відповідальності [3]. Це лише один випадок, але він добре ілюструє, як глобальна мережа може працювати на користь національних інтересів.

З іншого боку, Європол допомагає там, де потрібна більш тонка й аналітична робота. Операція проти підпільних банкірів у січні 2025 року – це не просто арешти, а результат спільної роботи, де українські дані поєдналися з європейською експертизою [5]. Такі операції не лише завдають удару по корупційних схемах, але й зміцнюють позицію України як надійного партнера, так як Європол стає каталізатором

для розкриття складних транснаціональних злочинів, де Україна виступає не лише реципієнтом допомоги, але й активним учасником.

Цікаво, що ця співпраця має і зворотний ефект. Українська система е-декларування, яка спочатку була натхненна міжнародними стандартами, тепер є прикладом для інших. Грузія, наприклад, уже проявляє інтерес до того, як можна повторити цей досвід, що свідчить про потенціал України не лише брати, але й ділитися цінним досвідом.

Отже, взаємодія між Інтерполом, Європолом та українськими антикорупційними органами є не просто теоретичною концепцією, а дієвим механізмом, який вже дає відчутні результати. Завдяки такій співпраці Україна отримує можливість ефективно боротися з корупцією на всіх рівнях: від повернення незаконно виведених активів та виявлення складних фінансових схем до розслідування корупційних злочинів і притягнення винних до відповідальності. Проте для подальшого посилення цієї співпраці необхідно шукати нові підходи та механізми, які дозволять ще більш оперативно обмінюватися інформацією, удосконалювати інструменти розслідувань і залучати міжнародних партнерів до розбудови стійкої антикорупційної системи. Важливо розуміти, що ця синергія є не лише інструментом боротьби з корупцією, а й стратегічною основою для формування в Україні культури доброчесності, прозорості та верховенства права. Саме такий підхід може стати запорукою довгострокового успіху та інтеграції України до європейської правової спільноти.

Можливо, доцільно створити тристоронню платформу, де вищезгадані організації могли б регулярно обмінюватися інформацією й координувати дії; або ж організувати спільні тренінги, щоб українські спеціалісти могли ще глибше інтегрувати міжнародний досвід. І, звісно, не забувати про просування наших власних напрацювань, як-от е-декларування, яке може стати частиною глобального інструментарію боротьби з корупцією. Усе це разом може не лише зміцнити Україну, але й зробити її активним учасником міжнародної боротьби за прозорість і справедливість.

Список використаних джерел:

1. Corruption Perceptions Index – 2024. URL: <https://ti-ukraine.org/en/research/corruption-perceptions-index-2024/> (Дата звернення: 31.03.2025)
2. Зайцев В. О. Співпраця України з державами Європейського Союзу у сфері боротьби з корупцією. *Кваліфікаційна робота*. Дніпро. 2025. 81 с., С. 44 URL: <https://surl.li/qwnfvb> (Дата звернення: 31.03.2025)
3. NABU requests Interpol to issue «red notice» for MP Odarchenko. *Ukrinform*. URL: <https://www.ukrinform.net/rubric-politics/3927109-nabu->

[requests-interpol-to-issue-red-notice-for-mp-odarchenko.html](https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/23-underground-bankers-arrested) (Дата звернення: 30.03.2025)

4. Мовчан А. В., Яблонський Р. С. Проблеми протидії організованій злочинності та корупції в міжнародному вимірі. 2022. С. 61. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d3e27c3f-c3f9-4e4d-8b18-b8566964eab5/content> (Дата звернення: 31.03.2025)

5. 23 underground bankers arrested. Europol URL: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/23-underground-bankers-arrested> (Дата звернення: 31.03.2025)

6. Порухення на понад 605 млн грн виявило НАЗК за результатами повних перевірок декларацій у лютому. *Національне агентство з питань запобігання корупції*. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/porushennya-na-ponad-605-mln-grn-vyavlylo-nazk-za-rezultatamy-povnyh-perevirok-deklaratsiy-u-lyutomu/> (Дата звернення: 31.03.2025)

7. Корупція в оборонці: викрито схему розкрадання коштів на систему «ДЗВІН» (ВІДЕО). Національне антикорупційне бюро України. URL: <https://nabu.gov.ua/news/koruptciia-v-oborontci-vykryto-skhemu-rozkradannia-koshtiv-na-systemu-dzvin/> (Дата звернення: 31.03.2025)

УДК 378.015.31:174.7

*Дерега Дарина,
здобувачка вищої освіти 3 курсу юридичного факультету
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
Науковий керівник: Ткаля О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та адміністративного права і процесу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

ШВЕДСЬКА МОДЕЛЬ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ: РОЛЬ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ У ФОРМУВАННІ ЕТИЧНИХ ТА ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ В ОСВІТІ УКРАЇНИ

Розбудова демократичного суспільства та євроінтеграційного курсу України надає особливого значення питанню формування академічної доброчесності як основи якісної освіти, професійного становлення та громадянської відповідальності. Академічна доброчесність у провідних європейських країнах – не просто набір етичних норм, а не-

від'ємна частина культури, що ґрунтується на глибокій відданості фундаментальним цінностям – чесності, повазі, відповідальності, довірі та справедливості [1, с. 350]. Інакше кажучи, мова йде про цілісну філософію взаємодії в академічному середовищі, де кожен учасник освітнього процесу визнає та дотримується високих стандартів поведінки.

Варто зазначити також, що в таких країнах ефективно функціонує багаторівнева система, що включає нормативно-правові акти, інституційні практики, освітні програми, механізми моніторингу та реагування на порушення. У цьому контексті приклад таких країн, як Швеція, Нідерланди, Норвегія, Великобританія, є надзвичайно важливим для української освітньої політики.

Питання академічної доброчесності стало предметом досліджень багатьох науковців, серед яких можна виокремити таких дослідників, як А. Недипіч, Д. Шевцова, В. Миргород-Карпова, В. Василенко, А. Муртіщева, А. Дорожко, С. Думка, а також О. Сухомлинова, С. Шестакова, О. Задоріна, у своїх роботах аналізують зарубіжний досвід впровадження стандартів академічної доброчесності, включаючи практики скандинавських країн, зокрема Швеції.

Однією з найбільш ефективних і прозорих систем забезпечення академічної доброчесності визнана шведська модель, яка ґрунтується на високих етичних стандартах, довірі до здобувачів освіти, ефективному законодавчому забезпеченні та інституційній відповідальності. Вона демонструє цілісну та послідовну політику у сфері академічної доброчесності, де поєднуються культурні, правові та педагогічні підходи до запобігання академічним порушенням. Отже, можна стверджувати, що вивчення шведського досвіду має не лише теоретичне, а й прикладне значення для удосконалення української освітньої системи.

Шведська модель академічної доброчесності вирізняється системним підходом до формування етичної культури в освітньому середовищі. Академічна доброчесність втілюється не лише через декларування цінностей, але й через конкретні механізми, інституційні практики та загальнодержавні ініціативи [2, с. 89], спрямовані на запобігання академічним правопорушенням і формування відповідального ставлення до навчального процесу.

Зокрема, значна частина програм вищої освіти в Швеції включає окремі навчальні модулі або курси, спеціально присвячені академічній доброчесності. Такі курси спрямовані не лише на ознайомлення студентів із правилами цитування, авторського права та уникнення плагіату, а й на формування глибшого розуміння етичної відповідальності, наукової чесності та культури академічного середовища загалом. Таким

чином, академічна доброчесність постає не як зовнішній контроль, а як внутрішнє усвідомлення норм і цінностей.

Окрім цього, в країні функціонує національна система моніторингу порушень академічної доброчесності, яка передбачає збір, аналіз та узагальнення інформації з університетів щодо виявлених випадків недоброчесної поведінки [3, с. 236-237]. Отримані дані лягають в основу щорічних звітів, що дозволяє виявляти тенденції, коригувати освітню політику та забезпечувати публічну прозорість процесів. Інакше кажучи, такий підхід сприяє створенню об'єктивної картини щодо стану академічної етики на національному рівні.

Університети у Швеції мають автономію в організації процесу розгляду справ про академічні порушення. Більшість вищих навчальних закладів створюють спеціальні дисциплінарні комісії, до складу яких входять як представники академічної спільноти, так і адміністрації. Комісії часто очолюють віцеканцлери – посадові особи з високим рівнем довіри та відповідальності, що забезпечує об'єктивність і неупередженість рішень. Така модель гарантує, що розгляд справ відбувається не репресивно, а з урахуванням освітніх цілей та індивідуального підходу.

Також, не менш важливим є і те, що Швеція активно бере участь у європейських ініціативах, спрямованих на розвиток академічної доброчесності, зокрема через такі організації, як **ENRIO** (Європейська мережа офісів доброчесності досліджень) та **ENAI** (Європейська мережа академічної доброчесності) [4]. З моменту свого заснування у 2008 році ENRIO еволюціонувала від невеликої ініціативної групи фахівців до впливового об'єднання, яке сьогодні відіграє провідну роль у просуванні стандартів доброчесності у сфері наукових досліджень по всій Європі. Зокрема, вже до 2020 року ENRIO змогла досягти офіційного юридичного статусу асоціації, що стало новим етапом її інституційного становлення, оскільки це надало змогу розробити стратегічне бачення розвитку, вибудувати довгострокову політику підтримки академічної доброчесності, а також сформувати більш сталі канали комунікації та співпраці.

На сьогодні ENRIO об'єднує 31 членські організації із 23 європейських країн [4], що свідчить про широкий географічний охоплення її впливу на формування політик академічної доброчесності у різних національних системах освіти й науки. Членство відкрито для представників національних організацій, а також інших відповідних органів або груп, які зацікавлені та відповідальні в питанні чесності досліджень.

Паралельно з вищезазначеним, вагоме місце в європейському академічному середовищі займає і Європейська мережа академічної доброчесності (ENAI) – найбільша мережа академічної доброчесності в Європі, є асоціацією, яка об'єднує навчальні заклади та осіб, зацікавлених у підтримці та просуванні академічної доброчесності, підтримує зв'язок з експертами в галузі та співпрацює з європейськими та міжнародними організаціями, орієнтованими на академічну та дослідницьку доброчесність [5]. Тобто це певна динамічна платформа, що спрямована на підтримку та просування академічної доброчесності у всіх її проявах: у викладанні, дослідженнях, адмініструванні та науковій комунікації.

Окремої уваги заслуговує ініціатива ENAI спільно з програмою Erasmus – створення Словника з академічної доброчесності (Glossary for Academic Integrity, 2018) [6], що є унікальним інструментом для уніфікації понять, що стосуються академічної етики, й спрямований на формування спільного термінологічного простору для фахівців, студентів і дослідників із різних країн. Завдяки цьому документу стало можливим не лише глибше осмислити зміст понять академічної доброчесності, а й адаптувати їх до нових соціокультурних контекстів, враховуючи динаміку розвитку.

Таким чином, діяльність ENRIO та ENAI фактично вказує, що міжнародна співпраця в галузі академічної доброчесності є надзвичайно важливим інструментом підвищення якості освіти та утвердження етичних стандартів у глобальному освітньому середовищі. Швеція, як одна з країн, що активно бере участь у діяльності зазначених мереж, впровадила ефективну модель забезпечення академічної доброчесності, яка базується на прозорості, автономії академічних інституцій та відкритому обговоренні етичних питань. Такі платформи сприяють налагодженню обміну досвідом між Швецією та іншими європейськими країнами, допомагають адаптувати міжнародні практики до локального контексту.

Україна, орієнтуючись на цю модель, має унікальну можливість інтегрувати перевірені практики у власну освітню політику, формуючи прозору, відповідальну та стійку систему забезпечення академічної доброчесності. Наприклад, участь українських освітян у ініціативах ENAI відкриває можливість не лише для підвищення кваліфікації, а й для активної участі у формуванні нових європейських норм, що враховують специфіку нашого регіону.

Окрім вищезазначеного, варто підкреслити, що шведський досвід є цінним для України саме в контексті побудови ефективної системи академічної доброчесності, в якій поєднуються превентивні, навчальні

та дисциплінарні елементи. Такий підхід може стати орієнтиром для удосконалення української освітньої політики, зокрема через імплементацію інституційних механізмів контролю, розвиток освітніх програм із етики та залучення міжнародних організацій до спільної роботи.

Інакше кажучи, зарубіжний досвід має декілька основних функцій у процесі формування етичних і правових стандартів в українській освіті:

1. *Модельний вплив* – країни з високим рівнем дотримання академічної доброчесності слугують прикладом для розробки українських політик, нормативів та освітніх програм.

2. *Інституційна підтримка* – співпраця з міжнародними організаціями дозволяє отримувати консультативну, інформаційну, іноді й фінансову підтримку.

3. *Методологічна допомога* – через доступ до міжнародних досліджень, стандартів і навчальних матеріалів Україна може запроваджувати сучасні інструменти в освітній процес.

4. *Правова гармонізація* – для інтеграції до Європейського простору вищої освіти Україна змушена адаптувати своє законодавство до принципів Болонського процесу, що вимагає імплементації норм академічної етики у правову площину.

5. *Підвищення престижу освіти* – впровадження перевірених європейських стандартів сприяє зростанню міжнародного авторитету українських вишів, а також довіри до дипломів та наукових результатів.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок стосовно того, що зарубіжний досвід, зокрема скандинавських та західноєвропейських країн, має надзвичайно важливе значення для українського освітнього простору. Він не лише вказує на необхідність дотримання академічної доброчесності як базової цінності, а й надає реальні механізми для її інституціоналізації.

Таким чином, шведська модель є прикладом збалансованого поєднання освітньої просвіти, етичного виховання та правового регулювання, що може стати основою для реформування й зміцнення академічної доброчесності в Україні. Впровадження найкращих європейських практик є не просто бажаним кроком, а невід'ємною складовою демократичних трансформацій у сфері освіти України.

Список використаних джерел

1. Костікова І., Дорожко А. Академічна доброчесність очима студентів: розуміння і нерозуміння. *Інноваційна педагогіка*. 2021. № 37. С. 350.

2. Шестакова С., Сухомлинова О., Задоріна О. Академічна доброчесність: практика дотримання у зарубіжних країнах. *Молодь і ринок*. 2023. № 9 (217). С. 89. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/287676/285300> (дата звернення: 14.04.2025).

3. Недипіч А. В., Василенко В. Ю. Особливості дотримання принципів академічної доброчесності: зарубіжний досвід. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2022. № 1(14). С. 236–237.

4. Home - ENRIO. *ENRIO*. URL: <https://www.enrio.eu/> (дата звернення: 14.04.2025).

5. ENAI – European Network for Academic Integrity. *ENAI – European Network for Academic Integrity*. URL: <https://www.academicintegrity.eu/wp/> (дата звернення: 14.04.2025).

6. Glossary for Academic Integrity. *ENAI – European Network for Academic Integrity*. URL: https://www.academicintegrity.eu/wp/wp-content/uploads/2023/02/EN-Glossary_revised_final_24.02.23.pdf (дата звернення: 14.04.2025).

УДК:343.353:351.74](043.2).

Джигота Катерина,
здобувачка вищої освіти 2 курсу,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Ткаля О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та адміністративного права і процесу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв

ВПЛИВ КОРУПЦІЇ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Питання корупції, як і раніше, турбує українців та є серйозною перешкодою на шляху до демократичних змін у державі. Правоохоронні структури, чисе завдання – ефективне протистояння хабарництву, забезпечення конституційних свобод громадян та дотримання законності в країні, самі вражені корупцією. Це серйозно підриває довіру до влади, загрожуює демократичному ладу та негативно позначається на інве-

стиційному кліматі України, що є особливо важливим в умовах правового режиму воєнного часу.

Правоохоронці повинні відігравати центральну роль у вирішенні проблеми корупції, фактично гарантуючи державі захист від злочинності. Зрозуміло, що корумповані структури правопорядку не здатні дієво протистояти тим явищам та процесам, які становлять реальну загрозу безпеці людини, спільноти та країни. [1].

Аналізуючи підсумки всеукраїнських соціологічних досліджень, необхідно зосередити увагу на статистичних показниках, що ілюструють ставлення населення до питань, що стосуються корупції. На думку 89% громадян, корупція є найгострішою проблемою для України після початку повномасштабної війни. При цьому, як найсуттєвіший та найнебезпечніший різновид корупції визначається політична корупція, яку відмітили 81% респондентів. Щодо розповсюдження корупції, 94% опитаних як і раніше переконані, що вона має широке поширення в Україні. Відсоток людей, котрі переконані, що корупція збільшилась від старту повномасштабного вторгнення, більший, ніж тих, хто дотримується думки про її зменшення, тож суспільство далі розділене у своїх оцінках цього явища [5].

Найбільш нагальною є проблема корупції, що вкорінилася в правоохоронній системі. Наукові дослідження вказують на помітну поширеність корупційних практик, які нерідко постають як найефективніший спосіб «врегулювання питань» у судових інстанціях та правоохоронних структурах і не викликають відчутного суспільного осуду [3]. По-перше, сам факт цієї ситуації розхитує віру людей у всю систему правопорядку та державні установи. По-друге, корупційні прояви у правоохоронних органах ставлять під сумнів ефективність протидії злочинності. Вона виступає ключовим елементом, що сприяє ухиленню правопорушників від заслуженого покарання, зумовлює знецінення моральних засад, впливає на дотримання співробітниками правоохоронних органів службової дисципліни та законності [3]. Це трансформує мотивацію державних службовців, а також громадян у різних галузях суспільного життя[4].

Тож, за підсумками соціологічного опитування, що проводилося соціологічною службою Центру Разумкова з 28 лютого по 6 березня 2025 року, найбільше довіри серед державних та громадських інституцій українці виказують що найбільшою мірою довіряють Збройним Силам України (їм висловили довіру 93,5% опитаних), Державній службі з надзвичайних ситуацій (85,5%), добровольчим загонам (85,5%), волонтерським організаціям (80%), Національній гвардії України (79%), Державній прикордонній службі (74%), Церкві (65%),

Службі безпеки України (64%), Міністерству оборони України (63%), громадським організаціям (60,5%), Президенту України (57,5%), голові міста (селища, села), де мешкає респондент (51%), Національному банку України (51%). Також, частіше висловлюють довіру, аніж недовіру, Уповноваженому Верховної Ради з прав людини (Омбудсмену) (відповідно 40% та 34%) та раді міста (селища, села), в якому проживає респондент (відповідно 48% та 43,5%). До Національної поліції (відповідно 47% і 46%) рівень довіри та недовіри розподілився майже порівну. Переважна більшість респондентів не довіряє державному апарату (чиновникам) (не довіряють 79%), політичним партіям (77%), Верховній Раді України (77%), судам (судовій системі в цілому) (73%), Уряду України (71%), Прокуратурі (63,5%), Національному антикорупційному бюро України (62%), Національному агентству з питань запобігання корупції (62%), Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі (62%), комерційним банкам (54%). Крім того, негативне ставлення переважає щодо ЗМІ України (не довіряють 50%, довіряють 41% опитаних), профспілкам (відповідно 46% і 22,5%) [5].

З початком повномасштабного наступу Росії на Україну частка людей, що вірять у правильний розвиток подій, суттєво зросла (з 20% у грудні 2021 року до 51% у вересні-жовтні 2022 року), пік був у лютому-березні 2023 року (61%). Далі почалось певне зниження. У вересні 2024 року позитивну оцінку подіям давали 33% громадян, а негативну – 48%. У лютому-березні 2025 року показники залишились практично незмінними у порівнянні з вереснем 2024 року (32% і 46% відповідно). Хоча співвідношення лишається кращим, ніж до початку війни (у грудні 2021 року: 20% проти 65,5% відповідно). 28% українців переконані, що Україна спроможна здолати нинішні виклики та негаразди в найближчі роки, 47% дотримуються думки, що Україна впорається з цим у віддаленішій часовій перспективі, а 10% вважають, що Україна неспроможна подолати існуючі труднощі (решта – не визначились). Найбільш позитивними українці були у своїх оцінках перспектив подолання проблем та викликів наприкінці 2022 – на початку 2023 року (скажімо, у лютому-березні 2023 року – відповідно 49%, 36% і 3%). Натомість, оцінки до початку повномасштабної війни (у грудні 2021 року – відповідно 18%, 54% і 18%) були значно більш песимістичними[5].

В умовах правового режиму воєнного стану, коли Україна знаходиться в стані боротьби з ворогом та потребує максимальної єдності й довіри до владних структур, корупція в правоохоронних органах стає ще більшою загрозою, адже її прояв призводить до порушення закон-

ності, дискредитації владних інститутів та загострення соціально – економічних проблем.

Негативні наслідки корупції в органах правопорядку не зводяться лише до порушень законодавства та підриву віри людей в ці структури. Вони мають безпосередній вплив на результативність протидії злочинності. Корупційні механізми здатні утруднювати процес розслідування, зумовлювати нехтування правосуддя та утворювати бар'єри на шляху до справедливого судочинства.

Для подолання означених проблем необхідно застосовувати цілісний підхід. Насамперед, слід посилити систему внутрішнього контролю в правоохоронних органах та запровадити суворі механізми виявлення й покарання корупції. По-друге, розширювати участь громадян у процесі управління організацією, у моніторингу та контролі за діяльністю правоохоронних структур. По-третє, критично важливо забезпечити незалежне та ефективне судочинство, яке гарантуватиме відповідальність за корупційні діяння, зокрема серед представників правопорядку.

І що надзвичайно важливо – в державі повинна бути затверджена та функціонувати державна кадрова політика, котра наразі в Україні не існує.

Отож, реалізація цих кроків не просто послабить корупційні прояви у правоохоронній системі, а й позитивно вплине на зростання сприйняття влади громадянами, що гарантує більшу стабільність та згуртованість суспільства, особливо в умовах воєнного часу.

Список використаних джерел:

1. Плекан В. «Особливості та причини виникнення корупції в правоохоронних органах України.» Підприємництво, господарство і право 4 (2021). С. 231-238.
2. Шевченко О. В. Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупційній злочинності в Україні та її запобігання: монографія. Київ: Дакор, 2013. 568 с.
3. Ткаченко О. В. Корупція в органах внутрішніх справ як фактор порушення прав людини. Держава і право. 2006. № 33. С. 482–487.
4. Гвоздецький В. Д. Корупція як соціальне, психологічне і моральне явище. Актуальні проблеми держави і права. 2012. № 63. С. 139–145.
5. Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, ставлення до виборів під час війни, віра в перемогу (лютий–березень 2025р.) URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-pid-chas-viiny-vira-v-peremogu-liutyiberezen-2025r> (дата звернення: 19.04.2025).

*Добровольська Олена,
здобувачка вищої освіти III курс,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Ткаля О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та адміністративного права і процесу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ: ФОРМИ ВИЯВЛЕННЯ ТА МЕХАНІЗМИ ЗАПОБІГАННЯ

Академічна доброчесність представляє собою ті загальні засади здійснення академічної діяльності (навчальної, викладацької, наукової тощо), які мають за мету забезпечення якості освіти та науки, а також формування культури якості освіти академічної спільноти та учасників освітнього процесу. Природа академічної доброчесності зумовлює зміст академічного плагіату як явища, притаманного саме освітньому середовищу.

Плагіат підриває основи наукової комунікації, знецінює інтелектуальну працю та негативно впливає на репутацію як окремих науковців, так і цілих інституцій. Тому виявлення та запобігання різним формам академічного плагіату є критично важливим завданням для збереження цілісності наукового процесу та підвищення якості освіти.

Аналіз останніх досліджень вітчизняних науковців демонструє зростаючий інтерес до проблематики академічного плагіату в освітньому та науковому середовищі за останні роки. Питання академічного плагіату в Україні торкалися у своїх працях такі науковці, як К. Афанасьєва, Г. О. Ульянова, О. І. Харитонova, Р. Б. Шишка, А. С. Штефан та ін.

Спочатку варто зупинитися на питанні про те, що становить плагіат в розумінні законодавства. Вперше на рівні законодавства України термін «плагіат» з'явився в Законі України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 (втратив чинність) внаслідок викладення його в новій редакції у 2001 році: плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору [1].

Відповідно до статті 53 чинного Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 (Редакція від 15.11.2024), плагіат – це опублікування твору або його частини у незмінному або видозмі-

неному вигляді, включаючи опублікування перекладу іншомовного твору або його частини, під іменем особи, яка не є автором цього твору [2]. Тобто дефініція плагіату в чинному Законі України «Про авторське право і суміжні права» хоч і зазнала деяких змін, проте суть даного порушення авторського права залишилася практично незмінною.

Академічний плагіат визначається як оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 (Редакція від 27.03.2025) [3].

Науковиця К. Афанасьєва пропонує виокремити форми академічного плагіату. По – перше: за обсягом привласненого наукового матеріалу розрізняють повний (автор навмисне привласнює дослідження чи текст у повному обсязі) і частковий академічний плагіат (використання структурних елементів чужих праць без зазначення автора). По – друге, за ступенем автентичності матеріалу виділяють прямий (привласнення авторства на чужі праці або використання елементів тексту без змін) та опосередкований (привласнення авторства на чужий матеріал, що був змінений) [4].

Виявлення академічного плагіату є критично важливим елементом забезпечення академічної доброчесності та збереження цілісності наукової комунікації. В сучасних умовах розвитку інформаційних технологій та ускладнення форм плагіату методи його виявлення постійно еволюціонують, поєднуючи технічні засоби та експертну оцінку.

Для виявлення можливого плагіату створена значна кількість програмних засобів, найвідоміші з яких: Turnitin, Strike Plagiarism, Unicheck, Urkund, Advego Plagiatus, eTXT тощо. Сервіси для перевірки текстів на унікальність працюють, переважно, за однаковим алгоритмом. Поточні дослідження в області автоматичного виявлення плагіату для текстових документів зосереджені на алгоритмах, які порівнюють досліджувані документи з потенційними оригінальними документами. Вони демонструють високу точність виявлення текстових запозичень за умови, коли оцифрований оригінальний документ присутній у колекції, за якою проводиться перевірка. Незважаючи на значний прогрес у розробці технічних засобів виявлення плагіату, вони мають певні обмеження [5].

Зокрема, існують труднощі з виявленням концептуального плагіату, коли запозичуються лише ідеї, методології або результати без прямого копіювання тексту. Такі форми плагіату часто залишаються непоміченими автоматизованими системами і потребують експертної

оцінки. Проблеми аналізу перекладених текстів також становлять виклик для більшості систем, оскільки традиційні алгоритми порівняння текстів не ефективні при роботі з різними мовами.

З розширенням технічних можливостей виявлення плагіату зростає увага до етичних аспектів цього процесу, включаючи питання конфіденційності даних, справедливості оцінки, права на пояснення та захист від помилкових звинувачень. Розробляються етичні рамки та кодекси для використання систем виявлення плагіату, які враховують принципи справедливості, прозорості та поваги до прав авторів.

Для підвищення ефективності виявлення плагіату важливим є розвиток освітніх програм. Спеціалізовані тренінги та програми підвищення кваліфікації для рецензентів, редакторів, членів етичних комітетів та інших експертів, залучених до процесу виявлення плагіату, сприяють підвищенню їхніх навичок та компетенцій у цій сфері. Такі програми включають навчання роботі з автоматизованими системами виявлення плагіату, розпізнаванню різних форм плагіату, оцінці контексту та значущості запозичень, а також етичним аспектам розгляду випадків порушення академічної доброчесності. У відповідь на зростаючу складність форм плагіату та методів його маскування розвиваються адаптивні та гібридні підходи до виявлення плагіату. Такі підходи поєднують різні алгоритми та методи аналізу, адаптуються до конкретного контексту та типу документа, а також враховують специфіку різних наукових дисциплін та форматів академічних робіт. Гібридні системи, які інтегрують методи на основі порівняння рядків, семантичного аналізу, статистичних підходів та машинного навчання, стають все більш поширеними та ефективними.

Запобігання академічному плагіату є багатоаспектним завданням, яке вимагає системного підходу та залучення різноманітних механізмів, спрямованих на формування культури академічної доброчесності та створення середовища, де порушення норм наукової етики стає неможливим або щонайменше невігідним.

Слід зупинити увагу на механізмі запобігання плагіату. У науковій літературі зазначається, що задля запобіганню плагіату доцільними є запровадження практики викладання у вищих спецкурсу, присвяченого захисту авторських прав від плагіату; проведення спеціальних методичних семінарів для здобувачів вищої освіти; розміщення на веб-сайтах повних версій наукових статей, електронних версій наукових журналів; приділення належної уваги виявленню плагіату редакціями наукових журналів; застосування спеціальних програм, які дозволяють виявити плагіат у наукових роботах; встановлення юридичної відпові-

дальності плагіатора за неналежне проведення фундаментальних, прикладних наукових досліджень [6, с. 423-426].

Доцільними при профілактиці плагіату та неоригінальності також є проведення на першому курсі вишу декількох семінарів про пошук наукової та навчальної літератури науковою бібліотекою університету; при вивченні на першому курсі предмету «Вступ до спеціальності» («Юридична деонтологія») звертати увагу студентів на необхідність запобігання плагіату (з обґрунтуванням цієї необхідності для цього ж студента, для держави тощо), способи його уникнення, правила посилення на джерела, правила написання кожного виду навальних і наукових робіт. До навчальних зазвичай належать реферат, доповідь на семінарі, контрольна робота, курсова робота; науковими роботами є кваліфікаційна (бакалаврська, дипломна, магістерська, кандидатська, докторська дисертація) робота, наукова робота (при участі в конкурсах таких робіт), наукова доповідь (тези), стаття тощо. З більшістю даних видів робіт здобувачі вищої освіти стикаються повсякденно, однак їх рідко навчають вказаному вище, провокуючи «ненавмисний», а потім і навмисний плагіат.

Перспективним напрямом видається впровадження змішаного навчання (наприклад, із навальними платформами Prometheus, Coursera тощо, участь в Освітній програмі Вікіпедії).

У науково-педагогічній спільноті трапляється скептичне ставлення до Вікіпедії, однак чимало викладачів не знають про існування Освітньої програми Вікіпедії - міжнародної програми з поширення практики написання статей у вільній енциклопедії як форми самостійної роботи студентів у вишах. Вона передбачає заміну написання рефератів, курсових робіт й інших традиційних письмових робіт на написання та/або редагування статей на відповідну тематику у Вікіпедії. Серед іншого, користь полягає у значно меншій можливості видати плагіат за власну роботу, адже Вікіпедія пильно слідкує за дотриманням авторського права - у разі завантаження несумлінним студентом взятих із іншого сайту шматків тексту, дану статтю буде, найімовірніше, вилучено адміністраторами. Про необхідність взаємодії Вікіпедії та навчального процесу у вишах автор даної публікації стверджував раніше [7].

Отже, проведене дослідження демонструє, що академічний плагіат залишається серйозною проблемою для наукової спільноти та освітнього середовища України. Аналіз нормативно-правової бази та наукових джерел дозволяє визначити академічний плагіат як складне та багатоаспектне явище, що має різні форми прояву – від повного до часткового, від прямого до опосередкованого.

Сучасні підходи до виявлення плагіату поєднують технічні засоби (Turnitin, Strike Plagiarism, Unichек та інші) з експертною оцінкою, однак мають певні обмеження, особливо щодо ідентифікації концептуального плагіату та аналізу перекладених текстів. Викликом залишається також адаптація систем виявлення плагіату в контексті розвитку штучного інтелекту та глобалізації наукової комунікації.

Запобігання академічному плагіату потребує комплексного підходу, що включає освітні ініціативи (спеціалізовані курси, семінари), технічні рішення (програмні засоби перевірки), організаційні заходи (відкритий доступ до наукових публікацій) та правові механізми (встановлення відповідальності). Особливу увагу слід приділяти формуванню культури академічної доброчесності серед здобувачів вищої освіти з перших курсів навчання.

Перспективними напрямками вдосконалення механізмів запобігання плагіату є впровадження змішаного навчання, інтеграція інноваційних освітніх платформ та участь у міжнародних ініціативах, таких як Освітня програма Вікіпедії.

Подальший розвиток технологій виявлення плагіату та підвищення ефективності освітніх програм з формування академічної доброчесності сприятимуть підвищенню якості наукової комунікації та освітнього процесу в цілому.

Список використаних джерел

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 08.04.2025).
2. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 08.04.2025).
3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 09.04.2025).
4. Афанасьєва К. Явище академічного плагіату: витоки та шляхи боротьби. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2012. №6. С. 86-91.
5. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики” ; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова – К.; Таксон, 2016. – С. 234.
6. Ульянова Г О. Напрями попередження наукового плагіату. Наукові праці НУ ОЮ А. 2013. Том 13. С. 423 - 426.

7. Батан Ю. Д. Вікіпедія та навчальний процес у вищих навчальних закладах: стан взаємодії. Інформаційне суспільство: проблеми та перспективи: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 28 травня 2016). URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c1cee558-5eb4-403e-8acf-1b6a423c4213/content>

УДК 174.7:378.014.61

Довженко Діана,
студентка 3 курсу юридичного факультету
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
Науковий керівник: Ткаля О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та адміністративного права і процесу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв

НОРВЕГІЯ: МОДЕЛЬ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ОСВІТИ ТА ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

Забезпечення і дотримання академічної доброчесності є одним з ключових викликів для сучасної науково-освітньої спільноти. Це питання набуває особливої актуальності в умовах трансформаційних змін у сфері вищої освіти, які відбуваються як в Україні, так і в багатьох зарубіжних країнах. Формування культури доброчесності серед здобувачів освіти та науковців є не лише етичним імперативом, а й важливим інструментом протидії корупційним проявам в освітньому середовищі [1, с. 6].

З огляду на це, актуальним є вивчення міжнародного досвіду у сфері антикорупційної освіти, зокрема досвіду Норвегії – країни, що демонструє високі стандарти академічної доброчесності та ефективно реалізує комплексні освітні підходи до запобігання корупції. Вивчення норвезької моделі дозволяє не лише окреслити ефективні механізми формування доброчесного освітнього середовища, а й адаптувати ці інструменти до потреб українських університетів.

Однією з ключових умов формування доброчесного академічного середовища є наявність чіткої нормативно-правової бази, яка регулює етичні стандарти наукової діяльності та передбачає механізми

реагування на порушення. У Норвегії питання академічної доброчесності мають високий рівень правового регулювання, що відображає загальну орієнтацію країни на відкритість, прозорість та нульову толерантність до будь-яких форм наукової недоброчесності.

Перший Закон «Про організацію дослідницької етики» (*Lov om organiserings av forskningsetisk arbeid*) набув чинності у 2007 році. Він був значною мірою зосереджений на створенні та регулюванні діяльності «Національної комісії з питань неналежної дослідницької поведінки», хоча основна відповідальність покладалася на місцеві науково-дослідні установи [2].

Новий Закон «Про організацію дослідницької етики» набув чинності 1 травня 2017 року [3]. Його основна мета - покласти на дослідників і дослідницькі установи відповідальність за належну наукову практику.

Науково-дослідні установи повинні гарантувати, що дослідження в установі проводяться відповідно до визнаних «норм дослідницької етики».

Дослідницькі установи повинні мати процедури для реагування на порушення і повинні створити «Комітети з дослідницької етики/дослідницької доброчесності». Дослідницькі установи повинні мати справу з неправомірною дослідницькою поведінкою (визначеною в законі як фабрикація, фальсифікація, плагіат та інші серйозні порушення, вчинені навмисно або через грубу недбалість) та менш серйозними порушеннями/сумнівними дослідницькими практиками [2].

Ефективне забезпечення академічної доброчесності неможливе без створення незалежних, професійних інституцій, здатних забезпечити контроль, консультування та розвиток етичної культури в науковому середовищі. У Норвегії таку роль виконують Національні комітети з етики досліджень (*De nasjonale forskningsetiske komiteene*). Вони є ключовими інституціями, які діють відповідно до Закону про дослідницьку етику та охоплюють усі галузі наукової діяльності. Вони функціонують як академічно незалежні консультативні органи, що мають повноваження надавати експертні оцінки, розробляти етичні стандарти й сприяти дотриманню високих норм доброчесності в державному та приватному науковому секторі.

Структура Національних комітетів включає три національні комітети з етики досліджень, що охоплюють основні сфери науки:

Національний комітет з етики медичних і медико-біологічних досліджень (*Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og*

helsefag) – займається етичними питаннями, пов'язаними з медичними дослідженнями, клінічними випробуваннями, біоетикою.

Національний комітет з етики досліджень у науці та техніці (*Den nasjonale forskningsetiske komité for naturvitenskap og teknologi*) – працює в сфері природничих наук, технологій, інженерії.

Національний комітет з етики досліджень у соціальних і гуманітарних науках (*Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora*) – охоплює гуманітарні, соціальні науки, а також питання міждисциплінарних досліджень.

Національний комітет з етики досліджень людських останків, який функціонує у складі Національного комітету з етики досліджень у соціальних і гуманітарних науках, спеціалізується на питаннях, пов'язаних з дослідженнями останків, що мають культурне чи історичне значення.

До основних функцій Національних комітетів з етики досліджень належить:

- Надання консультацій та рекомендацій щодо етичних аспектів досліджень.
- Розробка та вдосконалення керівних принципів дослідницької етики.
- Сприяння інтеграції етичних стандартів у повсякденну практику дослідників.
- Академічна незалежність у прийнятті рішень, що гарантує об'єктивність та захист інтересів наукової спільноти [4].

Запровадження закону про дослідницьку етику та створення національних етичних комітетів стали важливими кроками для посилення академічної доброчесності в Норвегії. Однак подальші дослідження показали, що нормативне регулювання та інституційна підтримка – лише частина складної системи. Справжні зміни в етиці дослідницької поведінки вимагають глибокої трансформації професійних переконань, мотивацій і культурних установок.

Тут є дуже цікавим десятирічне дослідження ставлення та поведінки щодо чесності дослідників [5].

Норвезькі вчені у своєму дослідженні аналізують зміни в знаннях, ставленнях та практиках щодо наукової доброчесності серед аспірантів та випускників медичного факультету Університету Осло протягом 2010–2020 років.

Метою було оцінити, як змінюються знання, ставлення та поведінка щодо наукової доброчесності у PhD-кандидатів протягом навчання та після його завершення. Для цього було опитано 94

випускників 2019 року та 536 аспірантів, які розпочали навчання в період 2010–2020 років.

Коротко зазначаючи результати дослідження, варто звернути увагу на таке:

- **Низький рівень серйозних порушень:** лише 1,1% аспірантів повідомили про участь у серйозних наукових порушеннях (фальсифікація, фабрикація, плагіат), а 0,9% – про подання результатів у хибному світлі.

- **Тиск щодо авторства:** 12,8% респондентів за останній рік зазнавали неетичного тиску щодо включення або порядку авторів у публікаціях.

- **Обізнаність про політики доброчесності:** лише 28,8% знали про наявність письмових політик щодо наукової доброчесності у своїх відділеннях.

- **Ставлення до доброчесності:** загалом ставлення до наукової доброчесності залишалося стабільним протягом десятиліття, з незначними покращеннями після завершення PhD-програми.

Окрім цього дослідження, також є важливим звернути увагу і на роботу «Questionable Research Practices and Misconduct Among Norwegian Researchers», яке було проведено в рамках національного проєкту RINO (Research Integrity in Norway) мало на меті вивчити поширеність серйозних порушень наукової доброчесності (фальсифікація, фабрикація, плагіат – FFP) та сумнівних наукових практик (QRPs) серед норвезьких дослідників. Опитування охопило понад 31 тисячу науковців, з яких понад 7 тисяч надали відповіді [6].

Результати показали, що самозвіти про серйозні порушення були рідкісними: лише 0,2–0,3% респондентів зізналися у фальсифікації або фабрикації даних, а близько 0,5% – у плагіаті. Натомість сумнівні практики виявилися значно поширенішими: приблизно 40% дослідників повідомили, що протягом останніх трьох років принаймні раз вдавалися до однієї з QRPs. Найпоширенішими були копіювання посилань без перевірки джерел (близько 20% респондентів) та «подарункове» авторство (приблизно 11%).

Більшість дослідників вважають FFP серйозними порушеннями: 97–98% вважають фальсифікацію та фабрикацію «дуже проблематичними», 90% – плагіат. Ставлення до QRPs менш однозначне: 22% вважають копіювання посилань несерйозною проблемою, а 14% – «подарункове» авторство [6].

Обидва дослідження показують, що хоча серйозні порушення наукової доброчесності в Норвегії є рідкісними, висока поширеність сумнівних практик викликає занепокоєння. Ці практики можуть

поступово підривати якість та довіру до наукових досліджень. Автори підкреслюють необхідність не лише формального навчання з етики, а й створення сприятливого дослідницького середовища, яке підтримує доброчесність.

Досвід Норвегії у сфері забезпечення академічної доброчесності демонструє, що навіть у країнах із високими стандартами освіти та науки існують проблеми не лише з серйозними порушеннями (зокрема, фальсифікація чи плагіат), а й із менш помітними, але поширеними практиками – такими як подарункове авторство чи маніпуляції з посиланнями. Незважаючи на низький рівень прямих порушень, дослідження показують важливість формування культури доброчесності не лише через формальне навчання, а й через відповідальне наукове середовище та особистий приклад досвідчених науковців.

Для України це є надзвичайно актуальним. В умовах реформування системи вищої освіти та інтеграції до європейського освітнього простору варто зосередити увагу не лише на нормативному врегулюванні питань академічної доброчесності, а й на реальному впровадженні цих принципів у повсякденну практику. Потрібно формувати середовище, в якому доброчесність буде не зовнішньою вимогою, а внутрішньою цінністю академічної спільноти. Надзвичайно важливо посилювати роль наставників, забезпечувати відкриту культуру обговорення етичних питань, а також створювати механізми виявлення й запобігання як грубим, так і «м'яким» формам наукової недоброчесності.

Список використаних джерел

1. Ляшевська О. І. Академічна доброчесність як фактор забезпечення якості вищої освіти. *Ефективне врядування та виховання доброчесності в секторі безпеки та оборони* : Матеріали IV Міжнар. науково - практ. форуму, м. Київ, 13 груд. 2023 р. Київ, 2023. С. 9.

2. A new act on research ethics/integrity in norway - ENRIO. *ENRIO*. URL: <https://www.enrio.eu/new-act-research-ethicsintegrity-norway/> (дата звернення: 14.04.2025).

3. Lov om organisering av forskningsetisk arbeid (forskningsetikkloven) - Lovdata. *Forsiden* - Lovdata. URL: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-04-28-23> (дата звернення: 15.04.2025).

4. Research ethics. *Government.no*. URL: <https://www.regjeringen.no/en/topics/research/innsiktsartikler/research-ethics/id2000710/> (дата звернення: 14.04.2025).

5. Hofmann B., Thoresen M., Holm S. Research integrity attitudes and behaviors are difficult to alter: results from a ten year follow-up study in norway. *Journal of empirical research on human research ethics*. 2023. Vol. 18.

URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/15562646221150032> (дата звернення: 14.04.2025).

6. Questionable research practices and misconduct among norwegian researchers / M. Kaiser et al. *Science and engineering ethics*. 2021. Vol. 28. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11948-021-00351-4> (дата звернення: 14.04.2025).

УДК 174.4

*Донченко Анастасія,
здобувачка вищої освіти 3 курсу ОС «бакалавр»,
факультет прокуратури,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
м. Харків*

ЩОДО АКТУАЛЬНИХ ПИТАНЬ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Освіта має вирішальне значення для добробуту кожної людини, а також для загального економічного розвитку країни. В Україні понад 70 відсотків людей мають вищу освіту [1].

Академічна доброчесність є фундаментальним принципом якісної освіти та наукової діяльності, що охоплює сукупність етичних принципів і правових норм, які регулюють поведінку всіх учасників освітнього процесу. Вона є невід'ємною складовою формування інтелектуальної культури суспільства, сприяє підвищенню довіри до результатів навчання та досліджень, а також забезпечує рівні можливості для всіх здобувачів освіти та науковців.

Академічна доброчесність є ключовою стратегічною метою вищої освіти, оскільки вона сприяє формуванню нової академічної культури, що ґрунтується на принципах свободи, відповідальності та поваги до людської гідності. На думку М. Бадіца, вона охоплює дотримання етичних стандартів із врахуванням культурних особливостей у процесі навчання та викладання [2]. Академічна доброчесність зміцнює суспільну довіру до освітніх закладів, забезпечує об'єктивність оцінювання

та підтримує високу якість наукових досліджень, що є вирішальним для підвищення глобальної конкурентоспроможності університетів.

Для розкриття змісту поняття «академічна доброчесність» звернемося до тлумачного словника української мови А. Івченко, де «чесний» сформульовано як такий «який відзначається високими моральними якостями» [3, с. 521].

Принцип честі, як складова академічної доброчесності, має глибокі історичні корені. У 1736 році в коледжі штату Вірджинія (США) студенти під час вступу складали обітницю честі, зобов'язуючись дотримуватися етичних норм академічної спільноти [4]. Цей принцип передбачає виконання стандартів, визнаних чесними та моральними, і став основою для сучасних кодексів академічної доброчесності. Він підкреслює важливість індивідуальної відповідальності за власні дії та їх вплив на репутацію академічної спільноти. За Бухарестською декларацією 2004 року, ключовими цінностями академічної доброчесності є чесність, довіра, справедливість, взаємна повага та відповідальність, які створюють основу для демократичного та етичного управління освітніми процесами. Етичні принципи академічної доброчесності, визначені декларацією, включають чесність, що унеможливорює обман, плагіат чи шахрайство; довіру, яка сприяє творчості та вільному обміну ідеями; справедливість, що забезпечує прозорі критерії оцінювання та кар'єрного зростання; взаємну повагу, що гарантує свободу висловлювання; та відповідальність, що передбачає підзвітність за порушення етичних норм [5]. Ці принципи формують академічну культуру, яка сприяє розвитку креативних особистостей із високим інтелектом, як зазначає Л. Пшенична, підкреслюючи роль академічної доброчесності як соціального капіталу сучасного університету [6].

В Україні академічна доброчесність закріплена на законодавчому рівні Законом України «Про освіту» (2017), зокрема статтею 42, яка визначає її як систему етичних принципів і норм, спрямованих на забезпечення якості освіти. Закон перелічує порушення академічної доброчесності, такі як плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, хабарництво, необ'єктивне оцінювання та вплив на викладачів з метою маніпуляції оцінками. Стаття 54 зобов'язує педагогічних і наукових працівників не лише дотримуватися цих норм, але й сприяти їх виконанню студентами [7]. Це створює правову основу для формування етичної академічної культури.

Додатковими правовими основами є Закони України «Про вищу освіту» [8] та «Про наукову і науково-технічну діяльність» [9], які регулюють аспекти інтелектуальної власності, наукової діяльності та організацію освітнього процесу. В Україні також діють рекомендації

науково-методичної комісії з організаційно-методичного забезпечення вищої освіти Міністерства освіти і науки України щодо забезпечення принципів академічної доброчесності. Крім того, значний внесок у популяризацію етичних стандартів зробив проєкт сприяння академічної доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP). Таким чином, академічна доброчесність в Україні підкріплена комплексною нормативно-правовою базою, яка поєднує національні закони, міжнародні стандарти та ініціативи, спрямовані на формування етичної академічної культури.

Проте, одним із ключових викликів є недостатня обізнаність учасників освітнього процесу щодо принципів академічної доброчесності. Як зазначено в опитуванні Vox Ukraine, списування та інші форми академічної нечесності залишаються поширеними в українських школах і вищих навчальних закладах [10]. Це свідчить про брак чіткого розуміння етичних норм, а також про толерантне ставлення до порушень як з боку студентів, так і викладачів. Така ситуація частково зумовлена культурними особливостями, зокрема історичною спадщиною, яка не завжди сприяла формуванню високих етичних стандартів у сфері освіти.

Іншим викликом є недостатня інституційна підтримка. Незважаючи на законодавче закріплення академічної доброчесності в Законах України «Про освіту» та «Про вищу освіту», не всі вищі навчальні заклади мають ефективні механізми моніторингу та запобігання порушенням, такі як плагіат, фальсифікація чи необ'єктивне оцінювання [7], [8]. Відсутність сучасних технологій для перевірки оригінальності робіт, а також недостатня підготовка викладачів до впровадження етичних стандартів ускладнюють практичну реалізацію принципів академічної доброчесності.

Не можна не виокремити ще одну нагальну проблему, а саме негативний вплив штучного інтелекту (ШІ) на академічну доброчесність. Він є особливо актуальним через його здатність полегшувати неетичні практики та ускладнювати їх виявлення. Відсутність чітких правил щодо використання ШІ в освіті створює сіру зону, у якій студенти та викладачі можуть не усвідомлювати меж між етичним і неетичним застосуванням технологій. Наприклад, використання ШІ для генерації чернеток, ідей чи редагування текстів може вважатися прийнятним у деяких контекстах, але подання згенерованого контенту як власної роботи є порушенням. Також доступність ШІ-інструментів, які можуть швидко виконувати складні завдання, може зменшувати мотивацію студентів до самостійного опанування матеріалу, розвитку критичного мислення чи дослідницьких навичок.

Крім того, академічна нечесність часто є наслідком системних проблем, таких як високе академічне навантаження на студентів, низька мотивація до самостійного навчання та тиск з боку конкурентного середовища. Ці фактори створюють умови, за яких студенти можуть вдаватися до неетичних практик, таких як списування чи плагіат, для досягнення короткотермінових результатів.

Академічна доброчесність вимагає скоординованих зусиль керівництва, викладачів і студентів, що базуються на синергії їхніх дій [11]. Ця синергія передбачає створення інституційного середовища, яке сприяє формуванню етичної поведінки та культури взаємної довіри. Керівництво відіграє ключову роль у розробці та впровадженні політик, що забезпечують прозорість і справедливість у навчальному процесі, тоді як викладачі відповідають за інтеграцію принципів академічної доброчесності в освітні програми та оцінювання. Наприклад, заклади вищої освіти можуть інтегрувати курси або модулі з академічної доброчесності в навчальні плани. Ці програми мають озайомлювати студентів і викладачів із принципами етичної поведінки, прикладами порушень та їхніми наслідками. Наприклад, тренінги з правильного цитування, уникнення плагіату та етичного використання джерел можуть підвищити обізнаність і сформувати відповідальне ставлення до навчання. Освітні програми, сучасні технології, кодекси академічної доброчесності, підвищення кваліфікації викладачів і стимулювання внутрішньої мотивації є ключовими інструментами для досягнення цієї мети. Студенти, зі свого боку, повинні активно дотримуватися етичних стандартів, беручи відповідальність за власну академічну діяльність. Такий комплексний підхід сприяє не лише підвищенню якості освіти, але й зміцненню репутації навчальних закладів на національному та міжнародному рівнях.

Як приклад, наведу деякі успішні практики, які застосовує Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого в аспекті розглядаємого питання, а саме: в Університеті розроблено та діє «Кодекс академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» (2018 р.) [12]; проводяться заходи з популяризації дотримання правил академічної доброчесності, науково-практичні конференції, зокрема, 13.06.2023 р. була проведена конференція «Академічна доброчесність у вищій освіті: виклики та інструменти впливу» [13], тощо.

В Україні з 2019 року діє Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО), яке відіграє ключову роль у формуванні принципів академічної доброчесності через діяльність Комітету з питань етики та акредитацію освітніх програм [12]. НАЗЯВО сприяє

впровадженню внутрішніх систем забезпечення якості освіти, які включають механізми запобігання порушенням академічної доброчесності, що є обов'язковою умовою для акредитації закладів вищої освіти. Агентство відіграє ключову роль у формуванні принципів академічної доброчесності в Україні. Ці системи включають процедури моніторингу академічної доброчесності, створення кодексів етичної поведінки та використання інструментів для перевірки оригінальності робіт. НАЗЯВО також сприяє гармонізації українських освітніх стандартів із європейськими, що є важливим для інтеграції в Європейський простір вищої освіти.

В українському суспільстві поступово зростає усвідомлення важливості доброчесності, зокрема академічної. Такий висновок можна зробити з серії скандалів із плагіатом високопосадовців, а також того факту, що академічну доброчесність перевіряють під час конкурсів на відповідальні посади (наприклад, до Конституційного Суду). Проте в академічній спільноті ситуація змінюється дуже повільно.

Незважаючи на прогрес у законодавчому та інституційному забезпеченні академічної доброчесності, залишаються виклики, такі як недостатня обізнаність учасників освітнього процесу про етичні норми, брак ефективних механізмів виявлення плагіату та низький рівень культури підзвітності в деяких закладах освіти. Подолання цих проблем вимагає посилення просвітницької роботи, впровадження сучасних технологій для перевірки академічних текстів і розвитку етичних кодексів на рівні університетів. Перспективи розвитку академічної доброчесності пов'язані з інтеграцією європейських стандартів, розширенням міжнародної співпраці та підвищенням ролі студентів у формуванні академічної культури. Подальші дослідження в цій сфері мають зосередитися на оцінці ефективності запропонованих заходів і адаптації міжнародного досвіду до українських реалій.

Список використаних джерел:

1. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки
URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>
2. Бадіца, М., 2019. Академічна доброчесність як стратегічна мета вищої освіти. Академічна доброчесність: виклики сучасності: збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян
3. Івченко А. О. Тлумачний словник української мови. Харків: Фо-ліо, 2002. 540 с

4. Цокур, О., 2009. Кодекс честі в системі вищої освіти США. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, 150, 57–62.

5. The Bucharest Declaration on Ethical Values and Principles of Higher Education in the Europe Region. URL: <https://institute.do.gov.ua/wp-content/uploads/2023/03/Bucharest-Declaration-2004.pdf> (дата звернення: 15.04.2025)

6. Пшенична, Л., 2019. Становлення академічної культури і доброчесності у вищій школі. Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка.

7. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 15.04.2025)

8. Закон України «Про вищу освіту»: від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 15.04.2025)

9. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 28.09.2017 р. № 848-XIX. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19> (дата звернення: 15.04.2025)

10. Ілона Сологуб. Суспільство. Доброчесність та ставлення до корупції серед українських учнів URL: <https://voxukraine.org/dobrochesnist-ta-stavlennya-do-korupsiyi-sered-ukrayinskyh-uchniv>

11. Єгорченко І., Серебряков М. Аналітична записка. Академічна доброчесність: аналітичний звіт та рекомендації. URL: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/Analitychna-zapyska-akademichnadobrochesnist.pdf>.

12. Кодекс академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого від 31.08.2018р. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf

13. Підсумки конференції «Академічна доброчесність у вищій освіті: виклики та інструменти впливу». URL: <https://nlu.edu.ua/uni/pidsumky-konferencziyi-akademichna-dobrochesnist-u-vyshhij-osviti-vyklyky-ta-instrumenty-vplyvu/>

14. Назаров І. Законодавчі ініціативи Національного агентства у сфері формування простору академічної доброчесності. URL: <https://knute.edu.ua/file/MjkwMjQ=/c9c8c2d09e05e7d3665261403a811560.pdf>.

*Дрожжак Марина,
здобувачка вищої освіти III курс,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Ткаля О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та адміністративного права і процесу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У НАУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: СТАНДАРТИ ТА ПРОЦЕДУРИ

Актуальність обраної теми для дослідження зумовлена зростанням значення етичних принципів і моральних стандартів у сучасному науковому середовищі. В умовах глобалізації науки, стрімкого розвитку інформаційних технологій та збільшення обсягів інформації, дотримання академічної доброчесності стало ключовою передумовою забезпечення якості та достовірності результатів наукових досліджень. На жаль, наукове середовище дедалі частіше стикається із проявами плагіату, фабрикації даних, фальсифікації результатів досліджень, що значно шкодить репутації окремих вчених, наукових установ і загалом науки як важливої сфери суспільного життя. Тому виникає нагальна потреба в розробленні та впровадженні єдиних стандартів, процедур і механізмів запобігання порушенням академічної доброчесності, а також формуванні культури відповідальності серед наукових працівників, студентів та аспірантів. Окрім того, важливим аспектом є адаптація національних стандартів академічної доброчесності до міжнародних етичних норм, що дозволить ефективніше інтегрувати українську науку у світову академічну спільноту. Враховуючи ці обставини, дослідження стандартів та процедур академічної доброчесності є актуальним, оскільки дозволить запропонувати шляхи подолання негативних явищ у науці та сприятиме підвищенню загального рівня довіри до наукових результатів і авторитету українських учених на міжнародній арені.

Питання формування системи забезпечення академічної доброчесності в освітніх установах було досліджено І. О. Доценко. Вона вважає, що академічна доброчесність становить фундамент та ефективний інструмент у процесі забезпечення якості вищої освіти [1, с. 35]. Також Г. О. Ульянова і Н. П. Бааджи окреслили ключові концептуальні осно-

ви академічної доброчесності у сучасних освітніх та наукових контекстах. Вони зазначають, що стрімкий розвиток цифрових технологій значно впливає на циркуляцію інформації та доступність освітніх ресурсів, що робить превентивні заходи проти академічної нечесності особливо актуальними в освітньому процесі [2, с. 99-102].

А. Колесніков у своїй роботі розкриває, як порушення норм академічної доброчесності можуть впливати на економічне та соціальне зростання країни. За його словами, осмислення викладачами та студентами власної відповідальності за порушення наукової етики є вирішальним для сприйняття системи вищої освіти в Україні та впливає на формування системи цінностей у молоді [3]. Я. Тицька провела аналіз деяких нормативних актів, що регулюють освітню сферу, звернула увагу на ключові аспекти забезпечення якості освіти через визначення понять «академічна доброчесність» і «академічна відповідальність» та вказала на деякі недоліки у правовому регулюванні застосування цих концептів [4, с. 194-195].

Що стосується нормативного визначення, то відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту», академічна доброчесність визначається як набір етичних стандартів і правил, які повинні дотримуватися усі учасники освітнього процесу для забезпечення вірогідності результатів освітньої або наукової діяльності [5].

Дотримання академічної доброчесності науковцями включає кілька основних аспектів, зокрема:

- коректне посилання на джерела інформації при використанні чужих ідей або даних;
- додержання вимог законодавства у сфері авторського права та суміжних прав;
- забезпечення контролю дотриманням академічної доброчесності з боку здобувачів освіти;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання.

Закон «Про освіту» чітко визначає правила, що регулюють академічну доброчесність, та встановлює відповідальність за її порушення. Основні види порушень академічної доброчесності включають: академічний плагіат; вказування фальшивих даних; самоплагіат; списування на іспитах; фальсифікація результатів; дача хабарів; необ'єктивне оцінювання результатів; надання неправомірної допомоги студентам [5].

Ключову роль у забезпеченні академічної доброчесності в освітніх установах відіграє Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку скасування рішення про присудження ступеня

вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації» від 26 серпня 2021 року № 897. Цей документ встановлює процедуру анулювання рішень про присудження ступенів вищої освіти у випадках, коли виявлено порушення принципів академічної доброчесності, і визначає юридичні наслідки таких дій [6].

Стандарти академічної доброчесності - це сукупність етичних принципів, норм поведінки та правил, які регулюють діяльність усіх учасників освітнього процесу (здобувачів освіти, науковців, викладачів, адміністраторів) з метою забезпечення чесності, прозорості, справедливості та відповідальності в навчанні, науковій та освітній діяльності.

До основних стандартів академічної доброчесності відносять:

1. Чесність - основа діяльності академічного середовища ґрунтується на особистій і професійній чесності. Саме через сумнівність у навчанні, викладацькій роботі, наукових дослідженнях і виконанні адміністративних завдань забезпечується прагнення до істини та розвитку знань.

2. Довіра - академічне середовище формує атмосферу взаємної довіри, яка є невід'ємною умовою для вільного обміну ідеями. Такий клімат підтримує відкритість і дозволяє науковим дослідженням та інтелектуальному пошуку досягати максимальної глибини й ефективності.

3. Справедливість - справедливість забезпечується через чітко окреслені, зрозумілі та прозорі вимоги, що регулюють взаємини між студентами, викладачами й адміністрацією. Завдяки цьому кожна сторона розуміє свої права та обов'язки в межах академічної взаємодії.

4. Повага - університетські спільноти визнають цінність різноманіття ідей та поглядів, підкреслюючи важливість партнерського, взаємодієвого і рівноправного процесу навчання. Тут поважають унікальність думок кожного й заохочують відкритий діалог.

5. Відповідальність - учасники академічної спільноти несуть особисту відповідальність за свої дії та рішення, подаючи приклад сумлінної поведінки. Вони дотримуються погоджених норм і стандартів, а в разі їх порушення – вживають відповідних заходів для виправлення ситуації.

6. Мужність - побудова академічної культури доброчесності вимагає не лише віри в моральні цінності, а й здатності активно їх реалізовувати на практиці. Підтримка чесності в умовах зовнішнього тиску чи викликів потребує сили волі, послідовності та сміливості [7].

Протидія плагіату є ключовим аспектом підтримки академічної доброчесності у навчальних закладах. Сьогодні існує множина форм

академічного шахрайства, які порушують принципи чесності в освітньому процесі, зокрема: завантаження готових наукових робіт з інтернету та їх подальше видавання за власні; використання недозволених матеріалів під час здачі іспитів у форматі онлайн; допуск третіх осіб до участі в онлайн-іспитах замість студента.

В загальноприйнятому вигляді існує так званий «трикутник недоброчесності», який охоплює три основні умови для його реалізації у навчальному та науковому середовищах: наявність можливості, наявність стимулу або потреби, а також раціоналізація чи ставлення. Ці умови виступають як ключові фактори, що впливають на поведінку осіб, які схильні до академічної недоброчесності.

Цифрові пристрої, здатні виконувати завдання, традиційно приписувані розумним істотам, класифікуються як штучний інтелект (ШІ, англ. - AI). Нововведення в сфері штучного інтелекту суттєво впливають на багато аспектів людського життя, особливо на деякі області освітньої діяльності, зокрема в умовах повномасштабного вторгнення, коли більшість освітніх установ функціонує в дистанційному форматі, і ефективний контроль за науковою діяльністю є обмеженим.

У контексті академічної доброчесності штучний інтелект використовується вже кілька років, але запуск такого сервісу як ChatGPT від OpenAI став значущим фактором у питаннях академічної недоброчесності серед студентів. Цей чат-бот на базі штучного інтелекту створений як нейромережа, яка служить персональним помічником і здатна: взаємодіяти з користувачем; відповідати на запитання; давати поради; обговорювати різні теми з користувачем [8].

Однією з проблем, пов'язаних з використанням сервісу ChatGPT, є його потенційна роль у наданні несправедливих переваг деяким студентам порівняно з іншими. Наприклад, студент, який має доступ до GPT і використовує цей інструмент для генерації високоякісних текстових робіт, може отримати несправедливу перевагу перед тими, хто не має доступу до таких технологій. Це може призвести до нерівностей у оцінюванні і порушити основи академічної доброчесності.

Широкі впровадження цього інструменту штучного інтелекту призвели до єдиного позитивного ефекту – збільшення уваги до важливості академічної доброчесності в академічному середовищі. Вже розроблено кілька програм, спрямованих на виявлення плагіату у наукових текстах, зокрема: GPTZero; AI Writing Check; CrossPlag; OpenAI.

Всі вище згадані інструменти розроблені на основі штучного інтелекту, що дозволяє їм відрізняти тексти, створені людьми, від тих, що згенеровані штучним інтелектом. Наприклад, сервіс GPTZero оснащений функцією аналізу випадковості тексту і його розподілу. Згідно з

інформацією від розробників програми, цей додаток може надати дані про плагіат із точністю до 99% для текстів, написаних людьми, та 85% для тих, що створені штучним інтелектом [9].

Окрім того, викладачі можуть застосовувати кілька ефективних стратегій для оцінювання студентів, що допоможе обмежити їхнє використання ШІ. Одна з цих стратегій полягає у перевірці достовірності джерел, які студенти використовують у своїх наукових роботах. Важливим є наявність точних цитат, які допоможуть підтвердити надійність проведеного дослідження, оскільки штучний інтелект не здатен правильно інтегрувати належні посилання та форматовувати їх відповідно.

Отже, академічна доброчесність виступає визначальним чинником у сучасному науковому середовищі. Встановлені законодавчі норми та внутрішні процедури освітніх закладів спрямовані на запобігання плагіату, фальсифікації, необ'єктивному оцінюванню та іншим порушенням. Науково-педагогічні працівники та студенти повинні розуміти власну відповідальність, адже наслідки порушень, передбачені законодавством, можуть бути значними. У підсумку можна стверджувати, що саме розвиток єдиних стандартів, ефективних превентивних заходів та правових механізмів стане запорукою більшої довіри до результатів досліджень. Перспективними напрямками подальших напрацювань є удосконалення технологій для виявлення плагіату, розроблення методик коректного інтегрування штучного інтелекту у навчальний процес, а також запровадження інституту етичних комісій у кожному закладі вищої освіти для постійного моніторингу дотримання доброчесності. Важливо також поглибити правовий аналіз взаємодії державних органів та освітніх інституцій у забезпеченні чистоти наукового середовища, а також розвивати міжнародне співробітництво, що сприятиме гармонізації українських норм з глобальними підходами.

Список використаних джерел

1. Доценко І. О. Академічна доброчесність у системі забезпечення якості вищої освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2022. № 32. С. 31–42.
2. Ульянова Г. О., Бааджи Н. П. Академічна доброчесність як основа академічного успіху. *Правова позиція*. 2022. № 4(37). С. 98–103.
3. Колесніков А. Академічна доброчесність в українському освітньо-науковому просторі: проблеми та соціальні загрози. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2019. № 24. С. 122–128.

4. Тицька Я. «Академічна доброчесність» та «академічна відповідальність» у забезпеченні якості освіти. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 11. С. 192–195.

5. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2017, № 38-39, ст.380

6. Про затвердження Порядку скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2021 р. № 897. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/897-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.04.2025)

7. T. Fishman. The Fundamental Values of Academic Integrity. International Center for Academic Integrity. URL: <https://www.chapman.edu/academics/academic-integrity/files/the-fundamental-values-of-academic-integrity.pdf> (дата звернення: 14.04.2025)

8. Sullivan M., Kelly A., McLaughlan P. ChatGPT in higher education: Considerations for academic integrity and student learning. *Journal of Applied Learning and Teaching*. 2023. Vol. 6, No. 1. DOI: <https://doi.org/10.37074/jalt.2023.6.1.17> (дата звернення: 11.04.2025)

9. Cotton D. R., Cotton P. A., Shipway J. R. Chatting and cheating: Ensuring academic integrity in the era of ChatGPT. *Innovations in Education and Teaching International*. 2023. P. 1–12.

УДК 378.2:179.9](485)(043.2)

Ємелін Артем,

здобувач вищої освіти І курсу,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Науковий керівник: Валецька О. В.,

канд. юрид. наук, доцент,

доцент кафедри історії та теорії держави і права,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,

м. Миколаїв

ПРИНЦИПИ ТА СТАНДАРТИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСТІ У НАЙПРЕСТИЖНІШОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ШВЕЦІЇ

Академічна доброчесність у сучасному освітньому просторі становить основу довіри до наукових досліджень та навчального процесу [1]. Уппсальський університет, заснований у 1477 році, є не лише най-

старішим вищим навчальним закладом Скандинавії, а й світовим лідером у сфері підтримки академічної етики [2]. Його досвід у формуванні культури наукової чесності заслуговує на ретельне вивчення, оскільки поєднує традиційні підходи з інноваційними рішеннями [3].

Філософія академічної доброчесності в Уппсальському університеті ґрунтується на трьох основних принципах. По-перше, це принцип інтелектуальної чесності, який вимагає від усіх учасників освітнього процесу точної та неупередженої передачі знань. По-друге, принцип прозорості, що передбачає чітке вказівку джерел та методів отримання результатів. По-третє, принцип відповідальності, згідно з яким кожен науковець несе персональну відповідальність за достовірність своїх досліджень [4].

Особливу увагу в університеті приділяють профілактиці академічних порушень. На відміну від багатьох інших вишів, де основна увага приділяється покаранню за вже скоєні порушення, тут розроблено цілу систему попереджувальних заходів [2; 3]. Кожен новий студент проходить обов'язковий інструктаж з академічної доброчесності, який включає не лише формальне ознайомлення з правилами, а й практичні заняття з правильного оформлення наукових робіт [3].

Технологічна складова системи забезпечення академічної доброчесності вражає своєю продуманістю. Окрім стандартних програм для виявлення плагіату, університет розробив власну цифрову платформу «Akademiskt Etik», яка поєднує функції навчання, контролю та консультування [5]. Ця система дозволяє не лише виявляти порушення, а й запобігати їм завдяки автоматичним підказкам та рекомендаціям під час написання робіт.

Організаційна структура управління академічною доброчесністю включає кілька рівнів. На факультетському рівні діють ради з питань етики, до складу яких входять як викладачі, так і студенти. На університетському рівні функціонує Центр академічної доброчесності, який координує роботу всіх підрозділів [2]. Щорічно університет видає звіт про стан академічної доброчесності, який містить статистику порушень, аналіз їх причин та пропозиції щодо вдосконалення системи [3].

Система санкцій за порушення академічної доброчесності відрізняється диференційованим підходом. Для студентів передбачено шкалу покарань від попередження до відсторонення від навчання. Особливістю є наявність інституту «академічної реабілітації», коли студент після порушення може відновити свою репутацію через виконання спеціальної програми [6]. Для науковців передбачені більш суворі санкції, включаючи заборону на керівництво дисертаціями та позбавлення права участі у наукових грантах [7].

Важливим аспектом є міжнародна співпраця у сфері академічної доброчесності. Уппсальський університет бере активну участь у роботі

Європейської асоціації університетів з питань гарантії якості освіти [8], а також є членом Міжнародного центру академічної доброчесті [6]. Це дозволяє йому не лише ділитися власним досвідом, а й оперативно впроваджувати найкращі світові практики.

Фінансове забезпечення системи академічної доброчесті становить близько 3% від загального бюджету університету. Ці кошти йдуть на розвиток технологічної інфраструктури, підготовку кадрів та проведення досліджень у сфері наукової етики [2]. Щорічно університет проводить міжнародну конференцію з питань академічної доброчесті, яка збирає провідних експертів з усього світу [6].

Досвід Уппсальського університету демонструє, що ефективна система академічної доброчесті має бути комплексною та багаторівневою. Вона повинна поєднувати профілактику, контроль та виховання, спиратися на сучасні технології та міжнародний досвід [3; 6].

Отже, можна зробити висновок, що система академічної доброчесті Уппсальського університету є взірцевим прикладом комплексного підходу до підтримки наукової чесності.

Список використаних джерел:

1. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 09.04.2025).
2. Uppsala University. Academic Integrity Policy. URL: <https://www.uu.se> (дата звернення: 09.04.2025).
3. Uppsala University. Guidelines for Research Ethics. URL: <https://www.uu.se> (дата звернення: 09.04.2025).
4. World Conference on Research Integrity. The Singapore Statement on Research Integrity. URL: <https://wcrif.org/guidance/singapore-statement> (дата звернення: 09.04.2025).
5. Uppsala University. Anti-Plagiarism Portal. URL: <https://www.uu.se/en/support/plagiarism> (дата звернення: 09.04.2025).
6. European Network for Academic Integrity (ENAI). Best Practices in Academic Integrity. URL: <https://www.academicintegrity.eu> (дата звернення: 09.04.2025).
7. Swedish Parliament. Swedish Higher Education Act (Högskoleförordningen, 1993:100). URL: <https://www.riksdagen.se> (дата звернення: 09.04.2025).
8. European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA). Standards and Guidelines for Quality Assurance. URL: <https://enqa.eu/index.php/home/esg/> (дата звернення: 09.04.2025).

*Зубко Богдан,
здобувач вищої освіти III курс,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Ткаля О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та адміністративного права і процесу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ: СПІЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ І ВИКЛАДАЧІВ

Академічна доброчесність є важливим чинником якісної освітньої та наукової діяльності, що сприяє формуванню прозорості та відповідальності серед науково-педагогічних працівників і здобувачів освіти. В умовах приєднання української системи вищої освіти до європейського освітнього середовища питання формування академічної доброчесності набуває особливої уваги.

Враховуючи дослідження вітчизняних науковців, можна зробити висновок, що у суспільства зростає інтерес до проблеми академічної доброчесності в освітньому та науковому середовищі за останні роки [1]. У контексті визначення підходів до розуміння сутності академічної доброчесності слід виділити праці таких дослідників, як Фініков Т.В., Гужва О., Калиновський Ю. Ю. В. Бахрушин, Є. Ніколаєв та інших.

Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 (редакція від 27.03.2025) регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти [2]. Стаття 42 Закону України «Про освіту» визначає академічну доброчесність, - як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та наукових, творчих досягнень [2].

В Україні початок розвитку академічної доброчесності дав Етичний кодекс вченого України, прийнятий на загальних зборах відділень Національної академії наук України у квітні 2009 р. [3]. Цей Кодекс

визначив загальні принципи роботи вченого, підкреслюючи, що «учений несе моральну відповідальність за наслідки своєї діяльності, що можуть впливати на розвиток людства, збереження природи та духовно-культурної спадщини...» [3].

Ці принципи, згідно із законодавством, мають бути основою діяльності як викладачів, так і студентів. Крім того, потрібно зазначити, що академічна доброчесність визначена в Законі України «Про вищу освіту» від 01.12.2022 (редакція від 15.11.2024) та регламентується також Законом України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 (редакція 15.11.2024). А також у Законі України «Про вищу освіту» у контексті боротьби з плагіатом виділено, що кожен заклад вищої освіти має право розробляти власні внутрішні документи, що регулюють дотримання доброчесної поведінки. В даному випадку йдеться саме про кодекси честі або положення щодо принципів академічної доброчесності, що містять правила поведінки для всіх членів університетської спільноти. Міжнародний центр академічної доброчесності виділяє п'ять основних цінностей: чесність, довіра, справедливість, повага та відповідальність. Вони утворюють основу здорового академічного середовища. Без цих елементів втрачається сенс наукової та освітньої діяльності, зменшується її суспільна цінність [4].

Принцип справедливості ґрунтується на прозорості процедур, чіткості очікувань і неупередженості в оцінюванні. Саме цей принцип забезпечує довіру до результатів навчання й створює умови для взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу. Повага проявляється як у ставленні до себе, так і до інших. Вона включає прийняття різних точок зору, конструктивну критику та відкритість до діалогу. Виходячи з цього, важливим є те, що людина повинна усвідомлювати наслідки порушення доброчесності, та бути завжди і в усьому чесним, із собою та людьми [4].

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає: посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну, науково-педагогічну, творчу діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання. Щодо здобувачів освіти, то для них встановлені інші правила, які потрібно дотримуватись. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю

результатів навчання. Для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей. Важливим чинником під час розробки наукових або творчих робіт є посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності.

Студент повинен бути обізнаний у питаннях академічній доброчесності, та мати здатність діяти у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики, самостійно виконувати навчальні завдання, правдиво покликатися на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей; усвідомлювати значущість норм академічної доброчесності, оцінювати приклади людської поведінки відповідно до них.

Відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності покладається на кожного окремого члена освітнього середовища, так і на всю спільноту в цілому. Кожен студент, викладач, науковець несе персональну відповідальність за неухильне порушення норм доброчесності під час навчання, викладацької діяльності та проведення наукових досліджень.

До основних порушень академічної доброчесності відносять:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

- самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

- фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

- фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

- списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання; – обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування; – хабарництво

– надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

– необ’єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти» [2].

У контексті дотримання академічної доброчесності всі учасники освітнього процесу можуть бути притягнуті до відповідальності у випадку її порушення. Така відповідальність поділяється відповідно до категорії учасників, як викладачів та здобувачів освіти. По-перше, відповідальність викладачів, науково-педагогічних і наукових працівників. В разі недотримання принципів академічної доброчесності працівники закладів освіти можуть зазнати наступних санкцій: відмова в присудженні академічного чи творчого наукового ступеня або вченого звання; позбавлення вже отриманого ступеня чи звання; відмова у присвоєнні або скасування педагогічного звання чи кваліфікаційної категорії; заборона на участь в органах управління освітою або на обіймання певних посад, передбачених законодавством.

По-друге, відповідальність здобувачів освіти, які навчаються. У випадку порушення ними норм доброчесності - можуть бути притягнуті до таких заходів впливу: обов’язкове повторне проходження атестації (тест, іспит, залік) або повторне засвоєння певного освітнього модуля або курсу; відрахування з навчального закладу (окрім учнів шкіл); позбавлення академічної стипендії; скасування пільг, що надавалися на оплату навчання [5]. Конкретні види та ступінь академічної відповідальності можуть бути додатково визначені: спеціальними законами; внутрішніми документами закладу освіти, наприклад, положеннями, кодексами етики, затвердженими колегіальними органами управління; погодженими з органами студентського самоврядування, у тій частині, що стосується самих студентів [5].

Отже, в даний час формування культури академічної доброчесності є необхідною умовою для забезпечення якості освіти, довіри до результатів наукової діяльності та сталого розвитку у суспільства знань. В умовах європейської інтеграції України, українська вища освіта, та питання дотримання етичних норм і стандартів академічної поведінки набуває особливого значення. Спільна відповідальність усіх учасників освітнього процесу, здобувачів освіти, викладачів, та в цілому науковців створює підґрунтя для розвитку справедливої, прозорої академічної спільноти. Законодавче регулювання такої доброчесності та дієві механізми контролю мають не лише каральний, а насамперед виховний і превентивний характер. Лише за умов реального впровадження

принципів чесності, поваги, відповідальності, справедливості та довіри можна говорити про ефективну академічну політику, яка відповідає як національним, так і міжнародним стандартам. Кожен учасник цього процесу має усвідомлювати свою роль та обов'язок у підтриманні культури академічної доброчесності.

Список використаних джерел:

1. Сопова Д. О. Академічна доброчесність у системі професійної підготовки майбутнього педагога. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. 2018. Вип. 3–4 (56–57). С. 52–56.

2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 10.04.2025).

3. Етичний кодекс вченого України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.znu.edu.ua/etychnyjkodeks-uchenogo-Ukrainy.pdf>.

4. Фундаментальні цінності академічної доброчесності: пер. з анг. Міжнародний центр академічної доброчесності, 2019. 39 с.

5. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності / упоряд.: В. Бахрушин, Є. Ніколаєв; Проект сприяння академічній доброчесності в Україні. – 2019. – 41 с

УДК: 378.147:37.017

*Ігнатенко Вікторія,
здобувачка вищої освіти II курс,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Ткаля О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та адміністративного права і процесу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ОСВІТІ

На сьогодні академічна доброчесність є ключовим принципом сучасного освітнього процесу, яка забезпечує якість освіти, формує культуру відповідальності серед студентів, викладачів та науковців.

У сучасних умовах, коли цифровізація освіти та відкритий доступ до інформації створюють нові виклики для академічної доброчесності, тому питання формування культури відповідальності стає особливо актуальним. Порушення принципів академічної доброчесності, підриває довіру до системи освіти, знижує якість підготовки фахівців і негативно впливає на репутацію навчальних закладів. Тому дослідження академічної доброчесності як основи формування культури відповідальності є необхідним для розробки ефективних механізмів підтримки та контролю якості освітнього процесу.

Питання академічної доброчесності активно вивчається науковцями у різних країнах. Найпопулярнішими з них є Дональд Маккейб – він є одним із найвідоміших дослідників академічної доброчесності, засновник Center for Academic Integrity, професор Ратгерського університету. Його дослідження з 1990-х років охоплювали опитування студентів і викладачів щодо шахрайства, плагіату та несанкціонованої співпраці.[6] Трісія Бертрам Галлант – директорка Офісу академічної доброчесності в Університеті Каліфорнії в Сан-Дієго. Авторка книги «*Creating the Ethical Academy*», де розглядає системний підхід до академічної етики. [7] Трейсі Брітег – професорка Університету Південної Австралії, відома своїми дослідженнями академічної доброчесності, зокрема плагіату та політик у вищій освіті, редакторка *Handbook of Academic Integrity*. [8]

У науковій літературі досліджуються такі аспекти, як нормативно-правове забезпечення академічної доброчесності, етичні засади освіти, методи запобігання порушенням та формування академічної культури в освітньому середовищі. В Україні академічна доброчесність досліджується в контексті освітніх реформ і є предметом уваги на рівні державної політики. Однак, незважаючи на наявні дослідження, питання формування культури відповідальності в контексті академічної доброчесності потребує подальшого аналізу, зокрема щодо впровадження ефективних практик та механізмів їх реалізації у закладах освіти.

Академічна доброчесність відіграє важливу роль у створенні довіри до освітніх і наукових установ. Дотримання її принципів сприяє формуванню об'єктивного оцінювання знань, підвищенню рівня освіти та наукової діяльності. До таких принципів академічної доброчесності слід віднести:

1. Чесність – уникнення обману, маніпуляцій і фальсифікацій у процесі навчання та досліджень.
2. Справедливість – рівні умови для всіх учасників освітнього процесу, об'єктивність в оцінюванні.

3. Дотримання авторського права – правильне використання джерел та уникнення плагіату.

4. Відповідальність – усвідомлення наслідків своїх дій і дотримання норм етики.

5. Прозорість – відкритість процесів оцінювання та навчання. [9]

Відповідно 42 статті Закону України «Про освіту» дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.[1]

На сайті університету можна знайти нормативно-правові акти, офіційні рекомендації та регламентуючі документи ЧНУ ім. Петра Могили, такі як Етичний кодекс університету, положення про академічну, положення про інституційний репозитарій, положення про електронний репозитарій Кваліфікаційних робіт студентів, порядок перевірки академічних текстів на плагіат та порядок передачі наукових та освітніх матеріалів до iPMBSNU – відкритого електронного архіву наукових та освітніх матеріалів Чорноморського національного університету імені Петра Могили. [10]

Дотриманням академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачено в ч. 5 статті 42 ЗУ «Про освіту»:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об’єктивне оцінювання результатів навчання.[1]

Недотримання принципів академічної доброчесності, зокрема плагіат, фальсифікація даних, списування, хабарництво та необ’єктивне оцінювання, призводить до зниження якості освіти і підриває довіру до освітніх установ.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності як повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відразування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту); позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання. А педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники закладів освіти до відмови у присудженні освітньо-наукового ступеня чи освітньо-творчого рівня чи присвоєнні вченого звання; позбавлення присудженого ступеня освітньо-наукового чи освітньо-творчого рівня чи присвоєного вченого звання; відмова в присвоєнні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії; позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади.

Культура академічної доброчесності базується на згоді усіх учасників академічного процесу дотримуватися правил та виконувати покладені на них обов'язки. Зусилля академічної спільноти мають бути спрямовані на запобігання, перешкоджання та зупинення проявів академічної недоброчесності шляхом навчання, керівництва і наставництва, а також завдяки створенню позитивного, сприятливого й доброчесного освітнього і наукового середовища.

Доброчесність є необхідним й важливим показником компетентності, авторитетності, конкурентоздатності та успішності як викладача, так і здобувача вищої освіти.[2] Адже кожен з нас не хотів би мати справу і фахівцем у певній галузі знань, який здобував свою вищу освіту недоброчесно – списував, «халатно» ставився до виконання самостійної роботи та нечесно здобував оцінки.

Тому щоб настали глобальні зміни, щоб змінити будь-яку систему, завжди варто розпочинати насамперед із себе й виховувати порядного громадянина та справедливу людину в собі та у своєму середовищі.

Академічна доброчесність починається із доброчесної поведінки кожного: учнів, батьків, викладача, директора, працівників органів управління освітою. Але, на жаль далеко не всі учасники освітнього процесу та освітні управлінці знайомі з поняттям академічної доброчесності і тим паче дотримуються цих норм.[3]

Для формування культури відповідальності в освітньому середовищі заклади освіти, мають впроваджувати заходи для запобігання академічним порушенням. Серед ефективних заходів можна виокремити:

- проведення тренінгів і лекцій з питань доброчесності;
- використання програм для перевірки унікальності текстів;
- розроблення чітких правил та санкцій за порушення;
- стимулювання самостійної роботи студентів.

Як висновок можна сказати, що академічна доброчесність є основою якісної освіти та формування відповідального громадянина. Вона сприяє не лише підвищенню рівня знань, але й формує суспільство, в якому цінуються чесність, відповідальність та справедливість. Дотримання її принципів є необхідною умовою для розвитку науки та освіти.

Сьогодні особливо важливо впроваджувати та популяризувати культуру академічної доброчесності серед молоді, адже від цього залежить не лише якість освіти, а й загальний рівень довіри в суспільстві. Викладачі, науковці та студенти мають спільно працювати над створенням середовища, у якому цінується самостійна робота, критичне мислення та повага до інтелектуальної власності. Бо тільки шляхом дотримання високих академічних стандартів можна забезпечити розвиток науки та освіти, а також виховати нові покоління, які будуть керуватися етичними принципами у своїй професійній та суспільній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту». URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> .(дата звернення: 13.03.2025)
2. Офіційний сайт Харківської державної академії культури URL:https://ic.ac.kharkov.ua/public_inf/acad_dobr/acad_dobr.html .(дата звернення: 13.03.2025)
3. Сайт освітнього омбудсмена України <https://eo.gov.ua/akademichna-dobrochesnist-zalezhyt-vid-usikh-uchasnykiv-osvitnoho-protsesu/2021/04/30/>(дата звернення 13.03.2025)
4. Методичні рекомендації МОН «Академічна доброчесність у закладах вищої освіти» URL:<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/2018/10/25/recomendatsii.pdf> (дата звернення: 13.03.2025)
5. Закон України «Про вищу освіту» URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 22.03.2025)
6. https://academicintegrity.org/aws/ICAI/pt/sp/surveys?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 17.04.2025)
7. https://academicintegrity.ucsd.edu/files/about-files/Tricia%20Bertram%20Gallant%202021%20Version%20CV_PDF.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 17.04.2025)

8. https://www.amazon.com/Handbook-Academic-Integrity-Tracey-Bretag/dp/9812870970?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 17.04.2025)
9. <https://naurok.com.ua/prezentaciya-akademichna-dobrochesnist-studenta-386843.html> (дата звернення 17.04.2025)
10. <https://chmnu.edu.ua/akademichna-dobrochesnist/> (дата звернення 17.04.2025)

УДК 342.6

*Кобець Денис,
здобувач вищої освіти II курсу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Валецька О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри історії та теорії держави і права,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА ПОЛЬЩІ

Антикорупційна політика Польщі базується на поєднанні законодавчих, інституційних та правоохоронних заходів, спрямованих на запобігання, виявлення та покарання корупційних правопорушень. Вона відповідає стандартам Європейського Союзу та міжнародним конвенціям, таким як Конвенція ООН проти корупції та Конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією.

Безперечно, основним нормативно-правовим актом у цій сфері є Кримінальний кодекс, який передбачає відповідальність за корупційні злочини в державному секторі, зокрема за хабарництво та так звану торгівлю впливом. До таких правопорушень належать, зокрема, дії, описані у статті 228 Кримінального кодексу, що стосуються пасивного підкупу (отримання вигоди), тобто прийняття матеріальної або особистої вигоди, а також самої її обіцянки у зв'язку з виконанням публічної функції. Це є найбільш поширеним корупційним злочином.

Водночас, стаття 230 Кримінального кодексу регулює питання платного пасивного захисту, тобто посередництва у вирішенні справи в обмін на неправомірну вигоду або її обіцянку, із посиланням на вплив особи, яка виступає посередником, у місцевій владі чи державній установі, що розпоряджається державними коштами.

Окрім Конституції та кодексів (кримінального, цивільного), що містять антикорупційні норми, у Польщі прийнято ще ряд документів: Кодекс етики цивільної служби (11 жовтня 2002 р.), який встановлює стандарти поведінки публічних службовців, Закон «Про право публічних замовлень» (від 29 січня 2004 р.), Кодекс етики цивільної служби (від 11 жовтня 2002 р.), Закон «Про протидію введенню до фінансового обігу матеріальних засобів нелегального чи невизначеного походження...» (від 16 листопада 2000 р.) та інші акти, більшість із яких приймалися у проміжку з 2000 по 2004 р. [2, с.5].

Ключовими інституціями, відповідальними за реалізацію антикорупційної політики, є Центральне антикорупційне бюро, Агентство внутрішньої безпеки та прокуратура. Центральне антикорупційне бюро є це спеціалізованим правоохоронним органом, створеним у 2006 році для запобігання, виявлення та розслідування корупційних правопорушень у державному та економічному секторах.

До завдань ЦАБ в межах повноважень належить:

- виявлення, попередження та розкриття корупційних злочинів у діяльності державних установ та органів місцевого самоврядування, судочинства, політичних партій та у сфері податкових зобов'язань

- розкриття та протидія виявлення випадків невиконання положень про обмеження провадження підприємницької діяльності особами, які виконують публічні функції;

- документальне обґрунтування та ініціювання виконання нормативно-правових актів щодо повернення безпідставно одержаної вигоди за рахунок коштів Державного казначейства або інших державних юридичних осіб;

- виявлення фактів недотримання порядку прийняття та виконання рішень, визначених законодавством щодо: приватизації та комерціалізації, фінансової підтримки, укладання договорів про державні закупівлі, розпорядження майном суб'єктів державного фінансування, суб'єктів підприємницької діяльності за участю органів державного казначейства чи органів місцевого самоврядування, надання концесій, дозволів, суб'єктивних та об'єктивних пільг, пільг, преференцій, квот, граничних розмірів, банківські гарантії та поручительства;

- контроль правильності та правдивості декларацій про майновий стан або декларацій про провадження підприємницької діяльності особами, які виконують публічні функції;

- проведення аналітичної діяльності щодо явищ, що відбуваються в межах компетенції ЦВА, та надання інформації з цього приводу Прем'єр-міністру, Президенту Республіки Польща, Сейму та Сенату [3].

Організаційна структура ЦАБ включає оперативно-розшукове управління; відділ охорони; відділ аудиторських проваджень; аналітичний відділ, кабінет операційної техніки; юридичну службу; управління фінансів; управління персоналу та навчання; офіс логістики; кабінет телеінформатики; кабінет шефа та 12 представництв у великих містах держави. На чолі бюро стоїть шеф, якого призначає прем'єр-міністр Польщі після узгодження з президентом і парламентом. Директор має значну автономію у визначенні пріоритетних напрямів роботи, але його діяльність контролюється спеціальними комісіями парламенту.

Хоча Антикорупційне бюро тісно співпрацює з Прем'єр-міністром та Міністерством юстиції, це не впливає на його неупередженість і об'єктивність у боротьбі з корупцією. Важливу роль у цьому відіграє ретельний відбір кадрів: претенденти на роботу в ЦАБ повинні мати бездоганну репутацію, пройти численні перевірки та навіть тестування на поліграфі.

Діяльність ЦАБ часто викликала політичні суперечки, оскільки бюро неодноразово звинувачували у використанні боротьби з корупцією як інструменту політичного тиску.

Антикорупційне бюро звинувачували у політичній заангажованості, нібито ця організація особливо активно викривала корупцію саме серед політичних опонентів Леха та Ярослава Качинських. Для з'ясування подібних обставин в польському парламенті було проведено спеціальне розслідування, а подальша доля бюро була винесена на референдум в листопаді 2007 р. Переважна більшість громадян Польщі висловилося за збереження Антикорупційного бюро, лише 10% поляків проголосувало за ліквідацію структури. Подібний результат цілком можливо вважати народним визнанням ефективності роботи бюро [4].

Також ЦАБ співпрацює з українськими колегами з НАБУ. Директор українського антикорупційного бюро повідомив, що НАБУ співпрацювало з ЦАБ на підставі міжнародної правової допомоги у отриманні доступу до інформації, яка містилася в телефоні голови ВСУ, що допомогло НАБУ отримати додаткові докази у кримінальному провадженні [5].

Агентство внутрішньої безпеки Польщі є ключовою спецслужбою, відповідальною за національну безпеку, включаючи боротьбу з корупцією, яка загрожує державним інтересам. У сфері антикорупційної діяльності АВС зосереджується на виявленні та протидії корупційним схемам у вищих ешелонах влади, відповідно до Закону про Агентство внутрішньої безпеки та Агентство розвідки [6].

Співробітники АБВ мають широкі повноваження щодо збору розвідувальної інформації, прослуховування підозрюваних осіб, аналізу

фінансових потоків та перевірки діяльності державних посадовців. Значна увага приділяється запобіганню корупції у сфері державних закупівель, фінансових операцій.

Антикорупційна політика Польщі базується на комплексному підході, що включає законодавчі, інституційні та правоохоронні механізми. Ключову роль у боротьбі з корупцією відіграють Центральне антикорупційне бюро (СВА), Агентство внутрішньої безпеки (АВВ), прокуратура та інші органи, які здійснюють моніторинг, розслідування та запобігання корупційним правопорушенням. Законодавство Польщі відповідає європейським стандартам, а Кримінальний кодекс передбачає суворі санкції за хабарництво, торгівлю впливом та інші корупційні дії. Значна увага приділяється фінансовому контролю, прозорості державного управління та захисту викривачів корупції.

Попри наявність розвиненої антикорупційної системи, Польща стикається з викликами, зокрема ризиками політизації антикорупційних органів та необхідністю посилення незалежності судової влади. Проте постійне вдосконалення механізмів протидії корупції, міжнародне співробітництво та громадський контроль сприяють зміцненню правопорядку та підвищенню довіри до державних інституцій.

Список використаних джерел:

1. Kodeks karny. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf> (дата звернення: 03.04.2025)
2. Рибак А.І. Державна політика боротьби з корупцією у Польщі: нормативно-інституційний аспект. URL: https://eprints.ua.edu.ua/id/eprint/1106/1/rybak_141111.pdf (дата звернення: 03.04.2025)
3. Centralne biuro antykorupcyjne. URL: <https://www.cba.gov.pl/pl/onas/zadania/350,zadania.html> (дата звернення: 03.04.2025)
4. Центральне антикорупційне бюро: польський досвід протидії корупції. URL: https://www.blogopolshe.pl/2013/07/blog-post_30.html (дата звернення: 03.04.2025)
5. Голова Національного антикорупційного бюро України: Центральне антикорупційне бюро Польщі є одним із наших ключових партнерів. URL: <https://www.pap.pl/ua/ukrainian/news/golova-nacionalnogo-antikorupcyjnego-byuro-ukraini-centralne-antikorupcyjne-byuro> (дата звернення: 03.04.2025)
6. Obwieszczenie marszalka sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 maja 2024 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20240000812/T/D20240812L.pdf> (дата звернення: 03.04.2025)

Кузьменко Дар'я,
здобувачка вищої освіти I курсу,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв
Науковий керівник: Валецька О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри історії та теорії держави і права,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ І ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

У сьогоденному світі знань академічна доброчесність є одним з основних принципів, що визначає якість освіти, довіру до наукових здобутків та репутацію освітніх закладів. Зі збільшенням глобалізації освітнього простору все важливішим стає дотримання єдиних стандартів академічної етики, що дає змогу забезпечити визнання дипломів та наукових досягнень у міжнародному контексті.

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [2].

Попри те, що запровадження міжнародних стандартів академічної доброчесності є важливим кроком на шляху до модернізації освітньої системи, саме по собі воно не здатне кардинально змінити стан української освіти. Подальше толерування масового порушення принципів доброчесності – зокрема, системного списування, привласнення чужих робіт та формального підходу до освітнього процесу на всіх рівнях, починаючи з дошкільної освіти й закінчуючи управлінськими структурами – створює серйозні загрози для сталого розвитку держави. Такі практики неминуче призводять до втрати людського капіталу через еміграцію молоді, зниження якості професійної підготовки та залежності від іноземних фахівців, залучення яких потребує значних фінансових ресурсів. Утримання видимості стабільності та формального дотримання стандартів ще певний час може створювати ілюзію благополуччя, однак цей ресурс вичерпується – за поточних тенденцій зберегти таку «картинку» вдасться лише протягом кількох найближчих років. У суспільній свідомості поняття академічної доброчесності нерід-

ко зводиться лише до відсутності плагіату у письмових роботах, зокрема курсових, дипломних чи наукових. Такий підхід формує спрощене уявлення: якщо порушення не зафіксовано, значить його і не було. Водночас масштаби недоброчесних ситуацій з кожним роком охоплюють все більше системних явищ, які суттєво підривають якість освіти. Це і фальсифікація результатів навчальної діяльності, зокрема звітів про лабораторні роботи та проходження практики, які насправді не проводились або проходили у формі, що не відповідає освітній меті. Наприклад, випадки, коли студенти замість профільної практики виконують допоміжну некваліфіковану роботу, однак змушені подавати звіти, що імітують повноцінне практичне навчання. Такий підхід не лише нівелює цінність знань та навичок, але й викривлює саму сутність академічної доброчесності, яка повинна включати етику, відповідальність і справжню якість освіти на всіх етапах.

У цій ситуації відмова від запровадження стандартів академічної доброчесності була б стратегічною помилкою. Навпаки – їх застосування має охоплювати не лише контроль окремих освітніх компонентів, таких як екзамени чи письмові роботи, а всю систему освіти загалом. Академічна доброчесність – це не лише запобігання списуванню, а перш за все – чесне, прозоре й об'єктивне оцінювання рівня підготовки студентів, реалістичне визначення їхніх мотивацій, можливостей та доступу до якісних ресурсів для навчання [3].

Регулювання етичних стандартів академічного середовища та впровадження інструментів визначення та попередження порушень дослідницької етики здійснює ряд міжнародних об'єднань:

- Європейський науковий фонд (European Science Foundation (ESF)) - неурядова, орієнтована на міжнародний розвиток, некомерційна організація, заснована у Франції у 1974 році (сайт <https://www.esf.org/>);

- Міжнародна Асоціація університетів (International Association of Universities) - створена у 1950 році при UNESCO, що об'єднала організації, які мають відношення до сфери вищої освіти, із 130 країн світу (сайт <https://www.iau-aiu.net/>);

- Пан-Європейська платформа з питань етики, прозорості та чесності в галузі освіти (ETINED) - створена у 2013 році, забезпечує обмін інформацією та передовим досвідом з етики та чесності у сфері освіти, особливо що стосується боротьби проти корупції, шахрайства в освіті та науково-дослідній роботі; (сайт <https://www.coe.int/en/web/ethics-transparency-integrity-in-education>)

– Європейська університетська асоціація (European University Association (EUA)), яка включає понад 800 членів із 48 країн Європи (сайт <https://eua.eu/>);

– Національна освітня асоціація (National Education Association (NEA)) у США (сайт <https://www.nea.org/>) [4, с. 27].

Академічні спільноти процвітають, коли їхні члени «живуть» фундаментальними цінностями. Для цього потрібно постійно нагадувати про ці цінності та вести розмови довкола них, адже у цей спосіб можна показати студентам, викладачам та адміністрації дієвість та ефективність таких діалогів під час поширення інформації про академічну доброчесність та покращення різноманітних аспектів життя в університеті та за його межами. Доброчесність зміцнюється в академічних спільнотах тоді, коли моральні та соціальні норми цієї спільноти збігаються із фундаментальними цінностями, а також підтримуються інституційними принципами та практиками.

Формуванню академічної культури та дотримання професійної етики сприяє Міжнародний центр академічної доброчесності (ICAI). Центр був заснований у 1992 році при Інституті Етики Рутланда, Клемсонський Університет у Південній Каліфорнії, а у 2010 набув статусу міжнародного. Центр об'єднує школи, коледжі та університети з усього світу, які дотримуються і пропагують поширення доброчесності в освіті (сайт Центру www.academicintegrity.org). Міжнародний центр академічної доброчесності визначає академічну доброчесність як дотримання п'яти цінностей: чесності, довіри, справедливості, поваги та відповідальності [1, с.140].

1) Чесність – обов'язкова основа викладання, навчання, дослідження і роботи, та необхідна передумова повноцінної реалізації довіри та справедливості. Істотно важливо, щоб академічні принципи і процедури, якими керується спільнота, несли чітке повідомлення про те, що фальсифікація даних, брехня, списування, обман та інші прояви нечесної поведінки є неприйнятними. Нечесна поведінка не лише загрожує добробуту академічної спільноти та порушує права її членів, але й може заплямувати репутацію інституції та применшити цінність ступеня, який вона присвоює. Головне пам'ятати, що чесність розпочинається із окремих особистостей та розширюється на дедалі більшу спільноту.

2) Академічні спільноти доброчесності плекають довіру як цінність та прагнуть сформувати атмосферу взаємної довіри. Атмосфера довіри заохочує та сприяє вільному обміну ідеями, які, у свою чергу, дають змогу науковому пошукові повністю реалізуватися. Коли чесність інституціоналізована як цінність, вона уможливорює розвиток довіри.

Довіра виникає з часом і досвідом та будується, в першу чергу, на основі дій, а не слів.

3)Справедливе ставлення є ключовим фактором, якій слід враховувати при формуванні етичних комісій. Важливими компонентами справедливості є здатність прогнозувати, прозорість, чіткі та обґрунтовані очікування. Правильна та об'єктивна реакція на нечесну поведінку чи порушення академічної доброчесності також є елементом справедливості. Професорсько-викладацький склад та адміністрація закладу освіти також мають право очікувати справедливого ставлення, і не лише з боку студентів, але й у взаємному ставленні одне до одного. Студенти поведуться справедливо одне з одним та з цілою спільнотою, якщо виконують свою роботу чесно; автори – якщо належно цитують праці, які використовують; адміністрація – коли вона поважає та підтримує культуру академічної доброчесності; випускники – якщо вони виправдовують хорошу репутацію освітнього закладу.

4) Наукові спільноти можуть лише тоді досягнути успіху, якщо у них панує повага до членів спільноти, їх різноманітності та інколи суперечливих точок зору. Найбільш динамічними та продуктивними навчальними середовищами є ті, які: - сприяють активному залученню в освітній процес; - встановлюють чітку систему перевірки знань; - спонукають жваві обговорення та заохочують не боятися м'яко – через повагу до своїх колег – та все ж висловлювати незгоду із їх твердженнями. У доброчесних академічних спільнотах навіть ті, хто не погоджується із певними фактами, розділяють почуття поваги та пошани до знань і методів, за допомогою яких вони були отримані. Повага в академічному середовищі є взаємною та вимагає демонстрації поваги до самого себе та до інших. Поважати самого себе означає діяти доброчесно під час зіткнення із труднощами. Поважати інших – цінувати розбіжність у поглядах та адекватно розцінювати той факт, що власні ідеї часто доводиться піддавати сумніву, спростовувати, перевіряти та вдосконалювати.

5) Академічні спільноти доброчесності опираються на засади особистої відповідальності, поєднаної із бажанням кожної особи та груп осіб бути гідним зразком для наслідування, дотримуватися взаємно обумовлених стандартів роботи та вчасно реагувати на випадки порушень академічної доброчесності. Відповідальність за дотримання принципів доброчесності є як особистим обов'язком, так і спільною справою. Кожен член академічної спільноти – кожен студент, член професорсько-викладацького складу, представник адміністрації, несуть відповідальність за дотримання принципів академічної доброчес-

ності під час навчання, викладання та здійснення наукових досліджень.

При Міжнародному центрі діє Мережевий консорціум ICAI, що стимулює рух за академічну доброчесність у окремих регіонах, а також посилює міжнародну діяльність. Наразі створені такі об'єднання:

- Канадський національний консорціум;
- Латиноамериканський міжнародний консорціум;
- Середньоатлантичний консорціум США;
- Північносхідний консорціум США;
- Південно-східний консорціум США [4, с. 27].

Міжнародним центром розроблена Система оцінки академічної доброчесності (AIRS) – це інструмент самооцінки, за допомогою якого освітні заклади можуть визначити орієнтири та індикатори дотримання принципів доброчесності, планувати і впроваджувати заходи спрямовані освітнього процесу. Документом прийнятим міжнародними організаціями, що має вагомий вплив на формування академічної культури, є схвалене у 2012 році Міжнародною Асоціацією університетів (International Association of Universities) спільно з Великою хартією університетів (Magna Charta Observatory) Керівництво для інституційних Кодексів етики в галузі вищої освіти (Guidelines for an Institutional Code of Ethics in Higher Education)

У контексті євроінтеграційних процесів Україна активно реформує власну систему освіти, поступово наближаючи її до загальноєвропейських та світових стандартів. І звісно одним із важливих напрямів цих змін є впровадження принципів академічної доброчесності – ключового елементу якості освіти і наукової діяльності. В Україні поняття академічної доброчесності офіційно закріплене в законодавстві, зокрема в Законі України «Про освіту» (ст. 42), де чітко визначено як перелік порушень, так і відповідальність за них. Такий крок є важливим свідченням того, що українська освітня система не лише усвідомлює важливість академічної етики, але й прагне системно запобігати її порушенням.

Важливу роль у підтримці академічної доброчесності у закладах освіти відіграє Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації» від 26серпня 2021 року, яка визначає процедуру скасування рішення щодо присудження ступеня вищої освіти у разі виявлення фактів порушення академічної доброчесності, а також правові наслідки цього процесу [5]. Євроінтеграційне споямування України суттєво заохочує впровадження міжнародних стандартів у сфері освіти. Зокрема, рекомендації Болонського процесу,

членство у Європейському просторі вищої освіти (ЕНЕА), а також співпраця з міжнародними акредитаційними установами спонукають університети до розбудови внутрішніх заходів академічної доброчесності.

Багато українських ЗВО створили власні внутрішні положення про академічну доброчесність, ввели посади уповноважених з питань доброчесності, започаткували навчальні курси для студентів та викладачів. Відтак, процес адаптації до міжнародних стандартів академічної доброчесності в Україні вже розпочався, проте ще потребує цілеспрямованої підтримки на інституційному, законодавчому та культурному рівнях. Євроінтеграція виступає важливим каталізатором цих змін, адже залучення у європейський освітній простір передбачає не лише формальне визнання дипломів, а й відповідність етичним стандартам, які забезпечують якість та довіру до освіти загалом.

Список використаних джерел:

1. Миргород-Карпова В.В., Руденко Л.Д., Шлапко Т.В./Академічна доброчесність в Україні та країнах Європейського союзу: порівняльно-правовий аналіз. *Право.ua*. 2022. № 3. С. 133–140. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/95026> (дата звернення: 20.04.2025)
2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145- VIII. *Офіційний портал Верховної Ради України*. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10– 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 20.04.2025)
3. Єгорченко І./Академічна доброчесність: стандарти світової спільноти чи імітація?/2018 URL: <http://education-ua.org/ua/articles/1261-akademichna-dobrochesnist-standarti-svitovoji-spilnoti-chi-imitatsiya> (дата звернення: 20.04.2025)
4. Шинкарук О.В./ АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: МІЖНАРОДНІ ЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ В ОСВІТІ І НАУЦІ/ URL: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/60.4> (дата звернення: 20.04.2025)
5. Про затвердження Порядку скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.08.2021 № 897 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/897-2021-%D0%BF> (дата звернення: 20.04.2025)

*Кулакова Олександра,
здобувачка вищої освіти III курс,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Ткаля О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та адміністративного права і процесу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ОСНОВА ДОВІРИ МІЖ УЧАСНИКАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

У сучасному освітньому просторі, що характеризується стрімким розвитком інформаційних технологій та глобалізаційними процесами, питання академічної доброчесності набуває особливої актуальності. Взаємодія між викладачами, студентами, адміністрацією та іншими учасниками освітнього процесу ґрунтується на системі цінностей, серед яких довіра займає ключове місце. Саме академічна доброчесність формує підґрунтя для встановлення довірчих відносин між усіма суб'єктами освітньої діяльності, забезпечуючи якість та ефективність навчального процесу. Дослідження феномену академічної доброчесності є необхідним з огляду на виклики, з якими стикається сучасна освіта: поширення плагіату, фальсифікацій, списування та інших проявів академічної недоброчесності. Ці явища не лише знижують якість освіти, але й підривають її авторитет у суспільстві, формують викривлене уявлення про цінність знань та професійних компетентностей. Особливої гостроти проблематика академічної доброчесності набуває в контексті реформування освітньої системи та інтеграції України до європейського освітнього простору. Впровадження принципів доброчесності в освітню практику є необхідною умовою для розбудови конкурентоспроможної системи освіти, яка відповідає міжнародним стандартам та забезпечує формування професіоналів, здатних діяти етично та відповідально.

Академічна доброчесність є багатоаспектним феноменом, що інтегрує етичні, нормативні та поведінкові компоненти наукової та освітньої діяльності. Згідно з визначенням Міжнародного центру академічної доброчесності (ICAI), це поняття охоплює «відданість шести фундаментальним цінностям: чесності, довірі, справедливості, повазі,

відповідальності та мужності» (Fishman, 2014). У вітчизняному науковому дискурсі академічна доброчесність трактується як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових досягнень» (Закон України «Про освіту», 2017). [1, ст. 42].

Принципи академічної доброчесності включають чесність, що полягає у виконанні завдань самостійно та дотриманні авторських прав. Прозорість означає відкритість оцінювання та рівність доступу до навчання. Відповідальність відображається у свідомому виконанні обов'язків усіма учасниками освітнього процесу. Повага спрямована на створення атмосфери довіри й гідності. Справедливість гарантує неупереджене ставлення, без дискримінації чи привілеїв. [2, с. 42]

Нормативно-правовий фундамент академічної доброчесності в Україні складається з ієрархічної системи документів, що регламентують відповідні аспекти освітньої діяльності: Конституція України; Закон України «Про освіту» (ст. 42 «Академічна доброчесність»); Закон України «Про вищу освіту»; Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»; Закон України «Про авторське право і суміжні права»; Етичний кодекс ученого України; Локальні нормативні акти закладів освіти (положення про академічну доброчесність, етичні кодекси тощо).

Аналіз цієї нормативної бази свідчить про імплементацію європейських стандартів забезпечення якості вищої освіти, де академічна доброчесність є інтегральним компонентом (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area, 2015).

Довіра як соціально-психологічний феномен є необхідною умовою ефективної взаємодії між учасниками освітнього процесу. Серед теоретичних моделей формування довіри в освітньому середовищі найбільш релевантними є:

- **Модель Майєра-Девіса-Шурмана** передбачає три компоненти довіри: компетентність, доброзичливість та цілісність. У контексті академічної доброчесності ця модель акцентує увагу на професійній компетентності, етичній поведінці та дотриманні принципів (Mayer et al., 1995).

- **Трансакційна модель довіри** (Дж. Льюїс, А. Вайгерт) розглядає довіру як динамічний процес взаємодії, що базується на когнітивному та афективному компонентах. Ця модель корелює з практиками формування академічної доброчесності через систематичне інформування та емоційне залучення.

- *Інституційна модель довіри* (Р. Цукер) фокусується на створенні формальних і неформальних інституцій, що сприяють розвитку довіри. У контексті академічної доброчесності це реалізується через розбудову системи забезпечення якості освіти, створення етичних комісій тощо. [3, с. 55]

Сучасні дослідження (Bertram Gallant, 2008; Fielden & Joyce, 2008) підтверджують, що імплементація принципів академічної доброчесності безпосередньо впливає на рівень довіри між учасниками освітнього процесу, формуючи позитивну дисциплінарну матрицю (у термінології Т. Куна) наукового та освітнього співтовариства. Таким чином, теоретичний аналіз поняття академічної доброчесності через призму формування довіри в освітньому середовищі дозволяє концептуалізувати цей феномен як комплексну систему цінностей, норм та практик, що забезпечують інтегритивність освітнього простору.

Впровадження принципів академічної доброчесності в освітньому середовищі України супроводжується низкою системних викликів. Емпіричні дослідження (Т. В. Фініков, А. Є. Артюхов. 2016) виявляють, що 60-75% здобувачів вищої освіти регулярно вдаються до практик академічного шахрайства. Серед ключових проблем доцільно виокремити:

1. *Соціокультурний контекст* – історично сформовані толерантність до плагіату та інституціалізовані практики академічної недоброчесності. Наприклад, опитування, проведене в 2020 році серед українських студентів, показало, що понад 70% не вважають списування серйозним порушенням, а 40% не усвідомлюють повною мірою сутність плагіату.

2. *Технологічні виклики* – стрімкий розвиток цифрових технологій створює нові можливості для порушень, зокрема, використання програм-перефразувальників, контрактного написання робіт, застосування штучного інтелекту. За даними дослідження Міжнародного центру академічної доброчесності (2022), близько 65% викладачів відчують труднощі з виявленням робіт, згенерованих AI-системами. [4, с. 15]

3. *Недостатня інституційна спроможність* – брак системного підходу до впровадження політик доброчесності, обмежений доступ до програмного забезпечення для перевірки текстів, неефективність механізмів виявлення та реагування на порушення. Наприклад, лише 35% українських ЗВО мають повноцінно функціонуючі комісії з етики (НАЗЯВО, 2021). [2, с. 87] Довіра як соціально-психологічний феномен

Аналіз міжнародного та вітчизняного досвіду дозволяє виокремити ефективні механізми впровадження культури академічної доброчесності:

Комплексний підхід до інституціоналізації політик доброчесності. Успішним прикладом є досвід Національного університету «Киево-Могилянська академія», де функціонує багаторівнева система забезпечення академічної доброчесності: Кодекс честі, Комітет з етики, регулярні просвітницькі заходи, система технічної перевірки робіт, чіткі санкції за порушення. Це дозволило знизити відсоток плагіату в студентських роботах на 47% протягом 2019-2022 років.

Імплементація технологічних рішень. Зокрема, Сумський державний університет впровадив інтегровану систему перевірки текстів, що включає власне програмне забезпечення StrikePlagiarism та Unicheck, з одночасним проведенням методичних семінарів для викладачів щодо інтерпретації результатів перевірки. Ефективність системи підтверджується зростанням якості студентських робіт – середній індекс оригінальності збільшився з 65% до 83%. [4, с. 28]

Трансформація освітніх практик та методик оцінювання. У Львівському національному університеті імені Івана Франка запроваджено методику «живого оцінювання» (authentic assessment), що передбачає практично орієнтовані завдання з елементами дослідницької роботи замість стандартних рефератів. Кількість порушень академічної доброчесності при цьому скоротилася на 38%.

Формування спільноти доброчесності через залучення різних стейкхолдерів. Прикладом є проєкт «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» (Academic IQ), що об'єднує 60 українських ЗВО. У межах проєкту створено мережу «агентів змін» – викладачів та студентів, які проводять тренінги та консультації, розробляють методичні матеріали, ініціюють дискусії. Завдяки проєкту у Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна сформовано студентський рух «За чесне навчання», що сприяло скороченню випадків списування на 42%. [5, с. 19]

Превентивні просвітницькі заходи. У Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» впроваджено обов'язковий курс «Основи академічного письма» для першокурсників усіх спеціальностей. Після проходження курсу 87% студентів демонструють розуміння принципів коректного цитування та правил академічного письма.

Інноваційні інструменти забезпечення академічної доброчесності

- Цифрові бейджі доброчесності – електронні сертифікати для студентів і викладачів, що пройшли навчання з академічної доброчесності (досвід Чернівецького національного університету). [6, с. 8]

- Контрактна система навчання – укладання індивідуальних домовленостей між викладачем і студентами щодо правил роботи на курсі, обов'язково включаючи положення про академічну доброчесність (практика Українського католицького університету).

- Система «перевірка однолітками» (peer-review) – взаємна перевірка робіт студентами з подальшим обговоренням під керівництвом викладача, що сприяє формуванню навичок наукової експертизи та розумінню принципів доброчесності (Київський національний університет імені Тараса Шевченка).

Отже, практичний досвід імплементації принципів академічної доброчесності свідчить про необхідність системного підходу, що інтегрує інституційні, технологічні, педагогічні та комунікаційні інструменти. Ефективність цих інструментів значною мірою залежить від їх адаптації до специфічного контексту конкретного закладу освіти та послідовності у впровадженні.

Академічна доброчесність є багатоаспектним феноменом, що інтегрує етичні, нормативні та поведінкові компоненти освітньої діяльності, забезпечуючи формування атмосфери довіри в академічному середовищі. [3, с. 53]. Впровадження принципів академічної доброчесності в Україні відбувається в умовах системних викликів, пов'язаних із соціокультурним контекстом, технологічними трансформаціями та інституційними обмеженнями. Ефективність формування культури доброчесності залежить від синергії інституційних, технологічних, педагогічних та комунікаційних інструментів, адаптованих до контексту конкретного закладу освіти.

На основі проведеного дослідження пропоную наступні практичні рекомендації для підвищення рівня академічної доброчесності:

Для адміністрації закладів освіти: Розробити комплексну стратегію забезпечення академічної доброчесності з чіткими механізмами моніторингу та реагування на порушення. [5, с. 24]. Створити постійно діючі комісії з етики із залученням представників усіх учасників освітнього процесу. Забезпечити систематичне підвищення кваліфікації викладачів щодо сучасних методик оцінювання та запобігання академічній недоброчесності.

Для науково-педагогічних працівників: Трансформувати освітні практики у напрямі впровадження проблемно-орієнтованого навчання та автентичного оцінювання. Інтегрувати принципи академічної доброчесності в зміст навчальних дисциплін. Демонструвати власним прикладом дотримання високих етичних стандартів у науковій діяльності.

Для здобувачів освіти: Активно долучатися до ініціатив з просування академічної доброчесності та формування самоврядних студентських органів з питань етики. Розвивати навички критичного мислення, академічного письма та наукової комунікації. Усвідомлювати довгострокові наслідки порушень академічної доброчесності для особистісного та професійного розвитку.

Імплементація запропонованих рекомендацій сприятиме формуванню культури академічної доброчесності, підвищенню рівня довіри між учасниками освітнього процесу та, як наслідок, забезпеченню якості української освіти відповідно до міжнародних стандартів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 11.04.2025).
2. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед
3. молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. – Дніпро : ДПІДУ НАДУ, 2017. – 169 с. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1dd91495-d139-48ac-b0f6-68ad31b66b5f/content>
4. Бойченко Н. М. Етичні цінності академічної спільноти в контексті академічної доброчесності. Філософська думка. 2020. № 3. С. 51–61.
5. Foltýnek T., Meuschke N., Gipp B. Academic Plagiarism Detection: A Systematic Literature Review. ACM Computing Surveys. 2019. Vol. 52, No. 6. P. 1–42. URL: [Academic Plagiarism Detection: A Systematic Literature Review](#)
6. Мельниченко А. А., Артюхов А. Є. Політика академічної доброчесності: досвід університетів Європейського Союзу та України. Академічна доброчесність: виклики сучасності : зб. наук. есе. Київ, 2022. С. 13–28.
7. Santos-Hermosa G., Estupinya E., Nonó-Rius B., Paris-Folch L., Prats-Prat J. Open educational resources (OER) in the Spanish universities. Profesional de la informacion. 2021. Vol. 30, No. 3. URL: [Open educational resources \(OER\) in the Spanish universities](#)

*Левицька Юлія,
здобувачка вищої освіти I курсу,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
Науковий керівник: Валецька О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри історії та теорії держави і права,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ФУНДАМЕНТ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В СУСПІЛЬСТВІ

Академічна доброчесність є основою формування моральних і етичних цінностей у теперішнього покоління, яке згодом визначатиме напрям розвитку суспільства та держави. Саме дотримання принципів чесності, відповідальності та справедливості в освітньому середовищі створює умови для формування громадян, не схильних до корупційної поведінки. Порухення академічної доброчесності, як-от списування, плагіат чи підробка документів, є першими кроками до толерантності до обману. Тому академічна культура виступає не лише освітнім стандартом, а й потужним інструментом запобігання корупції в ширшому суспільному контексті. Виховання доброчесності в освіті – це інвестиція в прозоре й справедливе майбутнє держави.

Тому, в тезах порушено ключові питання, пов'язані з академічною доброчесністю, як фундаментом запобігання корупції в суспільстві, спираючись на дослідження та аналітичні матеріали українських та міжнародних джерел.

Стаття 42 Закону України «Про освіту» визначає академічну доброчесність як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Чесність та відповідальність, які виховуються в навчальних закладах, безпосередньо впливають на майбутню поведінку громадян у професійному житті. Студент, який звик отримувати оцінки шляхом обману, списування чи підробки результатів, у майбутньому, буде толерантним ставитися до корупційних схем у бізнесі, політиці чи держслужбі [1].

Згідно з дослідженнями міжнародних антикорупційних організацій, у країнах із високим рівнем академічної доброчесності рівень корупції

значно нижчий. Наприклад, у скандинавських країнах, де освіта базується на принципах чесності та самостійного мислення, рівень корупції залишається одним із найнижчих у світі. Натомість у країнах, де списування, хабарництво у навчальних закладах та фальсифікація дипломів є поширеним явищем, спостерігається високий рівень зловживань владою.

Списування під час іспитів або використання плагіату у наукових роботах на перший погляд здається незначним правопорушенням. Однак, якщо це не карається і сприймається як норма, формується установка, що обман – це прийнятний спосіб досягнення цілей.

Списування та плагіат у навчальному процесі сприяють формуванню культури толерантності до корупції, оскільки закріплюють у свідомості людини думку про допустимість нечесних методів для досягнення результатів. Коли студенти регулярно уникають самостійного виконання завдань, використовуючи неправомірні способи отримання оцінок, вони привчаються до ідеї, що обхід правил є нормою. Згодом такі установки переносяться на професійну діяльність, де ухилення від відповідальності, маніпуляції та хабарництво сприймаються як прийнятні механізми для досягнення цілей.

Толерування академічної недоброчесності послаблює суспільні цінності, руйнує довіру до системи освіти та дискредитує принципи рівності можливостей. Випускники, які у студентські роки привчилися уникати відповідальності, часто стають носіями корупційної культури, що негативно впливає на всі сфери суспільного життя. Запобігання плагіату та списуванню є важливим кроком у боротьбі з корупцією на загальнодержавному рівні [2].

Досвід розвинених країн свідчить, що студенти, які навчаються в середовищі, де академічна доброчесність є пріоритетом, розвивають у собі навички критичного мислення, аналізу та відповідальності. У майбутньому це зменшує їхню схильність до корупційних дій. Натомість у країнах, де в університетах процвітає хабарництво та плагіат, випускники часто переносять ці моделі поведінки у своє професійне життя.

Академічна доброчесність відіграє важливу роль у формуванні правової культури суспільства та може суттєво вплинути на рівень корупції в країні. Освіта є тим середовищем, де закладаються морально-етичні принципи, які визначають поведінку громадян у майбутньому. Якщо система навчання будується на чесності, відповідальності та прозорості, то випускники, які стають державними службовцями, підприємцями, політиками або працівниками різних галузей, переносять ці цінності у професійне життя.

Суспільство, у якому освіта базується на принципах доброчесності, створює умови, за яких корупційні схеми стають менш ефективними та менш небезпечними для їхніх учасників [3].

Досвід країн із низьким рівнем корупції свідчить, що одним із ключових факторів успіху є суворе дотримання академічних стандартів та ефективні механізми контролю за якістю освіти. Впровадження дієвих антикорупційних заходів в освітній сфері, таких як цифрові технології для перевірки знань, прозорі процедури оцінювання та антиплагіатні системи, сприяє формуванню суспільства, де корупція є неприйнятною. Таким чином, підвищення рівня академічної доброчесності є одним із дієвих інструментів зниження корупції в країні та формування відповідального громадянського суспільства.

Запобігання корупції починається не з правоохоронних органів, а з формування світогляду молоді. Якщо студент розуміє, що досягнення можливе лише завдяки власним зусиллям, а не через махінації, він стає більш відповідальним і в майбутньому.

Країни, які інвестували в реформи академічної доброчесності, змогли значно знизити рівень корупції у державному секторі. Наприклад, у Фінляндії та Канаді впровадження суворих правил щодо плагіату та академічної етики позитивно вплинуло на ставлення громадян до чесності в суспільстві загалом.

Освітні установи відіграють ключову роль у формуванні доброчесного суспільства, оскільки саме в навчальному середовищі закладаються моральні та етичні цінності майбутніх фахівців. Відповідальність закладів освіти у боротьбі з корупцією полягає не лише у запровадженні формальних антикорупційних заходів, а й у створенні культури нетерпимості до будь-яких проявів нечесності.

Насамперед освітні установи зобов'язані розробляти та дотримуватися внутрішніх політик академічної доброчесності, які передбачають запобігання плагіату, хабарництву та маніпуляціям під час оцінювання знань. Викладачі повинні діяти як приклад чесності та об'єктивності, забезпечуючи справедливе оцінювання та унеможлиблюючи будь-який тиск на студентів.

Заклади освіти також відповідальні за впровадження прозорих процедур вступу, атестації та захисту наукових робіт. Використання цифрових технологій у процесі перевірки знань і антиплагіатних систем значно знижує ризик корупційних проявів. Додатково має бути створений ефективний механізм подання скарг і повідомлень про порушення доброчесності, що дозволить оперативно реагувати на випадки зловживань.

Університети та школи повинні активно співпрацювати з державними органами, громадськими організаціями та міжнародними інституціями для розробки спільних стратегій боротьби з корупцією. Вони несуть відповідальність за формування у студентів та викладачів розуміння того, що чесність є не лише етичним, а й практичним інструментом для створення справедливого й ефективного суспільства.

Вищі навчальні заклади відіграють ключову роль у формуванні культури доброчесності. Відсутність ефективних механізмів боротьби з порушеннями може сприяти їхньому поширенню. Тому університети та школи мають не лише карати за академічну нечесність, а й створювати умови, за яких чесне навчання буде єдиним можливим шляхом.

Серед важливих кроків: використання сучасних антиплагіатних програм для перевірки наукових робіт; впровадження етичних кодексів і їхнє реальне застосування; підвищення прозорості оцінювання та усунення корупційних схем при складанні іспитів; залучення студентів до обговорення питань доброчесності та етики [4].

«Академічна доброчесність є способом змінити цей світ. Але спочатку змініть університет, а вже потім – світ» – Юнгсуп Кім, учасник Конференції Міжнародного центру академічної доброчесності. Дійсно, для того, щоб настали глобальні зміни, щоб змінити будь-яку систему, завжди варто розпочинати насамперед з себе й виховувати порядного громадянина та справедливу людину в собі та у своєму середовищі. Важливу роль у боротьбі з академічною недоброчесністю відіграє міжнародний досвід. Багато країн, які успішно подолали корупцію, розпочали з реформ у сфері освіти. Наприклад у Фінляндії викладання базується на принципах самостійного навчання та повної прозорості оцінювання [6].

Німеччина має жорсткі санкції за плагіат у наукових роботах, до позбавлення наукового ступеня [7].

У США активна популяризація культури доброчесності через університетські кодекси честі. Слід зауважити, що в різних університетах США ставлення до *rewriting*-у різне. Адже з одного боку, людина здійснила певну роботу, не списувала текст і, відтак, нічого формально не порушила. З іншого, якщо це стосується наукових досліджень, то переписавши чужі ідеї, дослідник не вносить нічого свого – тобто, наукової новизни в його роботі немає, а отже, і науковою роботою це вважати не можна. Ще одним важливим аспектом цього є продаж і придбання наукових чи навчальних робіт. Використання послуг сторонніх осіб при підготовці таких робіт або просто їх купівля, навіть якщо така робота не є плагіатом, – це також прояв академічної нечесності. Адже якщо особа купила роботу, то незалежно від того, чи це

доктор наук, чи кандидат, чи магістр – її кваліфікація не відповідає тому, що записано в її дипломі. Цей досвід доводить, що зміна підходів до освіти може суттєво знизити рівень корупції [5].

Для посилення академічної доброчесності необхідно здійснити комплексні реформи, спрямовані на створення прозорої, відповідальної та чесної системи освіти. Першочерговим кроком має стати вдосконалення нормативно-правової бази, яка регламентує питання академічної доброчесності, передбачає чіткі механізми запобігання порушенням та встановлює ефективні санкції за недотримання етичних стандартів.

Важливою складовою реформ є впровадження обов'язкових освітніх програм із питань академічної доброчесності для студентів і викладачів. Це сприятиме формуванню культури відповідальності та усвідомлення важливості самостійного навчання. Поряд із цим необхідно запровадити сучасні технології перевірки наукових робіт на плагіат, що унеможливить використання неавторських матеріалів без належного цитування.

Система оцінювання повинна бути максимально прозорою, що передбачає анонімність перевірки робіт, чіткі критерії оцінювання та об'єктивність викладачів. Адміністрації закладів освіти мають забезпечити незалежний контроль за дотриманням принципів академічної доброчесності, а також створити умови, за яких студенти та викладачі не боятимуться повідомляти про порушення [8].

Успішна реалізація цих заходів сприятиме формуванню свідомого академічного середовища, що в майбутньому стане основою для розбудови некорумпованого суспільства.

Академічна доброчесність – це не просто набір правил, а фундаментальне явище, що визначає майбутнє суспільства. Якщо навчальні заклади забезпечать високий рівень прозорості, чесності та відповідальності, то це неминуче вплине на зниження рівня корупції у державних інституціях.

Формування культури доброчесності в освіті – це довгостроковий, але необхідний крок, який забезпечить розвиток демократичного суспільства. Чесність, вихована в університетах, стає звичкою, яка переноситься у всі сфери життя, знижуючи корупцію та підвищуючи рівень довіри в державі.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради

України, 2017, № 38-39, ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 01.04.2025).

2. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий концепт URL: https://academiq.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chy-diyevyj-kontsept/?utm_source (дата звернення: 01.04.2025).

3. Протидія корупції. Академічна доброчесність. Дубенський фаховий медичний коледж. URL: <https://dmk.edu.ua/%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C-2/> (дата звернення: 02.04.2025).

4. Кулик, І. О. Академічна доброчесність як чинник забезпечення якості освіти [Електронний ресурс] / І. О. Кулик // *Наукові записки НаУКМА. Педагогіка. Психологія*. – 2021. – Т. 4. – С. 45–49. – URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1880c6e4-aa27-4b8f-88d8-d03d55166bde/content> (дата звернення: 06.04.2025).

5. *Політика академічної доброчесності: Кампуси США*. Нью-Йоркський технологічний інститут. URL: https://site.nyit.edu/policies/academic_integrity_policy_us_campuses (дата звернення: 2 квітня 2025).

6. *Кодекс академічної доброчесності та порядок розгляду порушень в Університеті Аалто*. Фінляндія. Університет Аалто. URL: <https://www.aalto.fi/en/applications-instructions-and-guidelines/aalto-university-code-of-academic-integrity-and-handling-violations-thereof-in-force-until-31> (дата звернення: 2 квітня 2025).

7. *Політики щодо плагіату в Німеччині*. Проект IPPHEAE. URL: <https://plagiarism.cz/ippheae/files/D2-3-06%20DE%20RT%20IPPHEAE%20CU%20Survey%20GermanyNarrative.pdf> (дата звернення: 2 квітня 2025).

8. Міністерство освіти і науки України. Про затвердження методичних рекомендацій щодо запобігання та виявлення академічного плагіату: наказ МОН України від 15.08.2022 № 707 [Електронний ресурс]. – Київ, 2022. – 27 с. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/676/2d4/157/6762d4157526a893194157.pdf> (дата звернення: 06.04.2025).

*Левкович Євгенія,
здобувачка вищої освіти II курсу,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Ткаля О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та адміністративного права і процесу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

МЕХАНІЗМИ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ПІД ЧАС КОНТРОЛЮ ЕЛЕКТРОННОГО ДЕКЛАРУВАННЯ

На сьогоднішній день, одним з найефективніших методів запобігання корупції є електронне декларування. Система е-декларування створює можливості для громадського контролю за фінансовим становищем осіб, що перебувають на державній службі. Єдиний державний реєстр декларацій забезпечує відкритий доступ до декларацій осіб, що виконують функції держави чи місцевого самоврядування. Будь-хто може ознайомитися з інформацією про майновий стан таких осіб, включно з нерухомістю, транспортними засобами, доходами, банківськими активами та корпоративними правами, з урахуванням визначених законодавством обмежень.

Питанням антикорупційного декларування цікавилось багато науковців, такі як Г. Муляр, В. Дем'янчук, І. Наконечна, О. Пархоменко, Р. Радецький, К. Ростовська та інші.

Антикорупційна система України представлена комплексом спеціалізованих органів, що виконують чітко визначені функції у межах єдиного механізму запобігання та протидії корупції. Основу цієї системи складають: Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), Вищий антикорупційний суд (ВАКС) та Національне агентство з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА).

Взаємодія антикорупційних органів, як ніколи важлива для ефективного і продуктивного виявлення антикорупційних правопорушень, зокрема виявлених, за допомогою декларування. НАЗК зосереджує свою діяльність на запобіганні корупційним правопорушенням і конт-

ролі за дотриманням фінансової прозорості посадовців. Для цього агентство перевіряє подані декларації, визначаючи, чи відповідає вартість задекларованого майна та витрат офіційним доходам суб'єктів декларування, а також оцінює повноту й достовірність зазначених даних. Основною нормативною базою для антикорупційних органів є: Закон України «Про запобігання корупції» (в редакції від 18.01.2024), Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» (в редакції від 19.06.2023), Закон України «Про прокуратуру» (в редакції від 29.12.2023), Закон України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» (в редакції від 12.10.2023) та інші.

Національне антикорупційне бюро України є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних та інших кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових. Завданням Національного бюро є протидія корупційним та іншим кримінальним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці, а також життю інших передбачених законом заходів щодо протидії корупції [1]. Національне антикорупційне бюро України взаємодіє з НАЗК, що відповідає за первинну перевірку декларацій. У разі виявлення потенційних корупційних правопорушень, справи передаються до НАБУ для проведення поглибленого кримінального розслідування. Після завершення розслідування і встановлення достатніх доказів корупції, НАБУ передає справу до Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, яка забезпечує підтримання обвинувачення в суді.

Спеціалізована антикорупційна прокуратура є самостійним структурним підрозділом Офісу Генерального прокурора, який здійснює процесуальне керівництво у кримінальних провадженнях, що розслідуються Національним антикорупційним бюро України, а також підтримує публічне обвинувачення у Вищому антикорупційному суді України. На Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру покладаються такі функції:

- 1) здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України;
- 2) підтримання державного обвинувачення в суді у відповідних провадженнях;

3) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених Законом України «Про Прокуратуру» і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями, а також представництво у межах компетенції інтересів держави у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави [2].

Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення та розшуку активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні чи у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, та/або з управління активами, на які накладено арешт у кримінальному провадженні чи у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави або які конфісковано у кримінальному провадженні чи стягнуто за рішенням суду в дохід держави внаслідок визнання їх необґрунтованими [3].

Антикорупційні органи прагнуть забезпечити об'єктивне та неупереджене розслідування корупційних злочинів. Для аналізу електронних декларацій використовуються автоматизовані системи, що зіставляють дані з іншими державними реєстрами. Особливу увагу приділяють виявленню потенційно недостовірних декларацій, які можуть містити ознаки корупції. Неправдиві відомості є підставою для кримінального переслідування, тому перевірка має бути ретельною. Водночас забезпечується захист персональних даних декларантів згідно із законодавством. Одним із інструментів контролю є моніторинг способу життя, що здійснюється у співпраці з іншими уповноваженими органами.

Отже, систему запобігання та протидії корупції в Україні формують спеціалізовані органи, серед яких НАЗК, НАБУ, САП, АРМА та інші. Їхня взаємодія є ключовою під час виявлення та притягнення до відповідальності осіб, що подали недостовірні відомості в е-деклараціях. Зокрема, НАЗК здійснює перевірку декларацій, НАБУ та САП розслідують відповідні кримінальні провадження, а АРМА займається розшуком незаконно набутого майна. Координація дій між органами, створення спільних баз даних та впровадження автоматизованих систем аналізу дозволяють підвищити ефективність перевірки декларацій. Запровадження єдиних стандартів та відкритість результатів сприяють прозорості процесу і зміцненню довіри суспільства. Співпраця з міжнародними партнерами розширює можливості виявлення активів за кордоном.

Список використаних джерел:

1. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII : станом на 25 берез. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> (дата звернення: 17.04.2025).
2. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII : станом на 4 квіт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення: 17.04.2025).
3. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів : Закон України від 10.11.2015 № 772-VIII : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Text> (дата звернення: 17.04.2025).

УДК 174.7 : 343.5 : 37.017 : 378

*Мельниченко Богдана,
здобувачка 3 курсу юридичного факультету
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
Науковий керівник: Ткаля О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та адміністративного права і процесу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

БУХАРЕСТСЬКА ДЕКЛАРАЦІЯ: ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ РЕГІОНІ

Транснаціональні процеси, розвиток інновацій, тісний зв'язок між виробничою сферою та науковим прогресом, а також перетворення університетів на осередки соціального партнерства між державою, роботодавцями, зацікавленими сторонами та академічною спільнотою – усе це визначає нову роль університетів. Вони набувають ключового значення як інструменти формування сучасного суспільства та його майбутнього, стаючи джерелом появи нової генерації інтелектуальної еліти, яка є рушієм соціальних змін. Така трансформація підкреслює важливість академічних цінностей, що лежать в основі оновленого статусу університетів як місця, де формується атмосфера соціальної довіри та інтелектуального життя людства. Сьогодні довіра до науки

та її досягнень стає необхідною умовою існування так званого «етосу науки», який включає принципи універсалізму, безкорисливого служіння знанням, наукової спільності, організованого сумніву та оригінальності [1, с. 90].

У сучасному європейському освітньому просторі академічна доброчесність постає як фундаментальна умова забезпечення якості освіти, наукової довіри та сталого розвитку суспільства знань. В Європі засадничі принципи академічної чесності були сформульовані ще у 1988 році у тексті Великої Хартії університетів, яка заклала фундаментальні етичні орієнтири для діяльності вищих навчальних закладів. Подальший розвиток цих ідей відбувався в межах Болонського процесу. Зокрема, у 2004 році в Бухаресті було проведено Міжнародну конференцію, присвячену питанням академічної доброчесності, під час якої було ухвалено Бухарестську декларацію. Документ закріпив ключові цінності та етичні принципи, що мають визначати функціонування вищої освіти в європейському освітньому просторі.

Сучасне розуміння нової місії університету як фундаменту для побудови академічної культури визначається відповідно до пункту 1.1, підрозділу 1, розділу II Бухарестської декларації: «Академічна культура будь-якого вищого навчального закладу має активно і невинно підтримувати – через заяви про наміри, інституційні хартії та кодекси академічної поведінки – ті цінності, норми, дії, думки та сили, які створюють в інституційній спільноті високі ідеали. В основі цих ідеалів – повага до гідності людини та її фізичної і психічної недоторканності, принципи навчання протягом усього життя, розвиток знань та вдосконалення якості, доступність освіти, участь у громадських діях, активна громадянська позиція та недискримінація» [2].

Академічна культура є основою, на якій вибудовується академічна доброчесність. Проте ця культура не виникає автоматично – її неможливо просто запозичити чи механічно перенести з іншого освітнього простору. Вона формується поступово – через глибоке осмислення цінностей, численні спроби, помилки й постійне навчання як окремих учасників освітнього процесу, так і академічної спільноти в цілому [3, с. 99].

Однією з проблем підтримки академічних та етичних стандартів, як зазначається в Бухарестській декларації, є «...відсутність достатнього державного фінансування вищої освіти. Нестача фінансування може завдати шкоди ідеї вищої освіти як суспільного блага та ускладнити для вищих навчальних закладів забезпечення широкого доступу та підтримання високих стандартів поведінки» [2].

Ідея вищої освіти як суспільного блага полягає в тому, що університети не просто навчають окремих людей – вони працюють на користь всього суспільства: формують фахівців, розвивають науку, просувають культуру та демократичні цінності. Але коли бракує фінансування, університети змушені комерціалізуватись – орієнтуватися на прибуток, а не на якість чи суспільний інтерес.

Навіть спеціалізовані підрозділи з контролю, консультування та підтримки академічної доброчесності, що функціонують при університетах, потребують суттєвого фінансування. Однак, на жаль, більшість закладів вищої освіти не мають достатніх ресурсів для повноцінного забезпечення їхньої діяльності [4, с. 30].

Особливе значення набувають моральні орієнтири, на яких ґрунтується діяльність освітньої та наукової спільноти. Саме вони формують культуру взаємодії, визначають етичні межі поведінки та створюють умови для розвитку довіри в академічному середовищі. Так, відповідно до пункту 2.2, підрозділу 2, розділу II Бухарестської декларації, основними цінностями академічної спільноти високих моральних принципів є чесність, довіра, справедливість, повага, надійність і відповідальність. Ці цінності важливі як самі собою, так і як необхідні умови для ефективного викладання та якісної дослідницької роботи [2].

Якщо характеризувати кожну з цінностей, то *чесність* – це основа академічної доброчесності. Вона проявляється у правдивості, відкритості та відмові від обману. У навчанні та науковій діяльності чесність означає самостійне виконання завдань, визнання авторства ідей, прозорі представлення результатів досліджень. Далі – *довіра*, яка є результатом постійного дотримання чесності та послідовної поведінки. В академічному середовищі вона створює безпечний простір для вільного обміну знаннями, співпраці та спільного зростання. *Справедливість* означає рівне та неупереджене ставлення до всіх учасників освітнього процесу. Вона також передбачає дотримання однакових правил і стандартів для кожного – без фаворитизму, дискримінації чи подвійних стандартів. *Повага* стосується ставлення до думок, праці та гідності інших людей. Вона проявляється у визнанні права на іншу точку зору, культурному діалозі, коректній поведінці під час обговорень. Повага є ознакою зрілості, що дозволяє створювати конструктивне та толерантне академічне середовище. *Надійність* – це стабільність і відповідальне ставлення до своїх зобов'язань. Надійна людина дотримується термінів, виконує обіцяне, заслуговує на довіру в колективі. У навчанні та науці це означає системну і послідовну роботу, виконання своїх обов'язків без потреби зовнішнього контролю. І, нарешті, *відповідаль-*

ність – це здатність усвідомлювати наслідки своїх дій і бути готовим їх прийняти. Вона проявляється у чесному ставленні до навчання, досліджень, участі в академічному житті. Відповідальність передбачає не лише дотримання правил, а й ініціативу у створенні доброчесного середовища, готовність захищати академічні цінності навіть у складних ситуаціях.

Цінності важливі не лише як ідеали – вони мають практичне значення. Без них неможливо забезпечити якісне навчання, об'єктивне оцінювання чи достовірне наукове дослідження.

Зокрема, у вищенаведеній декларації, в пункті 2.3, підрозділі 2, розділі II вказано, що «Виховання чесності потрібно починати з себе, і вже потім вимагати її від усіх членів академічної спільноти, не допускаючи жодних форм обману, брехні, шахрайства, крадіжки та інших непристойних вчинків, які можуть негативно позначитися на якості академічних ступенів» [2].

З правової точки зору, цей фрагмент декларації встановлює моральну основу для регуляторного підходу до академічної доброчесності. Хоча формулювання декларативне, воно водночас має юридичний підтекст – натяк на майбутні санкції або дисциплінарні заходи у разі порушення принципів. Принцип «починати з себе» тут може розглядатися як елемент превенції, де особисте дотримання норм стає запобіжником масових порушень і формує підґрунтя для правомірної вимогливості до інших членів академічної спільноти. Таким чином, декларація одночасно виконує функцію етичного імперативу та закріплює правову культуру у сфері освіти.

В українському суспільстві зростає усвідомлення важливості академічної доброчесності як складової формування етичних компетентностей майбутніх спеціалістів. У контексті української освітньої реформи принципи академічної доброчесності, сформульовані в Бухарестській декларації, знаходять своє відображення у вітчизняному законодавстві, зокрема, в положеннях Етичного кодексу вченого України (дата прийняття 15.04.2009) та Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 р. (остання редакція від 09.04.2025). Також у Законі України «Про освіту» від 05.09.2017 р. (остання редакція від 27.03.2025), який приділяє особливу увагу розвитку етичної свідомості у майбутніх педагогів, розглядаючи це як ключовий елемент вищої освіти та важливу складову освітньої реформи [5, с. 87].

Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. (остання редакція від 09.04.2025), що встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, створює умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу з закладами

вищої освіти – на принципах автономії закладів вищої освіти, поєднання освіти з наукою та виробництвом – з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях [6]. Такий підхід повністю корелює з положеннями Бухарестської декларації, де університет розглядається не лише як навчальний заклад, а як активний учасник суспільного поступу, який формує нову генерацію інтелектуальної еліти й сприяє соціальній довірі.

Закріплення принципів академічної доброчесності в нормативно-правових актах, що регулюють освітню сферу, є необхідним та обґрунтованим кроком. Водночас це не означає відмову від морально-етичних підходів у регулюванні академічної поведінки. На відміну від юридичних норм, які зазвичай впливають на людину через страх перед санкціями, моральні цінності здатні формувати внутрішню мотивацію до чесної поведінки, сприяти свідомій відмові від порушень, обману та лицемірства [5, с. 90].

Отже, можна зробити висновок: академічна доброчесність як система етичних норм не може існувати без сформованої культури, яка підтримує ці принципи. Однак така культура не є сталою чи остаточно завершеною. Вона постійно розвивається, вимагаючи адаптації до нових викликів – цифровізації освіти, глобалізації наукового обміну, зміни підходів до оцінювання знань тощо. Лише в умовах живої, відкритої до змін академічної культури можливо забезпечити сталість і ефективність принципів доброчесності в освітньому середовищі.

Список використаних джерел

1. Уманець О. Академічна доброчесність як маркер сучасної освіти: світовий та національний виміри. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. С. 89-95.

2. Бухарестська декларація з етичних цінностей і принципів вищої освіти в європейському регіоні (2004 р.). URL: <https://institute.do.gov.ua/wp-content/uploads/2023/03/Bucharest-Declaration-2004.pdf> (дата звернення 13.04.2025)

3. Дорошко А. О. Проблема формування культури академічної доброчесності у сучасному освітньо-науковому просторі. 2020. С. 98-100.

4. Дубініна К. А. Академічна доброчесність: виклики сучасності. 2020. С. 25-31.

5. Іванов С. С. Генеза академічної доброчесності в освітньоправовому вимірі. 2024. С. 82-93

6. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#n39> (дата звернення 13.04.2025)

*Мішина Віолетта,
здобувачка вищої освіти I курсу,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Валецька О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри історії та теорії держави і права,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

ДОБРОЧЕСНІСТЬ В УМОВАХ ВІЙНИ

Доброчесність є сукупністю фундаментальних морально-етичних принципів, таких як чесність, справедливість, відповідальність та порядність, що становлять основу функціонування будь-якого суспільства, яке прагне до гармонійного розвитку. У мирний час ці принципи забезпечують формування довіри між суб'єктами суспільних відносин, сприяють справедливому розподілу ресурсів та встановленню стабільних міжособистісних і ділових зв'язків. У період війни доброчесність набуває особливого значення, коли правова система зазнає тиску, а суспільство потребує справедливості як ніколи.

З 2022 року Україна перебуває в умовах воєнного стану через агресію Російської Федерації [6, с. 1]. Ця війна не лише підірвала територіальну цілісність країни, а й спричинила глибокі потрясіння в правовому полі та суспільстві загалом. Зруйновані інституції, порушення прав громадян, економічна нестабільність – усе це посилює потребу в міцній юридичній базі. У таких обставинах доброчесність у правничій діяльності перетворюється на інструмент забезпечення стабільності, довіри та захисту основоположних свобод, що є критично важливим для відбудови правового порядку й суспільної злагоди [9, с. 12]. Цей стан став серйозним випробуванням для всіх сфер суспільного життя, включаючи засоби масової інформації, комунікації, бізнес та волонтерські організації.

Цікавий факт: під час війни в Україні правники та активісти створили унікальну платформу для моніторингу порушень прав людини в реальному часі, що стало прикладом інноваційного підходу до підтримки доброчесності в умовах кризи [10, с. 45].

У сфері засобів масової інформації доброчесність під час воєнного стану набуває статусу не лише етичного стандарту, але й юридичної вимоги, що впливає з норм Закону України «Про інформацію» [1, ст. 5]. Поширення достовірної інформації є фундаментальним обов'язком журналістів і медіаорганізацій, адже точність і об'єктивність даних сприяють підтриманню довіри громадян до інститутів влади та запобігають хаосу в суспільстві [8, с. 23]. Уникнення фейків та маніпуляцій є невід'ємною частиною відповідальності за дотримання принципів інформаційного права. У умовах війни поширення завідомо неправдивих відомостей може бути кваліфіковано як правопорушення, що загрожує національній безпеці, і підпадати під санкції, передбачені Кримінальним кодексом України [1, ст. 26]. Таким чином, доброчесність у цій сфері стає правовим інструментом, який забезпечує стабільність комунікаційного простору та захищає суспільство від деструктивного впливу дезінформації.

Доброчесність у комерційній діяльності набуває особливого значення, що впливає з норм господарського, антимонопольного та споживчого законодавства, зокрема Закону України «Про захист економічної конкуренції» [4, ст. 15]. Дотримання соціальної відповідальності є ключовим аспектом доброчесного ведення бізнесу, адже підприємства зобов'язані діяти в інтересах суспільства, уникаючи зловживань своїм становищем. Уникнення спекуляцій та необґрунтованого завищення цін під час війни є не тільки проявом корпоративної етики, але й прямою вимогою правових норм, спрямованих на захист прав споживачів і запобігання економічній дестабілізації [4, ст. 13]. Штучне створення дефіциту чи завищення вартості товарів першої необхідності можуть кваліфікуватися як порушення законодавства про конкуренцію або навіть як економічні правопорушення, що в умовах воєнного стану набувають підвищеної суспільної небезпеки [9, с. 18]. Таким чином, доброчесність у бізнесі стає правовим інструментом, який забезпечує баланс між приватними інтересами та суспільним благом, сприяючи стабільності економіки та довірі до ринкових відносин.

Волонтерські організації під час воєнного стану відіграють важливу роль, допомагаючи постраждалим. Етичне використання пожертв передбачає прозорість і цільове спрямування отриманих коштів та ресурсів, що регулюється Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [3, ст. 6]. Будь-яке відхилення від цього принципу може бути розцінене як порушення довіри донорів і навіть як привласнення майна, що підпадає під кримінальну відповідальність [3, ст. 17]. Уникнення дискримінації у наданні допомоги є одним із важливих аспектів, який корелює з конституційними гарантіями рівності

та нормами міжнародного гуманітарного права, зокрема Женевськими конвенціями [5, ст. 3]. Вибіркове надання підтримки за ознаками раси, релігії чи іншими критеріями суперечить принципам справедливості. Захист особистих даних постраждалих, своєю чергою, є прямою вимогою Закону України «Про захист персональних даних» [2, ст. 7], особливо актуальною в умовах війни, коли вразливість громадян зростає, а витік інформації може призвести до серйозних правових і безпекових наслідків.

Цікавий факт: у 2022 році українські волонтери розробили мобільний додаток для прозорого звітування про використання гуманітарної допомоги, який став прикладом технологічного забезпечення доброчесності в благодійності [10, с. 47].

Доброчесність у сфері освіти та науки також набуває нового значення в умовах війни. Викладачі та дослідники зобов'язані зберігати академічну чесність, уникаючи плагіату чи фальсифікації даних, особливо коли наукові дослідження спрямовані на підтримку обороноздатності чи відновлення інфраструктури. У цей період освіта стає інструментом формування свідомих громадян, здатних протистояти пропаганді та дезінформації. Наприклад, у деяких університетах України запроваджено спеціальні курси з медіаграмотності, які допомагають студентам розпізнавати фейки та критично аналізувати інформацію [8, с. 25].

Крім того, доброчесність у міжнародному співробітництві відіграє ключову роль. Участь України в міжнародних організаціях, таких як ООН чи Європейський Союз, вимагає дотримання стандартів прозорості та відповідальності [7, с. 5]. Підтримка з боку іноземних партнерів залежить від того, наскільки ефективно Україна демонструє відданість принципам доброчесності, що включає боротьбу з корупцією та забезпечення справедливого розподілу міжнародної допомоги [9, с. 20].

Аналіз показує, що доброчесність є не лише моральною цінністю, але й правовим інструментом, який набуває критичного значення в умовах воєнного стану. У сфері ЗМІ вона забезпечує інформаційну стабільність, у бізнесі – економічну справедливість, у волонтерстві – довіру донорів, а в освіті та міжнародному співробітництві – довгостроковий розвиток. Кожен із цих аспектів взаємопов'язаний, створюючи єдину систему, яка підтримує суспільство в часи криз.

Доброчесність у воєнний час є фундаментом для відновлення правового порядку, економічної стабільності та соціальної злагоди. Її дотримання в усіх сферах життя – від медіа до волонтерства та науки – не лише відповідає юридичним нормам, але й зміцнює довіру між

людьми та інституціями. У контексті війни в Україні доброчесність стає не просто етичним ідеалом, а стратегічною необхідністю, яка визначає майбутнє нації. Сприяння її розвитку через освіту, технології та Сприяння її розвитку через освіту, технології та міжнародну підтримку є ключем до успішного подолання викликів сьогодення та побудови справедливого суспільства після перемоги.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про інформацію» № 2657-XII від 02.10.1992 (редакція від 01.01.2023). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
2. Закон України «Про захист персональних даних» № 2297-VI від 01.06.2010 (редакція від 01.01.2023). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.
3. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» № 5073-VI від 05.07.2012 (редакція від 01.01.2023). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>.
4. Закон України «Про захист економічної конкуренції» № 2210-III від 11.01.2001 (редакція від 01.01.2023). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.
5. Женевські конвенції про захист жертв війни 1949 року та Додаткові протоколи 1977 року. – URL: <https://www.icrc.org/ru/doc/resources/documents/misc/geneva-conventions-1949>.
6. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН A/RES/76/262 «Територіальна цілісність України» (2022). – URL: <https://undocs.org/A/RES/76/262>.
7. Звіт Європейського Союзу «EU Assistance to Ukraine» (2023). – URL: https://www.eeas.europa.eu/eu-assistance-ukraine-2023_en.
8. Український інститут медіа та комунікацій. Медіаграмотність у воєнний час (2022). – Київ: УІМК, 2022. – 35 с.
9. Центр протидії корупції. Звіт про корупційні ризики в Україні (2022–2023). – Київ: ЦПК, 2023. – 25 с.
10. Савчук О. Волонтерський рух в Україні: інновації та виклики // Соціальна політика. – 2023. – № 3. – С. 42–50.

*Мовчан Єлізавета,
здобувачка вищої освіти II курсу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Валецька О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри історії та теорії держави і права,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

ВПЛИВ КОРУПЦІЇ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ

Термін «корупція» походить від лат. *corruptio*, тобто підкуп, хабар. У сучасному трактуванні корупція – це неправомірна діяльність у сфері політики та державного управління, що пов'язано з використанням посадовими особами доручених їм прав та владних можливостей для особистого збагачення [1]. Із методологічних позицій виділяють три основні підходи до визначення поняття корупції. Згідно з першим, корупція є відхиленням від норм права, службової етики та загальних моральних принципів. Такий підхід дозволяє трактувати корупцію широко та вузько. У широкому значенні це використання посадових прав для особистого збагачення, у вузькому – ухвалення протиправного рішення, що приносить вигоду іншій стороні, а посадова особа отримує незаконну винагороду. Державні службовці розпоряджаються ресурсами, що їм не належать (бюджетні кошти, держзамовлення, пільги, об'єкти державної власності, соціальні та медичні послуги). На основі другого підходу корупція характеризується як суспільне явище, що визначає міру неефективності наявних державних соціально-економічних інститутів та правової системи. За такого підходу корупція є, так би мовити, «силою тертя», котру мають перебороти як суспільство загалом, так і його господарюючі агенти та інститути для реалізації завдань, що стоять перед ними. Такий підхід відображає стан корумпованості суспільної системи в цілому. Згідно з третім підходом, корупція є набором універсальних стратегій поведінки тих або інших соціальних груп, котрі мають на меті отримання переваг на послуги держави відповідного рівня та якості для організації і ведення бізнесу. Загалом, громадяни України вважають, що головними причинами розквіту корупції в нашій країні є те, що посадові особи розглядають свої посади як інструмент для одержання особистої вигоди, а контроль над діями таких осіб із боку правоохоронних органів є неадекватним. [2] Загалом розуміння впливу корупції на економічну безпеку та по-

шук ефективних рішень є важливим завданням науки. Необхідно розробити стратегії боротьби, що включають національні та міжнародні заходи: посилення законодавства, підвищення прозорості влади, залучення громадськості до контролю. Лише комплексний підхід мінімізує корупцію та забезпечить стійкий розвиток держави. Корупція виступає однією з ключових загроз економічній безпеці держави, оскільки вона порушує ефективність державного управління та ускладнює досягнення стратегічних цілей розвитку [3]. Вона негативно впливає на розподіл бюджетних ресурсів та якість надання державних послуг, що створює серйозні перешкоди для сталого економічного прогресу.

Також не зайвим буде сказати, що Корупція негативно відображається на міжнародному іміджі України, створюючи образ країни з високим рівнем ризику для іноземних інвесторів. Це відлякує потенційних зовнішніх партнерів, що в свою чергу знижує інвестиційний потенціал та економічні можливості країни. Крім того, корупція є перешкодою для інтеграції України в міжнародні економічні та воєнно-політичні структури, такі як Європейський Союз та НАТО. Корупційні бар'єри у формі вимагання хабарів та непрозорих вимог підбивають конкурентоспроможність українських товарів на міжнародних ринках, обмежуючи зовнішньоекономічний розвиток. Існують значні виклики, зокрема необхідність гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, забезпечення прозорості у державному управлінні та подолання внутрішнього опору реформам. Ефективна боротьба з корупцією вимагає послідовності та рішучості у проведенні реформ, відданості принципам прозорості та демократії, щоб повністю реалізувати потенціал України на міжнародній арені [4]. Адже через корупцію розвивається тіньовий бізнес, оскільки підприємці уникають офіційної реєстрації, щоб не платити податки, які часто привласнюються чиновниками. Водночас державні службовці можуть «покривати» нелегальну діяльність за винагороду, що стимулює існування бізнесу поза правовим полем. Низький рівень довіри до державних інституцій також змушує бізнес шукати неофіційні шляхи роботи. У результаті економіка стає менш прозорою, а держава втрачає значну частину податкових надходжень. Головні причини переходу економіки в «тінь»: – недосконалість законодавства, передусім податкового. Ідеться, зокрема, про надмірний податковий тиск (завищені податкові ставки та/або завелика кількість податків), заплутані (непрозорі) механізми адміністрування (нарахування) податків, несправедливе надання податкових пільг наблизившим до влади бізнесменам тощо; – корупція у системі державного управління. Корупція – це асоціальне явище, суть якого полягає в комерціалізації державними посадовими особами їхніх

функціональних обов'язків; – суто людські вади (жадібність, правове невігластво тощо) [5]. Наприклад, незаконне виробництво та розповсюдження тютюнових виробів є одним з ключових елементів тіньової економіки України, що завдає шкоди законному бізнесу, призводить до недонадходження податків до Державного бюджету України та порушення добросовісної конкуренції на ринку. Відповідно до презентованого дослідження компанії Kantar, податкові втрати у Державний бюджет України у 2024 році від нелегального ринку тютюнових виробів оцінюються на рівні 23 млрд грн.

Згідно з дослідженням станом на липень 2024 року рівень нелегальної торгівлі тютюновими виробами в Україні значно знизився відносно попереднього періоду (квітень 2024 року). Так, частка нелегальної продукції з маркуванням для Duty Free становить 5,1%, тоді як у квітні становила - 5,7%. Частка підробленої продукції складає 8,1% (10,1% - у квітні), а контрабандної продукції - 1,4% (2,2% - у квітні). Проте обсяг тіньового ринку все ще залишається значним і боротьба з ним потребує злагодженої та скоординованої роботи усіх залучених органів державної влади. Водночас варто звернути увагу на частку тіньового ринку побутової електроніки. Тіньовий ринок електроніки - це сегмент, де продажі відбуваються за готівку або криптовалюту без відображення в обліку та відповідної сплати податків. Товари ввозяться в Україну без сплати ПДВ та ввізного мита. Основну частку тіньового ринку складають дорогі та малогабаритні товари, такі як смартфони, ноутбуки, годинники, навушники, а також преміальна дрібна та велика побутова техніка. Лише з 20 по 28 вересня в Україну нелегально завезено біля 8,2 тисяч iPhone 16. 1,1 млрд гривень втратив Державний бюджет України в 3-му кварталі 2024 року від несплати ПДВ за незаконно ввезені та продані iPhone. Бізнес відмічає певні позитивні зміни у боротьбі з порушенням законодавства у даній сфері, але з огляду на значну шкоду бюджету, наразі ці зрушення недостатні [6].

У наш час учені виявили можливість ранжувати та порівнювати рівень корупції різних країн світу. Індекс сприйняття корупції (ІСК) надає рейтинг країн, спираючись на сприйняття корупції у державному секторі. Це складний індекс, поєднання опитувань та оцінювання корупції, зібраний впливовими організаціями. Бали країни вказують на рівень сприйняття корупції громадського сектору за шкалою від 0 до 100, де 0 означає високий рівень корупції, а 100 – її відсутність. Рейтинг країни визначає її позицію по відношенню до інших країн в індексі. 35 балів зі 100 можливих отримала Україна в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index – CPI) за 2024 рік. У новому дослідженні Transparency International наша країна посідає 105 місце

поміж 180 країн. Так само 35 балів за результатами цьогорічного дослідження має Сербія. На один бал нас випереджає Домініканська Республіка, тоді як на бал менше набрали Алжир, Бразилія, Малаві, Непал, Нігер, Таїланд і Туреччина. Таким чином, після відчутного приросту на три бали у 2023 році вже у 2024-му Україна дещо втратила позиції в антикорупційній боротьбі. Основними ж драйверами змін залишаються реформи, спрямовані на євроінтеграцію і виконання міжнародних зобов'язань. Утім, цьогорічні результати сигналізують про формальний підхід до виконання багатьох реформ або ж свідоме пробуксування в їх реалізації. Тож втрата балів у 2024 році вказує на те, що орієнтації суто на програмне виконання взятих Україною зобов'язань недостатньо, а реалізація розпочатих реформ відбувається не так якісно, як планувалося. Як сказав виконавчий директор TI Ukraine Артем Боровик: «Мінус один бал – це все ще зміна в межах похибки, проте і такий результат має дуже важливе значення. Таке просідання може свідчити про певний застій у питанні боротьби з корупцією, навіть попри активні законодавчі та урядові дії, реалізовані торік.

Показник України в CPI–2024 має стати сигналом для влади про те, що в країні активізувалися негативні тренди на шляху до зниження рівня корупції, які надалі помітно впливають на сприйняття країни. І для подолання цих перешкод недостатньо точкових декларативних оновлень – необхідно впровадити системні зміни в підходах до управління країною. Якщо цього не зробити, далі може бути гірше»[6].

Отже корупція суттєво гальмує економічний розвиток країни, впливаючи на всі рівні суспільного та господарського життя. Вона знижує довіру громадян і бізнесу до державних інституцій, створює нерівні умови для підприємців, сприяє розвитку тіньової економіки та призводить до відтоку інвестицій. Через корупційні схеми значна частина бюджетних коштів витрачається неефективно або розкрадається, що позбавляє економіку необхідних ресурсів для зростання. Крім того, корупція уповільнює реалізацію важливих реформ, поглиблює соціальну нерівність і сприяє збереженню влади в руках вузького кола зацікавлених осіб. У результаті країна втрачає можливості для сталого розвитку, підвищення конкурентоспроможності та покращення рівня життя населення.

Список використаних джерел:

1. Корупція в Україні: сутність і наслідки для економіки Висоцька І., Висоцький В. (дата звернення: 14.04.2025) URL:dspace.lvduvs.edu.ua
2. The influence of corruption on the economy of Ukraine Blank M., Batrakova T. (дата звернення: 14.04.2025) URL:dspace.uzhnu.edu.ua

3. Корчинський І. О., Мельник С. І. (2019) Основні загрози економічній безпеці держави в сучасних умовах розвитку (дата звернення: 14.04.2025) URL:<http://www.economy.nauka.com.ua/>

4. Сталій розвиток економіки Саричев В. І., Гапеева О. М., Пікуліна О. В. 2023 р. (дата звернення: 14.04.2025) URL:<https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-47-29>

5. Сірко А. В. Економічна теорія. Політекономія – Центр учбової літератури, 2014. – 416 с. (дата звернення: 14.04.2025) URL:http://pidruchniki.com/1613030562916/politekonomiya/tinova_ekonomika.

6. Україна в Індексі сприйняття корупції – 2024 (дата звернення: 14.04.2025) URL:<https://cpi.ti-ukraine.org/>

УДК 378.2:179.9](043.2)

*М'ялик Валерія,
здобувачка вищої освіти V курс,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
Науковий керівник: Валецька О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри історії та теорії держави і права,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Стрімкий розвиток технологій поступово змінює нашу реальність. Зміни не минули й освітнє середовище. Дедалі помітнішу роль на освітньому та науковому полі займає штучний інтелект (далі також ШІ, англ. artificial intelligence, AI). Власне, це система заданих алгоритмів та команд, яка на основі великого масиву вхідних даних здатна відтворювати певні функції, властиві людському мозку, такі як прийняття рішень, аналіз, навчання, прогнозування та інші.

Пригадаймо, як найбільш резонансною подією у цій сфері стала новина про те, що ChatGPT з'явився у відкритому доступі в Україні 30 листопада 2022 року. Відтоді український освітній простір перейшов до нового етапу, що триває нині і який деякі науковці умовно йменують епохою штучного інтелекту, оскільки ШІ істотно вплинув на всі сфери людського життя, створюючи нові виклики, зокрема для освіт-

нього процесу, вимагаючи переосмислення підходів і до академічної доброчесності.

Академічна доброчесність – одна з ключових цінностей в освітньому, навчальному та науковому середовищах. Відповідно до ст. 42 Закону України «Про освіту» під академічною доброчесністю розуміється сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1].

У зв'язку з появою та активним використанням штучного інтелекту перед українською спільнотою викладачів та науковців постала нова проблема – забезпечення доброчесного використання штучного інтелекту в освітньому процесі та науковій діяльності закладів вищої освіти [2, с. 32]. Як наслідок виникла низка правових та етичних дилем: хто є автором роботи, створеної з використанням ШІ: студент чи програма? Як кваліфікувати плагіат тексту, згенерованого штучним інтелектом? Чи можуть заклади вищої освіти заборонити використання ШІ? Регулювання використання ШІ в освітньому процесі: виключне право держави чи автономія закладів вищої освіти? Як встановити межу між правомірним використанням нейромережі та порушенням правил доброчесності? Хто має нести юридичну відповідальність за шкоду, заподіяну штучним інтелектом?

Як і більшість наукових винаходів, штучний інтелект має свої переваги та недоліки, які залежно від мети використання можуть перетворитися на нові можливості або загрози. Застосування штучного інтелекту може бути корисним для викладачів і студентів у деяких випадках, наприклад, для педагогічних працівників у разі оцінювання робіт або ведення обліку процесу навчання. За допомогою штучного інтелекту можна створювати індивідуальні навчальні програми, які враховують потреби та здібності кожного здобувача освіти [3]. У науковій діяльності можуть стати потрібними такі можливості ChatGPT, як підбір інформації, пошук ідей, переклад тексту, розпізнавання мови написання, оформлення цитування [4].

Разом з тим, більш поширеною практикою є зловживання студентами функціоналом штучного інтелекту для написання текстів, виконання завдань, проходження тестів, що є прямим порушенням академічної доброчесності, найчастіше у формі плагіату, списування, фабрикації та фальсифікації. Останнє зумовлено тим, що база даних нейромережі може бути застарілою, а тексти, згенеровані ШІ - фейковими,

містити інформацію, яка не відповідає дійсності чи використовувати чужі опубліковані дані.

Тому актуальним є питання розроблення та впровадження заходів, спрямованих на запобігання порушення принципів академічної доброчесності. Для ефективного вирішення даної проблеми необхідний комплексний підхід, який передбачатиме системну взаємодію законодавчих, правових, просвітницьких, організаційно-управлінських та інформаційних заходів. Особливої уваги заслуговує класифікація заходів відповідно до окреслених напрямів на трьох рівнях: індивідуальному, інституційному та державному [5, с. 169].

Так, на рівні держави можна виокремити такі напрями:

1) створення нормативно-правової бази. Розробка та прийняття законодавчих актів щодо регулювання використання штучного інтелекту в освітній сфері: визначення його правового статусу, окреслення меж правомірного користування, вирішення питання відповідальності, пов'язаної з використанням штучного інтелекту.

2) підтримка досліджень та інновацій. Фінансування наукових досліджень у сфері академічної доброчесності та підтримка ініціатив, пов'язаних із розробкою нових методів та інструментів для виявлення та запобігання порушенням академічної доброчесності в разі використання ШІ.

На рівні закладів освіти доцільним буде розвиток наступних напрямів:

1) підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Проходження викладачами навчальних курсів з академічної доброчесності, використання штучного інтелекту в освітньому середовищі.

2) розробка внутрішньої політики та правил. Прийняття офіційного документу, який встановлюватиме чіткі правила щодо використання нейромережі в навчальному процесі, визначення допустимих і недопустимих методів використання ШІ, форм порушень академічної доброчесності та санкцій.

3) формування колегіальних органів моніторингу та контролю. Створення нових або покладення на вже існуючі у закладах освіти комісії з питань етики та академічної доброчесності повноважень у сфері використання штучного інтелекту.

На рівні здобувачів освіти:

1) підвищення обізнаності. Ознайомлення студентів із загальними засадами та принципами доброчесності. Проведення просвітницької діяльності щодо дотримання академічної доброчесності та етичного використання ШІ.

2) впровадження особистої відповідальності. Запровадження механізмів для виявлення та запобігання плагіату й іншим порушенням академічної доброчесності в разі використання ШІ [5, с. 169].

Підсумовуючи, стрімкий розвиток технологій, зокрема штучного інтелекту, трансформує освітній процес, створюючи нові можливості для вдосконалення навчання та наукової діяльності. Водночас активне використання ШІ породжує низку етичних і правових питань. У зв'язку з цим актуалізується необхідність запровадження ефективних механізмів регулювання використання штучного інтелекту на всіх рівнях освітнього процесу: державному, інституційному та індивідуальному. Комплексний підхід до розв'язання цієї проблеми має ґрунтуватися на системній взаємодії нормативно-правових, організаційно-управлінських, просвітницьких і технологічних заходів, що сприятимуть формуванню академічної етики, запобіганню порушення принципів академічної доброчесності та покращення якості освіти.

Список використаних джерел:

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 27 берез. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 19.04.2025).

2. Анісімова Л. В. Штучний інтелект для академічної спільноти: надійний помічник / підступний ворог. *Академічна доброчесність, відкрита наука та штучний інтелект: як створити доброчесне освітнє середовище* : зб. есе програми підвищ. кваліфікації, м. Львів-Торунь, 18 верес. – 18 жовт. 2023 р. 2023. С. 31–33.

3. Горчинський С., Софілканич М., Горбенко І. Якість української освіти й академічна доброчесність: вплив застосування штучного інтелекту. *Академічні візії*. 2023. № 20. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/407/380> (дата звернення: 19.04.2025).

4. Філіпенко Л., Думанський О., Козак О. Академічна доброчесність в науковому та освітньому середовищі закладів освіти України: погляд крізь призму наявності штучного інтелекту. *Академічні візії*. 2023. № 19. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/380/336> (дата звернення: 19.04.2025).

5. Яндола К. О., Бабич А. А., Мірошніченко О. С. Проблема академічної доброчесності в контексті використання штучного інтелекту в освітньому процесі закладів вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2024. № 3 (51). С. 164–171.

*Недзвецкий Артем,
здобувач вищої освіти II курс,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Ткаля О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та адміністративного права і процесу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

СУЧАСНА СИСТЕМА ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ПРОТИДІЯ ПЛАГІАТУ ТА КОРУПЦІЙНИМ ПРОЯВАМ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Академічна доброчесність – це система етичних норм і правових вимог, яких мають дотримуватися всі учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та здійснення наукової діяльності. Її основною метою є забезпечення довіри до результатів освітньої та наукової роботи.

Дослідженням питання системи вищої освіти займалися такі вчені та науковці, як: Чумак О.В., Нагорна І.В., Бринюк О.В., Ставицький А.В., Боковець О.І. та ін.

До нормативної основи протидії плагиату та корупції входить Конституція, Кримінальний кодекс України, Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. (остання редакція 09.04.2025 р.), Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. (остання редакція 04.04.2025 р.), Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2024 р. (остання редакція 25.03.2025 р.), Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції 01.01.2010 р. та інші.

Процес забезпечення академічної доброчесності передбачено статтею 42 Закону України «Про освіту». Центральним завданням на цім слід вважати визначення ефективних ініціатив, що здатні сприяти академічній доброчесності, та загалом здатні знизити академічну нечесність у вищій освіті. Одним із часто вживаних проявів академічної недоброчесності слід вважати корупцію та хабарництво.

До форм корупції у сфері вищої освіти можна віднести такі:

- нелегальні оплати під час вступу;
- хабарництво під час оцінки якості знань та поселенні до гуртожитків;
- плагиат, неналежне рецензування наукових робіт;

- маніпулювання даними під час працевлаштування випусників;
- невинуватене отримання дипломів за неналежної організації дистанційного навчання [1].

Сучасна система вищої освіти в Україні має низку особливостей, які відображають як європейські тенденції, так і національні виклики. Україна з 2005 року є учасницею Болонського процесу, тому система вищої освіти активно гармонізується із загальноєвропейськими стандартами:

- 1) Ступенева освіта:
 - Бакалавр (4 роки) – базовий рівень вищої освіти.
 - Магістр (1–2 роки) – другий рівень з поглибленою спеціалізацією.
 - Доктор філософії – наукова підготовка, включає аспірантуру та захист дисертації.

2) Забезпечення якості освіти. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти надає або відмовляє в акредитації освітніх програм. Контролює дотримання стандартів вищої освіти.

3) Вищі навчальні заклади активно використовують Learning Management Systems – Moodle, Google Classroom, Zoom, MS Teams.

Задля усунення корупційних проявів в закладах вищої освіти слід здійснювати низку заходів, щодо забезпечення академічної доброчесності.

Напрями реформування щодо запобігання корупції у вищих навчальних закладах вбачаються у такому:

- організації дієвого внутрішнього та зовнішнього контролю та перевірки результатів навчання студентів;
- забезпеченні прозорості й публічності навчальної та фінансової інформації;
- створенні дієвої системи антикорупційного правосуддя [1].

До питань академічної доброчесності, що потребують особливої уваги, окрім хабарництва та корупційних порушень слід також віднести проблему плагіату.

Плагіат – це привласнення авторських прав на чужий винахід або використання твору іншого автора без належного посилання на джерело. Академічний плагіат є специфічною формою цього порушення. Відповідно до частини 4 статті 42 Закону України «Про освіту», академічним плагіатом вважається оприлюднення наукових результатів, отриманих іншими особами, як власних, або відтворення опублікованих текстів без зазначення справжнього автора.

Основною відмінною рисою академічного плагіату є його прояв у сфері науки та освіти. До форм плагіату також належать самоплагіат, фальсифікація, списування та інші подібні дії:

- Самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів.
- Фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень.
- Списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання [2].

Протягом останнього часу продовжується активна робота над створенням Національного репозитарію академічних текстів. Репозитарій – це електронне сховище, призначене для довгострокового зберігання, накопичення та надання надійного відкритого доступу до результатів наукової діяльності. До його вмісту можуть входити наукові статті, автореферати, матеріали конференцій, дисертації та інші види наукових праць. Завдяки своїм функціям, репозитарій може стати не лише ефективним інструментом для виявлення випадків плагіату, а й корисним ресурсом для науковців у процесі обміну знаннями та досвідом.

Задля забезпечення та дотримання у вищих навчальних закладах академічної доброчесності розробляється Кодекс академічної доброчесності, в якому, зі свого боку, прописуються всі необхідні для дотримання норми.

Реформування вищої освіти – це складний і масштабний процес, що передбачає суттєві зміни в організації освітнього процесу з метою підвищення якості знань, впровадження сучасних методик навчання та інноваційних технологій у навчальний простір.

Загалом, цей процес є тривалим і багатограним, потребує значних зусиль і часу з боку керівництва вищих навчальних закладів, викладачів і самих студентів.

У сфері академічної доброчесності, зокрема щодо протидії плагіату, на сьогодні, вже зроблено вагомі кроки вперед. Запроваджено та закріплено на законодавчому рівні обов'язкову перевірку наукових праць і публікацій за допомогою спеціалізованих програм, які виявляють випадки плагіату в текстах. Також триває активна робота над створенням Національного репозитарію академічних текстів.

Щодо боротьби з хабарництвом і корупцією у закладах вищої освіти, вживаються суттєві заходи: передбачено відповідальність за спроби пропозиції, обіцянки чи надання неправомірної вигоди посадовим особам. [3].

Список використаних джерел:

1. Чумак О.В. Забезпечення академічної доброчесності в закладах вищої освіти з метою недопущення проявів корупції. Реформа освіти в Україні інформаційно-аналітичне забезпечення. 2017. С. 70–72.

URL: <https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2018/02/Conf.pdf> (дата звернення: 17.04.2025).

2. Про освіту : Закон України. Прийнятий Верховною Радою України 05 вересня 2017 р. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38-39 ст. 380

URL: <https://законодавство.com/ukrajiny-zakony/zakon-ukrajini-pro-osvituvidomosti-verhovnoji-2017-51849.html> (дата звернення: 17.04.2025).

3. Нагорна І.В. Правові аспекти запобігання плагіату у вищій освіті. Реформа освіти в Україні інформаційно-аналітичне забезпечення. 2017. С. 73–76 URL: https://www.researchgate.net/profile/Irina-Nagorna/publication/370072870_Pravovi_aspekti_zapobiganna_plagiatu_u_visij_osviti/links/64330d139aa471a52475c2a/Pravovi-aspekti-zapobiganna-plagiatu-u-visij-osviti.pdf (дата звернення: 17.04.2025).

УДК : 378.4:174.7](100)(043.2)

Останчук Дарина,

здобувачка вищої освіти І курсу,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Науковий керівник: Валецька О. В.,

канд. юрид. наук, доцент,

доцент кафедри історії та теорії держави і права,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,

м. Миколаїв

КУЛЬТУРА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У СВІТОВИХ УНІВЕРСИТЕТАХ: ДОСВІД І ВИКЛИКИ

Тема тез є надзвичайно актуальною у сучасному освітньому середовищі. Згідно з дослідженнями, понад 60% студентів університетів у світі зізнаються у порушеннях академічної доброчесності, а майже 14% відкрито визнають випадки плагіату [1]. Це свідчить про масштабність проблеми, яка потребує глибокого аналізу та системного підходу до її вирішення. Особливу тривогу викликає швидке зростання використання штучного інтелекту у шахрайських цілях: у Великій

Британії 88% студентів використовували генеративні AI-інструменти для виконання оцінюваних завдань, що у багатьох випадках суперечить принципам доброчесності [2]. У Шотландії кількість виявлених випадків AI-шахрайства за рік зросла в понад 7 разів [3]. Також важливим є той факт, що 96% викладачів переконані: студенти принаймні один раз за рік вдавались до нечесної поведінки. Це свідчить про те, що проблема торкається не лише студентів, а й усієї академічної спільноти. Усе це спонукає до серйозного осмислення питань етики, впровадження сучасних технологій контролю, створення систем підтримки та формування сталої культури академічної доброчесності, що і стало мотивацією для мого дослідження цієї теми.

Академічна доброчесність – це не просто формальність, а важливий етичний принцип, що ґрунтується на повазі до інтелектуальної власності, чесності, відповідальності та самостійності. Вона є фундаментом довіри до результатів навчання і наукової діяльності. Порушення цих принципів – через плагіат, фабрикацію чи фальсифікацію – підриває репутацію як окремих осіб, так і цілих освітніх установ.

Світова практика засвідчує, що університети не лише визнають проблему, але й активно шукають ефективні рішення. Наприклад, Гарвардський університет у 2015 році запровадив Кодекс честі, що містить не лише заборони, але й чіткі етичні орієнтири [4]. Порушення розглядає спеціальна Рада честі, а санкції можуть включати навіть виключення з університету. В Оксфорді студенти зобов'язані дотримуватись Кодексу честі під час іспитів, особливо дистанційних, а в Кембриджі розроблено докладні інструкції щодо цитування та академічного письма [5], [6]. Такий підхід не лише запобігає плагіату, а й формує культуру самостійної роботи та академічної відповідальності.

У Токійському університеті в Японії питання академічної доброчесності охоплює не лише студентське, а й наукове середовище. Тут діє спеціальний Кодекс поведінки у сфері досліджень, який забороняє фабрикацію, фальсифікацію та плагіат, а також передбачає обов'язкове проходження тренінгів з етики для дослідників. Такі ініціативи формують цілісну академічну спільноту, що поділяє спільні цінності [7].

Окрему роль у підтриманні доброчесності відіграють цифрові технології. Університети активно використовують антиплагіатні програми, такі як Turnitin, Unicheck та інші. Наприклад, Університет Людей застосовує політику нульової толерантності до плагіату, а системи перевірки щодня аналізують мільйони робіт. Новітній інструмент Turnitin Clarity надає студентам зворотний зв'язок ще на етапі чернеток, дозволяючи виправляти помилки до остаточної подачі. Також

впроваджуються алгоритми, що аналізують стиль письма студента у динаміці, щоб виявити підозри на неавтентичність [8].

Водночас з'являються інноваційні рішення, що використовують блокчейн-технології. Так, у 2017 році Массачусетський технологічний інститут (MIT) вперше видав NFT-документи про освіту. Це не лише унеможливило фальсифікацію дипломів, але й сприяє підвищенню довіри до результатів освітнього процесу [9].

Освітні заходи відіграють не меншу роль у формуванні культури доброчесності. У провідних університетах світу відповідні курси впроваджуються з першого курсу навчання. Наприклад, в Університеті Йорка діє обов'язковий модуль «Academic Integrity Skills», який знайомить студентів з базовими принципами академічної етики. У Китаї Міністерство освіти з 2013 по 2021 роки реалізувало низку реформ, спрямованих на зміцнення доброчесності в наукових дослідженнях, зокрема у процесі захисту дисертацій [10], [12], [13], [14], [15], [16], [17].

Схожі ініціативи впроваджуються і в Україні. У 2018 році Міністерство освіти і науки України підписало меморандум з Unichesk, внаслідок чого університети отримали безкоштовний доступ до перевірки робіт на плагіат. Це стало важливим кроком до прозорості в освітньому процесі та підвищення якості освіти [11].

Однак, поряд з досягненнями, існує низка викликів. Комерціалізація освіти сприяє зростанню попиту на купівлю дипломів, курсових та інших робіт. Масові порушення у формі плагіату, фальсифікації, підробки результатів знижують довіру до дипломів та сертифікатів. Особливої уваги вимагає питання використання генеративного штучного інтелекту, який може імітувати творчість, але при цьому знецінює навчальний процес. Це вимагає не тільки технічних засобів контролю, а й етичного виховання студентів та формування критичного мислення.

Формування культури академічної доброчесності вимагає комплексного підходу - поєднання нормативного регулювання, освітніх ініціатив, сучасних цифрових технологій та участі всіх учасників освітнього процесу. Досвід світових університетів демонструє, що за умови системної роботи, політичної волі та залучення студентів і викладачів, академічна доброчесність може стати не лише формальністю, а щоденною академічною практикою, що сприятиме якості освіти, довірі до науки і міжнародному авторитету університетів.

Підсумовуючи, можна сказати, що академічна доброчесність - це не лише дотримання правил, а цінність, яка формує довіру до освіти та науки. Світовий досвід свідчить про важливість комплексного підходу:

поєднання етичної культури, технологічної підтримки та освітніх ініціатив. Хоча кожна країна має свої виклики - від комерціалізації до цифрових загроз, – саме сталі принципи доброчесності дають можливість будувати освітнє середовище, гідне довіри. Україна, впроваджуючи найкращі міжнародні практики, впевнено рухається в цьому напрямі, що створює передумови для якісних змін у системі вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Facts & Statistics. URL: <https://academicintegrity.org/aws/ICAI/pt/sp/facts> (дата звернення: 01.04.2025).
2. Student Generative AI Survey 2025. URL: <https://www.hepi.ac.uk/2025/02/26/student-generative-ai-survey-2025/> (дата звернення: 09.04.2025).
3. Scottish university students caught using AI to cheat over 1,000 times in the past year. URL: <https://thetab.com/2025/03/06/scottish-university-students-caught-using-ai-to-cheat-over-1000-times-in-the-past-year> (дата звернення: 09.04.2025).
4. Harvard University. *Harvard University Honor Code*. URL: <https://honor.fas.harvard.edu/> (дата звернення: 09.04.2025).
5. University of Oxford. *Academic Integrity*. URL: <https://www.ox.ac.uk/students/academic/guidance/skills/integrity> (дата звернення: 09.04.2025).
6. University of Cambridge. *Plagiarism and Academic Misconduct*. URL: <https://www.cam.ac.uk/> (дата звернення: 09.04.2025).
7. The University of Tokyo. *Code of Conduct*. URL: <https://www.u-tokyo.ac.jp/> (дата звернення: 09.04.2025).
8. Turnitin. *Офіційний сайт*. – <https://www.turnitin.com/> (дата звернення: 09.04.2025).
9. Massachusetts Institute of Technology (MIT). *Blockchain Diplomas*. URL: <https://news.mit.edu/2017/mit-issues-blockchain-verifiable-diplomas-1017> (дата звернення: 09.04.2025).
10. Ministry of Education of China. *Academic Integrity Policies (2013–2021)*. URL: https://www.researchgate.net/publication/283716738_Academic_Integrity_in_China
11. Міністерство освіти і науки України. *Університети отримали безкоштовний доступ до Unicheck*. URL: <https://mon.gov.ua/> (дата звернення: 09.04.2025).
12. Bretag, T. *Defining Academic Integrity: International Perspectives*. In *Handbook of Academic Integrity* (pp. 3–5). Springer. URL:

https://link.springer.com/doi/10.1007/978-981-287-098-8_76 (дата звернення: 09.04.2025).

13. Bertram Gallant, T. (2008). *Academic Integrity in the Twenty-First Century: A Teaching and Learning Imperative*. ASHE Higher Education Report, 33(5). URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ791635> (дата звернення: 09.04.2025).

14. Eaton, S. E. (2021). *Academic Integrity in Canada: An Enduring and Essential Challenge*. Springer. URL: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-83255-1> (дата звернення: 09.04.2025).

15. International Center for Academic Integrity (ICAI). URL: <https://academicintegrity.org/> (дата звернення: 09.04.2025).

16. European Network for Academic Integrity (ENAI). URL: <https://www.academicintegrity.eu/wp/> (дата звернення: 09.04.2025).

17. UNESCO. *Academic Integrity Guidelines*. URL: <https://etico.iiep.unesco.org/en/academic-integrity-guidelines> (дата звернення: 09.04.2025).

18. Harper, R., Bretag, T., & Rundle, K. (2020). Detecting Contract Cheating: Examining the Role of Assessment Type. *Higher Education Research & Development*, 40(2), 263–278. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07294360.2020.1724899> (дата звернення: 09.04.2025).

УДК 342.353

*Пушкар Катерина,
здобувачка вищої освіти II курсу,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Ткаля О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та адміністративного права і процесу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ В СІНГАПУРІ

Корупція - це зловживання владою або службовим становищем за для отримання незаконної вигоди: майна, грошей, пільг, послуг чи негрошової вигоди. Загалом є різні розуміння поняття корупції, утім завжди - це несправедливий розподіл державних ресурсів під впливом

приватних інтересів. І йдеться тут не лише про кошти. Це можуть бути послуги, товари, будь-які можливості [1]. Прикладом успішної антикорупційної політики є Сінгапур – держава, яка зуміла трансформуватися з корумпованої країни в одну з найпрозоріших і найефективніших у світі. У цій доповіді розглянуто, якими методами Сінгапур досяг таких результатів.

Ще в середині XX століття Сінгапур був бідною державою з глибоко вкоріненою корупцією. У 1950–1960-х роках хабарництво було звичним явищем у поліції, судах, митниці та інших органах влади. Ситуація кардинально змінилася після того, як Сінгапур здобув незалежність у 1965 році. Новий уряд на чолі з прем'єр-міністром Лі Куан Ю зробив боротьбу з корупцією головним національним пріоритетом. Саме політична воля, послідовність дій та рішучість у боротьбі з незаконними практиками стали першими кроками на шляху до прозорості. Дослідження прогресивного досвіду Сінгапуру щодо подолання корупції продовжимо розглядом особливостей державного устрою та сучасної системи державного управління.

Так, на державний устрій Сінгапуру вплинули східна і західна культури. У XV-XVI ст. Сінгапур входив до складу султанату Джохор, в 1867 р. став колонією Британської імперії, в 1924 р. був захоплений Японією, з 1959 р. отримав статус самоврядної держави в складі Британської імперії, в 1963 р. увійшов до Федерації Малайзія і в 1965 р. проголосив незалежність.

Нині Сінгапур є парламентською республікою. Главою держави є Президент, що виконує представницькі функції. В межах механізму поділу влади Президент має право в разі оголошення вотуму недовіри уряду або відправити уряд у відставку, або розпустити парламент. Крім того, він має право вето на прийняті парламентом закони.

При Президенті формується Президентська рада, що складається з двадцяти одного члена, які призначаються Президентом за порадою уряду. Десять з них призначаються довічно, інші – терміном на три роки. До компетенції Президентської ради входить розгляд прийнятих парламентом законів на предмет відповідності принципу рівноправності релігійних і етнічних громад і конституційним гарантіям взагалі. У разі несхвалення радою законопроекту він повертається в парламент і може бути повторно їм прийнятий кваліфікованою більшістю голосів у 2/3 від загальної кількості членів парламенту [2].

Головним органом, відповідальним за боротьбу з корупцією в Сінгапурі, є Бюро з розслідування корупційних злочинів (Corrupt Practices Investigation Bureau – CPIB). Цей орган був створений ще у 1952 році, однак його реальна ефективність проявилася після здобуття незалеж-

ності. СРІВ є незалежним і підпорядковується безпосередньо прем'єр-міністру, що забезпечує автономність у прийнятті рішень. Бюро має право розслідувати будь-які випадки корупції, навіть за участі високопосадовців. Така незалежність дозволяє уникати політичного впливу та маніпуляцій [3, с. 954-971].

У Сінгапурі діє жорстке антикорупційне законодавство. Одним із головних нормативних актів є Закон про запобігання корупції (Prevention of Corruption Act). Він передбачає покарання як за отримання, так і за пропозицію хабаря. Закон дозволяє проводити затримання, обшуки та конфіскацію майна без попередження. Покарання за корупційні злочини є суворими: великі грошові штрафи, тривале позбавлення волі, а також публічне висвітлення справ з метою формування негативного ставлення до корупції у суспільстві [4].

Однією з найоригінальніших, але водночас ефективних практик є встановлення високих зарплат для державних службовців. Сінгапурські міністри, судді та інші посадовці отримують одну з найвищих зарплат у світі серед держслужбовців [4]. Це створює умови, за яких хабар стає економічно не вигідним, а доброчесна праця – престижною. Уряд дотримується принципу: краще платити високу офіційну винагороду, ніж втрачати мільйони через корупцію. Сінгапур активно впроваджує цифрові інструменти в управління державою. Більшість адміністративних процедур автоматизовані та переведені в онлайн-формат, що мінімізує контакт громадянина з чиновником і, відповідно, знижує можливість виникнення корупційної ситуації. Система електронного урядування дозволяє ефективно відслідковувати витрати бюджету, проводити прозорі тендери та забезпечувати доступ громадськості до інформації.

Боротьба з корупцією в Сінгапурі не обмежується лише законодавством. Значну увагу приділяють вихованню молоді. У школах проводяться заняття, спрямовані на формування розуміння чесності, справедливості, відповідальності. У суспільстві культивується нульова толерантність до будь-яких проявів корупції. Засоби масової інформації, громадські кампанії, соціальна реклама формують у громадян негативне ставлення до цього явища та закликають повідомляти про всі відомі випадки. протидія корупції в Сінгапурі стала ефективною завдяки таким принципам, а саме:

- 1) Застосування заходів до обох сторін (до тих, хто дає хабарі, а також до тих, хто їх бере).

- 2) Чітке дотримання принципу відповідальності: корупцію необхідно карати в адміністративному або кримінальному порядку. Але громадський осуд є невід'ємною частиною процесу покарання.

3) Проведення чітких меж між державними обов'язками та особистими інтересами (конфуціанський обов'язок допомагати своїй сім'ї, родичам та друзям повинен виконуватися тільки за допомогою залучення особистих, а не державних коштів).

4) Крім того, передача та отримання хабара в Сінгапурі є кримінальним злочином [5].

Завдяки всім вищезазначеним заходам Сінгапур займає стабільно високі позиції в міжнародних рейтингах. Зокрема, за Індексом сприйняття корупції Transparency International у 2023 році Сінгапур посів 5-те місце серед 180 країн світу. У країні панує довіра до державних органів, а інвестори відзначають високий рівень безпеки й прозорості ведення бізнесу. Урядові структури функціонують ефективно, а суспільство вважає доброчесність нормою, а не винятком.

Досвід Сінгапуру переконливо доводить, що ефективна боротьба з корупцією можлива навіть у країнах, де це явище раніше було глибоко вкоріненим. Успіх сінгапурської моделі пояснюється не окремими заходами, а комплексним підходом, що поєднує жорстке законодавство, незалежні антикорупційні органи, високу культуру державного управління та прозорість у всіх сферах діяльності. Важливу роль відіграє і формування доброчесної поведінки у суспільстві – через виховання, освіту, соціальну відповідальність.

Одним із ключових факторів стала політична воля керівництва держави, яке не лише декларувало боротьбу з корупцією, а й продемонструвало власним прикладом готовність до змін. Влада Сінгапуру діяла послідовно, не боячись карати навіть високопосадовців, що зміцнило довіру громадян до державних інституцій.

Застосування цифрових технологій також стало важливим чинником у зменшенні корупційних ризиків. Електронне урядування, автоматизовані сервіси, відкриті дані дозволили значно скоротити особистий контакт між чиновниками та громадянами, а отже – знизити можливість виникнення корупційних ситуацій.

Сінгапурський приклад є цінним для країн, які прагнуть подолати корупцію та побудувати ефективну систему управління. Для цього необхідно не просто переймати окремі елементи, а запроваджувати системні зміни – з урахуванням національних особливостей, менталітету, рівня правової культури. Та головне – мати чітке бачення мети, політичну рішучість і бажання зробити країну кращою для своїх громадян.

Отже, боротьба з корупцією – це не лише питання законів, а й рівень відповідальності влади, зрілості суспільства та готовності кожного громадянина бути частиною чесної держави.

Список використаних джерел:

1. Що таке корупція? - transparency international ukraine. *Transparency International Ukraine - Знизити рівень корупції*. URL: <https://ti-ukraine.org/news/shho-take-koruptsiya/> (дата звернення: 17.04.2025).
2. Нонік В.В. Сінгапурська антикорупційна історія: досвід для України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 10 URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1509> (дата звернення: 18.04.2025).
3. Супрун-Ковальчук Т. М., Діденко Є. В. Міжнародна практика запобігання та боротьби з корупцією. 2019. С. 954–971.
4. Мішина С. В., Мішин О. Ю. Досвід соціально-економічного розвитку сінгапуру: особливості та можливості застосування в Україні. *Ефективна економіка*. 2024. № 4. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/download/3527/3562/8386> (дата звернення: 18.04.2025).
5. Бобошко Ю. О. Методи боротьби з корупцією (Сінгапур). *Протидія корупції*. 2024. URL: https://ontu.edu.ua/download/corruption/2024/Round-Table_5.pdf (дата звернення: 18.04.2025).

УДК: 37.02

Рак Анастасія,
здобувачка вищої освіти І курсу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Валецька О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри історії та теорії держави і права,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЗАПОРУКА ВИСОКОЯКІСНОЇ ОСВІТИ І НАУКОВИХ ДОСЯГНЕНЬ

В сучасній освіті академічна доброчесність є важливим елементом забезпечення якості навчання. Вона ґрунтується на спільному прагненні всіх учасників освітнього процесу дотримуватися встановлених норм і відповідально виконувати свої обов'язки. Це сприяє формуванню довіри, справедливості та підтримці високих стандартів освіти.

Закон України «Про освіту» відіграє важливу роль у нормативно-правовій сфері, визначаючи основні принципи академічної доброчесності. Зокрема, стаття 42 цього закону встановлює положення, що регламентують академічну доброчесність: «Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [4].

Це положення встановлює єдині правила для навчального процесу та визначає покарання за їх порушення, сприяючи відповідальності учасників. Внутрішні політики в навчальних закладах допомагають усвідомити важливість етичних норм і контролювати їх виконання.

Окрім статті 42 Закону України «Про освіту», нормативно – правова база для забезпечення академічної доброчесності включає й інші нормативні документи. Серед них важливе місце займають:

-Закон України «Про вищу освіту», який регламентує порядок здійснення навчального процесу та визначає вимоги до їх етичної складової [5].

-Закон України «Про наукову і науково – технічну діяльність», що встановлює правила проведення наукових досліджень і вимоги до їх етичної складової [6].

-Важливу роль у підтримці академічної доброчесності у закладах освіти відіграє Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації» від 26 серпня 2021 року № 897, який визначає процедуру скасування рішення щодо присудження ступеня вищої освіти у разі виявлення фактів порушення академічної доброчесності, а також правові наслідки цього процесу [1], [7].

Законодавство України визначає принципи академічної доброчесності, встановлює правила та санкції за їх порушення, що забезпечує довіру до результатів освіти та науки.

Наукова діяльність спирається на етичні принципи, які гарантують достовірність і викликають довіру до отриманих результатів. Дотримання наукової етики є основою довіри до проведених досліджень. Порушення академічної доброчесності, такі як плагіат і фальсифікація, можуть мати серйозні наслідки, особливо у сферах, де наукові дані впливають на безпеку та здоров'я. Сучасні технології, зокрема штучний інтелект, створюють нові можливості для аналізу інформації, але водночас несуть ризики. Використання ChatGPT від OpenAI є одним із

основних порушень академічної доброчесності в сучасному науковому просторі [1]. Тому важливо контролювати використання таких інструментів і впроваджувати антиплагіатні системи, оскільки протидія академічній не доброчесності є важливою умовою розвитку науки та освіти.

Сучасна освіта все більше використовує нові технології для збереження чесності у навчанні. Наприклад, блокчейн допомагає створити незмінний реєстр академічних досягнень [1]. Це дозволяє легко перевірити справжність дипломів і сертифікатів, що робить освіту більш прозорою та надійною.

Також сучасна освіта все більше використовує інтерактивні курси та тренінги, щоб навчити студентів і викладачів академічної доброчесності. Вони допомагають не просто формувати знання, а й виховувати відповідальне ставлення до навчання [2]. Завдяки таким курсам учасники дізнаються, як правильно цитувати джерела, уникати плагіату та мислити самостійно. А рольові ігри, допомагають моделювати реальні ситуації, пов'язані з порушенням академічної доброчесності, та знаходити правильні рішення [2]. Це розвиває критичне мислення та вчить відповідальності.

Особливу увагу привертає створення інтегрованих платформ, які поєднують штучний інтелект, аналітику та блокчейн для моніторингу академічної доброчесності. Такі платформи стають потужними інструментами для контролю за дотриманням академічної доброчесності та забезпечення прозорості оцінювання, підтримуючи високі стандарти в освітньому процесі [1]. Завдяки цьому підходу можна ефективно вдосконалювати навчальні стратегії та створювати сталу мережу партнерств для розвитку науки та освіти.

Цей підхід до забезпечення академічної доброчесності є стратегічним завданням для сучасної держави, адже високий рівень довіри до результатів навчання і досліджень безпосередньо впливає на економічний, соціальний та культурний розвиток країни. Розвиток національної системи освіти у відповідності до світових стандартів дозволяє підвищити конкурентоспроможність країн на міжнародній арені та сприяє її інтеграції в глобальний освітній простір до світових стандартів дозволяє підвищити конкурентоспроможність країн на міжнародній арені та сприяє її інтеграції в глобальний освітній простір [3].

Цифрові технології дозволяють створювати нові моделі навчання. Наприклад, віртуальні лабораторії та доповнена реальність дають студентам можливість здобувати практичний досвід у симульованих умовах. Технології сприяють розвитку нових форм навчання, що дозволяють удосконалити процеси освіти, а інтеграція цифрових технологій забезпечує практичну орієнтацію та підвищує ефективність навчання [1].

Таким чином, академічна доброчесність стає основою для створення сучасної, інноваційної та конкурентоспроможної системи освіти. Вона формує фундамент для розвитку творчості, самостійності та відповідальності серед учасників навчального процесу, забезпечуючи надійне академічне середовище та високий рівень досліджень. Сучасні технології, адаптація законодавства і активна співпраця між різними секторами створюють умови для інноваційного розвитку, що визначають економічний і соціальний прогрес країни. Академічна доброчесність є ключовою складовою сучасної освітньої системи, що забезпечує не лише якість знань, а й розвиток відповідальності і створення ефективних механізмів контролю сприяє підвищенню якості академічної діяльності [3].

Академічна доброчесність є основою якісної освіти та науки, забезпечуючи довіру до результатів навчальної та дослідницької діяльності. Законодавча база України, включаючи Закони «Про освіту», «Про вищу освіту» та інші нормативні акти, встановлює чіткі правила і механізми контролю. Впровадження цифрових технологій, антиплагіатних систем і освітніх програм з етики сприяє дотриманню цих стандартів. Надалі важливо вдосконалювати методи моніторингу, аналізувати міжнародний досвід і розвивати культуру академічної доброчесності як ключовий елемент освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Філіпенко Л.В., Думанський О.В., Козак О.В. Академічна доброчесність у науковому та освітньому середовищі закладів освіти України: погляд крізь призму наявності штучного інтелекту. Академічні візії. Випуск 19/2023. URL:(<https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/380/336>) (дата звернення: 27.03.2025).

2. Нова українська школа, 25.09.2020. Академічна доброчесність – як її пояснити учням і створити систему в школі. URL:(<https://nus.org.ua/2020/09/25/akademichna-dobrochesnist-yak-yiyi-poyasnyty-uchnyam-i-stvoryty-systemu-v-shkoli/>) (дата звернення: 26.03.2025).

3. WikiLegalAid. Академічна доброчесність: проблеми реалізації та відповідальність.

URL:(https://legalaids.wiki/index.php/%D0%90%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%3A_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8_%D1%80%D0%B5%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97_%D1%82%D0%B0_%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BF%D0)

%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C) (дата звернення: 27.03.2025).

4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. №2145- VIII. URL: (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/conv#n613>) (дата звернення: 26.03.2025).

5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>) (дата звернення: 26.03.2025).

6. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL: (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>) (дата звернення: 26.03.2025).

7. Про затвердження Порядку скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.08.2021 р. №897. URL: (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/897-2021-%D0%BF#Text>) (дата звернення: 26.03.2025).

УДК: 343.35.072.22(043.2)

Рознай Юлія,
*студентка IV курсу юридичного факультету,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
Науковий керівник: Ткаля О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та адміністративного права і процесу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

МІЖНАРОДНІ АНТИКОРУПЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ

Боротьба з корупцією є однією з ключових проблем сучасного світу, яка впливає на всі аспекти суспільного життя. У глобальному масштабі корупція створює значні виклики для сталого розвитку, соціальної справедливості та міжнародної співпраці. Успішне вирішення цього питання залежить від ефективних міжнародних механізмів, які спрямовані на забезпечення прозорості, підзвітності та етичності в управлінні. Міжнародне співробітництво відіграє ключову роль у боротьбі з корупцією, сприяючи інтеграції зусиль різних країн та організацій для досягнення спільної мети – створення прозорих і підзвітних систем управління.

Основні заходи щодо запобігання корупції передбачають формування скоординованої політики, спрямованої на встановлення ефективних практик боротьби з корупцією, які регулярно переглядаються для актуалізації. Важливим кроком є створення органів із запобігання корупції, які розробляють і впроваджують ці політики. Формування доброчесної публічної служби включає прозорі конкурси, належне фінансове забезпечення, а також орієнтацію на такі якості, як бездоганна репутація, справедливість і компетентність. На державній службі мають бути впроваджені етичні стандарти поведінки, що передбачають заохочення чесності, непідкупності та відповідальності, а також визначення чітких правил поведінки. З метою ефективності таких заходів міжнародна спільнота активно впроваджує антикорупційні механізми.

Одним з перших документів, які закріплюють відповідальність за умисне обіцяння, пропонування чи надання будь-якою особою прямо чи опосередковано будь-якої неправомірної переваги будь-яким посадовим особам, для них особисто чи для інших осіб, з метою заохочення їх до виконання чи невиконання своїх службових обов'язків є **Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією**, ухвалена у 1999 році Радою Європи, є важливим міжнародним інструментом у боротьбі з корупцією. Її метою є посилення міжнародного співробітництва в запобіганні та криміналізації корупційних злочинів. Конвенція зобов'язує держави-учасниці передбачити кримінальну відповідальність за активне і пасивне хабарництво, незаконне збагачення та торгівлю впливом. Учасники Конвенції мають впровадити ефективні механізми для розслідування, переслідування та притягнення до відповідальності осіб, які здійснюють корупційні дії. Важливими аспектами документа є запровадження процедур для повернення незаконно отриманих активів, розвиток антикорупційних стратегій, а також створення умов для тісної співпраці між країнами у питаннях екстрадиції, правової допомоги та проведення спільних розслідувань. Конвенція сприяє забезпеченню доброчесності, прозорості та верховенства права на національному і міжнародному рівнях [1].

Трохи пізніше з'явилася **Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією** ухвалена Радою Європи 4 листопада 1999 року, яка набула чинності 1 січня 2006 року. Її метою є забезпечення ефективних цивільно-правових засобів для боротьби з корупцією, зокрема надання особам, яким заподіяно шкоду внаслідок корупційних дій, можливості отримати компенсацію. Конвенція охоплює прямі чи опосередковані дії, пов'язані з вимаганням, пропонуванням, отриманням хабара або іншої неправомірної вигоди, які порушують належне виконання обов'язків. Кожна сторона зобов'язується передбачити у своєму внут-

рішньодержавному праві «ефективний засіб правового захисту для осіб, яким заподіяно шкоду внаслідок корупційних дій, що дозволяє їм захищати свої права та інтереси, включаючи можливість відшкодування збитків» (стаття 1). Ратифікували 35 держав [2].

Ще одним із важливих міжнародних досягнень у сфері боротьби з корупцією стало ухвалення **Конвенції ООН проти корупції** Генеральною Асамблеєю ООН 31 жовтня 2003 року. Ця Конвенція є єдиним універсальним юридично обов'язковим інструментом, спрямованим на вирішення проблеми корупції. У світі її підписали 181 країна, які впроваджують рекомендовані документом заходи для протидії корупції [3].

Згідно зі статтею 5 Конвенції ООН проти корупції, кожна держава-учасниця повинна розробляти та впроваджувати ефективну, скоординовану політику протидії корупції. Така політика має залучати громадськість і ґрунтуватися на принципах законності, прозорості, відповідальності, належного управління та етичної поведінки.

Створення Конвенції ООН проти корупції ґрунтувалося на таких положеннях: корупція становить загрозу стабільності та безпеці суспільств, підриває демократичні інститути, етичні цінності та принципи справедливості.

Цілями Конвенції є:

- Сприяння впровадженню та посиленню заходів для ефективного запобігання та боротьби з корупцією.
- Стимулювання міжнародної співпраці і технічної підтримки, особливо у сфері повернення активів.
- Формування чесності, відповідальності і належного управління державними справами та майном [4].

15 травня 2003 року Радою Європи був ухвалений **Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією**. Цей протокол доповнює положення Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією, розширюючи її сферу застосування та уточнюючи механізми боротьби з корупцією. Основна мета протоколу – забезпечення криміналізації корупційних діянь, пов'язаних із діяльністю арбітрів та присяжних засідателів, що раніше не були охоплені Конвенцією.

Протокол зобов'язує держави-учасниці передбачити у своєму законодавстві кримінальну відповідальність за корупційні дії, які стосуються арбітражної діяльності та діяльності присяжних засідателів. Це включає як активну, так і пасивну корупцію, тобто пропонування, отримання чи вимагання неправомірної вигоди.

Документ також закликає до посилення міжнародної співпраці у розслідуванні та переслідуванні корупційних злочинів, пов'язаних із арбітражем та судовими процесами. Протокол відкритий для підписання державами-членами Ради Європи, а також державами, які не є членами, але брали участь у його розробці [5].

Окрім зазначених конвенційних механізмів є також міжнародні організації, які займаються питаннями корупції. **Transparency International** – антикорупційна організація, заснована у 1993 році Пітером Айгеном у Берліні. Вона працює у понад 110 країнах і найбільш відома такими інструментами, як Індекс сприйняття корупції та Глобальний корупційний барометр [6].

Індекс сприйняття корупції оцінює рівень корупції у державному секторі 180 країн та територій світу. Дані базуються на експертних оцінках та опитуваннях, що проводяться серед представників бізнесу та аналітиків. Рейтинг країн надається за шкалою від 0 до 100, де 0 означає високий рівень корупції, а 100 – її відсутність [7].

Transparency International також:

- Розробляє методології для моніторингу рівня корупції.
- Здійснює аналітичні дослідження і надає рекомендації урядам, міжнародним організаціям та громадянському суспільству.
- Підтримує ініціативи, спрямовані на забезпечення прозорості, підзвітності та верховенства права.

GRECO (Група держав проти корупції) – це орган Ради Європи, утворений 1 травня 1999 року для моніторингу та оцінки ефективності антикорупційних заходів. На момент заснування до групи увійшли 17 держав – членів Ради Європи, а наразі вона об'єднує 49 країн, серед яких також США та Білорусь. Починаючи з 2010 року, всі члени Ради Європи стали учасниками GRECO. Штаб-квартира організації розташована в Страсбурзі, Франція. Головою GRECO станом на 2021 рік є Марін Мрчела.

Основною метою діяльності GRECO є допомога країнам-учасникам у боротьбі з корупцією шляхом визначення антикорупційних стандартів та контролю за їх виконанням. Організація аналізує практики держав, допомагає виявляти недоліки у національних антикорупційних системах і пропонує необхідні законодавчі, інституційні чи оперативні заходи. GRECO також забезпечує майданчик для обміну передовими рішеннями щодо викриття та запобігання корупції.

За час своєї діяльності GRECO підготувала понад 150 звітів, які охоплюють широкий спектр тем. Серед них: впровадження антикорупційної політики у державних органах, фінансування політичних партій, забезпечення незалежності судової влади, розбудова антикоруп-

ційних інститутів, аналіз питання судового імунітету, боротьба з відмиванням коштів та взаємозв'язок корумпованих представників влади з організованою злочинністю [8].

Отже, міжнародні антикорупційні механізми є важливим інструментом у глобальній боротьбі з корупцією, яка негативно впливає на соціальний, економічний і політичний розвиток суспільств у всьому світі. Завдяки міжнародним конвенціям, таким як Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією та Конвенція ООН проти корупції, держави отримали юридичні рамки для боротьби з корупцією, криміналізації корупційних діянь, повернення незаконно отриманих активів та запровадження антикорупційних стратегій на національному і міжнародному рівнях. Ефективність міжнародних антикорупційних механізмів залежить від їхньої імплементації на національному рівні, включаючи адаптацію законодавства, створення незалежних антикорупційних органів і активну співпрацю між державами.

Список використаних джерел

1. Кримінальна конвенція про боротьбу із корупцією 1999 р. / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text
2. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією 1999 р. / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102#Text
3. Міжнародне антикорупційне законодавство та Конвенція ООН проти корупції: до чого тут Україна? URL: <https://nazk.gov.ua/uk/mizhнародne-antykoruptsiyne-zakonodavstvo-ta-konventsia-oon-proty-koruptsiyi-do-chogo-tut-ukrayina/>
4. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції 2003 р. / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
5. Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією 2003 р. / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_172#Text
6. Трансперенсі Інтернешнл Україна URL: <https://ti-ukraine.org/about/>
7. Індекс сприйняття корупції: Україна погіршила свої показники у 2024 році URL: <https://suspilne.media/945703-indeks-spriynatta-korupcii-ukraina-pogirсила-svoi-pokazniki-u-2024-roci/>
8. Група держав проти корупції URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D1%80%D1%83%D0%BF%D0%B0_%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8_%D0%BA%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%97

*Туряк Крістіна,
здобувачка вищої освіти II курсу,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Ткаля О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та адміністративного права і процесу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Академічна доброчесність є основою формування громадянської відповідальності, сприяючи вихованню чесності, поваги до норм права та здатності брати відповідальність за власні дії. Університети, як міні-атюрні моделі суспільства, відіграють ключову роль у цьому процесі, адже саме тут студенти здобувають знання та засвоюють етичні принципи, що впливають на їхню поведінку в житті. Повага до законів і правил, яка закладається у навчальному середовищі, є важливим елементом виховання свідомого громадянина. Кодекси честі в університетах визначають правила чесності у виконанні завдань та взаємодії між студентами, як це передбачено кодексом честі Києво-Могилянської академії [1].

Доброчесність сприяє формуванню поваги до прав інших, вчить студентів чесності у взаємодії з оточуючими. У Єльському університеті функціонують тренінги з підвищення обізнаності щодо етичних стандартів [4]. Такі ініціативи допомагають зрозуміти важливість етичних норм у професійній діяльності.

Університети також залучають студентів до розробки політик прозорості й справедливості в навчальному процесі. У Дартмутському коледжі діє студентський комітет, який розглядає порушення академічної доброчесності, формуючи відповідальне ставлення до освітнього процесу [5].

Соціальні ініціативи університетів, як-от благодійні акції чи екологічні проекти, сприяють розумінню важливості відповідального ставлення до суспільних проблем. Учасники програм менторства Гарвардського університету формують культуру відповідальності й поваги до різноманіття [6].

Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII (остання редакція 05.03.2025 року) встановлює вимоги щодо етичних норм у навчальних закладах (§62) [7]. Це сприяє розвитку чесності серед студентів. У Київському університеті імені Ігоря Сікорського діють політики боротьби з плагіатом, які розвивають повагу до авторських прав [8].

Доброчесність формує навички критичного мислення, які є ключовими для демократичного суспільства. У програмах Університету Пенсильванії акцент зроблено на аналізі й розв'язанні складних завдань [9].

Академічна доброчесність створює атмосферу довіри в освітньому середовищі, необхідну для формування здорового суспільства. Університети слугують моделлю суспільства, де чесність, відповідальність і повага до закону є базовими принципами.

Освіта є фундаментом громадянського суспільства, адже саме вона формує свідомих громадян, здатних діяти етично та брати участь у суспільних процесах. Академічна доброчесність є її невід'ємною складовою, яка забезпечує якісне навчання, виховуючи в студентів повагу до норм закону та принципів справедливості. Згідно із Законом України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII (остання редакція 27.03.2025 року), освіта спрямована на формування відповідальної особистості, здатної до активної участі у суспільному житті (§3) [1]. Ці цілі реалізуються через впровадження норм доброчесності в навчальні процеси, включаючи боротьбу з плагіатом, списуванням і фальсифікацією результатів.

Доброчесність є важливою для формування критичного мислення. Студенти, які дотримуються принципів чесності, здобувають навички аналізу інформації, уникнення маніпуляцій та прийняття зважених рішень. У Києво-Могилянській академії впроваджено курси, які наголошують на значенні критичного мислення у професійній діяльності та демократичних процесах [2]. Освіта, побудована на принципах доброчесності, формує громадянську відповідальність, необхідну для підтримання стабільності суспільства.

Дотримання академічної доброчесності дозволяє забезпечити рівні можливості для всіх студентів, сприяючи соціальній гармонії. Кодекси честі в університетах, такі як у Принстонському університеті, гарантують справедливість в оцінюванні студентських досягнень і забезпечують прозорість навчального процесу [3]. В українському законодавстві норми доброчесності спрямовані на створення рівних умов для всіх учасників освітнього процесу.

Освіта на основі доброчесності формує активних громадян, готових до участі у демократичних процесах. Освітні програми, спрямовані на правову свідомість, готують молодь до виборчих процесів та громадських ініціатив, що доводить досвід програм громадянської освіти в Дартмутському коледжі [4].

Академічна доброчесність розвиває у студентів відповідальність за власні рішення, необхідну для становлення зрілої особистості. Менторські програми, як-от у Гарвардському університеті, навчають цінувати чесність і прозорість у взаємовідносинах [5]. Це сприяє особистісному розвитку та готує студентів до активної участі у суспільному житті.

Освіта, побудована на принципах доброчесності, є ключем до розвитку демократичного суспільства. Вона забезпечує формування навичок критичного мислення, виховання відповідальності та підготовку громадян, здатних діяти етично і брати активну участь у суспільному житті. Це є основою для створення справедливого й стабільного громадянського суспільства.

Запобігання корупції через формування доброчесності є важливим елементом розвитку етичного суспільства, у якому поважаються закони і цінності. Освіта без шахрайства та плагіату відіграє ключову роль у вихованні свідомих громадян, які прагнуть діяти відповідально. Стаття 42 Закону України «Про освіту» зобов'язує освітні заклади дотримуватися принципів доброчесності, забезпечуючи формування поваги до суспільних норм та усунення корупційних практик (§42) [1].

Студенти, які засвоїли етичні принципи під час навчання, значно рідше залучаються до корупційних схем у професійному житті. Антикорупційні тренінги, організовані в багатьох університетах, таких як Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, формують чітке розуміння наслідків корупції для суспільства [2]. Ці заходи допомагають створити культуру прозорості та відповідальності серед студентів.

Академічна доброчесність також протистойть плагіату та шахрайству, що можна розглядати як форми корупції. Системи перевірки, на кшталт Turnitin, застосовані в українських університетах, виявляють несанкціоноване використання чужих робіт, стимулюючи самостійність студентів та відповідальність за виконану роботу. Це сприяє закріпленню стійких етичних норм, які впливають на професійну діяльність.

Дотримання принципів доброчесності також забезпечує захист авторських прав та запобігає фальсифікації даних, що підривають довіру до наукових здобутків. Закон України «Про авторське право і суміжні

права» від 01.12.2022 № 2811-XI (остання редакція 15.11.2024 року) регулює захист інтелектуальної власності, сприяючи формуванню доброчесності (§50) [3].

Випускники, які дотримуються етичних норм, частіше підтримують прозорість у своїй професійній діяльності та протидіють порушенням законодавства. Працівники державних установ, які навчалися за принципами академічної доброчесності, демонструють більшу відповідальність та дотримання законів, що підтверджено дослідженнями антикорупційного моніторингу [4].

Академічна доброчесність сприяє формуванню громадської свідомості. Студенти, які дотримуються чесності під час навчання, активно долучаються до антикорупційних ініціатив, громадських проєктів та волонтерської діяльності. Кампанії студентських організацій у Києво-Могилянській академії популяризують етичні норми та сприяють боротьбі з корупцією в університетському середовищі [5].

Формування відповідального ставлення до корупції починається з усвідомлення її наслідків. Курси, такі як «Антикорупційна політика», сприяють розумінню ролі прозорості в державному управлінні та важливості боротьби з шахрайством. Подібні ініціативи, реалізовані в Університеті Пенсильванії, мають міжнародне визнання [6].

Академічна доброчесність є ключовим елементом запобігання корупції як у навчальному процесі, так і в професійній діяльності. Вона формує культуру неприйняття шахрайства, повагу до етичних норм та прагнення до прозорості, які є основою демократичного суспільства.

Дотримання академічної доброчесності формує повагу до закону, яка переноситься на широкі сфери суспільного життя. Студенти, які звикли дотримуватись етичних стандартів у навчанні, демонструють ці якості у своїй професійній діяльності, створюючи суспільство, засноване на справедливості та законності.

Отже, академічна доброчесність є основою для формування суспільства, яке базується на принципах рівності, справедливості та поваги до закону. Дотримання етичних стандартів у навчальному середовищі забезпечує рівні можливості для всіх учасників освітнього процесу, закладаючи основи для демократичного суспільства.

Університети відіграють важливу роль у формуванні суспільства, впроваджуючи принципи академічної доброчесності та етичні стандарти, які виховують у студентів здатність діяти відповідально. Освітні заклади є платформами для соціальних змін, адже вони закладають основи культури чесності та прозорості, що поширюються на ширші суспільні рівні. Закон України «Про освіту» вимагає забезпечення

справедливості й рівності у доступі до знань, а також формування у студентів розуміння громадянської відповідальності (§42) [1].

Університети також виступають агентами соціальних змін через громадські ініціативи, що популяризують етичні принципи. Організації студентів українських університетів активно борються з корупцією та впроваджують заходи на підтримку екологічної відповідальності, сприяючи поширенню культури доброчесності.

Таким чином, університети є важливими агентами соціальних змін, адже вони не тільки виховують у студентів повагу до етичних норм, але й сприяють поширенню цих принципів у суспільстві. Освітні заклади формують громадян, які є активними учасниками соціальних процесів, сприяючи розвитку суспільства на основах доброчесності та справедливості.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 16.04.2025).
2. Кодекс честі Києво-Могилянської академії. URL: <https://www.ukma.edu.ua/index.php/studentam/kodeks-chesti> (дата звернення: 16.04.2025).
3. Закон України «Про авторське право і суміжні права». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 16.04.2025).
4. Антикорупційні ініціативи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.edu.ua> (дата звернення: 16.04.2025).
5. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17> (дата звернення: 16.04.2025).
6. Гарвардський університет – Академічна доброчесність. URL: <https://usingources.fas.harvard.edu/harvard-plagiarism-policy> (дата звернення: 16.04.2025).
7. Дартмутський коледж – Програми академічної доброчесності. URL: <https://policies.dartmouth.edu/policy/academic-honor-principle> (дата звернення: 16.04.2025).
8. Принстонський університет – Етичні стандарти освіти. URL: <https://odoc.princeton.edu/academic-integrity> (дата звернення: 16.04.2025).

*Українець Олеся,
здобувачка вищої освіти IV курсу юридичного факультету
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Ткаля О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та адміністративного права і процесу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

У сучасному світі, що характеризується стрімкою глобалізацією, високим рівнем міжнародної мобільності та трансформацією форм злочинності, транснаціональна злочинність стала одним із найсерйозніших викликів для систем безпеки як окремих держав, так і міжнародної спільноти загалом. Протидія цьому явищу потребує не лише фахових знань та навичок, а й високих морально-етичних якостей з боку фахівців, залучених до відповідної діяльності. У цьому контексті постає необхідність розгляду взаємозв'язку між академічною доброчесністю, що формується на етапі здобуття освіти, та професійною етикою, яка проявляється у практичній діяльності з протидії злочинності.

Питання взаємозв'язку академічної доброчесності та професійної етики досліджували такі науковці, як І. І. Гуменюк – у своїй праці акцентує увагу на важливості академічної доброчесності як основи сталого розвитку університету та її впливі на професійну етику [1]. В. П. Салатко, в свою чергу, розглядає професійну етику як складову безпеки держави, підкреслюючи її значення у сфері протидії злочинності [2]. Колектив авторів під керівництвом Ю. С. Шемшученка у Юридичній енциклопедії висвітлюють аспекти академічної доброчесності та професійної етики в контексті правової діяльності [3].

Академічна доброчесність представляє собою систему цінностей та принципів, які регулюють навчальний процес, наукову діяльність та взаємодію у сфері вищої освіти [1]. До її основних складових належать: уникнення академічного плагіату, дотримання принципів чесності у виконанні навчальних і наукових завдань, самостійність у навчанні, повага до авторського права, а також відповідальність за результати власної роботи [4]. Ці принципи відіграють важливу роль у фор-

муванні не лише академічної культури, але й морального стрижня особистості, який згодом визначає характер професійної поведінки.

Формування академічної доброчесності в студентському середовищі сприяє розвитку критичного мислення, об'єктивності та здатності до самостійного прийняття рішень – компетентностей, що є необхідними у сфері боротьби з транснаціональною злочинністю. Адже у професійній діяльності фахівці часто стикаються з етичними дилемами, де необхідно обрати між ефективністю, законністю та моральністю.

Професійна етика у сфері протидії транснаціональній злочинності охоплює систему норм і стандартів поведінки, яка регулює діяльність правоохоронців, прикордонників, співробітників спецслужб, юристів та інших фахівців. Основними засадами професійної етики є: дотримання законодавства, повага до прав людини, відповідальність, конфіденційність, справедливість та неупередженість [2; 5]. Ігнорування цих норм може призвести до правових порушень, зниження рівня довіри суспільства до правоохоронних органів, а також порушення міжнародного іміджу держави.

Транснаціональна злочинність часто охоплює складні схеми торгівлі людьми, незаконного обігу наркотиків, кіберзлочинів, корупційних дій, контрабанди зброї тощо. Для ефективної протидії цим явищам потрібна не лише кваліфікація, а й моральна стійкість, принциповість, готовність діяти відповідно до закону навіть за умов тиску або спокуси [3]. Саме академічна доброчесність виступає тим інструментом, що формує фундамент внутрішньої етичної позиції фахівця.

Формування внутрішньої етичної позиції фахівця є багатогранним процесом, в який можна включити наступні складові.

Інтеграція курсів з академічної доброчесності та етики до навчальних програм. Такі дисципліни повинні не лише ознайомлювати студентів із нормативно-правовими засадами доброчесної поведінки, а й формувати критичне мислення, здатність до самоаналізу та відповідальність за власні вчинки. Регулярне опрацювання кейсів із практики транснаціональної злочинності допомагає усвідомити важливість етичної поведінки у складних професійних ситуаціях [1].

Організація тренінгів, семінарів та майстер-класів з питань академічної доброчесності, що дають змогу студентам на практиці опрацювати моделі поведінки, виявляти та аналізувати порушення, обговорювати моральні дилеми, які виникають у сфері права, міжнародної безпеки та правозастосування [6].

Запровадження наставництва з боку викладачів і практиків, які демонструють власним прикладом дотримання етичних норм у професійній діяльності. Такий підхід сприяє зміцненню особистісного етич-

ного фундаменту студента, який згодом визначатиме його поведінку в сфері правоохоронної або юридичної діяльності [2].

Створення середовища нетерпимості до академічного шахрайства, зокрема через системи перевірки на плагіат, а також прозорі механізми реагування на випадки порушень. Це формує у студентів розуміння того, що етична поведінка має бути нормою не лише в освітньому процесі, а й у всіх сферах суспільного життя [4].

Інституційна підтримка та активне залучення студентів до процесів саморегуляції, зокрема участь у студентських радах, комісіях з етики тощо. Це сприяє розвитку лідерських якостей та готовності нести відповідальність за професійну поведінку у майбутньому [3].

Таким чином, академічна доброчесність і професійна етика є взаємопов'язаними явищами. Вони створюють цілісну систему цінностей, яка починає формуватися на етапі здобуття освіти і в подальшому визначає якість професійної діяльності. Тому університети, які готують кадри для сфери безпеки, повинні активно впроваджувати програми, спрямовані на розвиток академічної культури, доброчесності та етичного мислення. Це дозволить формувати не лише освічених, а й морально зрілих фахівців, здатних ефективно та відповідально протидіяти транснаціональній злочинності.

Список використаних джерел

1. Гуменюк, І. І. Академічна доброчесність у вищій освіті: навчальний посібник / І. І. Гуменюк. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. – 134 с. URL: <https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/akademichna-dobrochesnist.pdf>
2. Салатко В. Професійна етика як складова безпеки держави / В. Салатко // Науковий вісник ДДУВС. – 2021. – № 2. – С. 89–95. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2021/07/Salatko-V.-Profesijna-etyka-yak-skladova-bezpeky-derzhavy.pdf>
3. Юридична енциклопедія: у 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко та ін. – К.: Українська енциклопедія, 2002. – Т. 6: Т–Я. – 765 с. URL: <https://library.kname.edu.ua/index.php/2011-06-16-15-25-36/2445--6>
4. Український центр академічної доброчесності. Боротьба з плагіатом: методичні рекомендації. – Київ: УЦАД, 2019. – 48 с. URL: <https://bit.ly/ucad-plagiarism>
5. Кодекс етики працівника правоохоронних органів України URL: <https://mvs.gov.ua/>
6. United Nations Office on Drugs and Crime. Education for Justice: University Module Series on Integrity and Ethics. – UNODC, 2019. URL: <https://www.unodc.org/e4j/en/tertiary/integrity-ethics.html>

Фінчук Анна,
*здобувачка вищої освіти I курсу,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили*
Науковий керівник: Валецька О. В.,
*канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри історії та теорії держави і права,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

ПСИХОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ПРИЧИНИ ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Академічна доброчесність є основою освітнього та наукового процесу, що забезпечує чесність, відповідальність і довіру до результатів навчання та наукових досягнень. Порухнення академічної доброчесності стає все більш актуальною проблемою в сучасній освіті, адже воно загрожує не лише якості наукових досліджень, але й загальному іміджу академічних установ. Розуміння психологічних і соціальних причин цього явища є ключовим для ефективного подолання проблеми та забезпечення високих стандартів в освітньому та науковому середовищі.

Поняття «академічна доброчесність» визначено статтею 42 Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1].

Щодо суті академічної недоброчесності, то тут все просто і очевидно - це протилежна категорія до академічної доброчесності. Якщо в основі академічної доброчесності - співмірність якостей учасника освітнього / наукового процесу із завданнями його діяльності, тоді академічна недоброчесність має ключовий критерій - це порушення академічної доброчесності. Вона характеризує поведінку учасника освітнього (наукового) процесу, що порушує принципи доброчесності, а саме чесність, довіру, відповідальність, повагу, справедливість тощо [2].

Різноманітність практик академічної недоброчесності дозволяє говорити про масштаби проблеми. Плагіат перетворився в істотну проблему для вищої освіти більшості країн світу. За оцінками фахівців

частка самостійних робіт, які мають очевидні ознаки плагіату, досягає 70 %, а іноді і більше [3, с. 57].

Серед причин академічної недоброчесності виокремлюють соціально-психологічні. До цієї групи причин можна віднести прояви «хибної» пріоритетності у ставленні до певних напрямків наукових досліджень. Усвідомлення їх непотрібності, формальності, відірваності від практики тощо. Тобто відсутність мотивації на оригінальні роботи та прикладні дослідження що спонукає використання плагіату, фальсифікації та прояву інших форм академічної недоброчесності [3, с. 58].

Психологічні чинники більшою мірою пов'язані з індивідуальними переконаннями, мотивацією та особистими навичками учасників, а соціальні – з обставинами, що виникають поза межами особистого контролю і впливають на поведінку через соціальні та організаційні умови. На підставі цього, до психологічних причин/чинників порушення академічної доброчесності можна віднести: духовно-моральний рівень учасника освітнього процесу; мотиви відповідної діяльності; небажання працювати або навчатись; низький рівень правосвідомості; невідміння здійснювати наукові дослідження; внутрішня дисципліна.

До соціальних можна віднести: суперечності в колективі; соціальне становище; незадовільний рівень матеріально-технічного забезпечення; відсутність належного відбору на посади наукових та науково-педагогічних працівників; недостатня поінформованість учасників освітнього процесу щодо вимог норм чинного законодавства та стандартів академічної доброчесності; неналежний контроль керівництва підрозділів та органів управління закладом вищої освіти; вимоги щодо формальних кількісних показників (публікацій, методичного забезпечення тощо) [4, с. 4].

Аналіз академічної недоброчесності як виду порушення професійної навчальної та наукової етики дозволяє назвати перелік складових спонукального характеру в поясненні фактів збільшення кількості плагіату в наукових і навчальних комунікаціях:

- поява та розповсюдження технічних засобів, які провокують зростання спокуси плагіату, масова доступність та володіння ними; формування «екранного мислення»;
- відсутність в програмних курсах інформатики розділів, що знайомлять користувачів з етичними та правовими нормами користування комп'ютерною технікою та інформаційними базами мережі Інтернет;
- відсутність в системі середньої та вищої освіти дисциплін, пов'язаних з науковою етикою, як правило, відсутність викладання самої етики або курсу історії етичних навчань;
- низький рівень моральної культури в науковому середовищі, що допускає, в принципі, навмисний плагіат; це результат падіння загаль-

ного рівня моральності в суспільстві у зв'язку з переходом до нового його типу, в якому матеріальне є головною цінністю;

- прагнення до кількості опублікованих статей показника «ефективності» окремого вченого, наукових і освітніх установ, посилення ролі управлінських бюрократичних засад в науці, вищій освіті та суспільстві цілому;

- престижність отримання наукового ступеня особами, не зайнятими безпосередньо наукою, керівників різних рівнів сфер науки та освіти діяльності;

- низька оплата праці в науці та освіті у порівнянні з іншими видами суспільної діяльності, зокрема, підприємницької, внаслідок чого здобуття вченого ступеня стає лише метою і засобом поліпшення матеріального положення і статусу в науці та освіті [3, с. 60-61].

Академічна недоброчесність призводить до згубних наслідків у сфері освіти і науці в цілому, адже порушення чесного, сумлінного ставлення особи, осіб до опанування наук, до виконання навчальних / професійних завдань акумулюється, з окремих випадків порушень, що можуть мати місце у майже кожному закладі освіти, складається у накопичену систему викривлених відносно бажаних результатів по галузі у цілому. Будь-які результати діяльності, чи то високоякісні, чи за зниженою якістю, отримані в академічному колективі за кількарічний період, стають основою для його подальшої діяльності. Коли йдеться про низькоякісну діяльність академічної спільноти, то накопичення порушень нормальної (від «норм») роботи, по відношенню до первинно заданих цілей поглиблює проблему недосяжності високих результатів, загострює проблему якості багатьох процесів академічної діяльності та у підсумку й цілому освіти [2].

Очевидним наслідком плагіату є «засмічення» науки застарілою інформацією, статтями, що імітують наукову діяльність, ускладнює пошук дійсно нової наукової інформації за галузями дослідження. Плагіат знецінює роль наукових публікацій, ускладнює пошук і знаходження реально цінних джерел інформації, порушує етичні норми наукової діяльності та наукової комунікації, а також правові норми інтелектуальної власності. Ситуація, що склалася з плагіатом диктує необхідність більш активної пропаганди норм наукової етики в процесі підготовки учнів, студентів, магістрів, аспірантів та й загалом всієї наукової спільноти [3, с. 61].

Отже, можна зробити висновок, що порушення академічної доброчесності шкодить якості освіти та науки, знижуючи довіру до наукових досягнень. Причини цього явища є комплексними, поєднуючи психологічні та соціальні фактори, такі як мотивація, низький рівень правосвідомості та проблеми в освітньому середовищі. Наслідки порушень доброчесності мають довготривалі наслідки, тому важливо впрова-

дживати ефективні заходи для їх запобігання та підвищення етичних стандартів серед учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII, ст. 42.п1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

2. Центр академічної етики та досконалості в освіті «ЕТОС»: Академічна доброчесність. URL: <http://e-csr.org.ua/node/228> (дата звернення: 01.04.2025).

3. Демидчук Л. Б. Причини існування та прояву дій з академічної доброчесності. 36. Наук.есе учасників стажування «Академічна доброчесність: виклики сучасності - збірник наукових есе учасників наукового стажування». С. 57-61. URL: https://www.iiasc.org/wp-content/uploads/2021/01/iiasc_academic_integrity_11_2020.pdf (дата звернення: 01.04.2025).

4. Рябенко М.І. Причини правопорушень академічної доброчесності в закладах вищої освіти. С. 4. URL: <http://journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogics/article/view/2197/2104> (дата звернення: 01.04.2025).

УДК 378.4:174.7

Хабловська Анастасія.

здобувачка вищої освіти І курсу,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Науковий керівник: Валецька О. В.,

канд. юрид. наук, доцент,

доцент кафедри історії та теорії держави і права,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,

м. Миколаїв

ВПРОВАДЖЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ЮРИДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Академічна доброчесність є фундаментальним принципом освітнього процесу, що передбачає дотримання етичних норм, чесності та відповідальності у навчанні, викладанні та науковій діяльності. Згідно зі ст. 42 Закону України “Про освіту” від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII, академічна доброчесність визначається як сукупність етичних

принципів та правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу з метою забезпечення довіри до результатів навчання та наукових досліджень [1]. Вона включає чесність у виконанні завдань, уникнення плагіату, належне цитування джерел та повагу до інтелектуальної власності.

Для юридичної освіти академічна доброчесність має особливе значення, оскільки майбутні юристи формують професійну етику, яка є основою справедливості, законності та довіри до правової системи. Порушення принципів академічної доброчесності, такі як плагіат чи списування, не лише підривають якість підготовки фахівців, але й можуть мати довгострокові наслідки для їхньої професійної репутації та здатності дотримуватися етичних стандартів у практичній діяльності [2, с. 45].

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (НЮУ) є одним із провідних закладів вищої освіти України, який готує висококваліфікованих юристів. У контексті глобалізації та інтеграції України до європейського освітнього простору питання академічної доброчесності набуває особливої актуальності. Забезпечення високих стандартів у цій сфері сприяє підвищенню репутації університету, конкурентоспроможності його випускників та зміцненню позицій НЮУ на національному й міжнародному рівнях [3, с. 12].

Метою впровадження заходів із забезпечення академічної доброчесності в НЮУ є створення сприятливого академічного середовища, яке базується на принципах чесності, прозорості та взаємної поваги, а також підготовка юристів, які відповідають найвищим етичним і професійним стандартам.

У НЮУ створено нормативну базу для забезпечення академічної доброчесності. Зокрема, 31 серпня 2018 року вченою радою університету затверджено “Кодекс академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого” (протокол № 1), який введено в дію наказом ректора № 204 від тієї ж дати [4, с. 3]. Цей документ визначає основні принципи академічної поведінки для всіх учасників освітнього процесу – викладачів, студентів і працівників. Кодекс наголошує на необхідності дотримання етичних норм, коректного використання джерел, а також уникнення плагіату та інших форм академічної нечесності.

Для моніторингу дотримання цих принципів створено Комісію з академічної етики, положення про яку також затверджено 31 серпня 2018 року (наказ ректора № 204) [5, с. 4]. До складу Комісії входять 15 членів: 10 представників трудового колективу (по 5 від професорсько-викладацького складу та інших працівників), Студентський омбудсмен

і 4 студенти, призначені Студентським Сенатом. Комісія розглядає заяви про порушення академічної етики, проводить розслідування та надає рекомендації ректору чи вченій раді для прийняття остаточних рішень.

Незважаючи на наявність нормативної бази, НЮУ стикається з низкою проблем у сфері академічної доброчесності. До найпоширеніших порушень належать:

Плагіат. Студенти іноді подають роботи, які частково або повністю запозичені з інших джерел без належного посилання. Це може стосуватися курсових, дипломних робіт чи наукових публікацій.

- Списування. Під час контрольних заходів, іспитів чи заліків фіксуються випадки використання шпаргалок або співпраці між студентами.

- Порушення етики. Окремі випадки стосуються неналежної поведінки викладачів, наприклад, необ'єктивного оцінювання чи ігнорування принципів академічної доброчесності у власній діяльності.

- Конкретні приклади таких порушень не завжди оприлюднюються, однак Комісія з академічної етики щорічно отримує заяви, які свідчать про наявність цих проблем. Зокрема, за даними внутрішньої звітності, у 2022 році було розглянуто 12 заяв щодо можливого плагіату в студентських роботах [6, с. 7].

Порушення академічної доброчесності негативно впливають на репутацію НЮУ як провідного юридичного вишу. Вони підривають довіру до якості освіти, створюють ризики для акредитації програм і можуть знизити конкурентоспроможність випускників на ринку праці. Крім того, студенти, які звикають до нечесних практик під час навчання, можуть переносити ці звички у професійну діяльність, що суперечить принципам юридичної етики [7, с. 65].

Кодекс академічної етики НЮУ є основним документом, який регулює питання доброчесності. Його положення включають:

- Заборону плагіату та вимогу належного цитування.
- Обов'язок викладачів об'єктивно оцінювати студентів.
- Відповідальність студентів за самостійне виконання завдань [4, с. 4].

- Для вдосконалення кодексу пропонується доповнити його конкретними санкціями за порушення (відрахування чи тимчасове відсторонення від навчання) та чіткими процедурами оскарження рішень.

У НЮУ вже діють підрозділи, які сприяють формуванню культури доброчесності. Зокрема, Уповноважений підрозділ з питань запобігання та виявлення корупції (створений наказом ректора № 253 від 17 вересня 2021 року) проводить семінари та тренінги з етики та антико-

рупційної поведінки [8, с. 2]. Пропонується розширити ці заходи, включивши регулярні лекції про академічну доброчесність для студентів першого курсу та викладачів.

Для ефективного виявлення плагіату в НЮУ доцільно впровадити спеціалізоване програмне забезпечення, таке як Turnitin або StrikePlagiarism. Ці системи дозволяють автоматично перевіряти текстові роботи на наявність запозичень, що підвищує прозорість оцінювання та зменшує суб'єктивізм [9].

На шляху до повноцінного забезпечення академічної доброчесності в НЮУ існують такі перешкоди:

- Недостатня обізнаність. Частина студентів і викладачів не повною мірою усвідомлюють важливість принципів доброчесності.

- Ресурсні обмеження. Впровадження сучасних технологій вимагає значних фінансових вкладень.

- Опір змін. Окремі учасники освітнього процесу можуть сприймати нові заходи як надмірний контроль.

- Культурний контекст. В Україні історично склалася толерантність до певних форм академічної нечесності, що ускладнює швидке подолання цих практик [10, с. 17].

Систематичне впровадження принципів академічної доброчесності сприятиме підвищенню якості освіти шляхом забезпечення достовірності результатів навчання та наукових досліджень.

Дотримання етичних стандартів під час навчання допоможе сформувати у студентів професійну відповідальність, що є критично важливим для їхньої подальшої кар'єри в юриспруденції.

Посилення академічної доброчесності дозволить НЮУ відповідати міжнародним стандартам, таким як принципи Європейської хартії дослідників чи рекомендації GRECO, що сприятиме інтеграції університету до світового академічного співтовариства та зміцненню його репутації [11, с. 8].

Таким чином, академічна доброчесність є ключовим елементом розвитку Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Незважаючи на наявність нормативної бази та структур для її забезпечення, університет стикається з проблемами плагіату, списування та етичних порушень. Впровадження оновлених механізмів, таких як вдосконалення кодексу, просвітницькі заходи та технології виявлення плагіату, дозволить подолати ці виклики, підвищити якість освіти та зміцнити позиції НЮУ як провідного юридичного вишу

Список використаних джерел:

1. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T172145> (дата звернення 06.04.2025 р.).
2. Професійна етика юриста: підручник. За ред. В. Д. Бабкіна. Київ: Атіка, 2019. 320 с.
3. Стратегія розвитку Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого на 2021–2025 роки / НЮУ ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2021. 45 с.
4. Кодекс академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого: затв. вченою радою НЮУ 31 серпня 2018 року (протокол № 1), введено в дію наказом ректора № 204 від 31 серпня 2018 року. Харків: НЮУ, 2018. 12 с.
5. Положення про Комісію з академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого: затв. вченою радою НЮУ 31 серпня 2018 року (протокол № 1), введено в дію наказом ректора № 204 від 31 серпня 2018 року. Харків: НЮУ, 2018. 10 с.
6. Звіт Комісії з академічної етики НЮУ за 2022 рік. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків, 2023. 15 с.
7. Етика юридичної професії: навч. посіб. за ред. О. В. Данильян, О. П. Дзьобань. Харків: Право, 2020. 280 с.
8. Положення про Уповноважений підрозділ з питань запобігання та виявлення корупції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого: затв. наказом ректора № 253 від 17 вересня 2021 року. Харків: НЮУ, 2021. 8 с.
9. Turnitin: офіційний сайт URL: <https://www.turnitin.com/> (дата звернення: 05.04.2025).
10. Академічна культура українського студентства: виклики і перспективи. За ред. Л. М. Гриневич, О. В. Сухомлинська. *Вища освіта України*. 2020. № 2. С. 15-22.
11. Європейська хартія дослідників та Кодекс поведінки при наймі дослідників. Європейська комісія. Брюссель, 2005. 20 с.

*Хоміцька Ангеліна,
здобувачка вищої освіти I курсу,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Валецька О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри історії та теорії держави і права,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ КОРУПЦІЇ: ВТРАТА ДОВІРИ ДО ВЛАДИ

Корупція є одним із найскладніших та найпоширеніших суспільних явищ, яке віддавна супроводжує розвиток державних інститутів та формування економічних відносин. Незважаючи на численні законодавчі обмеження, міжнародні ініціативи та активну діяльність громадських організацій, корупційні практики залишаються характерними для багатьох країн світу, в тому числі й для України. Однією з найбільш згубних соціальних наслідків корупції є втрата довіри громадян до державних органів і посадових осіб. Ця проблема має як прямий вплив на якість функціонування влади, так і опосередкований ефект на усі сфери суспільного життя.

Корупція призводить до порушення принципів прозорості та підзвітності владних інституцій. Коли у свідомості суспільства вкорінюється уявлення про неможливість отримати публічну послугу без хабара чи зв'язків, відповідні державні органи втрачають легітимність в очах громадян. Звичайні люди починають сумніватися у чесності судових рішень, справедливості розподілу державних ресурсів, законності дій правоохоронної системи. У результаті формується відчуття байдужості або безпорадності, коли громадяни не вірять, що можна добитися правди законними методами. Це не лише послаблює правову культуру суспільства, а й руйнує базову довіру до держапарату, яка є фундаментом ефективного функціонування демократії [1, с. 54].

Зниження рівня довіри до влади згубно впливає на громадську активність та політичну участь населення. В умовах поширеної корупції громадяни нерідко демонструють скептицизм щодо будь-яких ініціатив уряду, оскільки впевнені, що реформи не будуть втілені чесно або будуть використані з корисливою метою окремими посадовцями. Це призводить до низької явки на виборах, пасивності під час громадських обговорень та загальної політичної апатії. Поступово формується

замкнене коло: влада не відчуває належного тиску з боку активного громадянського суспільства, що своєю чергою зменшує підзвітність влади. Такий стан речей блокує ефективні перетворення й гальмує соціальний і економічний розвиток [2, с. 55].

Соціальні наслідки корупції проявляються і в економічній площині: недовіра до органів влади шкодить інвестиційному клімату, адже потенційні інвестори остерігаються надмірних бюрократичних перешкод, корумпованих процедур та відсутності прозорих правил гри. Натомість, коли держава вважається корумпованою, міжнародні партнери можуть бути менш схильними до співпраці, а місцевий бізнес, прагнучи убезпечитися, часто шукає шляхи обходу законодавства. У результаті формується «тіньова економіка», яка підживлює корупційні практики, поглиблюючи кризу довіри до офіційних органів і посадових осіб. Суспільство в цілому зазнає втрат, оскільки кошти, які могли б бути спрямовані на соціальний чи інфраструктурний розвиток, потрапляють «у кишені» корупціонерів або виводяться за межі країни [3, с. 51].

Втрата довіри до влади зумовлює зниження ефективності боротьби з іншими соціальними проблемами. Громадяни, які зневірилися у доброчесності державних інституцій, схильні ігнорувати офіційні рекомендації або накази, не дотримуються нових законодавчих норм, вважаючи, що вони будуть застосовані вибірково. За таких обставин навіть найкращі реформи та соціальні ініціативи можуть провалитися, не зустрівши належної підтримки з боку населення. В умовах тотального скептицизму зростає ризик соціальної напруги та невдоволення, що може вилитися у протести чи масові заворушення. Таким чином, підривається сам суспільний договір між владою та громадянами, який має на увазі обопільні зобов'язання: з боку влади – забезпечувати доброчесність і справедливість, з боку громадян – дотримуватись законів та брати участь у суспільно важливих процесах.

Наслідком втрати довіри до влади є зростання популярності популістських сил і лідерів, які обіцяють швидкі та прості рішення. Люди, обурені хронічною корумпованістю представників правлячих еліт, часто надають перевагу кандидатам, що вдаються до гучних заяв, радикальної риторики та різкого неприйняття чинної системи. На жаль, популістські лідери нерідко не мають чіткого плану боротьби з корупцією та відновлення довіри громадян, а їхні дії спрямовані на здобуття швидкої популярності. Це ще більше дестабілізує політичну систему, оскільки існує ризик підміни реальних реформ демагогічними заходами [4, с. 18].

Окремо слід відзначити вплив корупції на молодь та молодіжне бачення майбутнього. Якщо молоді люди переконані, що успішна кар'єра або навіть доступ до якісних послуг залежить лише від наявності «власних знайомств» чи хабарів, вони втрачають мотивацію до навчання, наукової діяльності та професійного зростання. Це може призвести до «відтоку мізків», коли найбільш перспективні спеціалісти шукають можливостей реалізуватися за кордоном. Унаслідок цього суспільство втрачає потужний людський капітал, а недовіра до державних інституцій передається від покоління до покоління [5].

Сильний антикорупційний механізм та прозорість дій влади здатні відновити довіру громадян. Інформаційна відкритість, дієві інструменти контролю за діяльністю посадових осіб і належне покарання корупціонерів є основними факторами формування позитивного образу влади та стимулювання громадян до активної участі в суспільних процесах. Збільшення ролі громадських організацій, незалежних ЗМІ та міжнародних партнерів сприяє тому, що корупційні схеми набувають розголосу й важче приховуються. Це, у свою чергу, може стати відправною точкою для масштабних та системних реформ у різних галузях, від судової системи до органів місцевого самоврядування [6].

Отже, соціальні наслідки корупції, зокрема втрата довіри громадян до влади, є вагомими й комплексними. Вони гальмують розвиток демократичних інститутів, формують байдужість та апатію в суспільстві, спотворюють функціонування економічних механізмів і сприяють появі популістичних рухів. Для протидії цим деструктивним процесам важливо впроваджувати комплексні антикорупційні реформи, стимулювати прозорість у роботі державних органів та підвищувати рівень підзвітності чиновників. Участь громадянського суспільства, активна позиція медіа та міжнародна співпраця здатні зміцнити інституції й допомогти подолати проблеми, спричинені корупцією. Тільки за умов високої доброчесності влади та довіри до її рішень можна створити сприятливе середовище для сталого економічного, політичного і суспільного розвитку, в якому кожен громадянин відчуватиме захищеність своїх прав і реальні перспективи особистісного зростання.

Список використаних джерел

1. Антикорупційна політика та запобігання корупції в публічному управлінні: навч. посіб. / І. С. Бондар, В. Г. Горник, С. О. Кравченко, В. В. Кравченко. К. : Вид-во Ліра-К, 2016. 192 с.
2. Коломоець Т. О. Проблеми правового регулювання державної служби в Україні: навч. посіб. для студ. магістр. юрид. ф-ту ден. та заоч. форм навч. затв. МОНМСУ. Запоріжжя : ЗНУ, 2012. 400 с.

3. Запобігання корупції у запитаннях і відповідях: посібник для суддів. К.: Ваіге, 2017. 146 с.

4. Науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання корупції». Київ: Юрінком Інтер, 2020. 348 с.

5. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96- ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст.141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Дата звернення 05.04.2025)

6. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889- VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 4. Ст.43. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/zakoni-ukraini/72725.html> (Дата звернення 05.04.2025)

УДК 378:004.853

Христо Катерина,

здобувачка вищої освіти I курсу,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Науковий керівник: Валецька О. В.,

канд. юрид. наук, доцент,

доцент кафедри історії та теорії держави і права,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,

м. Миколаїв

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: НОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ОСВІТИ

Останнім часом Штучний інтелект (ШІ) привертає особливу увагу суспільства, особливо після створення ChatGPT, що спричинило його широке використання в освітньому процесі. Безперечно, технології ШІ можуть значно покращити навчання, автоматизуючи рутинні завдання та частину адміністративної роботи.

Однією з найвагоміших переваг ШІ в системі освіти є персоналізоване навчання. Системи на основі штучного інтелекту можуть генерувати індивідуальні плани уроків і оцінювання для кожного учня на основі його унікальних здібностей до навчання та потреб. Це гарантує, що студенти отримають оптимізований досвід навчання, що призводить до більшої залученості та кращої продуктивності [1].

Крім того, ШІ може забезпечити кращий доступ до навчання для студентів з особливими потребами. Завдяки інтелектуальним системам навчання пристрої на базі штучного інтелекту можуть визначати сфе-

ри, де учневі потрібна додаткова підтримка, і відповідним чином надавати індивідуальні вказівки. Це допомагає учням, яким може знадобитися додатковий час або допомога з певних предметів, не відставати від своїх однолітків [1].

Ще одна перевага ІІІ в освіті полягає в тому, що він дозволяє оцінювати вирішення проблем у реальному часі. Вчителі можуть використовувати цю технологію, щоб відстежувати, наскільки добре їхні учні розуміють концепції, відстежуючи індивідуальний прогрес протягом уроку чи курсу. Роблячи це, вони дізнаються про сфери, які потребують більшої уваги, і таким чином пропонують конкретні рішення [1].

Загалом переваги штучного інтелекту дивовижним чином змінюють те, як ми викладаємо та навчаємось; він надає різноманітні можливості для учнів у всьому світі незалежно від їхніх індивідуальних обставин [1].

Однак, незважаючи на широкі перспективи використання штучного інтелекту, можна стверджувати про існування певних проблемних питань щодо практики використання штучного інтелекту в сфері освіти.

По-перше, по сьогодні все ще відсутня цілісна система нормативно-правових документів, що регламентують використання штучного інтелекту в сфері освіти; мають місце лише ті орієнтири, котрі містяться у відповідних документах державного рівня загального характеру [2, с. 27].

За інформацією сайту Освітній омбудсмен України «Міжнародний центр академічної доброчесності визначає академічну доброчесність як дотримання п'яти фундаментальних цінностей: чесності, довіри, справедливості, поваги, відповідальності та відваги до дій. Оскільки замало лише вірити у фундаментальні цінності. Їх потрібно відстоювати, навіть зіткнувшись із тиском з боку інших чи відмінними поглядами. А це вимагає цілеспрямованості, відданості та відваги» [3].

Визначення академічної доброчесності закріплено в ст. 42 Закону України «Про освіту» і звучить як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [4].

Згідно із цим законом «Порушенням академічної доброчесності вважається: академічний плагіат (оприлюднення чийхось результатів дослідження як власних або тексту без вказання авторства); самоплагіат (опублікування власних раніше опублікованих наукових результатів як нових); фабрикація (вигадування даних чи фактів); фальсифікація

(відома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень); списування; обман; хабарництво; необ'єктивне оцінювання; допомога учням під час оцінювання їх навчальних результатів чи створення перешкод під час оцінювання; вплив на працівника, щоб він здійснив необ'єктивне оцінювання (ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту»))» [4].

Але генерування тексту за допомогою засобів Штучного Інтелекту не підпадає під описані в законі випадки. Тобто Закон потребує уточнень. Водночас наразі до учасників освітнього процесу, що використовують ШІ в такий спосіб, санкції цього закону не можуть бути застосовані.

По-друге, є необхідність наявності значного обсягу якісних та репрезентативних даних для ефективного функціонування систем ШІ. Брак або ж недостатня якість таких даних може призвести до недостовірних результатів та невірних рішень. Також, може існувати проблема впровадження та інтеграції ШІ з діючими вимогами в освітній сфері. Це може призвести до стрімкого зростання витрат стосовно внесення змін та удосконалення відповідних програм з підготовки здобувачів вищої освіти [5, с. 30].

По-третє, ШІ аналізує інформаційний контент, що вже розміщений в глобальній мережі. Все те, що до мережі не потрапило - йому недоступне. Також ШІ не відфільтровує інформаційні джерела за правдивістю, зокрема він може видавати дезінформацію як реальні факти [5, с. 30].

По-четверте, коли користувачі все більше покладаються на програмне забезпечення, це швидко стає шкодою для їхнього навчання. Типовий приклад: ChatGPT. Надзвичайно популярний інструмент був сприйнятий і відповідально використаний багатьма, але для багатьох інших мовна модель ШІ стала просто інструментом для швидшого шахрайства з трохи кращим словниковим запасом. Студенти намагаються видати роботу, згенеровану штучним інтелектом, за свою власну, але хороша новина полягає в тому, що вчителі мають можливість запобігти покладанню на цю технологію.

Простий спосіб боротися з не мисленням – це знову запровадити співпрацю в класі. Наприклад, замість того, щоб просити студентів написати роботу додому, можна призначити презентацію в класі. Студенти можуть проводити дослідження в класі чи поза ним, але вони повинні покладатися на власні навички мислення, а не на штучний інтелект, щоб стояти перед класом і робити зрозумілу презентацію [6].

По-п'яте, існуючі науково-педагогічні орієнтири використання технологій штучного інтелекту в сфері освіти ґрунтуються на сукупності

інформаційного, гуманістичного підходів у сфері освіти й представлені групами принципів (гуманізму, персоніфікації, суб'єктності, процесуальної реалізації в сфері освіти), котрі носять діалектичний характер, несуть в собі протиріччя й слугують передумовами ґрунтовних досліджень етичних і аксіологічних аспектів використання штучного інтелекту у сфері освіти, й повинно виокремитися в предмет окремого дослідження [2, с. 27].

Таким чином, перераховані питання свідчать про наявні особливості та динаміку розвитку ідей та технологій штучного інтелекту в сфері освіти, ефективними методами вирішення котрих можуть слугувати [2, с. 28]:

- Вивчення та аналіз законів і нормативних документів, які визначають правила використання штучного інтелекту в освіті.
- Дослідження потреб суспільства та вимог до використання штучного інтелекту в навчанні.
- Аналіз тематичних сайтів та освітніх платформ, щоб зібрати та впорядкувати досвід використання штучного інтелекту в освіті.
- Поєднання різних наукових підходів для визначення правильних напрямків застосування штучного інтелекту в навчанні.

Проте, варто зробити висновок про необхідність спрямування можливостей ШІ у потрібне русло. Зокрема, серед варіантів такого використання штучного інтелекту можна виділити:

1. У сфері академічної доброчесності: розробка програмного забезпечення для виявлення плагіату і запозичень; оформлення інформаційних заходів та відповідних документів з приводу необхідності дотримання академічної доброчесності.
2. У сфері освіти: оформлення навчального матеріалу, його чітке структурування та відповідне оформлення з метою підвищення зацікавленості і мотивації здобувачів освіти у процесі навчання; пошук інформаційних джерел для подальшого опрацювання; розробка контрольних і тестових завдань, тренувальних вправ для здобувачів освіти за допомогою інструментів ШІ.
3. У сфері науки: застосування ШІ у науковій роботі у контексті пошуку інформаційних джерел та їх узагальнення; проведення економетричного та математичного моделювання, пошуку та опрацювання статистичної інформації; оформлення результатів наукових досліджень [7, с. 59].

Отже, використання штучного інтелекту в освіті відкриває широкі можливості для покращення навчального процесу, персоналізації освіти та забезпечення доступу до знань для всіх категорій студентів. Водночас існують певні виклики, пов'язані з правовим регулюванням,

академічною доброчесністю, якістю даних та етичними аспектами застосування ШІ. З огляду на це, необхідно чітко окреслити правила та принципи використання штучного інтелекту в освітній сфері, розробити ефективні методи інтеграції цих технологій у навчальний процес та посилити контроль за їхнім застосуванням. Особливу увагу слід приділити питанням розвитку критичного мислення у студентів, щоб уникнути бездумного використання ШІ для виконання навчальних завдань. Таким чином, спрямування можливостей штучного інтелекту у правильне русло може значно покращити якість та розвиток освіти.

Список використаних джерел

1. Зільберман А. Як ШІ впливає на систему освіти?. URL: <https://www.facerua.com/iak-shi-vplivaie-na-sistiemu-osviti/> (дата звернення: 29.03.2025).
2. Андріяш В. І. Технології штучного інтелекту в сфері освіти. 3б. Наук. есе програми підвищення кваліфікації: «Академічна доброчесність, відкрита наука та штучний інтелект: як створити доброчесне освітнє середовище». 2023. С. 26-28. URL: <https://search.app/ZRXyDf3iF96R2Z3o8> (дата звернення: 29.03.25).
3. Лещик Н. В. Академічна доброчесність залежить від усіх учасників освітнього процесу. 30 квітня 2021. URL: <https://eo.gov.ua/akademichna-dobrochesnist-zalezhyt-vid-usikh-uchasnykiv-osvitnoho-protsesu/2021/04/30/> (дата звернення: 29.03.2025).
4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII, ст. 42. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 29.03.25)
5. Андрущенко І. Г. Переваги та недоліки використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти в Україні. 3б. Наук. есе програми підвищення кваліфікації: «Академічна доброчесність, відкрита наука та штучний інтелект: як створити доброчесне освітнє середовище». 2023. С. 29-31. URL: <https://search.app/ZRXyDf3iF96R2Z3o8> (дата звернення: 29.03.25).
6. Гітерман А.Г. Потенційні недоліки штучного інтелекту в освіті». URL: <https://prometheanworld.com.ua/potentsijni-nedoliky-shtuchnogo-intelektu-v-osviti/> (дата звернення: 29.03.2025).
7. Бондаревська К.В. Штучний інтелект vs академічна доброчесність: виклики і можливості. 3б. Наук. есе програми підвищення кваліфікації: «Академічна доброчесність, відкрита наука та штучний інтелект: як створити доброчесне освітнє середовище». 2023. С. 58-60. URL: <https://search.app/ZRXyDf3iF96R2Z3o8> (дата звернення: 29.03.25).

*Черних Анастасія,
здобувачка вищої освіти V курсу юридичного факультету,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Каплій О. В.,
канд. юрид. наук, доцентка,
доцентка кафедри конституційного
та адміністративного права і процесу,
керівниця юридичної клініки «Veritas» юридичного факультету
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв,*

АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА В МИТНИХ ОРГАНАХ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Корупція в митних органах України є однією з найгостріших проблем, що перешкоджає ефективному публічному управлінню та економічній безпеці держави. Специфіка митної діяльності, пов'язана зі значними фінансовими потоками, широкими повноваженнями посадовців та контролем зовнішньоекономічних операцій, створює сприятливі умови для корупційних зловживань, які, своєю чергою, сприяють іншим правопорушенням, таким як контрабанда.

Ці зловживання призводять до недоотримання бюджетних надходжень, підриву довіри громадян до державних інститутів та зниження ефективності митної системи. У 2024 році Україна посідала 105 місце в Індексі сприйняття корупції (CPI) від Transparency International з показником 35 балів, що свідчить про високий рівень корупційних ризиків [1]. У митній сфері корупція проявляється через хабарництво, зловживання службовим становищем, маніпуляції з деклараціями та ігнорування порушень, що створює «сірі» зони для незаконної діяльності.

Ми погоджуємося з О. Дрозд, яка підкреслює, що корупція в митних органах сприяє контрабанді, яка становить серйозну загрозу економічній і національній безпеці через недоотримання митних платежів та поширення нелегальних товарів [3]. У 2021 році А. Ліпенцев стверджував, що основними викликами залишаються низький ризик покарання за корупційні дії, недостатня координація між органами влади та відсутність культури доброчесності серед митників [2].

В подальшому питання удосконалення культури доброчесності та етичної поведінки знайшло свій розвиток. Так, Кодекс етичної поведінки посадових осіб Державної митної служби України, затверджений

наказом від 02.09.2021 р. № 668 (зі змінами від 21.03.2025 р. № 269), встановив високі стандарти професійної етики, доброчесності та запобігання корупції, формуючи основу для корпоративної культури [5]. У 2024 р. ці принципи знайшли відображення у змінах до Митного кодексу України, зокрема у статті 572-2, яка запровадила перевірку на доброчесність та моніторинг способу життя посадових осіб митних органів, спрямовані на запобігання порушенням етичної поведінки та конфлікту інтересів [6]. Отже, євроінтеграційні процеси посилили розвиток митного законодавства, наближаючи його до європейських стандартів. Перспективи прийняття нового Митного кодексу передбачають подальшу гармонізацію з нормами ЄС, підвищення прозорості та ефективності митних процедур [7].

Україна має розвинену нормативно-правову базу для протидії корупції, включаючи Закон України «Про запобігання корупції», Кримінальну та Цивільну конвенції про боротьбу з корупцією, ратифіковані у 2005–2006 роках, а також накази Державної митної служби України (далі – ДМСУ) щодо взаємодії з прикордонною службою [2]. Проте реалізація цих норм залишається неефективною через слабку координацію та недостатню практичну імплементацію.

ДМСУ активно працює над подоланням корупції, як свідчить звіт за 2024 рік та I квартал 2025 року [4]. Уповноважені підрозділи з питань запобігання та виявлення корупції реалізують низку превентивних і контрольних заходів. Зокрема, у січні-березні 2025 року було виявлено 4 порушення щодо неподання або несвоєчасного подання електронних декларацій посадовцями, складено 3 адміністративні протоколи, а одну особу внесено до Єдиного державного реєстру корупціонерів за порушення етичної поведінки [4]. Крім того, надано консультації 3250 посадовцям щодо дотримання антикорупційного законодавства, а 40 уповноважених осіб пройшли навчання від Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – НАЗК), яке охоплювало перевірку доброчесності, моніторинг способу життя та роботу з викривачами [4].

Ліпенцев А. та ін., наголошують на необхідності дотримання працівниками митних органів відповідних етичних норм, які повинні гармоніювати з антикорупційною діяльністю [2], що частково реалізується через такі навчальні програми. У звітному періоді опрацьовано 14 повідомлень про можливі корупційні правопорушення, 4 з яких передані до правоохоронних органів, зокрема 3 – до спеціалізованих антикорупційних суб'єктів [4]. Важливим напрямом є управління конфліктами інтересів: врегульовано 145 конфліктів, підготовлено 9 рішень

щодо номенклатури Голови ДМСУ, а також перевірено кандидатів на посади щодо наявності близьких осіб [4].

Міжнародна співпраця також відіграє ключову роль у протидії корупції. У 2025 році ДМСУ провела зустрічі з EU4PFM та Всесвітньою митною організацією (WCO) для вдосконалення Антикорупційної програми на 2023-2025 роки, розробки ключових показників ефективності (KPI) та підготовки нової програми на 2026-2028 роки з урахуванням дослідження сприйняття доброчесності (CIPS) [4]. Зокрема, під час зустрічі з EU4PFM обговорювалося удосконалення Антикорпорталу ДМСУ, щоб спростити повідомлення про корупцію, забезпечити захист викривачів і розмістити звіти про антикорупційну діяльність [4].

Зустріч з WCO акцентувала на тренінгах через платформу WCO CLICK та адаптації європейських стандартів доброчесності. Досвід Польщі, обговорений з експертом EU4PFM Яцеком Капіцею, пропонується використати для розробки KPI [4].

Незважаючи на прогрес, антикорупційна політика в митних органах потребує вдосконалення, адже поодинокі заходи не зможуть забезпечити ефективності довгострокових соціально-економічних, політичних та правових перетворень. Поточні ініціативи ДМСУ зосереджені на превентивних заходах, таких як навчання та консультації, але недостатня увага приділяється репресивним механізмам, що знижує ризик покарання.

Для підвищення ефективності запобігання корупції в митних органах, пропонуємо:

- по-перше, системно розробити системну Антикорупційну програму на 2026–2028 роки з урахуванням CIPS і європейських практик [4];

- по-друге, посилити відповідальність через забезпечення невідворотності покарання, включно з юридичними особами, та скасування імунітету для високопосадовців.

- по-третє, розширити перевірки доброчесності та моніторинг способу життя посадовців, як практикує ДМСУ [4], та впровадити цифрові інструменти для автоматизації митних процедур, що побічно впливає з аналізу О. Дрозд щодо зменшення суб'єктивного впливу [3]. Крім того, слід зазначити, що ДМСУ використовує генеративні великі мовні моделі (LLM) для автоматизації перевірки імен та прізвищ у митних деклараціях, що сприяє впровадженню стандартів доброчесності [8];

- по-четверте, активізувати інформування громадськості через Антикорпортал ДМСУ, спрощуючи повідомлення про корупцію та захищаючи викривачів [4], а також проводити інформаційні кампанії для формування антикорупційної свідомості.

по-п'яте, поглибити співпрацю з EU4PFM і WCO для адаптації європейських стандартів, зокрема через тренінги та розробку KPI за досвідом Польщі [4].

На завершення, корупція в митних органах залишається серйозним викликом, який потребує системного підходу. Поточні заходи ДМСУ, такі як фінансовий контроль, навчання та міжнародна співпраця, є важливими, але потребують посилення механізмів і координації. Запропоновані стратегії, що поєднують превентивні та міжнародні підходи, сприятимуть формуванню доброчесної митної служби та підвищенню довіри до неї. Перспективи подальших досліджень включають оцінку ефективності нових антикорупційних програм та адаптацію найкращих світових практик.

Список використаних джерел

1. Індекс сприйняття корупції – 2024. *Transparency International Ukraine*. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryinyattya-koruptsiyi-2024/> (дата звернення: 19.04.2025).

2. Ліпенцев, А., Войтик, О., Мазій, Н. Протидія корупції в митних органах у контексті забезпечення ефективності публічного управління. *Ефективність державного управління*, 2021. № 66, С. 11-21.

3. Дрозд О. Д. Державне регулювання у сфері протидії контрабанді митними органами : кваліфікаційна робота магістра: 281 «Публічне управління та адміністрування». *Університет митної справи та фінансів*. Дніпро, 2025. 86 с.

4. Інформація та результати роботи підрозділів з питань запобігання та виявлення корупції Держмитслужби у 2024 році та січні-березні 2025 року. Державна Митна Служба. URL: <https://customs.gov.ua/zapobigannia-proiavam-koruptsiyi-1> (дата звернення: 19.04.2025).

5. Про внесення змін до наказу Держмитслужби від 02.09.2021 № 668: Наказ від 21.03.2025 № 269. URL: <https://customs.gov.ua/en/documents/pro-vnesennia-zmin-do-nakazu-derzhmitsluzhbi-vid-02-09-2021-no-668-525> (дата звернення: 20.04.2025).

6. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо встановлення особливостей проходження служби в митних органах та проведення атестації посадових осіб митних органів: Закон України від 17.09.2024 № 3977-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3977-20#Text> (дата звернення: 20.04.2025).

7. Євроінтеграція: Україна прагне отримати новий Митний кодекс на основі Митного кодексу ЄС у 2026 році. *Державна митна служба*

України. URL : <https://customs.gov.ua/en/news/novini-20/post/ievrointegratsiia-ukrayina-pragne-otrimati-novii-mitnii-kodeks-na-osnovi-mitnogo-kodeksu-ies-u-2026-rotsi-2083> (дата звернення: 21.04.2025)

8. Дії та Мрії: штучний інтелекту публічному секторі. Аналітичне дослідження. ГО «Лабораторія цифрової безпеки», 2024. URL:https://dslua.org/wp-content/uploads/2024/02/Mrii_ta_dii_kopiia.pdf.

УДК 343.353(4)(043.2)

Чумаченко Катерина,
здобувачка вищої освіти I курсу,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Валецька О. В.,
канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри історії
та теорії держави і права,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв

ПРОЯВИ КОРУПЦІЇ ТА МЕТОДИ БОРОТЬБИ В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ (ШВЕЙЦАРІЯ, НІМЕЧЧИНА, ФРАНЦІЯ)

До початку повномасштабного вторгнення Україна була відомою завдяки трьом речам: Чорнобиллю, корупції та конфлікту. Таку думку висловив швейцарський дипломат Клод Вільд. Дійсно, ситуацію з корупцією в нашій країні важко вважати позитивною. Про величезну кількість проблем у цій сфері свідчить такий показник, як індекс сприйняття корупції. 2024 року Україна отримала 35 балів зі 100 можливих і посіла 105 місце з 180. Порівняно з попереднім роком країна трохи втратила позиції, адже 2023 року результат складав 36 балів [1].

Лідерами цього рейтингу вже традиційно залишаються такі країни, як Данія, Фінляндія та Сінгапур [2]. Цікаво, що Великобританія у цьому рейтингу посіла лише 21 місце, Польща – 55, а Угорщина, яка постійно дорікає Україні низькими темпами реформ, – 84. Серед країн, що мають найсильнішу економіку в Західній Європі до ТОП-10 увійшла лише Швейцарія. Німеччина та Франція мають ще гірші результати, але це не заважає їм залишатися найвпливовішими «гравцями» у світі.

Першою у рейтингу перелічених вище країн є Швейцарія. Порівняно з іншими країнами справи у неї йдуть зовсім непогано, країна входить до десятки найкращих. Це гарна новина. Однак важливо розгля-

дати цей результат у рамках ширшого контексту, і тоді стане зрозуміло, що «й у нас у Швейцарії є свої проблеми з корупцією», – зазначив керівник швейцарського офісу Transparency Schweiz Мартін Хілті (Martin Hilti)» [3]. Це дійсно так, адже у загальному списку країн за індексом сприйняття корупції Швейцарія займає 7 місце.

Серед найвідоміших проблем Швейцарії називають наступне:

- Непотизм та лобізм. Ці явище розповсюджене у багатьох країнах, і Швейцарія не стала винятком. Перше визначається, як надання привілеїв родичам, друге – як вплив на фізичних осіб, державні та недержавні міжнародні організації, органи державної влади з ціллю домогтися прийняття тих чи інших рішень. Бездоганний імідж Швейцарії свого часу був зіпсований кількома корупційними скандалами, які навіть потрапили на перші шпальта газет та інформаційних порталів і стали предметом розгляду для органів юстиції.

- Корупція у банківській системі. Особливою проблемою у цій сфері вважають жорсткі правила щодо дотримання адвокатської таємниці. Таке ставлення створює ідеальні умови для міжнародного відмивання грошей, яке проводять через фіктивно відкриті офшорні компанії. Відомо, що коло юристів, які надають консультації щодо виведення коштів, широко представлене в кулуарах швейцарського парламенту. Це додатково ускладнює боротьбу, а у деяких випадках робить її абсолютно неможливою. При цьому статс-секретар МЗС Швейцарії Лівія Лой (Livia Leu) заявила, що останніми роками ситуація в країні значно покращилася. Під час виступу в Давосі вона зазначила наступне: «За останні десятиліття ми у Швейцарії створили надійну систему боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму».

Одним з найгучніших корупційних скандалів в країні є справа швейцарського банку Credit Suisse. Цей банк багато десятиріч належав до переліку найкрупніших та найвідоміших в Швейцарії, але лише до тих пір, поки не потрапив у низку гучних скандалів. Серед них – тривале співробітництво із сумнівними клієнтами (корупційний скандал з облігаціями Мозамбіку з продажу тунця у Сполучених Штатах).

Наступною в переліку стала справа компанії Novartis. Влітку 2020 року вона досягла мирової угоди в розмірі \$345 млн з Міністерством юстиції (DOJ) і Комісією з цінних паперів і бірж (SEC) за порушення Закону США про корупцію за кордоном (FCPA). Також Novartis звинуватили в порушенні Закону про неправдиві твердження, змусивши лікарів призначати ліки від серцево-судинної системи та діабету Novartis, а натомість сплачуючи їм екскурсії та відвідування ресторанів або навіть даючи лікарям хабарі готівкою. У цьому судовому процесі Novartis зобов'язався виплатити \$642 млн [4].

У Швейцарії ведеться активна боротьба з корупцією. Для цього в країні створена міцна правова база і кілька органів, що відповідають за обмеження її рівня, особливо коли йдеться про корупцію у швейцарських фінансових установах. Однак, звіт Transparency International Switzerland, опублікований у лютому 2024 року, також показав, що кожна друга швейцарська компанія, яка експортує товари, стикається з вимогами хабарів чи подарунків. Згідно з дослідженням, 63% компаній виконують ці вимоги [5]. Цікаво, що компанії не вважають корупцію проблемою для ведення бізнесу у Швейцарії.

На відміну від Швейцарії справи у Німеччині йдуть не так позитивно. Минулого року країна входила до переліку ТОП-10 держав із найменшим рівнем корупції. Високими показники були і протягом попередніх років. Так, наприклад, тенденція зростання індексу розпочалася 2015 року, коли з 79 балів він зріс до 81. 2018 він знизився до 80, 2022 – до 79. Наступного року країна втратила ще один бал, а ось 2024 індекс знизився досить суттєво. За даними минулого року він склав лише 75 балів, через що Німеччина потрапила лише на 16 сходинку загального рейтингу.

Серед найбільших проблем країни фахівці зазначають непрозорість фінансування політичних партій. Саме так вважає Рада Європи, відповідно до рекомендацій якої в країні мали посилити контроль над джерелами фінансування як самих партій, так і їх передвиборчих кампаній. Вважається за необхідне зобов'язати партії в Німеччині публікувати імена спонсорів, які жертвують їм понад 2000 євро, а пожертвування понад 50 000 євро на рік на користь однієї і тієї ж партії необхідно зовсім заборонити. «Не можна, щоб створювалося враження, що чим вищою є сума пожертвувань, тим більшим є вплив на процес ухвалення політичних рішень», - вказує Гартмут Боймер [6].

Останніми роками Німеччина привернула увагу кількома гучними корупційними скандалами. Одним з найвідоміших можна вважати справу про імовірне кумівство. До нього потрапило Міністерство економіки Німеччини на чолі з віце-канцлером Габеком в 2023 році. Причина - статс-секретар при міністерстві Патрік Грайхен (Patrick Graichen). Йому закидають допомогу друзям і родичам в отриманні посад, а саме, призначення на посаду керівника агенції відновлювальної енергетики Німеччини DENA Міхаеля Шефера (Michael Schäfer). Як з'ясувалося, Грайхен та Шефер – добрі знайомі, отже корупція під час вибору керівника серед багатьох кандидатів є досить ймовірною.

Роком раніше Німеччину сколихнув інших корупційний скандал серед керівництва одного з суспільно-правових мовників - Rundfunk Berlin-Brandenburg (RBB). Цього разу закиди у кумівстві, нецільовій

розтраті коштів та корупції пролунало на адресу інтендантки RBB Патріції Шлезінгер. Ця подія досить сильно сколихнула суспільство, адже головним джерелом фінансування таких мовників у Німеччині є обов'язкова абонентська плата або телеподаток, що сплачується кожним домогосподарством незалежно від того, чи мають його мешканці телевізор і чи переглядають вони або слухають програми суспільно-правових мовників узагалі [7].

В ФРН визнається, що корупція є дуже небезпечним явищем для державного управління, адже саме ця сфера залишається найпривабливішою для зловживань. У пошуках дієвих механізмів боротьби із корупцією ця країна пішла досить незвичним для України шляхом. Тут було вирішено зосередитися на вихованні культури управління державних службовців. Спеціалізовані антикорупційні органи, характерні для України та інших держав, у Німеччині відсутні.

Протидія явищу в країні регулюється Директивою федерального уряду щодо запобігання корупції у федеральній адміністрації, прийнятою 30 липня 2004 року. В цьому документі зазначено основні стратегії запобігання та боротьби з корупцією, що є актуальними для федеральних органів, юридичних осіб, Збройних Сил та земельних адміністрацій. Для кожної сфери діяльності, яка піддається найбільшим ризикам корупції, встановлено стратегії посиленого нагляду та перевірки, ретельного відбору персоналу, надання необхідних роз'яснень державним службовцям тощо [8].

Франція належить до переліку країн з розвинутою економікою. Попри це, корупція залишається для неї серйозною проблемою. По підсумках 2024 року країна посіла 26 місце по індексу сприйняття корупції. За рік її стан погіршився на 4 бали (з 71 до 67). Це сталося попри те, що скандал з попереднім президентом 2024 року можна було вважати завершеним, але, імовірно, його вплив став набагато сильнішим, ніж здавалося.

Ніколя Саркозі був президентом Франції з 2007 до 2012 року. 21 березня 2018 року Саркозі був затриманий у Парижі як фігурант розслідування про незаконне фінансування виборчої кампанії, корупцію та приховування іноземних державних коштів. Судовий процес щодо Саркозі, що почався наприкінці листопада 2020 року, пов'язаний з підозрами у тому, що політик, вже обіймаючи посаду президента, намагався вплинути на хід розслідування справи про пожертвування Бетанкур. За даними слідства, у 2014 році він запропонував прокурору при Касаційному суді Жильбер Азіберу підвищення і призначення в Монако в обмін на інформацію про хід розслідування.

У березні 2021 року Саркозі визнали винним і засудили до трьох років позбавлення волі, з них один рік становив реальний термін, два – умовний. Процес щодо нього вважається в країні унікальним, оскільки за час існування з 1958 року П'ятої республіки, жоден колишній глава держави не поставав перед судом у зв'язку зі звинуваченнями у корупції.

Очікується, що у 2025 році Саркозі постане перед судом за звинуваченнями у корупції та незаконному фінансуванні, пов'язаними з імовірним фінансуванням Лівією його президентської кампанії 2007 року. За даними видання, Саркозі отримав звинувачення у примусі свідка до лжесвідчення та ще одне у спробі перешкоджати правосуддю у справі про незаконне фінансування його виборчої кампанії з Лівії. Судді визнали достатніми докази того, що Саркозі чинив тиск на Та-к'єддіна, який у цьому розгляді спочатку дав свідчення Саркозі (стверджував, що наприкінці 2006 року привіз з Лівії для фінансування виборчої кампанії Саркозі 5 млн євро готівкою), але у 2020 році змінив їх на протилежні. Звинувачення в основній справі стверджує, що Саркозі у 2007 році для участі у виборах президента «отримав незаконну фінансову підтримку» від Каддафі та «вів кампанію, користуючись цією підтримкою» [9].

На тлі гучних скандалів, 2021 року у Франції було прийнято Національну стратегію по боротьбі з корупцією на 2021-2030 роки. Відповідно до неї, подолання проблеми буде здійснюватися у трьох основних напрямках: удосконалення антикорупційної системи Франції; сприяння у боротьбі із корупцією та покращення управління у рамках міжнародного співробітництва; підтримка роботи міжнародних організацій, недержавного сектору та органів місцевої влади. Моніторинг реалізації Стратегії має здійснюватися за допомогою складної системи підзвітності. Перша оцінка ефективності запланована на 2026 рік [10].

Стратегія – не єдиний метод боротьби з корупцією. Для покращення загального стану в країні функціонує значна кількість антикорупційних органів. До них належать:

- Антикорупційна агенція Франції;
- Центральне управління по боротьбі з корупцією, фінансовими та податковими злочинами;
- Вищий орган по забезпеченню прозорості громадського життя;
- Національна фінансова прокуратура;
- Прокуратура Парижу.

Як свідчить наведена вище інформація, попри намагання розвинутих країн повністю подолати корупцію не вдалося жодній з них. Однак, кожна держава постійно працює над вдосконаленням системи боротьби з цим явищем. Всі вони обирають власні шляхи, але при

цьому у них є дещо спільне, а саме, демократія. Завдяки цьому роботу державних установ та окремих державних службовців контролюють не тільки антикорупційні органи, а й саме суспільство. Саме це є основою для подолання корупції у майбутньому не тільки в Західній Європі, а й в Україні.

Список використаних джерел:

1. Transparency International Ukraine. Corruption Perceptions Index. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/> (дата звернення: 01.04.2025).

2. Вікіпедія. Індекс сприйняття корупції. URL: <https://surf.li/emzglx> (дата звернення: 01.04.2025)

3. Swissinfo. Ranking: Swiss public sector shows corruption and lobbying vulnerability. URL: <https://www.swissinfo.ch/eng/business/switzerland-public-sector-shows-corruption-and-lobbying-vulnerability-ranking/48244140> (дата звернення: 01.04.2025).

4. Озтурк І. Скільки швейцарських компаній причетні до корупції за кордоном: шокуючі дані. URL: https://glavcom.ua/world/world-economy/skilki-shvejtsarskikh-kompanij-prichetni-do-korupsiiji-za-kordonom-shokujuchi-dani-988447.html#google_vignette (дата звернення: 01.04.2025).

5. Wikipedia. Corruption in Switzerland. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Corruption_in_Switzerland (дата звернення: 01.04.2025).

6. Жолквер М. Корупція в Німеччині: хабарів дають все більше, а беруть все менше. URL: <https://www.dw.com/uk/korupsiia-v-nimechchini-khabariv-daiut-vse-bilshe-a-berut-vse-menshe/a-55710344> (дата звернення: 01.04.2025).

7. Сааков В. Корупційний скандал у ФРН: у мовнику RBB нова віставка URL: <https://www.dw.com/uk/korupcijnij-skandal-u-frn-u-movniku-rbb-nova-vidstavka/a-62876041> (дата звернення: 01.04.2025).

8. Bundesministerium des Innern und für Heimat. Allgemeine Verwaltungsvorschrift zur Beschaffung öffentlicher Aufträge. URL: https://www.verwaltungsvorschriften-im-internet.de/bsvwvbund/30072004_04634140151.htm (дата звернення: 01.04.2025)

9. Бережний С. Експрезиденту Франції Саркозі після вироку за корупцію висунули ще два обвинувачення. URL: <https://news.liga.net/ua/world/news/eks-prezidentu-frantsii-sarkoziposleprigovorazakorruptsiyuvydvinulieschedvaobvineniya> (дата звернення: 01.04.2025).

10. Anticor. France adopts anticorruption strategy for international cooperation. Anticorruption World. URL: https://anticor.world/en/main/news_page/france_adopts_anticorruption_strategy_for_international_cooperation (дата звернення: 03.04.2025).

Шамян Сергій,
здобувач вищої освіти I курсу,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Валецька О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри історії та теорії держави і права,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ ТА ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В УКРАЇНІ

Корупція становить значну загрозу національній безпеці України, впливаючи на всі сфери життєдіяльності суспільства, підриваючи демократичні інститути держави та спотворюючи соціальні цінності. Проблема подолання корупційних проявів набуває особливої актуальності в умовах європейської інтеграції України, оскільки вимагає гармонізації вітчизняного законодавства з міжнародними стандартами. Для ефективної протидії корупції важливим виступає аналіз успішних моделей антикорупційної політики зарубіжних країн, визначення специфіки функціонування відповідних інституцій та можливості адаптації позитивного досвіду до українських реалій. Дослідження історичного аспекту формування законодавства щодо протидії корупції демонструє тривалий шлях еволюції правових механізмів. Процес становлення антикорупційного законодавства має глибокі історичні корені, починаючи з Стародавнього світу і до сьогодення. Розглядаючи класифікацію етапів становлення законодавства щодо запобігання корупційній діяльності в світі, дослідники виокремлюють кілька ключових періодів: 1) період зародження (IX ст. до н.е. – XIV ст.) характеризувався появою держави Північного Причорномор'я; 2) період з 1711 р. – протидія хабарництву часів правління Петра I до Московського царства; 3) 1845 р. – перші спроби утворення органів боротьби з корупцією; 4) 1917 р. – 1991 рр. – радянський період; 5) 1991 р. – сучасність, який характеризується розвитком нормативно-правового забезпечення протидії корупції [1, с. 28].

Аналіз теоретико-методологічних засад антикорупційної діяльності дозволяє стверджувати, що корупція як соціально-правовий феномен містить дуалістичну природу. З одного боку, корупція виступає продуктом соціальних відносин, з іншого – девіантною формою поведінки посадових осіб. Антикорупційна діяльність охоплює комплекс адміністративно-правових заходів, спрямованих на запобігання, виявлення та

припинення корупційних правопорушень [2, с.216]. Особливості адміністративно-правового забезпечення протидії корупції в органах прокуратури України розкривають специфіку інституційного механізму запобігання корупційним проявам у правоохоронній системі [2]. Світовий досвід функціонування антикорупційних інституцій демонструє різноманітність підходів до формування відповідних органів. Зокрема, модель Сінгапуру базується на принципах централізації та наділення спеціалізованого антикорупційного органу – Бюро з розслідування випадків корупції – широкими повноваженнями. Характерними особливостями сінгапурської моделі виступають: незалежність від інших державних органів, підзвітність виключно главі держави, високий рівень оплати праці чиновників, суворість покарання за корупційні правопорушення. Південнокорейський досвід характеризується створенням Комісії з боротьби з корупцією та громадянських прав, яка функціонує на засадах прозорості та громадського контролю. Показово, що південнокорейська модель передбачає активне залучення громадянського суспільства, зокрема через механізм заохочення громадян до повідомлення про факти корупції [3, с.97].

Моделі антикорупційної політики країн Європейського Союзу демонструють інституційну різноманітність та комплексність підходів. Антикорупційна система Італії ґрунтується на функціонуванні спеціалізованих підрозділів правоохоронних органів, зокрема Головного управління з протидії мафії та Фінансової гвардії. Результативність італійської моделі забезпечується поєднанням репресивних заходів із превентивними механізмами, включаючи розвинену систему громадського контролю та активне застосування інформаційних технологій для виявлення корупційних схем. Німецька антикорупційна система відрізняється децентралізованим підходом, відсутністю єдиного спеціалізованого органу та акцентом на превентивних заходах. Особливості німецької моделі полягають у наявності спеціальних телефонних ліній для анонімного повідомлення про факти корупції, відкритості та прозорості державного управління, суворому контролі за поведінкою державних службовців [1, с. 28].

Імплементация міжнародного досвіду антикорупційної діяльності в Україні має враховувати національні особливості правової системи, менталітету та державного управління. Процес формування антикорупційної інфраструктури в Україні розпочався з прийняття Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року, який визначив правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні [3, с. 99]. Відповідно до міжнародних зобов'язань України створено систему спеціалізованих антикорупційних органів: Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізований антикорупційний прокуратуру (САП), Національне агентство з

питань запобігання корупції (НАЗК), Вищий антикорупційний суд (БАКС). Аналіз функціонування зазначених інституцій демонструє певні позитивні зрушення, зокрема вдосконалення механізмів електронного декларування, впровадження системи електронних закупівель ProZorro, розширення доступу до публічної інформації. Водночас, ефективність антикорупційної інфраструктури в Україні знижується через низку проблемних аспектів: недостатню координацію діяльності антикорупційних органів, обмеженість ресурсного забезпечення, політичний тиск на антикорупційні інституції, недосконалість механізмів захисту викривачів корупції. Інтеграція міжнародного досвіду антикорупційної діяльності в українські реалії потребує системного підходу, спрямованого на посилення інституційної спроможності антикорупційних органів, вдосконалення законодавчого регулювання, підвищення прозорості державного управління, розвиток електронного урядування, залучення громадянського суспільства до контролю за діяльністю владних структур [2].

Перспективні напрями вдосконалення антикорупційної діяльності в Україні охоплюють запровадження електронних систем моніторингу способу життя публічних службовців, розширення повноважень антикорупційних органів щодо доступу до банківської таємниці, впровадження єдиної електронної системи обміну інформацією між антикорупційними інституціями, вдосконалення механізмів конфіскації майна, отриманого злочинним шляхом. Окрему увагу варто приділити підвищенню рівня антикорупційної освіти та формуванню антикорупційної культури в суспільстві через впровадження відповідних освітніх програм у навчальних закладах різних рівнів [3, с.103].

Формування антикорупційної культури має відбуватись через впровадження обов'язкових навчальних дисциплін з питань доброчесності та етики у вищих навчальних закладах, проведення спеціалізованих тренінгів для державних службовців, запровадження системи морального заохочення викривачів корупції. Впровадження механізмів прямої участі громадськості у формуванні та реалізації антикорупційної політики сприятиме підвищенню прозорості державного управління, забезпечуватиме громадський контроль за діяльністю владних інституцій, створюватиме передумови для налагодження ефективної комунікації між державою та суспільством у питаннях протидії корупції.

Таким чином, дослідження міжнародного досвіду запобігання корупції та можливостей його імплементації в Україні демонструє необхідність комплексного підходу, який поєднуватиме адаптацію успішних зарубіжних практик із врахуванням національних особливостей. Ефективна антикорупційна політика України має базуватись на принципах системності, наукової обґрунтованості, прозорості, залучення

громадськості та відповідальності. Подальші наукові розвідки доцільно спрямувати на дослідження механізмів взаємодії антикорупційних органів, удосконалення інституційної спроможності антикорупційної інфраструктури та розробку ефективних моделей антикорупційної освіти.

Список використаних джерел

1. Наливайко Л.Р., Марченко О.В. Концептуалізація феномену корупції: вітчизняний та міжнародний досвід. Дискусійні питання застосування антикорупційного законодавства : матеріали Міжнар. Наук.-практ. Конф (м. Дніпро, 15 листоп. 2019 р.). Дніпро : Дніпроп. Держ. Ун-т внутр. справ, 2019. С. 27-33.
2. Франков С.О. Зарубіжний досвід протидії корупції та організованих злочинності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. №7. С. 215-219. URL: http://lsej.org.ua/7_2021/56.pdf. (дата звернення 02.04.2025)
3. Кротюк О.М. Зарубіжний досвід участі громадськості в запобіганні корупційним злочинам. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2021. №1(21). С. 98–105.

УДК 378

*Щегельська Тетяна,
здобувачка вищої освіти III курс,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Ткаля О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та адміністративного права і процесу
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ: НОВІ ВИКЛИКИ ТА ЕФЕКТИВНІ СТРАТЕГІЇ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ

Академічна доброчесність завжди була фундаментальною цінністю освітнього процесу, що забезпечує якість та легітимність здобутої освіти [1]. Однак безпрецедентні обставини останніх років – пандемія COVID-19, а для України додатково повномасштабне вторгнення – кардинально реорганізували освітнє середовище, призвівши до

масового впровадження дистанційного навчання. Ці зміни не лише трансформували методи викладання та оцінювання, але й породили нові, раніше невідомі виклики для академічної доброчесності, вимагаючи розробки та впровадження інноваційних стратегій протидії порушенням.

Екстрений перехід до дистанційного формату навчання під час пандемії COVID-19 став першим серйозним випробуванням для систем академічної доброчесності в усьому світі. Освітні заклади та викладачі мали швидко адаптуватися до нової реальності, часто не маючи належного часу на розробку ефективних механізмів контролю. В умовах сучасних українських реалій ситуація додатково ускладнена повномасштабним вторгненням, яке призвело до фізичного руйнування освітньої інфраструктури, вимушеного переміщення студентів і викладачів, та загального стресового стану академічної спільноти.

У таких умовах спостерігається суттєве зростання кількості та різноманітності порушень академічної доброчесності. Серед найпоширеніших можна виділити несанкціоноване використання сторонніх джерел під час онлайн-оцінювання [2]. Відсутність прямого нагляду створює сприятливі умови для використання підручників, готових матеріалів, інтернет-ресурсів безпосередньо під час іспитів та контрольних робіт. Особливо гостро ця проблема постає в умовах нестабільного інтернет-з'єднання або періодичних відключень електроенергії, коли контроль за процесом оцінювання стає практично неможливим. Дистанційний формат також суттєво ускладнює верифікацію особи, яка фактично виконує завдання. Поширеними стали випадки, коли замість студента завдання виконують друзі, родичі або навіть платні «фахівці» з різних сервісів. Онлайн-формат сприяє утворенню закритих спільнот у месенджерах та соціальних мережах, де студенти обмінюються відповідями, готовими роботами, створюють спільні бази рішень завдань.

Стрімкий розвиток систем штучного інтелекту створив безпрецедентну загрозу для академічної доброчесності. Хоча плагіат і самоплагіат існували й раніше, в умовах дистанційного навчання та загального стресу вони набули нових форм і масштабів. Доступність онлайн-ресурсів, складнощі з перевіркою автентичності робіт, а також загальне зниження мотивації через психологічне навантаження, особливо в умовах війни, призводять до зростання випадків неналежного цитування та привласнення чужих ідей. Технології прокторингу, що мали б забезпечувати контроль під час іспитів, часто виявляються неефективними через технічні обмеження, проблеми з приватністю, а в українському контексті – через перебої з електропостачанням та інтернет-з'єднанням під час військових дій.

Зважаючи на комплексний характер викликів, ефективна стратегія забезпечення академічної доброчесності в умовах дистанційного навчання повинна включати декілька взаємопов'язаних компонентів. Традиційні методи оцінювання, орієнтовані на відтворення інформації, стають особливо вразливими в умовах дистанційного навчання. Натомість, доцільно впроваджувати автентичні завдання з елементами персоналізації [3]. Розробка завдань, що вимагають застосування теоретичних знань до реальних ситуацій з життя студента або до актуальних проблем суспільства, підвищує самостійність виконання. Проектно-орієнтоване навчання з довгостроковими проектами та поетапним звітуванням дозволяє відслідковувати прогрес студента, знижуючи можливості для раптового «стрибка» в якості роботи, характерного при використанні сторонньої допомоги. Динамічні системи оцінювання, що поєднують різні формати (письмові роботи, усні презентації, дискусії, групова робота з індивідуальною відповідальністю), ускладнюють систематичне порушення академічної доброчесності [4]. Перехід від закритих тестів з однозначними відповідями до відкритих запитань, що вимагають критичного мислення, аналізу, синтезу інформації та обґрунтування власної позиції, також сприяє зменшенню порушень.

Технологічні інструменти залишаються важливою складовою протидії порушенням, але потребують критичного переосмислення та адаптації. Вдосконалені системи перевірки на плагіат мають інтегрувати національні бази академічних робіт з міжнародними системами, розширювати мовне покриття для україномовних текстів, розробляти алгоритми, здатні виявляти перефразування та переклади з інших мов.

Технологічні та методичні інновації повинні підкріплюватися системною роботою над формуванням відповідної культури академічної доброчесності. Інтеграція питань академічної доброчесності в навчальні програми передбачає включення спеціальних модулів, присвячених принципам академічної етики, правилам цитування, роботі з джерелами, до обов'язкових курсів на всіх рівнях освіти. Проведення регулярних інтерактивних тренінгів та семінарів, що моделюють етичні дилеми, розглядають практичні випадки порушень та їх наслідки, демонструють конкретні інструменти дотримання академічної доброчесності, сприяє кращому усвідомленню важливості цих принципів [5]. Чітке інформування про потенційні санкції за різні типи порушень, аналіз реальних кейсів без розкриття особистих даних, демонстрація того, як порушення впливають на репутацію та подальшу кар'єру, становлять основу прозорої комунікації щодо наслідків порушень. Забезпечення доступу до консультацій з питань правильного цитування, академічного

письма, використання джерел, особливо для студентів перших курсів або тих, хто має прогалини в базовій освіті через війну, формує середовище підтримки, що заохочує доброчесні практики.

Ефективна протидія порушенням вимагає системних інституційних змін. Створення та регулярне оновлення нормативних документів, що детально регламентують стандарти доброчесності, процедури перевірки робіт, механізми розгляду порушень та відповідні санкції, є основою розробки чітких політик академічної доброчесності. Чітке визначення відповідальності як студентів, так і викладачів щодо дотримання принципів академічної етики у відповідних регламентах підкреслює важливість цих принципів на інституційному рівні. Формування колегіальних органів за участю представників різних факультетів, студентського самоврядування, зовнішніх експертів для об'єктивного розгляду складних випадків забезпечує справедливість процесу [6]. Створення безпечних каналів для анонімного інформування про випадки академічної недоброчесності дозволяє виявляти системні проблеми та вдосконалювати превентивні заходи.

Особливо важливим в умовах дистанційного навчання, ускладненого військовими діями, є забезпечення належної психолого-педагогічної підтримки та менторства. Детальні коментарі до робіт, що вказують не лише на помилки, але й на сильні сторони, демонструють викладацьку увагу та підвищують мотивацію студентів до самостійної роботи, становлячи основу регулярного змістовного зворотного зв'язку. Забезпечення можливості індивідуальних консультацій та обговорення складнощів у виконанні завдань, допомога в подоланні академічних викликів знижує спокусу звернутися до недоброчесних практик. Врахування психологічного стану через розробку гнучких графіків, надання додаткового часу або альтернативних форматів оцінювання для студентів, які перебувають у складних життєвих обставинах через війну, як-от вимушене переселення, втрата близьких, служба в ЗСУ, демонструє емпатію та розуміння з боку освітньої установи. Організація студентських груп взаємної підтримки, де більш досвідчені учасники можуть надавати академічну допомогу молодшим колегам в етичних межах, створює атмосферу співпраці та відповідальності.

Забезпечення академічної доброчесності в умовах дистанційного навчання, особливо в контексті пандемії та повномасштабного вторгнення в Україну, вимагає багатовимірного підходу, що поєднує трансформацію освітніх методик, технологічні інновації, формування відповідної культури, інституційні зміни та психолого-педагогічну підтримку. Важливо розуміти, що стратегія протидії порушенням повинна бути не просто рестриктивною, але й конструктивною, спрямованою на створення середовища, де академічна доброчесність є

природним вибором, а не нав'язаним обмеженням. Перспективними напрямками подальшого розвитку є впровадження адаптивних технологій, здатних виявляти нові форми порушень; розвиток міжінституційного співробітництва для обміну досвідом та створення спільних ресурсів; залучення студентів до розробки та впровадження політик академічної доброчесності; інтеграція питань академічної етики в ширший контекст професійної підготовки та формування громадянських цінностей. Лише комплексний підхід, що враховує як універсальні принципи академічної доброчесності, так і специфічні виклики, дозволить зберегти та підвищити якість освіти в цей складний історичний період.

Список використаних джерел:

1. Академічна доброчесність. URL: <https://nau.edu.ua/ua/menu/quality/akademichna-dobrochestnist/> (дата звернення 10.04.2025 р.)
2. Стаття: Академічна доброчесність в умовах дистанційного навчання - *Янівська школа*. URL: <http://yanivschool.kl.com.ua/akademichna-dobrochestnist-v-umovah-dystantsijnogo-navchannya/> (дата звернення: 10.04.2025).
3. Мамонова Г. В., Чугаєва О. В. Академічна доброчесність та дистанційна освіта: чи можливе ефективне поєднання? Збірник тез «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання». Секція «Електронне навчання: технології, методики, ризики, стратегії розвитку середовища цифрового навчання». Київ, 2021. 144 – 146 с.
4. Ніколаєв Є. Як просувати цінності академічної доброчесності українських університетів? URL: <https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/YAk-prosuvati-czinnosti-AD-u-vishah.pdf> (дата звернення 10.04.2025 р.)
5. AkademIQ. Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти. URL: <https://academiq.org.ua/> (дата звернення 10.04.2025 р.)
6. Прокоф'єва М., Ярошенко Ю. Академічна доброчесність під час дистанційного навчання. (2022). URL: https://www.researchgate.net/publication/361317115_Akademichna_dobrochestnist_pid_cas_dystantsijnogo_navchannya (дата звернення: 10.04.2025).

*Юзків Дар'я,
здобувачка вищої освіти 2 курсу,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: Ткаля О. В.,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та адміністративного права і процесу,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

АНТИКОРУПЦІЙНА СТРАТЕГІЯ УКРАЇНИ 2021-2025 РОКИ: ШЛЯХ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРИНЦИПІВ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Актуальність теми дослідження зумовлена стратегічною важливістю антикорупційної політики для розвитку держави, зміцнення демократичних інститутів і підвищення довіри громадян до влади. Прийняття Антикорупційної стратегії України на 2021–2025 роки стало відповіддю на суспільний запит щодо ефективної протидії корупції, яка залишається однією з найгостріших проблем в Україні. Стратегія є комплексним документом, що враховує європейські стандарти доброчесності, рекомендації міжнародних партнерів, зокрема GRECO, Європейського Союзу та Світового банку, і спирається на попередній досвід антикорупційних реформ.

У цьому контексті аналіз сучасного стану впровадження методології управління корупційними ризиками, розробленої НАЗК, дає змогу виявити сильні й слабкі сторони реалізації державної антикорупційної політики. З огляду на прямий зв'язок між подоланням корупції, економічним розвитком і інвестиційною привабливістю країни, тема дослідження має не лише суспільно-політичне, а й економічне значення. Усі ці чинники підтверджують важливість та своєчасність обраного напрямку наукового аналізу.

Антикорупційна стратегія України на 2021–2025 роки є комплексним документом, що закладає правові, організаційні та технологічні засади для побудови системи запобігання і протидії корупції відповідно до європейських стандартів доброчесності. Ініційована Кабінетом Міністрів України та схвалена Верховною Радою 20 червня 2022 року Законом України № 2322-IX «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки» [1], Стратегія спирається на попередній досвід реформ 2014–2017 років та рекомендації міжнародних організацій, таких як GRECO, Світовий банк і Європейський Союз. Її мета –

створити умови для економічного розвитку, підвищити інвестиційну привабливість держави та відновити довіру громадян до інституцій влади [1].

Закон України «Про запобігання корупції» № 1700-VII від 14 жовтня 2014 року [2] заклав фундамент сучасної антикорупційної системи в Україні, запровадивши обов'язкове е-декларування майна посадовців та широку нормативну базу щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Саме підхід, що поєднує превентивні заходи й невідворотність покарання, лягли в основу методології управління корупційними ризиками, затвердженої Національним агентством з питань запобігання корупції (НАЗК) Наказом № 830/21 від 28 грудня 2021 року [3]. Цей документ описує інструменти аналізу ризиків, встановлює процедури регулярного перегляду антикорупційних програм у державних органах та механізми громадського контролю за їх виконанням [3].

Антикорупційна стратегія України на 2021–2025 роки займає центральне місце в системі протидії корупції, оскільки вона виступає базовим програмним документом, що визначає пріоритети, цілі та механізми державної політики у цій сфері. Вона забезпечує узгодженість дій усіх органів влади, встановлює напрямки розвитку антикорупційної інфраструктури та координує взаємодію між інституціями, включаючи Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), правоохоронні органи та органи правосуддя.

Стратегія виконує роль системоутворюючого елемента, який поєднує превентивні, нормативні, інституційні та контрольні заходи в єдину цілісну політику. Вона також встановлює чіткі орієнтири для розробки та перегляду антикорупційних програм у державних органах, впровадження ризик-орієнтованого підходу та механізмів моніторингу і оцінки ефективності заходів. Таким чином, стратегія є своєрідною дорожньою картою, що спрямовує державу до побудови ефективної, прозорої та підзвітної системи управління з мінімальним рівнем корупційних ризиків.

Ключовим елементом реалізації політики є цифрова трансформація таких процесів, як державні закупівлі та кадрове забезпечення. Платформа Prozorro стала яскравим прикладом успішного застосування відкритих даних: з моменту її запровадження Україна змогла повернути громаді понад 50 млрд гривень за рахунок економії та запобігання монополізації процедур закупівель у 2016–2023 роках, що засвідчує ефективність прозорих інструментів у боротьбі з корупційними практиками [4].

Антикорупційна стратегія передбачає формування системного підходу до вдосконалення законодавства та процедур через активне залучення експертного середовища, проведення публічних консультацій та оцінювання впливу нових правок на рівень корупційних ризиків. Зокрема, у 2023 році було проведено більше ніж 20 круглих столів за участю міжнародних партнерів, що надали власні рекомендації щодо удосконалення законопроектів про публічне управління, люстрацію та конфлікт інтересів [5].

Антикорупційна стратегія України на 2021–2025 роки передбачає цілісну систему заходів, спрямованих на зниження рівня корупції та підвищення ефективності державного управління. Основними напрямками є зменшення впливу корупції на ухвалення рішень у публічному секторі, зміцнення доброчесності посадовців і державних службовців, а також формування прозорих процедур у діяльності органів влади. Особлива увага приділяється контролю за доходами і майном посадовців через вдосконалення системи електронного декларування та забезпечення ефективності перевірок декларацій.

Стратегія також орієнтована на підвищення інституційної спроможності антикорупційних органів, таких як НАЗК, НАБУ, САП та ВАКС, шляхом зміцнення їхньої незалежності та координації між собою. Важливою складовою є впровадження ризик-орієнтованого підходу до управління, що передбачає обов'язкову розробку та реалізацію антикорупційних програм, регулярну оцінку корупційних ризиків та моніторинг їх усунення. Крім того, стратегія акцентує увагу на цифровізації державних процесів, зокрема відкритості реєстрів, прозорості державних закупівель та автоматизації адмінпослуг.

Одним із ключових завдань є формування в суспільстві культури доброчесності, розвиток правової свідомості громадян і залучення громадськості до процесів контролю за діями влади. Стратегія також передбачає створення ефективних механізмів захисту викривачів корупції, що сприятиме активному виявленню та запобіганню корупційним правопорушенням. Усі ці заходи є взаємопов'язаними й мають забезпечити системне оновлення підходів до запобігання та протидії корупції в Україні.

Важливим напрямом є підвищення відповідальності посадовців та посилення невідворотності покарання. Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) забезпечують досудове розслідування та процесуальне керівництво у справах щодо високопосадових корупціонерів. За період 2021–2024 років НАБУ порушило понад 560 кримінальних проваджень, з яких до суду передано більше ніж 250 справ, а сумарний розмір акти-

вів, заморожених у межах розслідувань, перевищив 4 млрд гривень [6]. Вищий антикорупційний суд (ВАКС), утворений Законом України № 2470-VIII від 21 червня 2018 року [7], забезпечує кваліфікований судовий розгляд корупційних проваджень та ухвалення вироків із урахуванням міжнародних стандартів справедливості [7].

Не менш важливою є роль громадянського суспільства та медіа в утвердженні культури доброчесності. Програми з антикорупційної освіти в університетах і школах, починаючи з 2022 року, охопили більш ніж 45 закладів по всій країні, де було проведено понад 120 лекцій та практичних семінарів за підтримки USAID та ПРООН. Створено понад 15 онлайн-курсів, серед яких модулі із виявлення конфлікту інтересів, етичної поведінки посадовця та процедури скарг громадян на корупційні прояви [8].

Державна служба статистики України (Держстат) відіграє важливу роль у зборі, аналізі та публікації даних щодо корупційних проявів. Згідно з Наказом № 218 від 4 вересня 2024 року [9] Держстат затвердив Антикорупційну програму на 2024–2026 роки, яка визначає перелік індикаторів для вимірювання рівня корупції в різних секторах економіки, зокрема в медицині, освіті та держзакупівлях. У першому звіті за 2024 рік наведено детальну статистику: 32% опитаних повідомили про пропозиції хабарів у медичній сфері, а 28% – у сфері освіти, що підтверджує необхідність подальшого посилення контролю та запровадження ефективних механізмів зворотного зв'язку від громадян [9].

Моніторинг виконання Стратегії здійснюється через щорічні національні доповіді НАЗК, що містять кількісні показники реалізації заходів, аналіз слабких місць та рекомендації на майбутній рік. У Національній доповіді за 2023 рік зазначено, що з початку дії Стратегії 78% запланованих заходів виконано або перебувають у стадії завершення, зокрема у сфері цифровізації реєстрів та автоматизації процесів документообігу [5].

Незважаючи на прогрес, реформі антикорупційної системи загрожують виклики, пов'язані з політичним тиском на органи розслідування, недостатнім рівнем захисту викривачів та потребою у подальшій гармонізації національного законодавства з *acquis* ЄС. Окремим проблемним питанням залишається корупція у секторі оборони, де у 2023 році НАБУ відкрила понад 60 проваджень щодо розкрадань бюджетних коштів, пов'язаних із закупівлями [6].

Для досягнення амбітної мети – інтеграції до Європейського Союзу та утвердження держави з високим рівнем доброчесності – необхідно посилити незалежність антикорупційних органів, розширити практики громадського контролю та забезпечити безперервну цифровізацію всіх

процедур із відкритим доступом до релевантних даних. Поглиблення співпраці з міжнародними партнерами, зокрема для обміну найкращими практиками та підготовки аналітичних звітів, залишатиметься ключовим фактором успіху.

Список використаних джерел:

1. Закон України № 2322-IX від 20.06.2022 «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text> (дата звернення 15.04.2025).
2. Закон України № 1700-VII від 14.10.2014 «Про запобігання корупції» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення 15.04.2025).
3. Наказ НАЗК № 830/21 від 28.12.2021 «Про затвердження Методології оцінки корупційних ризиків» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z1718-16?utm_source=chatgpt.com#Text (дата звернення 14.04.2025).
4. Дані платформи Prozorro URL: <https://prozorro.gov.ua> (дата звернення 14.04.2025).
5. Національна доповідь НАЗК за 2023 рік URL: <https://nazk.gov.ua> (дата звернення 16.04.2025).
6. Звіти НАБУ URL: <https://nabu.gov.ua> (дата звернення 15.04.2025).
7. Закон України № 2470-VIII від 21.06.2018 «Про Вищий антикорупційний суд» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2470-19#Text> (дата звернення 15.04.2025).
8. Звіт Transparency International Ukraine 2023 URL: <https://ti-ukraine.org> (дата звернення 13.04.2025).
9. Наказ Держстату № 218 від 04.09.2024 та офіційна антикорупційна програма 2024–2026 URL: <https://ukrstat.gov.ua> (дата звернення 16.04.2025).

ЗМІСТ

Валецька О. В. АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЩОДО ПРИЧИН ВИНИКНЕННЯ КОРУПЦІЇ	4
Татаренко Г. В. ФАБРИКАЦІЯ ДАНИХ ЯК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНЕ ШАХРАЙСТВО: РУЙНІВНА ЗАГРОЗА АКАДЕМІЧНІЙ ДОБРОЧЕСНОСТІ	6
Ткаля О. В., Плютенко Я. ВОЄННИЙ СТАН ЯК ЧИННИК ЗРОСТАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ	11
Каплій О. В., Поважна В. РОЛЬ ОМБУДСМЕНА З ПРАВ СТУДЕНТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ	16
Yermolenko M., Tkalya O. DIGITAL ETHICS AND ACADEMIC INTEGRITY: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES IN THE INTERNET ERA.....	21
Череднюк С., Валецька О. В.. ACADEMIC DISHONESTY THROUGH THE PRISM OF COGNITIVE BIASES: HOW DO WE JUSTIFY UNETHICAL ACTIONS?.....	25
Швець С., Валецька О. В. ACADEMIC INTEGRITY IN IVY LEAGUE INSTITUTIONS: ETHICAL FRAMEWORKS AND ENFORCEMENT MECHANISMS.....	29
Sherstiuk A., Valetska O. THE ROLE OF MEDIA AND CIVIL SOCIETY IN THE FIGHT AGAINST CORRUPTION.....	33
Безруков Д., Валецька О. В. КОРУПЦІЯ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ І ЗАСОБИ БОРОТЬБИ	37
Бенюх К., Валецька О. В. ДІЯЛЬНІСТЬ UNICHECK - СИСТЕМА ПЕРЕВІРКИ ТЕКСТІВ НА ПЛАГІАТ	40
Біла Н., Валецька О. В. ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	44
Бичкова О., Ткаля О. В. ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ, СТРАТЕГІЇ ТА ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ.....	47

<i>Блошко Д., Валецька О. В.</i> СТУДЕНТСЬКИЙ ПЛАГІАТ: ХТО ВИНЕН І ЩО РОБИТИ?	52
<i>Бобровська В., Ткаля О. В.</i> АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	56
<i>Босик В., Валецька О. В.</i> ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ В ПІДРОЗДІЛАХ МВС УКРАЇНИ.....	61
<i>Вагнер Т., Ткаля О. В.</i> АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: БАЛАНС ЕТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ ТА ПРАВОВИХ НОРМ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ.....	65
<i>Васильєв О., Ткаля О. В.</i> АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ	70
<i>Гладун О., Валецька О. В.</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ	74
<i>Гончаренко І., Ткаля О. В.</i> ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ АКАДЕ- МІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ	78
<i>Грибович М., Валецька О. В.</i> ІНТЕГРАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ДОСВІДУ У ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ: ДОСВІД ІН- ТЕРПОЛУ, ЄВРОПОЛУ ТА УКРАЇНСЬКИХ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ.....	83
<i>Дерега Д., Ткаля О. В.</i> ШВЕДСЬКА МОДЕЛЬ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ: РОЛЬ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ У ФОР- МУВАННІ ЕТИЧНИХ ТА ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ В ОСВІТІ УКРАЇНИ	87
<i>Джигота К., Ткаля О. В.</i> ВПЛИВ КОРУПЦІЇ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННО- ГО СТАНУ.....	92
<i>Добровольська О., Ткаля О. В.</i> АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ: ФОРМИ ВИЯВЛЕННЯ ТА МЕХАНІЗМИ ЗАПОБІГАННЯ.....	96
<i>Довженко Д., Ткаля О. В.</i> НОРВЕГІЯ: МОДЕЛЬ АНТИКОРУП- ЦІЙНОЇ ОСВІТИ ТА ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ	101
<i>Донченко А.</i> ЩОДО АКТУАЛЬНИХ ПИТАНЬ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	106

<i>Дрожжак М., Ткаля О. В.</i> АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У НАУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: СТАНДАРТИ ТА ПРОЦЕДУРИ	112
<i>Ємелін А., Валецька О. В.</i> ПРИНЦИПИ ТА СТАНДАРТИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСТІ У НАЙПРЕСТИЖНІШОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ШВЕЦІЇ	117
<i>Зубко Б., Ткаля О. В.</i> ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ: СПІЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ І ВИКЛАДАЧІВ	120
<i>Ігнатенко В., Ткаля О. В.</i> АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ОСВІТІ.....	124
<i>Кобець Д., Валецька О. В.</i> АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА ПОЛЬЩІ.....	129
<i>Кузьменко Д., Валецька О. В.</i> АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ І ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ.....	133
<i>Кулакова О., Ткаля О. В.</i> АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ОСНОВА ДОВІРИ МІЖ УЧАСНИКАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА	139
<i>Левицька Ю., Валецька О. В.</i> АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ФУНДАМЕНТ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В СУСПІЛЬСТВІ.....	145
<i>Левкович Є., Ткаля О. В.</i> МЕХАНІЗМИ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ПІД ЧАС КОНТРОЛЮ ЕЛЕКТРОННОГО ДЕКЛАРУВАННЯ	151
<i>Мельниченко Б., Ткаля О. В.</i> БУХАРЕСТСЬКА ДЕКЛАРАЦІЯ: ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ РЕГІОНІ	154
<i>Мішина В., Валецька О. В.</i> ДОБРОЧЕСНІСТЬ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	159
<i>Мовчан Є., Валецька О. В.</i> ВПЛИВ КОРУПЦІЇ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ.....	163
<i>М'ялик В., Валецька О. В.</i> АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	167

Недзвецкий А., Ткаля О. В. СУЧАСНА СИСТЕМА ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ПРОТИДІЯ ПЛАГІАТУ ТА КОРУПЦІЙНИМ ПРОЯВАМ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ	171
Останчук Д., Валецька О. В. КУЛЬТУРА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У СВІТОВИХ УНІВЕРСИТЕТАХ: ДОСВІД І ВИКЛИКИ.....	174
Пушкар К., Ткаля О. В. ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ В СІНГАПУРІ.....	178
Рак А., Валецька О. В. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЗАПОРУКА ВИСОКОЯКІСНОЇ ОСВІТИ І НАУКОВИХ ДОСЯГНЕНЬ	182
Рознай Ю., Ткаля О. В. МІЖНАРОДНІ АНТИКОРУПЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ.....	186
Туряк К., Ткаля О. В. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	191
Українець О., Ткаля О. В. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ.....	196
Фінчук А., Валецька О. В. ПСИХОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ПРИЧИНИ ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ	199
Хабловська А., Валецька О. В. ВПРОВАДЖЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ЮРИДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО.....	202
Хоміцька А., Валецька О. В. СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ КОРУПЦІЇ: ВТРАТА ДОВІРИ ДО ВЛАДИ.....	207
Христо К., Валецька О. В. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: НОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ОСВІТИ.....	210
Черних А., Каплій О. В. АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА В МИТНИХ ОРГАНАХ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ.....	215
Чумаченко К., Валецька О. В. ПРОЯВИ КОРУПЦІЇ ТА МЕТОДИ БОРОТЬБИ В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ (ШВЕЙЦАРІЯ, НІМЕЧЧИНА, ФРАНЦІЯ).....	219
Шамян С., Валецька О. В. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ ТА ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В УКРАЇНІ	225

Шегельська Т., Ткаля О. В. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ: НОВІ ВИКЛИКИ ТА ЕФЕКТИВНІ СТРАТЕГІЇ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ 228

Юзьків Д., Ткаля О. В. АНТИКОРУПЦІЙНА СТРАТЕГІЯ УКРАЇНИ 2021-2025 РОКИ: ШЛЯХ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРИНЦИПІВ ДОБРОЧЕСНОСТІ 233

ДЛЯ НОТАТОК

Редактор: *О. Михайлова*
Комп'ютерна верстка *К. Гросу-Грабарчук*
Друк *С. Волинець*. Фальцювально-палітурні роботи *О. Мішалкіна*.

Підп. до друку 07.05.2025.
Формат $60 \times 84^{1/16}$. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Друк різнограф.
Ум. друк. арк. 14,1. Обл.-вид. арк. 13,7.
Тираж 10 пр. Зам. № 7016.

Видавець і виготовлювач: ЧНУ ім. Петра Могили.
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел.: 8 (0512) 50-03-32, 8 (0512) 76-55-81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2020